

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ОПРЕДЕЛЯМ:

РОСИЦА КАРАМФИЛОВА
Министър на околната среда и
водите

Дата: 21.10.2022г.

**Специфични и подробни цели на опазване на
защитена зона BG0002003 „Кресна“,
съгласно Решение по т. 1 от Протокол № 28 от заседание на
Националния съвет по биологично разнообразие, проведено
на 13.10.2022 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ	4
2. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A402 ACCIPITER BREVIPES (КЪСОПРЪСТ ЯСТРЕБ)	7
3. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A898 ACCIPITER NISUS (МАЛЪК ЯСТРЕБ)	15
4. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A168 ACTITIS HYPOLEUCOS (КЪСОКРИЛ КЮКАВЕЦ)	21
5. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A079 AEGYPIUS MONACHUS (ЧЕРЕН ЛЕШОЯД)	30
6. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A229 ALCEDO ATTHIS (ЗЕМЕРОДНО РИБАРЧЕ)	35
7. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A878 ALECTORIS GRAECA (ПЛАНИНСКИ КЕКЛИК)	42
8. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A053 ANAS PLATYRHYNCHOS (ЗЕЛЕНОГЛАВА ПАТИЦА)	49
9. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A255 ANTHUS CAMPESTRIS (ПОЛСКА БЪБРИЦА)	51
10. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A091 AQUILA CHRYSAETOS (СКАЛЕН ОРЕЛ)	58
11. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A859 CLANGA CLANGA (ГОЛЯМ КРЕСЛИВ ОРЕЛ)	66
12. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A404 AQUILA HELIACA (ЦАРСКИ ОРЕЛ)	72
13. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A858 CLANGA POMARINA (МАЛЪК КРЕСЛИВ ОРЕЛ)	80
14. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A028 ARDEA CINEREA (СИВА ЧАПЛА)	90
15. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A215 BUBO BUBO (БУХАЛ)	96
16. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A135 BURHINUS OEDICNEMUS (ТУРИЛИК)	103
17. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A087 BUTEO BUTEO (ОБИКНОВЕН МИШЕЛОВ)	111
18. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A403 BUTEO RUFINUS (БЕЛООПАШАТ МИШЕЛОВ)	119
19. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A243 CALANDRELLA BRACHYDACTYLA (КЪСОПРЪСТА ЧУЧУЛИГА)	125
20. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A224 CAPRIMULGUS EUROPAEUS (КОЗОДОЙ)	132
21. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A136 CHARADRIUS DUBIUS (РЕЧЕН ДЪЖДОСВИРЕЦ)	140
22. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A031 CICONIA CICONIA (БЯЛ ЩЪРКЕЛ)	147
23. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A030 CICONIA NIGRA (ЧЕРЕН ЩЪРКЕЛ)	156
24. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A080 CIRCAETUS GALLICUS (ОРЕЛ ЗМИЯР)	166
25. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A081 CIRCUS AERUGINOSUS (ТРЪСТИКОВ БЛАТАР)	175
26. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A231 CORACIAS GARRULUS (СИНЯВИЦА)	179
27. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A122 CREX CREX (ЛИВАДЕН ДЪРДАВЕЦ)	188
28. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A868 LEIOPICUS MEDIUS (СРЕДЕН ПЪСТЪР КЪЛВАЧ)	196
29. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A429 DENDROCOPOS SYRIACUS (СИРИЙСКИ ПЪСТЪР КЪЛВАЧ)	204
30. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A236 DRYOCOPUS MARTIUS (ЧЕРЕН КЪЛВАЧ)	211
31. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A379 EMBERIZA HORTULANA (ГРАДИНСКА ОБЕСАРКА)	219
32. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A101 FALCO BIARMICUS (ДАЛМАТИНСКИ СОКОЛ)	227
33. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A511 FALCO CHERRUG (ЛОВЕН СОКОЛ)	230
34. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A103 FALCO PEREGRINUS (СОКОЛ СКИТНИК)	241
35. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A099 FALCO SUBBUTEO (СОКОЛ ОРКО)	248

36.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A096 <i>FALCO TINNUNCULUS</i> (ЧЕРНОШИПА ВЕТРУШКА)	255
37.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A097 <i>FALCO VESPERTINUS</i> (ВЕЧЕРНА ВЕТРУШКА)	263
38.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A442 <i>FICEDULA SEMITORQUATA</i> (ПОЛУБЕЛОВРАТА МУХОЛОВКА)	269
39.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A123 <i>GALLINULA CHLOROPUS</i> (ЗЕЛЕНОНОЖКА)	277
40.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A078 <i>GYPVS FVLVVS</i> (БЕЛОГЛАВ ЛЕШОЯД)	279
41.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A092 <i>НIЕRААЕТVS PENNATVS</i> (МАЛЪК ОРЕЛ)	286
42.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A439 <i>HIPPOLAIS OLIVETORUM</i> (ГОЛЯМ МАСЛИНОВ ПРИСМЕХУЛНИК)	295
43.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A338 <i>LANIUS COLLURIO</i> (ЧЕРВЕНОГЪРБА СВРАЧКА)	301
44.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A339 <i>LANIUS MINOR</i> (ЧЕРНОЧЕЛА СВРАЧКА)	308
45.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A433 <i>LANIUS NUBICUS</i> (БЕЛОЧЕЛА СВРАЧКА)	315
46.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A246 <i>LULLULA ARBOREA</i> (ГОРСКА ЧУЧУЛИГА)	322
47.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A242 <i>MELANOCORYPHA CALANDRA</i> (ДЕБЕЛОКЛЮНА ЧУЧУЛИГА)	328
48.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A230 <i>MEROPS APIASTER</i> (ОБИКНОВЕН ПЧЕЛОЯД)	334
49.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A074 <i>MILVUS MILVUS</i> (ЧЕРВЕНА КАНЯ)	341
50.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A077 <i>NEOPHRON PERCNOPTERUS</i> (ЕГИПЕТСКИ ЛЕШОЯД)	347
51.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A020 <i>PELECANUS CRISPUS</i> (КЪДРОГЛАВ ПЕЛИКАН)	352
52.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A072 <i>PERNIS APIVORUS</i> (ОСОЯД)	356
53.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A429 <i>PICUS CANUS</i> (СИВ КЪЛВАЧ)	363
54.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A230 <i>RIPARIA RIPARIA</i> (БРЕГОВА ЛЯСТОВИЦА)	371
55.	СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A307 <i>SYLVIA NISORIA</i> (ЯСТРЕБОГУШО КОПРИВАРЧЕ)	380

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Съгласно чл. 4, параграф 4 от Директивата за местообитанията, всяка държава-членка на ЕС определя приоритети съгласно значителността на всяка зона от мрежата Натура 2000 за опазване или възстановяване към благоприятно природозащитно състояние на естествените типове местообитания от приложение I или на видовете от приложение II и за кохерентността на мрежата Натура 2000 с оглед на заплахата от увреждане или унищожаване на тези територии. Същото е приложимо и за видовете птици по Приложение 1 на Директива за птиците, както и за редовно срещащите се мигриращи видове птици извън Приложение 1.

Установяването на тези приоритети означава, че са били определени специфичните за зоната цели за опазване. Тези цели са основата за определяне на мерките за опазване и трябва да се основават на научни познания и качествена информация за състоянието на съответната зона, видовете птици, обект на опазване в нея, както и основните натиск и заплахи, които могат да им повлияят.

В най-общия смисъл, целта за опазване е да се определи обща цел за видовете птици, предмет на опазване в конкретна зона, така че целта да допринася за поддържането или постигането на благоприятно състояние в национален или европейски план. Следователно целите за опазване трябва да бъдат изведени чрез сравняване на действителната ситуация с желаната ситуация, като се използват параметри, които определят състоянието на съответния вид птица в зоната от Натура 2000.

На национално ниво, действителното състояние на конкретен вид птица е това от последния доклад по Член 12 от Директивата за птиците, докато желаното състояние е благоприятното състояние. На ниво зона, действителното състояние на вида птица е действителното му състояние в съответната зона от Натура 2000. Това състояние е документирано в Стандартните формуляри за данни (СФД) или подробно - в план за управление/план за действие, ако е наличен такъв.

Състоянието на видовете птици зависи от размера на популацията им, степента на запазване на характеристиките на местообитанието им, които са важни за съответния вид (А - отлично, В - добро, С - намалено), изолираността и съответния натиск и заплахи в зоната. Желаното състояние на вида трябва да бъде определено в специфичните за зоната цели за опазване като условие, което от една страна осигурява дългосрочното му оцеляване в зоната, а от друга - като принос на зоната за постигане или поддържане на благоприятно състояние на национално ниво.

В съответствие с горните изисквания, следните източници на данни са използвани при разработването на специфичните цели за опазване на видовете птици в защитена зона BG0002003 „Кресна“:

- Европейска база данни по Чл.12 от Директивата за птиците, за периода 2007-2012г. и за периода 2013-2018г.;
- Доклад на България по Чл. 12 от Директивата за птиците, за периода 2007-2012г. и за периода 2013-2018г.;
- „Орнитологично важни места в България и Натура 2000“ (2007 г.), издание на Българско дружество за защита на птиците;
- Стандартни формуляри за данни (СФД) за зоните от Натура 2000, в т.ч. всички актуализации на СФД за защитена зона BG0002003 „Кресна“ до момента;
- Червената книга на България (2011г.), съвместно издание на Българската академия на науките и Министерството на околната среда и водите;
- Атлас на гнездящите птици в България (Янков, 2007), издание на Българско дружество за защита на птиците;
- Атлас на гнездящите птици в Европа (2020 г.), издаден от Европейският съвет за преброяване на птиците (ЕСПП);

- Документ за целите по Natura 2000, разработен през 2019г. в рамките на проект „Знания за Natura 2000“, с бенефициент Министерство на околната среда и водите (Дирекция "Национална служба за защита на природата"), финансиран по Оперативна програма "Околна среда 2014-2020";
- Схеми за мониторинг на видовете птици, предмет на докладване по чл. 12 на Директива за птиците, разработени по проект „Анализи и проучвания на видовете птици в България, предмет на докладване съгласно чл. 12 от Директивата за птиците (2009/147/ЕО)", с бенефициент Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС), с финансиране по Оперативна програма "Околна среда 2014-2020";
- Данни от проведен мониторинг в периода 2019-2020 г. по проект „Анализи и проучвания на видовете птици в България, предмет на докладване съгласно чл. 12 от Директивата за птиците (2009/147/ЕО)", с бенефициент Изпълнителна агенция по околна среда, финансиран по Оперативна програма "Околна среда 2014-2020";
- Данни от проведени през 2020 г. специфични теренни проучвания на птиците в защитена зона BG0002003 „Кресна“;
- Налични данни за видовете птици (резултат от изпълнени проекти, научни публикации и др.);

На тази основа беше анализирана следната информация:

- Разпространение в ЕС;
- Площ и пропорции в България в сравнение с ЕС;
- Отговорност на България;
- Статус в Червената книга на България;
- На национално ниво: тъй като терминът „природозащитно състояние“ не се използва от Директива за птиците, в доклада по чл. 12 се прави оценка само на границите на разпространение и на популацията (размер и тенденция) на видовете птици, както и на съответните заплахи и влияния;
- На ниво мрежа Natura 2000: защитени зони от Natura 2000, в които видът птица подлежи на опазване съгласно СФД; Покритие от мрежата Natura 2000 в квадратни километри; Степен на защита според информацията в СФД; Достатъчност на географското покритие; Цели за опазване на ниво мрежа Natura 2000;
- На ниво защитена зона BG0002003 „Кресна“: разпространение и численост в защитената зона, характеристики на подходящите и благоприятните местообитания за гнездене/миграция, площ на подходящите местообитания за вида, относимост на докладваните заплахи и влияния за защитената зона.

В процеса на разработване на целите за зона BG0002003 „Кресна“ е изготвен настоящият документ, включващ:

- Идентификация – резюме на най-важната информация за съответния вид птица, предмет на опазване в защитената зона;
- Състояние на целевите видове птици на национално ниво – популационни тенденции, заплахи и влияния;
- Състояние на целевите видове птици в BG0002003 „Кресна“ – съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД) и налична информация за съответния вид в защитената зона;
- Специфични цели за защитена зона BG0002003 „Кресна“;
- Необходимост от промени в СФД за BG0002003 „Кресна“.

При недостатъчност на данните, определянето на специфичните цели е извършено на базата на експертна оценка. В някои случаи предмет на опазване в зоната с оценка за популация „С“ и по-висока са видове птици, които до този момент не са регистрирани в зоната с повече от един екземпляр или не е налице каквато и да е информация за тяхната численост. В повечето случаи такива казуси възникват при видове, за които се предполага че се концентрират в зоната. Включването на такива видове, като концентриращи се в зоната е извършвано поетапно през годините, като най-съществено допълване на видове става през 2015 г. Вероятната причина за това е предположението на някои орнитолози, че зоната се намира на пътя на миграционен коридор (Виа Аристотелес). Механичното добавяне обаче на видове, за които не са набрани достатъчно данни и липсата на яснота за присъствието и/или поведението им в защитената зона не води до възможност за тяхното опазване, тъй като не могат да бъдат формулирани специфични цели за зоната, както и не може да бъде оценена значимостта на зоната за такива видове. Подходът, използван от експертния екип по отношение на тези видове е както следва:

- За видове, които не са наблюдавани до този момент (няма данни за тях в зоната) или са наблюдавани като единични екземпляри с много ниска численост – извършена е промяна в СФД, като оценката за популация е променена от „С“ на „D“. Прилагането на такъв подход се извършва строго индивидуално, в зависимост от конкретната ситуация за всеки вид;
- За видове, които независимо че са в много малка численост, зоната може да има известно значение за тях, оценките „С“ или по-висока са запазени без промяна.

Препоръчително е при набиране на нови данни и регистриране на промени в популационната численост на видовете птици, да се извърши последваща промяна в СФД.

Доколкото до този момент не е извършвано картиране на видовете птици в България, определянето на площта на техните местообитания остава предизвикателство. С цел формулиране на постижими и релевантни специфични цели за видовете птици в зоната, експертният екип извърши задълбочен анализ на екологичните изисквания на всеки отделен вид и условията, които зоната предлага в този контекст. Проведена е комуникация с редица експерти и орнитолози, в т.ч. от местната природозащитна организация „Фонд за дивата флора и фауна“, работеща за опазването на птиците в Кресна, с цел да се локализируют територии, където съответният вид птици са наблюдавани. На тази база е извършен пространствен анализ и е определена площта на местообитанията и разпространението на видовете птици. При анализа е използвана Corine Land Cover (2018 г.), както и други географски слоеве с данни (основно слоевете с разпространение на природните местообитания, слоевете за водните тела и тяхното състояние по Рамкова директива за водите и др. специализирани карти, които са налични към настоящия момент). Важно е проучванията на местообитанията на птиците и тяхното разпространение в зоната да продължат по един систематизиран начин, което значително ще подобри качеството на специфичните цели в бъдеще, както и ефективността и ефикасността на прилаганите мерки за постигане на специфичните цели.

Площта на защитена зона BG0002003 „Кресна“ за опазване на дивите птици се припокрива с площи от защитена зона BG0000366 „Кресна-Илинденци“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Доколкото птиците обитават територии, които същевременно са площи на разпространение на някои природни местообитания, извършен е анализ на припокриванията и където е необходимо целевите стойности по отделни параметри са хармонизирани. Ако при планирането на мерките за поддържане или подобряване на състоянието на отделни видове птици се идентифицират последващи противоречия в целевите стойности за техните параметри с тези за природните местообитания, то при всички случаи приоритет следва да бъде даван на природните местообитания.

2. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A402 ACCIPITER BREVIPES (КЪСОПРЪСТ ЯСТРЕБ)

Идентификация

Дължина на тялото: 35-37 cm, размах на крилата: 70-75 cm. *Мъжки*. Горната страна на тялото синьо-сива, по главата по-светла, отстрани на шията с ръждиво-червени петна. Опащните пера сивокафяви с напречни ръждиво-червени препаски, средната двойка с едва забележими препаски или изцяло едноцветна. Гушата, гърдите и корема с напречни ръждиво-червени препаски. *Женски*. Горната страна на тялото сивокафява, гърлото с кафяви надлъжни ивици и неясна средна линия, а останалата част с напречни червено-кафяви препаски. И при двата пола клонът е сиво-черен, краката и восковицата жълти, върховете на крилата черни (Симеонов и др., 1990).

Съгласно Червена книга на Р България (2015) и (Симеонов и др., 1990), това е Индо-африкански вид с основен ареал на разпространение Балканския полуостров, Молдова и Украйна, на запад до Унгария, а на изток - до Турция, Иран и Казахстан. Гнездовата численост в Европа е оценена на 3 500-6 900 двойки (BirdLife International, 2017). В България видът е гнездящо-прелетен. Мигрира на малки групи или на ята. Гнезди по дървета. Гнездото е рехаво, разположено близо до ствола на височина 6-12 метра. Според изследвания направени в Русия късопръстия ястреб използва за гнездене и стари гнезда на сврака (*Pica pica*) като ги преправя (О.В.Бородин, С.Л.Смирнова, 2004). Пълното мътило е 2-5 яйца. Мъти само женската в продължение на 30-35 дни. След около 45 дни малките напускат гнездото, преди да са израснали напълно маховите и кормилните пера. Разпространението в България е в равнини и предпланини до около 700 m надморска височина (Симеонов и др., 1990). Числеността се оценява на 200-400 двойки. Уязвим вид (VU).

Характеристика на местообитанието: Обитава разредени широколистни гори, залесени речни долини, групи дървета сред открити пространства. С ясно изразена привързаност към речни долини. Гнезди в ивици от дървета храсти и мозайки от тях, особено по бреговете на реки със запазена дървесна растителност, широколистни листопадни гори (често по склоновете на долини), алувиални и много влажни гори и храсталаци, градски паркове и градини (Янков, ред., 2007). На места отделните двойки гнездят на разстояние 1,5-6 km една от друга (С. Стойчев, Б. Николов, непубликувани данни). Ловува и в открити терени, и в селскостопански площи. Храни се с дребни бозайници, птици, влечуги и насекоми (Симеонов, 1984). Изследване направено в Русия (Федосов, В.Н., 2013) показва, че дървесната растителност на гнездовите участъци, непременно са в съседство с открити пространства, тъй като основната храна на късопръстия ястреб – гущери, предпочита слънчеви, добре затоплени зони.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 190 и 470 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: преобразуване на земеделските земи от един вид в друг (с изключение на наводнения и пожари); преобразуване в други видове гори включително в монокултури; преобразуване на земи с други земеползвания в търговски/индустриални зони (с изключение на отводняване и модификация на бреговата линия, устието и крайбрежните условия); хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реки); косене на пасища.

Късопръстия ястреб се опазва също така и като **мигриращ вид** с численост 1100-1200 индивида. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в развитието на популацията. Посочени са следните заплахи: преобразуване на земеделските земи от един вид в друг (с изключение на наводнения и пожари); преобразуване в други видове гори включително в монокултури; преобразуване на земи с други земеползвания в търговски/индустриални зони (с изключение на отводняване и модификация на бреговата линия, устието и крайбрежните условия); хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реки).

В Червената книга (2015) е посочено като заплаха загуба и деградация на местообитания вследствие на едромашабно залесяване, гола сеч, строене на язовири и пожари. Смъртност, причинена от сблъскване с електрически стълбове и сгради, транспортни средства и електропроводи. Браконьерство и безпокойство.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **4-7 двойки**. Зоната поддържа 1-2% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А“ – отлична стойност.

Съгласно СФД, видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А“ – отлична стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. не е установен гнездящ вид. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 4 индивида (<https://ebird.org/species/levspa1/L2158264>). В Орнитологично важните места в България и Натура 2000 (Янков, ред., 2007) е посочено, че за районът на Кресна са установени 4-7 двойки късопръсти ястреби.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:

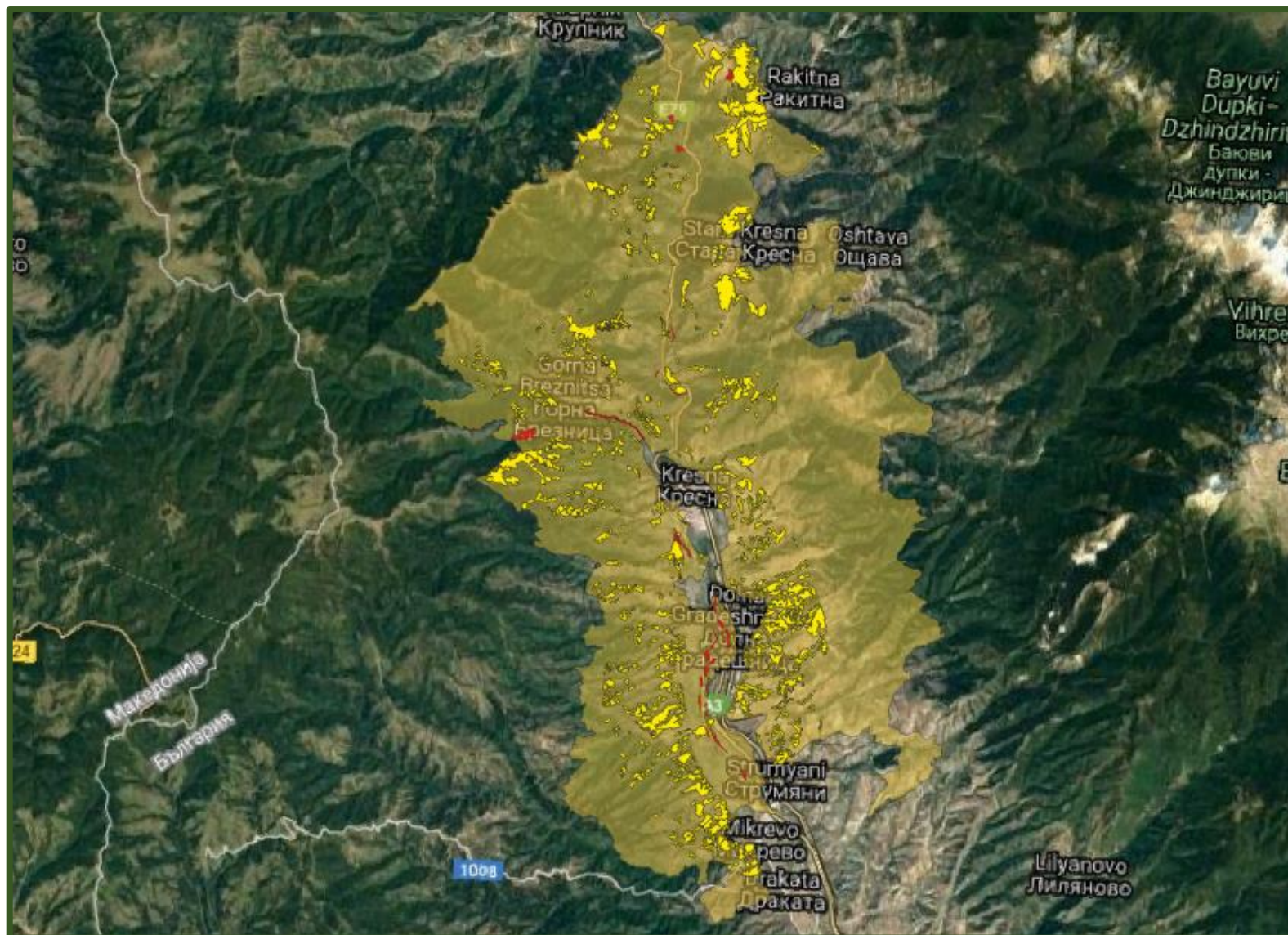
Гнездово местообитание:

- ✓ Надморска височина до 700 m;
- ✓ Широколистни гори в буфер от 300 м около реки.
- ✓ Дебелина на дървесния ствол от най-малко 30 cm.

Хранително местообитание:

- ✓ Надморска височина до 700 m;
- ✓ Ливади и пасища в буфер от 3 km около гнездовите местообитания.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 1*.

Фигура 1: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната. В червено е визуализирано гнездовото местообитание, а в жълто – хранителното.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 64 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 1967 ha.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторинг на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост **15 индивида**.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 4 двойки	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 4-7 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. не е установен гнездящ вид. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 4 индивида. В Орнитологично важните места в България и Natura 2000 (Янков, ред., 2007) е посочено, че за районът на Кресна са установени 4-7 двойки късопръсти ястреби. На базата на относително високия брой регистрации на вида, вероятно е той да е представен с посочената целева численост.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 4 гнездящи двойки.
Популация: Размер на мигриращата/концентриращата популация	Брой индивиди	Най-малко 15 индивида	По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с 15 индивида.	Поддържане на броя на мигриращите/концентриращите е се индивиди в зоната в размер на най-малко 15 индивида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
<p>Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната</p>	<p>ha</p>	<p>Най-малко 64 ha подходящи гнездови местообитания</p> <p>Най-малко 1967 ha подходящи хранителни местообитания</p>	<p>Обитава разредени широколистни гори, залесени речни долини, групи дървета сред открити пространства. С ясно изразена привързаност към речни долини. Гнезди в ивици от дървета храсти и мозайки от тях, особено по бреговете на реки със запазена дървесна растителност, широколистни листопадни гори (често по склоновете на долини), алувиални и много влажни гори и храсталаци, градски паркове и градини.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:</p> <p><i>Гнездово местообитание:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Надморска височина до 700 m; ✓ Широколистни гори в буфер от 300 m около реки. ✓ Дебелина на дървесния ствол от най-малко 30 cm. <p><i>Хранително местообитание:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Надморска височина до 700 m; ✓ Ливади и пасища в буфер от 3 km около гнездовите местообитания. <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на</p>	<p>Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 64 ha подходящи гнездови местообитания и най-малко 1967 ha подходящи хранителни местообитания</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			вида в зоната е 64 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 1967 ha.	
Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната – начин на управление на пасища и ливади	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	<p>Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища и ливади. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.</p>	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Необходимост от промени в СФД

Предлага се промяна в СФД по отношение на мигриращата/концентриращата се численост. По време на мониторинг на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 15 индивида. В тази връзка е променена и оценката за качество на данните.

Не се предлагат промени по отношение на гнездовата популация на вида в зоната.

Промените са маркирани в червено.

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A402	<i>Accipiter brevipes</i>			c	15	15	i	P	G	A	A	C	A
B	A402	<i>Accipiter brevipes</i>			r	4	7	p		G	A	A	C	A

Цитирана литература:

- Големански В. и др. (ред.) 2015. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. БАН-МОСВ, София, 262 с.
- Костадинова, И., М. Граматиков (ред.) 2007. Орнитологично важните места в България и Натура 2000. БДЗП, Природозащитна поредица, Книга 11. София, БДЗП, стр. 128-129.
- Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН, 180-181.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 152-153.
- Бородин, О. В., С.Л.Смирнова, 2004. Первый факт гнездования европейского тювика *Accipiter brevipes* в Ульяновской области. Русский орнитологический журнал 2014, Том 23, Экспресс-выпуск 999: 1485-1486
- Федосов В.Н. 2013. Синантропизация и урбанизация европейского тювика – пример успешной адаптации вида // Птицы Кавказа: история изучения, жизнь в урбанизированной среде. Ставрополь: 183-186.

3. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A898 ACCIPITER NISUS (МАЛЪК ЯСТРЕБ)

Идентификация

Дължина на тялото: 35-37 cm, размах на крилата: 60-65 cm. *Мъжки*. Горната страна на тялото тъмносива, по тила бели основи на перата, ушите и страните на гушата ръждиви. Гърдите, корема и гащите изпъстрени с ръждиви напречни препаски. *Женски*. Горната страна на тялото сиво-кафява. Тилът тъмнокафяв с бели петна, над очите бяла „вежда“. Долната страна на тялото бяла, по гушата с тъмни надлъжни резки, а останалата част с тъмнокафяви напречни препаски. И при двата пола клюна е тъмносив с черен връх. Восковицата и краката светложълти. Ирисът е тъмножълт (Симеонов и др., 1990).

Съгласно Червена книга на Р България (2015) и (Симеонов и др., 1990), това е Палеарктичен вид, който гнезди в Европа (без Исландия), Закавказието, Близкия Изток, Централна Азия, Русия, Япония, Азия, Африка. Гнездовата численост в Европа е оценена на 403 000-582 000 двойки (BirdLife International, 2017). В България видът е постоянен и преминаващ. Гнездовия период започва в края на април и началото на май. Гнездото си прави по единични дървета в открити пространства, покрайнини на гори, групи дървета в сухи дерета и край обработваеми площи (Симеонов и др., 1990). Моногамен вид. Женската снася 2-6 яйца, които мъти 32-34 дни. Числеността на гнездящата популация в България нараства – под 1000 двойки (Симеонов, 1985), 1000 двойки (Симеонов и др., 1990), 2200 двойки (Нанкинов и др. 2004), 1500-2000 двойки (Янков (ед.), 2007). Зимуващата популация е 2000-5000 птици (Костадинова и др., 1997). Застрашен вид.

Характеристика на местообитанието: През размножителния период обитава основно широколистни, смесени и иглолистни гори, алувиални и много влажни гори и храсталаци, по-рядко – ивици дървета, храсти и мозайки от тях, овощни градини, дървесни и храстови плантации, а също в градски паркове и градини или други гористи части на градове, села и индустриални зони (Янков, ред., 2007). Според изследване направено в Полша малкият ястреб изгражда гнездата си най-вече върху иглолистни дървета (81%). Лиственица *Larix* spp. и бял бор *Pinus sylvestris* L. доминират като гнездящи дървета. Средната възраст на гнездящите дървета е 31 години и гнездата са построени на средна височина 11,7 м (Gryz J., D. Krauze-Gryz, 2018). В Унгария, гнездата са построени главно върху *Pinus* spp., понякога върху тополи *Populus* spp. и ясен *Fraxinus excelsior* L. на средната височина на гнездене е 16,3 m (Papp 2011). Изследване, направено в Полша показва, че размножителната територия на малкия ястреб е около 2,8 km². Гнездата се намирили в гори на 0,31 до 1,61 km от най-близката открита площ (Zawadzka D., Zawadzki J. 2001). По време на миграции и през зимата се среща в хълмисти райони, открити полета, обработваеми площи, паркове, покрайнини на селища (Симеонов и др., 1990). Предимно орнитофаг. Ловува дребни птици до 120 g, обикновено до 7 km от гнездото. Малкия ястреб не извършва селекция при ловуване, преобладават жертвите, които имат най-висока плътност .

Състояние на вида на национална ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 1000 и 2300 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Не са посочени заплахи.

Малкият ястреб се опазва също така и като **мигриращ вид** с численост 1000-2200 индивида. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в развитието на популацията. Посочени са следните заплахи: преобразуване на земеделските земи от един вид в друг (с изключение на наводнения и пожари); преобразуване в други видове гори включително в монокултури; преобразуване на земи с други земеползвания в търговски/индустриални зони (с изключение на отводняване и модификация на бреговата линия, устието и крайбрежните условия); хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реки).

В Червената книга (2015) е посочено като заплаха безпокойство, отстрел, обезлесяване на обширни райони в равнините, строителство и спортна дейност в планините, съкращаване на хранителната база.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** за зоната с численост **4-5 двойки**. Зоната поддържа 0,2-0,4% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 4 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 7 индивида (<https://ebird.org/species/eurspal/L2158264>).

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:

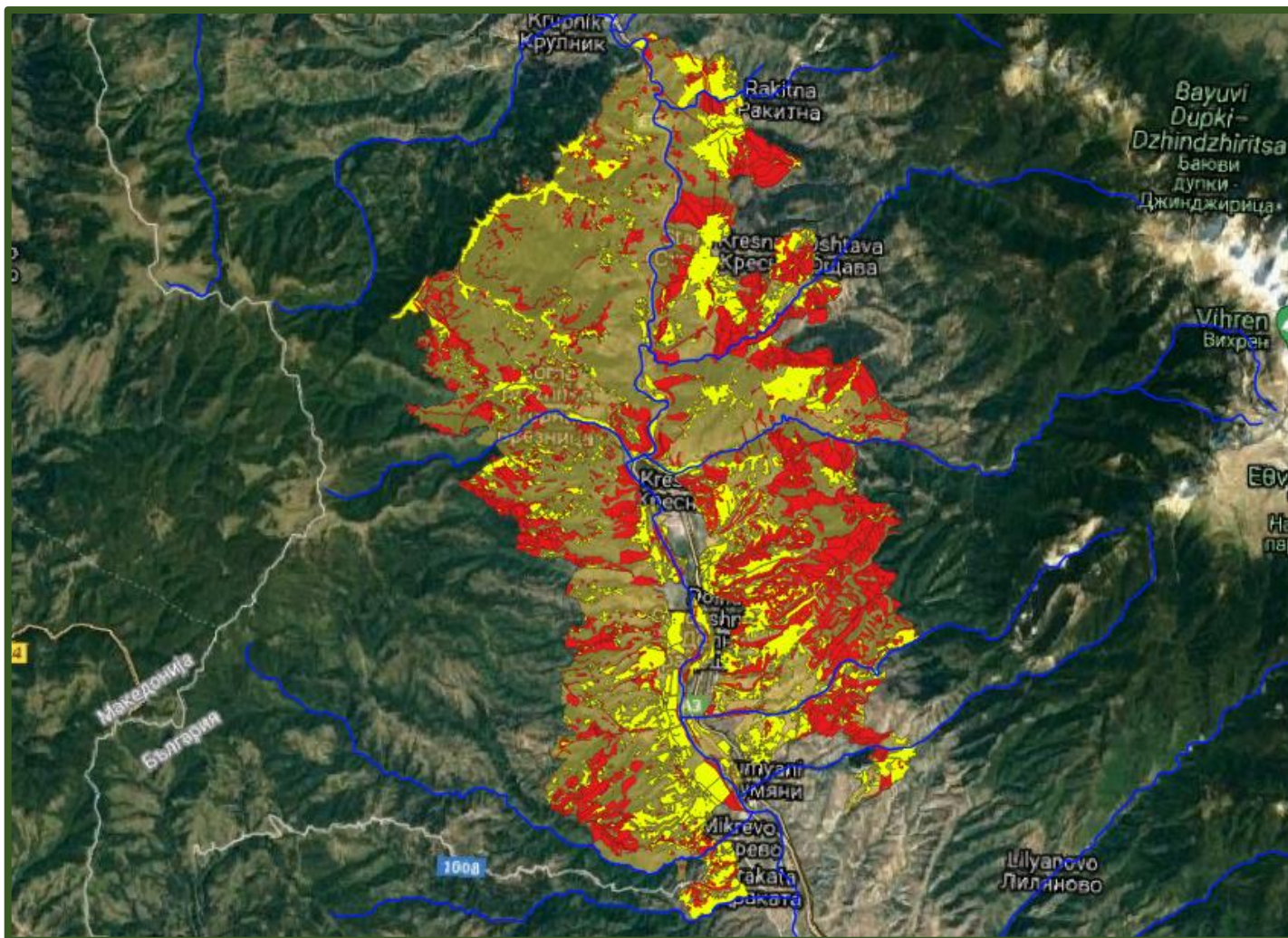
Гнездово местообитание:

- Иглолистни и смесени гори.

Хранително местообитание:

- Пасища, ливади, храсталаци, смесено земеползване,

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 2*.

Фигура 2: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната. В червено е визуализирано гнездовото местообитание, а в жълто – хранителното.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 5358 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 6089 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 4 двойки	<p>В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 4-5 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 4 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 7 индивида.</p> <p>На базата на относително високия брой регистрации на вида, вероятно е той да е представен с посочената целева численост.</p>	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 4 гнездящи двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	<p>Най-малко 5358 ha подходящи гнездови местообитания</p> <p>Най-малко 6089 ha подходящи хранителни местообитания</p>	<p>Обитава основно широколистни, смесени и иглолистни гори, алувиални и много влажни гори и храсталаци, по-рядко – ивици дървета, храсти и мозайки от тях, овощни градини, дървесни и храстови плантации. Ловува в открити полета, обработваеми площи, паркове, покрайнини на селища.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 5358 ha подходящи гнездови местообитания и най-малко 6089 ha подходящи хранителни местообитания

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p><i>Гнездово местообитание:</i></p> <p>→ Иглолистни и смесени гори.</p> <p><i>Хранително местообитание:</i></p> <p>→ Пасища, ливади, храсталаци, смесено земеползване,</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 5358 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 6089 ha.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната – начин на управление на пасища и ливади</p>	<p>% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида</p>	<p>100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно</p>	<p>Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища и ливади. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.</p>	<p>Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида</p>

Необходимост от промени в СФД

Не се предлага промяна в СФД.

Цитирана литература:

- Големански В. и др. (ред.) 2015. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. БАН-МОСВ, София, 170 с.
- Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН, 177-180.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 150-151.
- Gryz J., D. Krauze-Gryz. 2018. Density dynamics, diet composition and productivity of sparrowhawk *Accipiter nisus* L. population in central Poland / *Leśne Prace Badawcze* Vol. 79 (3): 245–251
- Papp S. 2011. Breeding of Euroasian Sparrowhawks (*Accipiter nisus*) in two Hungarian towns. *Aquila* 118: 49–54.
- Zawadzka D., Zawadzki J. 2001. Breeding populations and diets of the Sparrowhawk *Accipiter nisus* and the Hobby *Falco subbuteo* in Wigry National Park (NE Poland). *Acta Ornithol.* 36: 25-31.

4. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A168 АСТИТИС HYPOLEUCOS (КЪСОКРИЛ КЮКАВЕЦ)

Идентификация

Дължина на тялото: 19,5-22 cm. Размах на крилата: 29,5-37 cm. Най-лесно се разпознава по поведението и по положението на тялото: често движи опашката си нагоре-надолу и тялото му е разположено хоризонтално. Възрастните през размножителния период отгоре са тъмнокафяви; гърдите и шията отстрани са светлокафяви, а останалата долна част на тялото е бяла. С характерен полет – съчетания на махания на крилето и планиране. Лети ниско над водата. При полет се забелязва бялата ивица върху крилето (Нанкинов и др., 1997; Симеонов и Мичев, 1991). Защитен на територията на цялата страна (ЗБР, Приложение 3). Включен е в Червената книга на Р България (2015) в категория **слабо засегнат** (LC).

Холарктичен вид. Разпространен от Ирландия и Португалия на изток до полуостров Камчатка, остров Сахалин и Япония. Южната граница на гнездовия ареал върви по Средиземноморието, Мала Азия, Иран, Кашмир, Хималаите и Китай. Смята се, че гнездовия ареал на вида се разширява, тъй като са намерени гнезда и в Източна Африка. Зимува по бреговете на Западна и Южна Европа, в Африка (най-много южно от 20 °С.Ш.), в Арабския полуостров, полуостров Индостан, Индокитай, Китай, Индонезия и Австралия (Нанкинов и др., 1997). Европейската му популация е оценена на 794 000 - 1 460 000 двойки (BirdLife International, 2017). В България е гнездяща, мигрираща и рядко зимуваща птица, която се среща повсеместно из цялата страна, по-рядко в източната ѝ част (Черноморското крайбрежие и прилежащите му райони, Добруджа и Югоизточна България). Среща се предимно по поречията на големите реки в равнините, но на места и в планините, включително в по-високите им части до 2000 m надморска височина. Оценката за гнездовата численост в страната е 400-500 двойки (Нанкинов и др., 2004). Според Янков (2007) числеността на вида наброява 100-250 двойки. През гнездовия период е отбелязан край р. Дунав, в Стара планина, Подбалканските полета, Добруджа, по Черноморското крайбрежие, в Софийско, Горнотракийската низина, по долините на реките Струма и Места, Рила, Пирин и Родопите. Гнезди на земята. Снася 4 яйца, има едно поколение годишно през периода април-юли. Пролетната миграция е през март-април, а есенната – през август-септември. Събира храна по земята, в тинята, под камъните и във водата - различни видове насекоми и техните ларви (бръмбари, мухи), червеи, охлюви, миди, рачета, части от растения и изключително рядко дребна риба (Нанкинов и др., 1997).

Характеристика на местообитанието: Гнезди покрай пясъчни и каменисти брегове на реки и потоци, течащи води, обикновено в средните и горните им течения и в участъци с богата и гъста крайбрежна растителност, близка до алувиални и много влажни гори и храсталаци или сред широколистни листопадни гори, по-рядко сред смесени гори и иглолистни гори, понякога се среща около сладководни басейни, стоящи пресни води с растителност по периферията на водоеми. Среща се предимно по поречията на големите реки в равнините, но на места и в планините от 0 до 600 m н.в., включително в по-високите им части – до 2000 m н. в. (Янков, ред., 2007).

Изследване в Унгария (Lengyel, 1998) установява гнездова плътност на вида от 1,77 двойки/1 km речно течение. Според автора вида предпочита да гнезди далече от селища и е по-изобилен в средните участъци на реките, където бреговете се характеризират с смесица от крайбрежни горички и отворени чакълести или пясъчливи брегове. Изследване проведено в Англия (Yalden, 1986) разкрива плътност от 4,7 двойки/ 1 km речен участък, като дължината на териториите е между 100 и 300 m за една двойка. Авторите забелязват, че някои от индивидите търсят храна в съседни на речните участъци тревисти местообитания, но не се отдалечават на повече от 100 m. Според Diez

(2001) по-широките речни брегове поддържат повече гнездящи и неразмножаващи се птици. Възможно е по-широките реки да предоставят по-голямо разнообразие от местообитания, хранителни ресурси и повече песъчливи брегове като места за гнездене. Също така по-широката река може да бъде по-устойчива на непредсказуеми наводнения по време на гнездовия сезон. Според друго изследване в Унгария (Hammer et al., 2013) броят на индивидите всяка година е различен, като числеността се увеличава с увеличаването на площта на чакълестите и песъчливи участъци в речното течение, където те търсят основната си храна – речен макрозообентос.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с численост между **120 и 220 двойки**. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е неизвесна. Посочени са следните заплахи: Замърсяване на крайбрежни води.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва и като **мигриращ** с численост между **200 и 400 индивида**. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в числеността на преминаващите индивиди. Посочени са следните заплахи: Модификация на водния отток.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **4-6 двойки**. Зоната поддържа 0,3 - 0,6 % от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с неизвестна численост. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

Nikolov and Spasov (2005) в своето изследване в южните части на Кресна оценяват вида на 4-6 двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установена 1 двойка в гнездови хабитат; 1 негнездящ индивид и **48 индивида** с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Тези данни ни дават основание да предположим, че в зоната вероятно гнездят по-голям брой двойки от вида. За това предлагаме да се направи актуализация на СФД като се посочи численост от 10 – 20 двойки.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:

- Пясъчни и каменисти брегове на реки с крайречни гори, намиращи на до 100 m от реката;
- Буфер от 100 m около идентифицираните участъци.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 3*.

Фигура 3: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 952 ha, при дължина на речните участъци от 33,5 km.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е бил установен. Данните от eBird показват, че са установени 14 индивида (януари-август 2021) в района на Кресна (<https://ebird.org/species/comsan/L2158264>), без да има яснота колко от тях са мигриращи. Не са други налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 10 гнездящи двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 4-6 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 4-6 гнездящи двойки. Nikolov and Spasov (2005) в своето изследване в южните части на Кресна оценяват вида на 4-6 двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установена 1 двойка в гнездови хабитат и 48 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене. Тези данни дават основание да се предположи, че в зоната вероятно гнездят по-голям брой двойки от вида. За това предлагаме да се направи актуализация на СФД като се посочи численост от 10 – 20 двойки.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 10 гнездящи двойки.
Популация: Размер на мигриращата/концентриращата се популация	Брой индивиди	Неизвестна	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) не е са посочена численост на мигриращи/концентриращи се индивиди. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е бил установен. Данните от eBird показват, че са установени 14 индивида (януари-август 2021) в района на Кресна, без да има яснота колко от	Да се установи числеността на мигриращата/концентриращата се популация на вида в зоната чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			тях са мигриращи. Не са други налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона, поради което е формулирана междинна цел	
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha Км речна мрежа	Най-малко 952 ha Най-малко 33,5 km подходящото местообитание на вида	Гнезди покрай пясъчни и каменисти брегове на реки и потоци, течащи води, обикновено в средните и горните им течения и в участъци с богата и гъста крайбрежна растителност, близка до алувиални и много влажни гори и храсталаци или сред широколистни листопадни гори, порядко сред смесени гори и иглолистни гори, понякога се среща около сладководни басейни, стоящи пресни води с растителност по периферията на водоеми. Събира храна по земята, в тинята, под камъните и във водата - различни видове насекоми и техните ларви (бръмбари, мухи), червеи, охлюви, миди, рачета, части от растения и изключително рядко дребна риба. На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 952 ha, при дължина на речните участъци от 33,5 km.	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 952 ha, както и 33,5 km подходящото местообитание на вида
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела, с подходящи местообитания на	5 степенна скала за екологично състояние, съгласно РДВ	По-висока или равна на 2 – Добро състояние	Основната храна на вида са водните безгръбначни. Тяхното обилие осигурява добра хранителна база при отглеждане на малките. Водните безгръбначни са обхванати от проучвания по Рамковата директива за водите – като Биологичен елемент за качество (БЕК) Макрозообентос. Освен това видът предпочита	Подобряване на екологичното състояние (БЕК Макрозообентос и БЕК Макрофити) на водните тела, където са разположени подходящи местообитания на вида, до постигане на стойност

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване						
вида, по биологични елементи за качество (БЕК Макрозообентос, БЕК Макрофити)			<p>участъци с богата и гъста крайбрежна растителност – макрофити.</p> <p>Екологичното състояние на водните тела по БЕК Макрозообентос и БЕК Макрофити се оценява чрез 5 степенна скала:</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично</td> </tr> <tr> <td>2-Добро</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо</td> </tr> </tbody> </table> <p>Съгласно ПУРБ 2016-2021 г. и данните от биологичния мониторинг на водите, в момента екологичното състоянието и на водните тела с местообитания на вида е умерено: (https://wabd.bg/docs/plans/ST/RBMP_STV.pdf).</p>	Екологично състояние	1-Отлично	2-Добро	3-Умерено	4-Лошо	5-Много лошо	по-висока или равна на 2 – Добро състояние
Екологично състояние										
1-Отлично										
2-Добро										
3-Умерено										
4-Лошо										
5-Много лошо										
<p>Местообитание на вида:</p> <p>Хидроморфологично състояние на речните участъци с подходящи местообитания на вида в зоната</p>	Отсъствие / наличие на хидроморфологични промени	Отсъствие на хидроморфологични промени в речните участъци с подходящи местообитания на вида в зоната	<p>Хидроморфологичните промени, причиняващи влошаване на вида, са:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ хидротехнически съоръжения, причиняващи рязко покачване на нивото на водата при изхвърляне на вода, което може да наводни гнездата на вида по бреговете на реката и да компрометира гнездовата сила ИЛИ да причини рязко намаляване на обема 	Поддържане на хидроморфологично състояние на речните участъци с подходящи местообитания на вида в зоната, при липса на хидроморфологични изменения в тях.						

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>на водата, което води до намаляване на площите с наноси, които имат хранителна стойност в зоната;</p> <p>✓ извличане на инертни материали, което може да доведе до физическо унищожаване на подходящите местообитания на вида.</p> <p>Понастоящем не са регистрирани хидроморфологични промени от този характер в районите с подходящи местообитания на вида в зоната.</p>	

Необходимост от промени в СФД

Предлага се промяна в СФД. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установена 1 двойка в гнездови хабитат и 48 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (вид в гнездови хабитат). Тези данни дават основание да се предположи, че в зоната вероятно гнездят по-голям брой двойки от вида. За това предлагаме да се направи актуализация на СФД като се посочи численост от 10 – 20 двойки. Промяната е маркирана в червено.

Не се предлагат промени в мигриращата/концентриращата се популация поради липса на достатъчно данни.

Species				Population in the site						Site assessment						
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.		
B	A168	<i>Actitis hypoleucos</i>			c				P	DD	C	B	C	C		
B	A168	<i>Actitis hypoleucos</i>			r	10	20	p		G	C	B	C	C		

Цитирана литература:

- Нанкинов, Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов. 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II. София, издателство „Пенсофт“: 219-222.
- Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 130.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 272-273.
- Нанкинов Д., А. Дуцов, Б. Николов, Б. Борисов, Г. Стоянов, Г. Градев, Д. Георгиев, Д. Попов, Д. Домусчиев, Д. Киров, Е. Тилова, Й. Николов, И. Иванов, К. Дичев, К. Попов, Н. Караиванов, Н. Тодоров, П. Шурулинков, Р. Станчев, Р. Алексов, Р. Цонев, С. Далакчиева, С. Иванов, С. Марин, С. Стайков, С. Николов, Х. Николов 2004. Численост на националните популации на гнездящите в България птици, 2004. Зелени Балкани, Пловдив, 32 с.
- Hammer T., A. Liker, I. Szentirmai 2013. Habitat preference of Common Sandpipers (*Actitis hypoleucos*) along the River Rába, Hungary. – *Ornis Hungarica* 21(1): 26–35.
- Lengyel, Sz. 1998. Distribution and status of the Common Sandpiper (*Actitis hypoleucos*) and Little Ringed Plover (*Charadrius dubius*) along two rivers in North-Eastern Hungary. *Aquila* 103-104, p. 47-57.
- Diez, F. & Peris, S. J. 2001. Habitat selection by the Common Sandpiper (*Actitis hypoleucos*) in west-central Spain. *Ornis Fennica* 78(3):127-134
- Yalden, D. W. 1986. The habitat and activity of Common Sandpipers *Actitis hypoleucos* breeding by upland rivers. *Bird Study* 33(3):214-222

5. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A079 AEGYPIUS MONACHUS (ЧЕРЕН ЛЕШОЯД)

Идентификация

Дължина на тялото: 100-110 cm. Размах на крилата: 260-280 cm. Много голяма граблива птица. Крилата при полет дълги и широки. Маховите пера разтворени като пръсти. Често използва реещ полет. Има хоризонтален профил на крилата. Опашката е заострена клинообразно. При възрастните оперението по тялото е тъмнокафяво, главата и шията са голи; пухът по главата е сиво-кафяв до тъмнокафяв, около очите, гърлото и тила е по-дълъг; шията отстрани е синкава, гърлото — черно с цяла якичка. Среща се поединично и на малки групи (Симеонов и др., 1990; Симеонов и Мичев, 1991). Включен е в Червената книга на Р България (2011) в категория „изчезнал“.

Съгласно Червената книга (2011), това е монголско-тибетски вид. В Европа гнезди в изолирани находища – около 2300-2500 двойки (BirdLife International, 2017). Видът се размножава в Европа – Испания, Гърция, Украйна; Азия – Турция, Армения, Азербейджан, Грузия, Русия, Узбекистан, Таджикистан, Туркменистан, Киргизстан, Иран, Афганистан, северна Индия и северен Пакистан. Най-голяма е популацията в Западна Европа – Испания, Португалия и Франция, с изолирани и намаляващи популации в Гърция (Дадя) и Украйна. С висока численост е представен в Турция и Кавказ (Грузия и части от Русия). Видът е изчезнал като гнездящ от териториите на Албания, Хърватия, Италия и Северна Македония (Andevski, 2017). В България видът е гнездящо-постоянен и скитащ. През XIX и първите десетилетия на XX век черният лешояд е гнездил практически в цялата страна. Около 1960 г. видът вече почти не се среща в България. След 1970 г. наблюденията на вида зачестяват, главно в Източните Родопи. Най-вероятно това са птици, които гнездят в близкия до границата с България Национален парк „Гората Дадя“ в Гърция и търсят храна на българска територия. След 1991 г., когато започва редовното подхранване на лешоядните птици от БДЗП и Зелени Балкани в Източни Родопи, зачестяват наблюденията и на по-големи групи черни лешояди – от по 7-8 птици. През 2000 г. е отчетен рекордният брой от 46 птици, хранещи се едновременно на площадката на Зелени Балкани в района на Бяла Река (Кметова-Биро и др., 2018). През 2015 г. стартира проект „Светло бъдеще за черния лешояд“ LIFE14NAT/BG/649. Проектът цели възстановяването на вида в България като гнездящ с помощта на реинтродукция (освобождаване на птици отгледани в неволя или чрез доставяне на птици от други райони). Четири гнезда са установени в България през 2021 г. – три в Източна Стара планина и едно във Врачански Балкан, след освобождаване на 43 индивида (повечето доставени от Испания, но някои от европейски зоопаркове). Само една от двойките успява за излюпи малко. Гнездото, в което е излюпено малкото, е изградено върху изкуствена платформа, която родителите надграждат допълнително.

Черният лешояд е моногамен вид. Гнезди в рехави колонии или поединично, като изгражда гнездата си най-вече в короната на дървета, рядко върху скали. Половата зрялост настъпва на 6–7 години. Женската снася едно яйце, което мъти 50–55 дни. Малкото излита на 3–3,5 месеца. Храни се с мърша (предимно средни и големи трупове на домашни и диви животни). Гнездата са солидни постройки с диаметър около 2 m и височина понякога до 1 m, поради което изискват дебелия стабилен, не много високи и с обилна корона дървета. Формата на короната е задължително плоска, развита в средната или горната част на ствола. Височината на дървото е между 8 и 15 метра. Диаметърът на дървото на височина на гърдите – 36-50 cm и повече. Дървото трябва да има поне 20 клона. Гнездото обикновено се намира на височина 10-20 m над земята, но може да бъде и до около 5 m от земната повърхност. Едно и също гнездо се използва години наред.

Частичен мигрант. Постоянен в някои от териториите, но много индивиди зимуват на юг от гнездовите си територии, а други проявяват номадство. Няма достатъчно данни за миграцията на вида в България. Наблюдаваната хранителна миграция на птици от резервата Дадя - Гърция в Източните Родопи в България е с най-висок интензитет от май до септември. Този период в общи линии съвпада с периода на изхранване на малките. Младите след напускане на гнездото мигрират на юг и се завръщат през пролетта април-май, преминават през родната колония и отиват до 300-400 km на север, североизток или северозапад, пребивавайки в други колонии на лешояди. През есента септември-октомври пак тръгват на юг. След 2-3 година стават по-малко мобилни и се задържат в родната колония или избраното място за гнездене. Възрастните се придържат към колонии и рядко ги напускат, до не повече от 60-70 km (Кметова-Биро и др., 2018).

Характеристика на местообитанието: Основно в широколистни листопадни гори (стари гори от дъб *Quercus sp.*), по-рядко – в иглолистни гори (черен *Pinus nigra* и бял *Pinus sylvestris* бор). Установеното през 1993 г. гнездо е на скали и скални стени (във вътрешността на страната) сред широколистна гора. От решаващо значение за присъствието му в Източните Родопи е наличието на свободно пасищно животновъдство, размножаващи се вълци (*Canis lupus*) и слабо посещавани гористи места (Янков, ред., 2007).

Гнезди в разредени (рехави) колонии предимно по средно високи стари дървета, често на стръмен склон във височинния хоризонт от 250 до 2000 m .н.в. Гнездото се разполага отгоре на короната на дървото, за да позволява лесно кацане и излитане на едрите птици. Данни за гнездене на черни лешояди на листопадни видове дъб има от Франция, а на вечнозелени (*Q. suber* & *Q. ilex*) от Испания. Във Франция и Испания има гнездовища на бял бор (*P. sylvestris*). В резервата „Дадя” в Гърция черният лешояд гнезди в стара иглолистна гора предимно на алепски (*Pinus alepensis f. brutia*) и черен бор (*P. nigra*), на много стръмни склонове на дълбоки долини, като гнездата са по дървета в средата на горната 1/3 част на склона. Изложението на склона, на който са разположени гнездата, варира в различните райони – от предимно южно в Испания до предимно северно в Гърция и Турция. Обикновено в непосредствена близост до гнездото има скала или голямо дърво, които птиците използват за наблюдение на целия район. Един от най-важните фактори за успешното гнездене на черните лешояди е отдалечеността на гнездовия район от пътища и населени места. В различни проучвания се посочват различни дистанции на гнездовищата от населени места (от 0,8 km до 5 km), асфалтирани и горски пътища (0,5 km до 1 km). В Монголия видът е отбелязван върху скали (над 250 от общо 363 изучавани гнезда) и сибирски бряст, като гнездовия успех почти не зависи от субстрата.

Черният лешояд е сакрофаг. Основната му храна са трупове на едри и средно едри бозайници. Това са най-често домашни животни (говеда, кон, магаре, свиня, коза, овца, куче, котка и др.). В Източните Родопи видът има на разположение и трупове на умрелите в ловно стопанство „Студен кладенец” елени лопатари, муфлони и други диви бозайници. Яде и дребна мърша, като зайци, лалугери и др. В редки случаи може да улавя и костенурки. Храната си търси на групи или поединично, понякога се включва в групите на белоглавите лешояди. Хранителната му територия се простира в райони с екстензивно пасищно животновъдство, едродивечови ловни стопанства, райони с размножаващи се вълчи двойки, големи реки с обширни речни долини, където реката често изхвърля трупове на умрели животни. Черният лешояд в голяма степен е зависим от наличието на вълци в района. Убивайки по-едри жертви, отколкото могат да изядат, те често осигуряват храна за лешоядите (Кметова-Биро и др., 2018).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация 0 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е неизвестна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е намаляваща. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид зеползване в друг; Преобразуване в гора от други земеползвания или залесяване; Залесяване или въвеждане на неместни или нетипични видове; Добив на нефт и газ, включително инфраструктура; Производство на хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реката), включително инфраструктура; Превръщане от други ползвания на земя в търговски / промишлени зони; Създаване или развитие на спортна, туристическа и развлекателна инфраструктура (извън градските или развлекателните зони); Замърсяване със смесени източници към повърхностни и подземни води; Електропреносна и комуникационна мрежа.

В Червената книга (2011) основните посочени заплахи за вида са загуба на местообитания, намаляване на хранителната база, безпокойство, отравяне, браконьерство.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната като **мигриращ** (концентриращ се) с численост **1-2 преминаващи индивида**. Съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизоллирана, но на границите на ареала на разпространение (оценка „В“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност. Независимо, че видът не се опазва като мигриращ в България, предвид неговата застрашеност и наличието му на площадката за подхранване край село Ракитна, той ще бъде запазен в СФД.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

Полевите изследвания през 2020 г. не установяват вида нито по време на размножителния период, нито през периода на есенна миграция. През 2019 г. в района на Кресна са установени 1-5 преминаващи индивида. Не са установени гнездящи двойки (Peshev et al., 2020; Stoynov, 2014). Данните от eBird за района на Кресна показват, че са установени 16 индивида – <https://ebird.org/species/cinvul1/L2158264>. Концентрацията на вида в зоната се дължи преди всичко на наличната храна на площадката за подхранване край с. Ракитна.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на концентриращата се популацията	Брой индивиди	Най-малко 1 индивид	Полевите изследвания през 2020 г. не установяват вида нито по време на размножителния период, нито през периода на есенна миграция. През 2019 г. в района на Кресна са установени 1-5 преминаващи индивиди. Не са установени гнездящи двойки (Peshev et al., 2020; Stoynov, 2014). В СФД е посочено, че популацията е между 1 и 2 преминаващи индивида, но тази стойност е занижена. Предложено е в СФД концентриращата се популация численост на вида да стане 1-5 индивида.	Поддържане на концентриращата се популация на вида в зоната в размер от най-малко 1 преминаващ индивид.
Местообитание на вида: Наличие на хранителна база	t трупно месо на годишна база	15 t	В територията на защитена зона Кресна е изградена площадка за подхранване на лешояди в района на с. Ракитна. Подхранването на лешоядите към този момент е единствената възможност за поддържане на популациите на тези видове, обитаващи защитена зона Кресна. За поддържане на настоящата гнездова и концентрираща се популация на тези видове е необходимо площадката да бъде зареждана с най-малко 15 t трупно месо, годишно.	Поддържане на хранителната база на вида в зоната в размер на 15 t трупно месо на годишна база, заредено на площадката за подхранване в района на с. Ракитна

Необходимост от промени в СФД

Предлага се промяна в СФД. През 2019 г. в района на Кресна са установени 1-5 преминаващи индивиди. Те са наблюдавани основно на площадката за подхранване на лешояди в района на с. Ракитна. Поради тази причина предлагаме максималната стойност на концентриращата се популация в зоната да се увеличи на 5 индивида. Промените са представени в червен цвят.

Species					Population in the site					Site assesment				
Group	Code	Scientific Name	S	NP	Type	Size		Unit	Cat. C/R/V/P	Data qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A079	<i>Aegypius monachus</i>			c	1	5	i	V	G	C	A	B	B

Цитирана литература:

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 162-164.

Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 78.

Янков, П. (отг. ред.). 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 136-137.

Марин, С., П. Янков, И. Иванов, М. Куртев. Черен лешояд, *Aegypius monachus*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 168.

Кметова-Биро, Е., Е. Стойнов, И. Иванов, Г. Стоянов. 2018. План за действие за черния лешояд (*Aegypius monachus*) в България: 2018 – 2027, МОСВ, Зелени Балкани, ФДФФ, София.

BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 162.

Andevski, J., Tavares, J., Williams, N. P., Moreno-Opo, R., Botha, A. and Renell, J. 2017. Flyway Action Plan for the Conservation of the Cinereous Vulture. CMS Raptors MOU Technical Publication No. 6. Coordinating Unit of the CMS Raptors MOU, Abu Dhabi, United Arab Emirates.

Проект „Светло бъдеще за черния лешояд“, LIFE14 NAT/BG/649 –

Stoynov, E., H. Peshev & A. Grozdanov. 2014. Rare birds of prey observations in Kresna Gorge in Bulgaria. Project: Re-introduction of Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Kresna Gorge of Struma River, Bulgaria.

Peshev, H., E. Stoynov, N. Vangelova, G. Georgiev, N. Stoyanov & A. Grozdanov. 2020. Re-introduction of the Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Kresna Gorge of Struma River, Bulgaria, Annual Report 2019, Fund for Wild Flora and Fauna, Blagoevgrad.

6. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A229 *ALCEDO ATTHIS* (ЗЕМЕРОДНО РИБАРЧЕ)

Идентификация

Дължина на тялото: 16-17 cm, размах на крилата: 24-26 cm. Дребна, компактна птица, с голяма глава, дълъг, остър клон и къса опашка. *Мъжки*. Горната страна на главата, плещите и надкрилията тъмнозелени, гърбът и надопашката сини до лазурносини със слаб метален блясък. Гърдите и коремът ръждиви до ръждивокафяви. Гърло и петно отстрани на шията бели. Клонът черен. Краката кораловочервени. *Женски*. Подобна на мъжкия, но оперението по-бледо, матово, без метален блясък по гърба и надопашката. Долната страна на тялото светлоръждива. Основата на подклюнието, а понякога и цялото подклюние светлочервено. Лети с бърз, маневрен полет и често прелита ниско над водната повърхност (Нанкинов и др., 1997).

Вид на Стария свят, широко разпространен в Европа и Азия на север до тундрата, както и в Северна Африка. В северните части на гнездовия ареал прелетен вид, рядко остава през топли зими край незамръзнали водоеми, а в южните райони постоянен. Гнездовата численост в Европа е оценена на 97 500-167 000 двойки (BirdLife International, 2017). В България видът е постоянен и скитащ. През зимата напуска водоемите, които обитава през размножителния период, и се среща по незамръзващи части на реки, язовири, рибарници и топлици. Гнездото си прави в отвесни стени - най-ниско на 1-2 m от нивото на водата. Някои гнезда са отдалечени от водата до около 50 m, като съседните обитаеми гнезда отстоят най-близо на 200-300 m едно от друго. Гнездото изкопава с клон, а пръстта изхвърля с краката. Входните отвори на обитаемите гнезда и стените под тях напръскани с бели екскременти (Мичев, 1966). Пълното люпило е от 5-7 яйца. Според Янков (2007) числеността в страната наброява 1000-2000 двойки. Не е включен в Червена книга на Р България (2015).

Характеристика на местообитанието: Широко разпространен, но не многоброен по брегове, водоеми до около 1200 m н. в. Гнезди по отвесни глинести, пясъчливи и чакълести брегове на реки, блата, езера, язовири, рибарници и други водоеми (Нанкинов и др., 1997). Обитава и подходящи участъци по морското крайбрежие, като устройва гнездата си както по бреговете на вливащи се в морето реки, така и в стръмни земни стени по самото крайбрежие, като птиците ловуват в по-тихите заливи (Янков, ред., 2007). Размерът на почвените частици са от изключителна важност при избора на място за гнездене при земеродното рибарче. То предпочита места със среден размер на почвените частици между 991 и 1747 μm . Предпочитат предимно глинести брегове по течението на реките. (HENEBERG P., 2004). Храни се предимно с дребни риби и в единични случаи с малки жаби (Мичев, 1966) и скариди (Простов, 1964).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 900 и 3600 двойки. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е намаляваща. Посочена е следната заплаха: Модификация на хидрологичния поток.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **9-11 двойки**. Зоната поддържа 0,3-1% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизоллирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 5 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 3 индивида (<https://ebird.org/species/comkin1/L2158264>).

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

Гнездово местообитание:

- стръмни брегове по река Струма и притоците на Струма, с изключение на скални масиви.

Хранително местообитание:

- Поречието на реката (р. Струма и притоците ѝ) с буфер от 10 m.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 4*.

Фигура 4: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона. В жълто е визуализирано гнездовото местообитание, а в синьо – хранителното.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 55 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 450 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой двойки	Най-малко 9 гнездящи двойки	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени 9-11 двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 5 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 3 индивида. Данните потвърждават гнезденето на вида в зоната, в посочената в СФД численост.	Поддържане на броя на гнездящите двойки в защитената зона от най-малко 9 двойки
Местообитание на вида: Площ на гнездовото местообитание на вида	ha	Най-малко 55 ha	Видът е широко разпространен, но не многоброен по брегове, водоеми до около 1200 m н. в. За гнездене предпочита предимно глинести брегове по течението на реките. Такъв тип местообитания са ограничени по площ в защитената зона. За определяне на площта на подходящите гнездови местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: стръмни брегове по река Струма и	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания в зоната в размер на най-малко 55 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>притоците на Струма, с изключение на скални масиви.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 55 ha.</p>	
Местообитание на вида: Площ на хранителното местообитание на вида	ha	Най-малко 450 ha	<p>Видът се храни предимно с дребни риби и в единични случаи с малки жаби. За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: речния басейн (р. Струма и притоците на Струма) с буфер от 10 m.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания е 450 ha.</p>	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания в зоната в размер на най-малко 450 ha
Местообитание на вида: Качество на хранителните и гнездовите местообитания на вида	5 степенна скала за екологично състояние, съгласно РДВ	По-висока или равна на 2 – Добро състояние Няма влошаване на морфологията на речните брегове в гнездовите местообитания	<p>Видът се храни предимно с дребни риби. Наличието на плячка е важен фактор за доброто качество на хранителното му местообитание. Това е пряко свързано с екологично състояние на водните тела, с подходящи местообитания на вида, по биологични елементи за качество (БЕК Риби). В границите на защитената зона това водно тяло е река Струма.</p> <p>Чрез оценката на екологичното състояние на водните тела с подходящи местообитания на вида по БЕК Риби може да се оцени качеството на</p>	Подобряване на екологичното състояние на река Струма с подходящи местообитания на вида, до постигане на стойност по-висока или равна на 2 – Добро състояние

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване						
			<p>хранителната база на вида и състоянието на цялото рибно съобщество. Колкото по-добро е общото състояние, толкова по-добра е наличността на хранителна база. Оценката на екологичното състояние включва също така и физикохимични и хидроморфологични параметри, имащи значение за състоянието на вида – основно хидроморфологични изменения на речното дъно и бреговете, което има отношение и към качеството на гнездовото местообитание. Повисоката оценка означава по-благоприятно състояние на местообитанието на вида.</p> <p>За гнезденето е от решаващо значение да се запази настоящата морфология на речните брегове в гнездовите местообитания (стръмни брегове по течението на река Струма, под въздействието на речното течение в завоите на реката).</p> <p>Екологичното състояние на водните тела се оценява чрез 5 степенна скала:</p> <div data-bbox="1048 962 1574 1369" style="text-align: center; border: 1px solid black; margin: 10px auto; width: fit-content;"> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично</td> </tr> <tr> <td>2-Добро</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо</td> </tr> </tbody> </table> </div> <p>Съгласно ПУРБ 2016-2021 г. и данните от биологичния мониторинг на водите, в момента</p>	Екологично състояние	1-Отлично	2-Добро	3-Умерено	4-Лошо	5-Много лошо	
Екологично състояние										
1-Отлично										
2-Добро										
3-Умерено										
4-Лошо										
5-Много лошо										

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			екологичното състояние е умерено (3): (https://wabd.bg/docs/plans/purb1621/04_Razdel_4_Monitoring.pdf). По време на теренната работа не са регистрирани източници на замърсяване или други сериозни заплахи в обследваните участъци.	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД.

Цитирана литература

Нанкинов Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“ и Издателство „Пенсофт“, 343-344.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 348-349.

HENEBERG P., 2004. SOIL PARTICLE COMPOSITION OF EURASIAN KINGFISHERS' (ALCEDO ATTHIS) NEST SITES. *Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 50 (3), pp. 185–193

7. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A878 ALECTORIS GRAECA (ПЛАНИНСКИ КЕКЛИК)

Идентификация

Дължина на тялото: 33 – 36 cm. Размах на крилата: 46 – 53 cm. Вид с характерна комбинация от цветове. Може да се сбърка единствено с тракийския кеклик, но за разлика от него има бяла шия и черна основа на клюна. Видът включен в Приложение I и Приложение II на Директива за птиците. В България видът е обект на лов. С цел поддържане на дивеча се извършва реинтродукция на тракийски кеклици от специализирани развъдници в страната. Тази дейност в районите с дива популация от балкански кеклици вероятно предизвиква хибридизация между тези видове и води до загуба на генетичната стабилност на вида.

Съгласно Червена книга на България, това е Туркестано--средиземноморски вид, разпространен в Алпите от Франция до Австрия, Словения и Хърватско, Босна и Херцеговина, Италия (включително Сицилия), Албания, България и Гърция. Постоянен вид за България, със сезонни регионални вертикални миграции. Популацията в България се отнася към доминантния подвид *Alectoris graeca graeca* (Meisner, 1804) и е уникална в световен мащаб, поради наличието на зона на хибридизация с *Al. chukar*. Зоната е дълга 40 km и преминава през българската част от ареала. Моногамен, наземно гнездящ вид. От края на април до юни женската снася 8–14 яйца, които мъти 24–26 дни. На 7–10^{тия} ден малките могат да летят. У нас се среща основно във високите части на планините Рила, Пирин, Стара планина, Западни Родопи, Осогово и Беласица (над 800 m н.м.). Извън гнездовия сезон живее на ята, а през размножителния период – на двойки. Храни се предимно с части от растения – семена, плодове и зелени стъбла, листа и пъпки. Извършва вертикални миграции и през зимата се спуска в по-ниски участъци. Застрашен вид EN.

Характеристики на местообитанието в България: Привързан е към местообитанията си и не отлита далеч от тях. Добре е приспособен към скалния ландшафт. Обитава скалисти склонове с рядка храстова и тревна растителност и сипеи, обикновено между 900 и 2500 m н. в. С цел предпазване от хищниците, кекликът предпочита територии с височината на тревния слой до 20 cm. и незначително обрастване с храстова растителност (най-много 10% от територията на местообитанията). Това е важно предимно в периода на размножаване, докато младите се излюпят (март-май). През това време на годината височината на тревата е най-подходяща и не изисква допълнително управление.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като гнездящ с популация между 800 и 1500 двойки. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция показват намаляване на популацията на вида. През последните 18 години краткосрочната тенденция в разпространението на вида е неизвестна, а дългосрочната – намаляваща за периода 1980-2018 г. Като заплахи и въздействия с висока и средна значимост са посочени преобразуването от един вид земеделска земя в друг, както и промени в площта на земеделските площи. В Натура 2000 са обхванати между 720 и 1350 двойки, а тенденцията е намаляваща. По данни на националната ловна статистика, през периода на докладване уловените екземпляри от вида са 242. Броят на уловените екземпляри рязко намалява и достига до 0-1 екземпляра през последните две години.

В Червената книга основните посочени заплахи и въздействия за вида са прекомерен отстрел, безпокойство от туризъм, строителство в планините, хибридизация с тракийския кеклик, унищожаване и промяна на местообитанията, вероятно и заразни заболявания, разпространявани чрез интродуцираните тракийски кеклици.

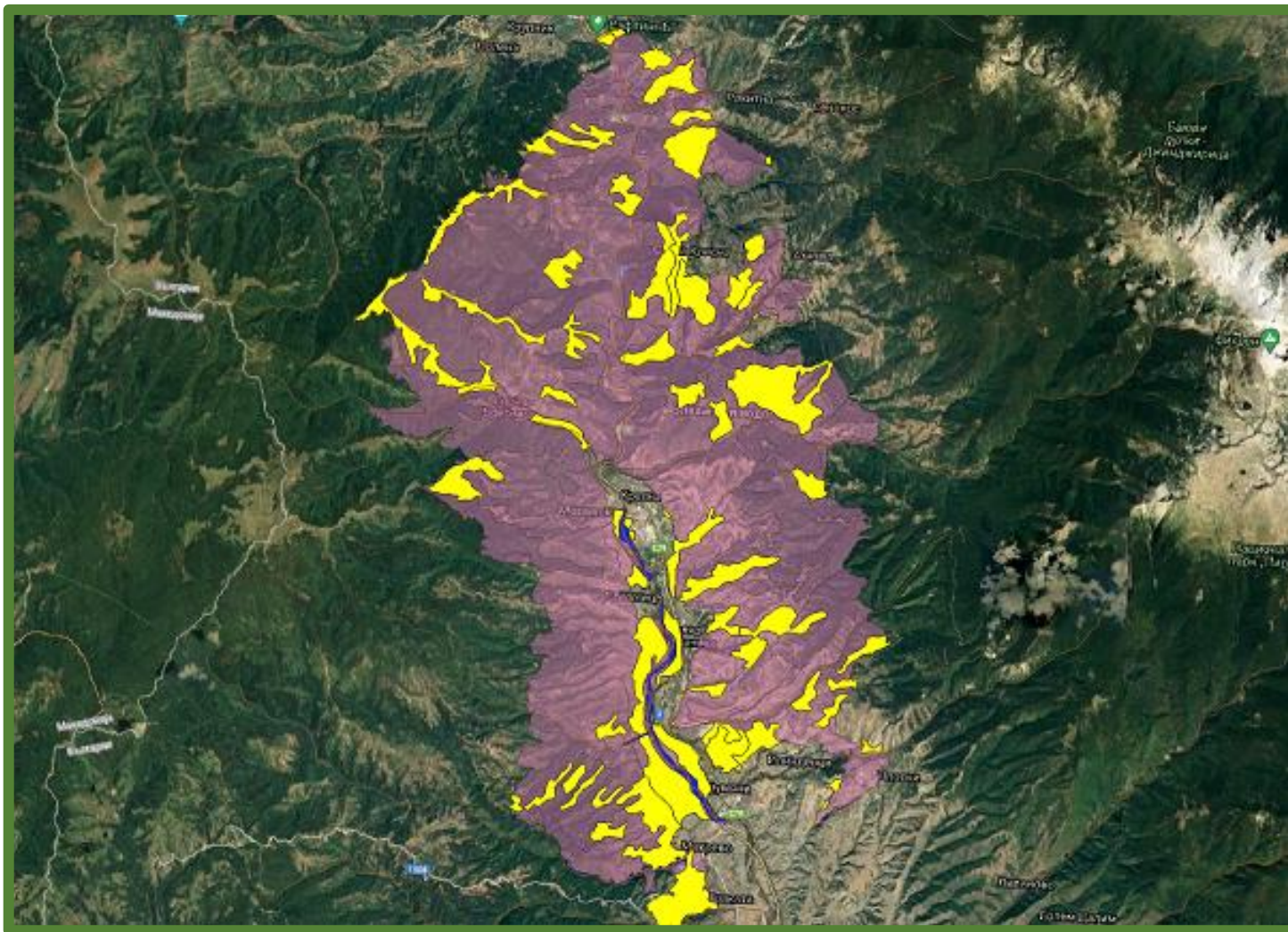
Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е постоянен в зоната, с популация от 30 до 45 двойки. Предвид ежегодните проучвания на вида от страна на ловните дружинки, качеството на данните е добро. Зоната поддържа между 0% и 2% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е изолирана, но на границите на ареала на разпространение, (оценка „В“). Общата оценка на стойността на зоната за съхраняването на вида е „В“ – добра.

Територията на защитената зона е била обект на специален проект за този вид: “Опазване популацията и местообитанията на планинския кеклик (*Alectoris graeca graeca*) в България” (приключил през 2012 г.), изпълняван от Национален ловно-риболовен съюз "Съюз на ловците и риболовците в България", в партньорство с природозащитната организация „Зелени Балкани“. Проведени са обследвания за присъствие на вида на територията на ЛРД Петрич, ЛРД Дупница, ЛРД Кресна, ЛРД Сандански. Общата продължителност на проведеното отчитане с фоторегистриращи устройства в описаните райони е 267 дни. Планински кеклик в защитената зона не е регистриран при тези проучвания, вероятно поради не особено подходящия период на тяхното провеждане. Данни за вида се набират и в рамките на годишните пролетни таксации на дивеча, провеждани в страната, съгласно изискванията на Закона за лова и опазване на дивеча и Наредбата за стопанисване и ползване на дивеча. Таксацията се извършва ежегодно от ловно-рибарските дружества под ръководството на горските стопанства. По данни на Съюза на ловците и риболовците в България (СЛРБ), при пролетната таксацията (2021 г.) на дивеча в района на защитената зона са установени общо 260 индивида от кеклика. Най-голяма концентрация на вида има в най-южната част на защитената зона, в землищата на с. Драката и с. Плоски. В останалата част на защитената зона видът е представен относително равномерно, но с по-малка численост.

Отново по данни на СЛРБ, през последните години видът не е бил предмет на лов. Разселване на индивиди от вида тракийски кеклик (*Alectoris chukar*) са извършвани последно в периода 2007-2008 г. в района на Струмяни. Продължава разселването в района на Сандански, но извън територията на зоната. Все пак, по-високата плътност на вида точно в този район вероятно се дължи и на това разселване и трудната идентификация на двата вида. Остава важен въпросът до каква степен разселването на индивиди от тракийския кеклик са допринесли за хибридизация с планинския кеклик. На този етап не са провеждани генетични проучвания, които да потвърдят тази хипотеза. Също така не е възможно да се определи процента на индивидите от вида *Alectoris graeca* от общо преброените 260 броя през 2021 г.

Предвид относително равномерното разпространение на вида, определянето на площта на неговите местообитания може да се извърши на базата на Corine Land Cover, като се вземе предвид площта на местообитания с кодове 211 -Неполивна обработваема земя и 321 Естествени пасища, отговарящи в най-голяма степен на екологичните изисквания на вида. Чрез извършване на ГИС анализи се установява, че площта на посочените два типа местообитания е 4813 ha, преобладаващо разположени в южната част на зоната, което обяснява и по-високата плътност на популацията там. Карта на подходящите местообитания на планинския кеклик в защитената зона е представена на *Фигура 5*.

Фигура 5: Карта на подходящите местообитания на планинския кеклик в защитената зона – визуализирани в жълто.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на популацията	Брой индивиди от вида of <i>A. graeca</i>	Поне 50 индивиди и не повече от допустимия капацитет от 70 индивиди	<p>В ОВМ (2007 г.) е посочен брой двойки от 30 до 45. Такъв е броят на двойките и настоящия СФД (актуализиран през 2018 г.).</p> <p>Предвид факта, че видът е ловен обект, в зоната са извършвани ежегодни таксации (оценки), при които видът е преброяван. По данни на Съюза на ловците и риболовците в България, при пролетната таксацията (2021 г.) на дивеча в района на защитената зона са установени общо 260 индивиди кеклик. През годините са извършвани заселвания на вида в цялата страна. Важно е да се отбележи факта, че вместо повторно заселване с индивиди от този вид, в района са въведени излюпени в развъдници индивиди от вида <i>Alectoris chukar</i> - вид, който е много подобен на <i>Alectoris graeca</i> по външен вид и който също обитава зоната, но в долната ѝ част.</p> <p>Разселване на индивиди от вида <i>Alectoris chukar</i> са извършвани последно в периода 2007-2008 г. в района на Струмьани. Продължава разселването в района на Сандански, но извън територията на зоната. Все пак, по-високата плътност на вида точно в този район вероятно се дължи и на това разселване. По тази причина, не е възможно да се определи какъв процент от 260 индивиди, преброени през 2021 г., са от вида <i>Alectoris graeca</i>.</p> <p>Остава важен въпросът до каква степен разселването на индивиди от тракийския кеклик са довели до хибридизация с планинския кеклик. На този етап не</p>	<p>Подобряване на размера на популацията на вида в зоната до достигане на стойност от поне 50 индивиди и не повече от допустимия капацитет от 70 индивиди.</p> <p>Междинна цел: Определяне на генетичната хомогенност (стабилност) на планинския кеклик с индивидите, обитаващи територията на зоната по Natura 2000 - „Кресна“, чрез специфични молекулярни методи до 2025 г.</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>са провеждани генетични проучвания, които да потвърдят тази хепотеза.</p> <p>В този контекст, конкретната цел по отношение на популацията на вида трябва да бъде насочена към поддържане на естествената популация на вида, като и прекратяване на разселването на <i>Alectoris chukar</i>. В същото време е необходимо да се изясни въпросът дали вече е настъпила хибридизация между двата вида и в каква степен е тя.</p>	
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида	ha	Най-малко 4813 ha	<p>Обитава скалисти склонове с рядка храстова и тревна растителност и сипеи, обикновено между 900 и 2500 m. н.в.</p> <p>Предвид относително равномерното разпространение на вида, определянето на площта на неговите местообитания може да се извърши на базата на Corine Land Cover, като се вземе предвид площта на местообитания с кодове 211 Неполивна обработваема земя и 321 Естествени пасища, отговарящи в най-голяма степен на екологичните изисквания на вида. Чрез извършване на ГИС анализи се установява, че площта на посочените два типа местообитания е 4813 ha, преобладаващо разположени в южната част на зоната, което обяснява и по-високата плътност на популацията там. По експертна оценка тази площ може да осигури благоприятно състояние на вида в зоната.</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната, в размер на най-малко 4813 ha.
Местообитание на вида: Начин на управление	% на екстензивно управлявани	100 % от териториите с	Териториите с местообитание на вида (4813 ha) съвпадат главно с районите на разпространение на естествените местообитания 6210, 6220 и 6520. Те	Подобряване на състоянието на местообитанието на вида по този параметър до достигане

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
на териториите с местообитание на вида	територии с местообитание на вида	местообитание на вида трябва да бъдат управлявани екстензивно	трябва да се управляват в границите на екстензивно животновъдство (0,3-1 LU/ha). Въз основа на информацията за актуалното състояние на посочените типове природни местообитания може да се направи извод, че не във всички райони на тяхното разпространение управлението е екстензивно.	на екстензивно управление в 100% от териториите с местообитание на вида.
Местообитание на вида: Покритие с храстова растителност	% обрастване с храстова растителност от общата площ на подходящите местообитания в местата на разпространение на вида в зоната	Не повече от 20%	Липсата на паша в някои от пасищата довежда до значителните обраствания с храстова растителност (над 20% от площта на подходящите местообитания в местата на разпространение на вида в зоната) нарушават качеството на местообитанието, доколкото те са места за укриване от хищниците. Предвид състоянието на природни местообитания 6210, 6220 и 6520 (Съответстващи на кодове по Corine Land Cover 211 и 321), при които има охростяване над този процент, част от площта на местообитанието не отговаря на целевата стойност по този параметър.	Подобряване на местообитанието на вида в зоната до достигане на целева стойност от не повече от 20% обрастване с храстова растителност от общата площ на подходящите местообитания в местата на разпространение на вида в зоната.

Необходимост от промени в СФД

Предвид наличната информация за настоящата численост на вида в защитената зона, необходима е актуализация на СФД, и единицата за популация следва да бъде променена. За конкретния вид е по-адекватно размерът на популацията да бъде в индивиди, а не в гнездяща двойки. Съответно както минималните, така и максималните стойности на популацията трябва да бъдат преизчислени на индивиди.

Като се има предвид разселването на *Alectoris chukar*, не би било възможно да се определи какъв процент от 260 индивида, преброени през 2021 г., са от вида *Alectoris graeca*. Поради тази причина, не може да се посочи определен брой индивиди в СФД.

Качеството на данните е намалено на „DD“, тъй като има неяснота относно броя на *A. graeca*, *A. chukar* и хибридите.

Species					Population in the site					Site assessment						
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.		
B	A878	<i>Alectoris graeca</i>			p			i		DD	C	B	B	B		

Цитирана литература:

Боев З. Николов С. 2015. Планински кеклик, *Alectoris graeca* . В: Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 250 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 121-123 с.

8. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A053 *ANAS PLATYRHYNCHOS* (ЗЕЛЕНОГЛАВА ПАТИЦА)

Идентификация

Дължина на тялото: 50-65 cm, размах на крилата: 81-98 cm. *Мъжки*. Глава и шия тъмнозелени с метален блясък. В долната част на шията непълен бял пръстен. Гърдите тъмнокафяви, коремната страна сивобяла. Задната част на гърба и кръста чернокафяви. Надопашието черно с метален блясък. Едно или две от опашните пера черни, завити нагоре във вид на пръстен. Крила сивокафяви с виолетово огледало, оградено отпред и отзад с по една черна и една бяла ивица. Клюнът маслинозелен до жълт. Краката кораловочервени. *Женски*. Кафяво напетнено тяло. Горната страна на главата, тилът и презочна ивица по-тъмни. Светла надочна ивица. Крила като при мъжкия, но с по-тъмни надкрилия. Клюнът зеленикавокафяв с оранжеви ръбове и тъмен нокът. Краката оранжеви. (Нанкинов и др., 1997).

Гнезди в Европа и Азия, в Северна Америка – в северозападните и централни райони. Прелетен, в част от ареала постоянен. Гнездовата численост в Европа е оценена на 2 850 000-4 610 000 двойки (BirdLife International, 2017). В България видът е гнездещ, постоянен, мигриращ, зимуващ. По време на прелет и през зимата се среща по водоемите в цялата страна. Двойките се оформят в местата за зимуване (декември-януари). Гнезди единично, рядко в съседство с друга двойка. Гнездото е построено в разклонение на стара върба, или на земята – под храсти, в трева и тръстикови масиви, винаги до вода, но понякога и далеч от нея (до 2 km – Простов, 1964; Феранц и др., 1965). Броят на малките в люпилото варира: 9 – 15 (Паспалева-Антонова, 1961). Според Янков (2007) числеността в страната наброява 2500-6000 двойки. Не е включен в Червена книга на Р България (2015).

Характеристика на местообитанието: Разпространен в цялата страна без високите части на планините, гористите или други райони лишени от влажни зони с крайбрежна растителност (Янков, ред., 2007). През размножителния период обитава разливи на реки, острови със стари наводнявани върбови гори, блата и езера с богата крайбрежна растителност, изкуствени водоеми, рибовъдни стопанства, морското крайбрежие, културен ландшафт в близост до водоем. По време на прелет и през зимата – в същите биотопи, както и морето, където ятата почиват през деня. Според изследване, изборът на местообитание обикновено е повлиян от промяната му през всички сезони и включва близост до ниви, възникващи влажни зони, открити води и дървесни влажни зони (Beatty WS., et al., 2014). Всеяден вид със сезонни и географски вариации в хранителния рацион – през есента и зимата преобладават растителните компоненти (семена, зелени части на водни растения), а през лятото – животинските (насекоми, ларви, охлювчета и др.) (Дементъев, Гладков, 1952; Cramp, Simmons, 1977).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 2500 и 4500 двойки. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е стабилна. Не са посочени заплахи.

Зеленоглавата патица се опазва също така и като **мигриращ вид** с численост 5 000-10 000 индивида. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в развитието на популацията. Посочени са следните заплахи: добив на нефт и газ, включително инфраструктура; преобразуване на земи с други земеползвания в търговски/индустриални зони.

Като **зимуващ вид** е с численост 30 000-80 000 индивида. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е променлива. Посочени са следните заплахи: добив на нефт и газ, включителна инфраструктура; преобразуване на земи с други земеползвания в търговски/индустриални зони.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **1-9 двойки**. Зоната поддържа 0,04-0.2% от националната популация на вида (оценка „D“).

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 5 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание) и 2 двойки в гнездови хабитат. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 2 индивида (<https://ebird.org/species/mallar3/L2158264>).

Предвид факта, че видът е с **оценка „D“** за популация, не се разработват специфични цели за този вид в зоната.

Необходимост от промени в СФД

Не се предлага промена в СФД.

Цитирана литература:

Нанкинов Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“ и Издателство „Пенсофт“, 75-78.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 104-105.

Beatty WS, Webb EB, Kesler DC, Raedeke AH, Naylor LW, Humburg DD (2014) Landscape effects on mallard habitat selection at multiple spatial scales during the non-breeding period. *Landscape Ecol* 29:989–1000

9. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A255 *ANTHUS CAMPESTRIS* (ПОЛСКА БЪБРИЦА)

Идентификация

Дължина на тялото: 15-18 cm. Размах на крилата: 25-28 cm. Общо едноцветна, пясъчножълта до сиво-жълта, ненапетнена горна страна и светла, със слабо напетняване по страните на гушата и гърдите бърбица. Има широка, светла, надочна и ясна тъмна ивица под нея в областта на юздичката и зад окото. Краката са светли, а клюнът е тънък и фин. Полската бърбица често показва твърде изправена стойка. Брачната песен изпълнява от върха на някое дърво или във вълновиден полет (Иванов, 2011; Симеонов и Мичев, 1991). Не е включен в Червена книга на Р България (2011).

Полската бърбица е палеарктичен вид. Разграничават се 3 подвида, от които у нас гнезди един – *A. campestris campestris*. Гнезди в Централна и Южна Европа, Западен и Северен Иран, Северозападен Казахстан и Югозападен Сибир, на изток докъм град Омск. Зимува в Гърция, островите в Егейско море, на отделни места в Турция и Ливан и южно от Сахара, в Африка. Гнездящ и мигриращ за страната. Пролетната миграция е през април-май, а есенната – през септември-октомври. С петнисто и разпръснато разпространение в равнинни, хълмисти и нископланински райони в цялата страна, по-плътно в най-източната ѝ част. Основната част от популацията заема открити сухи пасищни терени в Добруджа и по Черноморското крайбрежие, Източна Стара планина, Сакар и хълмистите райони около поречието на р. Тунджа, Източните Родопи и значителна част от Тракийската низина. Разпръснато в Дунавската равнина, Софийското поле, поречията на Струма и Места и др. Числеността в страната според Янков (отг. ред, 2007) наброява 1200-3500 двойки, а според Нанкинов и др. (2004) е 21 000-25 000 двойки. В степни местообитания с храсти гнездовата плътност е 1,16 двойки/10 ha; в открити степи е 0,4-1,7 двойки/10 ha; в Калиакра – 0,38 двойки/10 ha; в района на Шабленското езеро – 0,8 двойки/10 ha; открити пространства на Шуменското плато – 1 двойки/10 ha. Гнезди на земята. Снася 4-5 яйца, има 1-2 поколения годишно през периода април-юни. Малките остават в гнездото 13-14 дни и стават напълно самостоятелни на около 4-седмична възраст. Храни се с насекоми – *Apion sp.*, *Coleoptera (Curculionidae, Amara sp., Opatrum sabulosus)*, *Orthoptera (Gryllus campestris)* и *Hymenoptera* (Иванов, 2011).

Характеристика на местообитанието: Гнезди по сухи, припечни пясъчливи и каменисти терени и пасища с рядка тревиста растителност – степни и суходлюбиви тревни съобщества по варовити терени, тревни съобщества по сухи силикатни терени, по обрасли с тревна растителност крайбрежни (морски) плажове и пясъчни дюни, по-рядко по засолен терени с халофитна растителност. Среца се и около неголеми обработвани по традиционен начин земеделски площи, подобрени тревни площи (многогодишни тревни култури) или пустеещи земи. Избягва стръмни, силно каменисти или обрасли с храсти терени.

Изследване на гнездовите местообитания на полската бърбица в Западна Полша показва, че видът предпочита ниска суха растителност, с малки непокрити с растения петна (пясък, открити места, пътища, дюни и др.). Гнездото обикновено е разположено в гъста растителност, докато за хранене вида предпочита по-отворени места. Средната гнездова плътност е 0,1 двойки/10 ha (Grzybek et al., 2008).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2005-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 4000 и 13000 двойки. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна. Посочени са следните заплахи и въздействия: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Промени в терена и повърхността на земеделските площи; Изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища); Добив на нефт и газ, включително инфраструктура.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **5-10 двойки**. Зоната поддържа 0,07 - 0,1% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

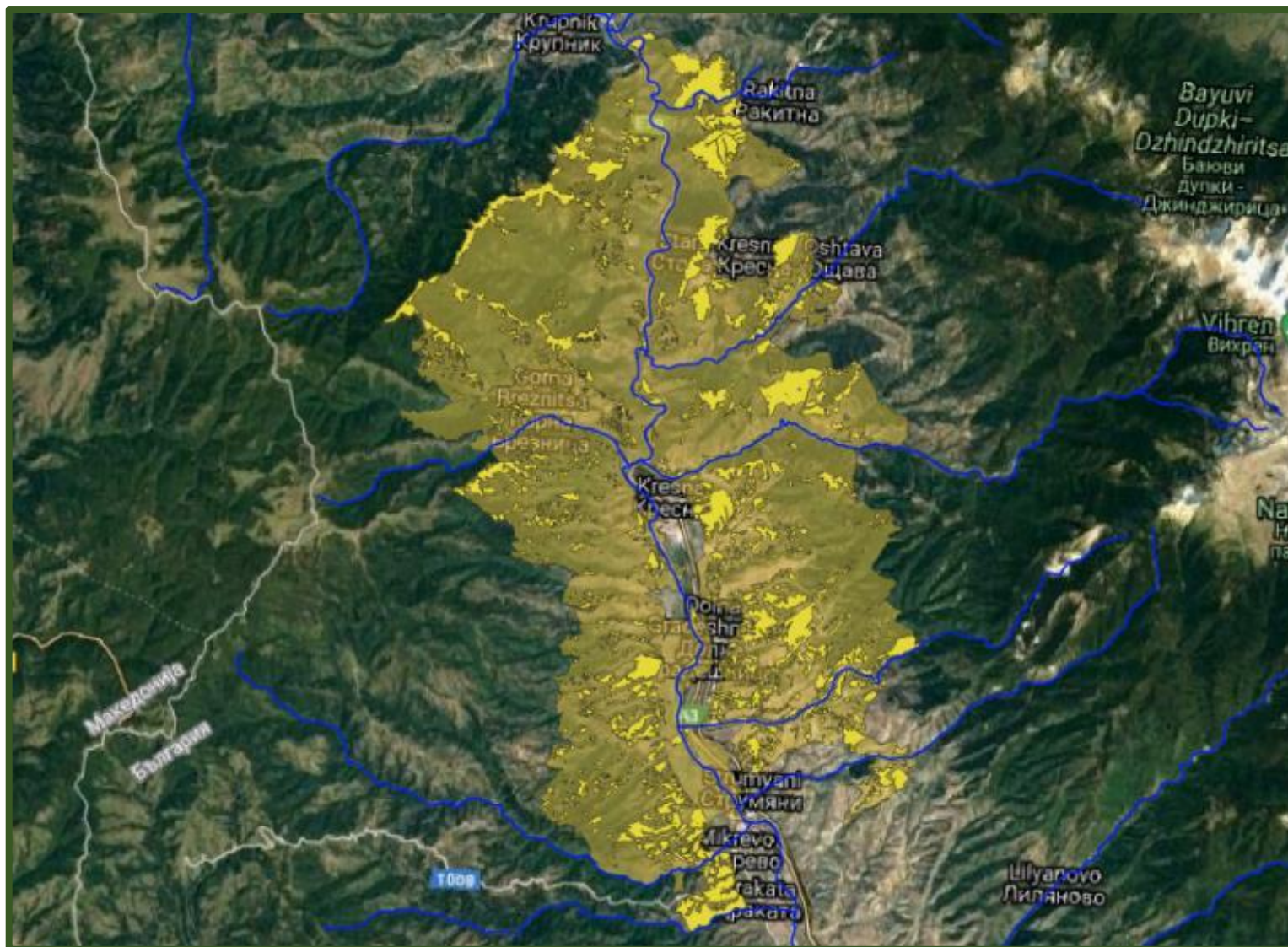
По отношение на гнездовата популация

Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. не установява вида в зоната. Данните от eBird за района на Кресна показват, че е установен 1 индивид (<https://ebird.org/species/tawpip1/L2158264>). Nikolov and Spasov (2005) в своето изследване в южните части на Кресна оценяват вида на 10-20 двойки на площ от 1700 ha. Следователно са установили гнездова плътност от 0,05-0,1 двойки/10 ha.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

→ Храсталаци, пасища и ливади.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 6*.

Фигура 6: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 4885 ha.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

Миграцията на вида през територията на страната протича на широк фронт, без концентрации и не образува ята. В този контекст не следва да се очакват концентрации на вида в защитената зона. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. е бил установен 1 преминаващ индивид. Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността на мигриращите индивиди в зоната, освен горе споменатото. Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона. В контекста на посоченото по-горе, изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. **По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "С" в "D".**

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 5 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 5-10 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени също 5-10 гнездящи двойки. Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. не установява вида в зоната. Данните от eBird за района на Кресна показват, че е установен 1 индивид. Nikolov and Spasov (2005) в своето изследване в южните части на Кресна оценяват оценяват вида на 10-20 двойки на площ от 1700 ха , но тези резултати са получени чрез моделиране при използване на ограничен обем от географски данни. Не са налични данни за настоящата гнездова численост на вида в зоната, поради което е предвидена междинна цел.	Междинна цел: Да се установи настоящата численост на гнездовата популация на вида в зоната чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в защитената зона	ha	Най-малко 4885 ha	<p>Видът предпочита да гнезди и да се храни по сухи припечни песъчливи и каменисти терени и пасища с рядка тревиста растителност, участъци от терена без растителност и наличие на храсти/дървета за пеещи мъжки. Среща се и около неголеми обработвани по традиционен начин земеделски площи, подобрени тревни площи (многогодишни тревни култури) или пустеещи земи.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Храсталаци, пасища и ливади.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 4885 ha.</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 4885 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в защитената зона	<p>% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида</p> <p>% на площи без растителност</p>	<p>100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно</p> <p>Най-малко 5%</p>	<p>Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, местообитания с редки храсти. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>Наличието на площи без растителност (между 5 и 20%) е много важно за ловуването, за да се</p>	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			осигурят места за търсене на храна (видът се храни чрез събиране на насекоми от земята. На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД по отношение на гнездовата популация на вида в зоната.

Необходими са промени в СФД по отношение на концентриращата се/мигриращата популация. Миграцията на вида през територията на страната протича на широк фронт, без концентрации и не образува ята. В този контекст не следва да се очакват концентрации на вида в защитената зона. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. е бил установен 1 преминаващ индивид. В контекста на посоченото по-горе, изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. **По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "C" в "D".**

Промените са визуализирани в червено.

Species					Population in the site						Site assesment			
Group	Code	Scientific Name	S	NP	Type	Size		Unit	Cat. C/R/V/P	Data qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A255	<i>Anthus campestris</i>			c				P	DD	D			
B	A255	<i>Anthus campestris</i>			r	5	10	p		G	C	A	C	B

Цитирана литература:

Иванов, Б. 2011. Фауна на България. Том 30. Aves, част III. София, академично издателство „проф. Марин Дринов“: 27-30.

Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 182.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 402-403.

Grzybek J., Michalak I., Osiejuk T. S., Tryjanowski P. 2008. Densities and habitats of the Tawny Pipit *Anthus campestris* in the Wielkopolska region (W Poland). Acta Ornithol. 43: 221–225.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). Acrocephalus 26 (124): 273 – 282.

10. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A091 *AQUILA CHRYSAETOS* (СКАЛЕН ОРЕЛ)

Идентификация

Дължина на тялото: 80-90 cm, размах на крилата: 210-220 cm. Възрастните се различават от другите видове орли по тъмната едноцветна окраска на тялото; само тилът е светъл със златист оттенък и основата на опашката е по-светла. На крилата в полет се вижда бяло петно. Често използва реещ полет, като крилата са леко повдигнати, сравнително тесни и маховите пера разтворени като пръсти. Опашката е по-дълга от тази на другите видове орли (Симеонов и др., 1990). Защитен вид по Закона за биологичното разнообразие, Приложения II и III. Включен е в Червената книга на България в категория „уязвим“, както и в Директивата за птиците, Приложение I.

Съгласно Червена книга на Р България (2015) това е холарктичен вид, който е разпространен в Северна Африка, Предна Азия, Арабския полуостров, Централна Азия (Памир, Тянь Шан, Хималаите), Китай, Корея, Япония; Северна Америка. Гнезди в Европа на север до 70° с. ш., на юг – до средиземноморските острови. Гнездовата численост в Европа е оценена на 9300-12300 двойки. (BirdLife International, 2017). За България е постоянен вид. Разпространението в страната е петнисто, предимно в по-високите части на планините (основно в Централна и Западна Стара планина, Рила, Пирин, Родопи и някои от Западните погранични планини), но и в някои по-ниски планини и хълмисти райони (Странджа, Източна Стара планина, Източните Родопи, Сакар, Дервентските възвишения и др.) (Янков, отг. ред., 2007). Според Петров и др. (2015, Червена книга на България) видът вероятно наброява 120–150 двойки, а според Янков (отг. ред, 2007) числеността е 150-170 двойки. Най-много (46,7%) са установени в Стара планина и Предбалкана, следват тези в Родопите (22,9%), Среднотунджанско поречие (6,6%), Средногорие и Краище, Рила и Пирин (по 4,9%), Дунавска равнина (4,1%), Осогово–Беласишка планинска група и Черноморско крайбрежие (по 2,5%). Размножителният период започва през първата половина на март. Женската снася 1–2 яйца през април. Малките се излюпват към края на май, а излитат от гнездото около 15 август. В гнездата са намирани остатъци и от таралежи, лалугери, зайци, лисици, котки, сърни, диви свине, птици (предимно яребици, кеклици, кокошки, гълъби, врани), змии и гущери (Georgiev, 2009; Kouzmanov, 1996). Според Симеонов и др. (1990) основно се храни с лалугери (*Spermophilus citellus*) и сухоземни костенурки. Скалният орел разчупва корубите на костенурките, като ги пуска от 50-60 m височина върху скали – 55% плячката (Georgiev, 2009; Kouzmanov, 1996).

Характеристики на местообитанието: В България гнезди преимуществено по скали и скални стени (във вътрешността на страната), по-рядко върху високи стари дървета в широколистни гори. Сигурните гнездови находища са от 200 до 2400 m н. в. Почти всички гнездови находища са в долини, проломи или скални комплекси в близост до открити склонове, където птиците ловуват - пасища, ливади, местообитания с редки храсти, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища (Tarja L., 2007). През есента и зимата често и далеч от скални терени (Янков, ред., 2007). Територията на една двойка се простира средно на около 100 km². През размножителния период обитава проломи, дефилета, ждрела и други райони с високи скални стени и скални комплекси в близост до открити пространства. Гнездото е разположено на скална площадка под навес или в преддверие на малка пещера по обширни, високи, недостъпни скални стени, както и по дълбоки, ерозирани или скалисти речни долини (Симеонов и др., 1990). 1 двойка може да има няколко гнезда, които могат да се използват периодично през годините и да бъдат дори на няколко km разстояние едно от друго.

Проучвания в Испания показват, че скалните орли избират скали за гнездене със специфични характеристики. Предпочитани са относително недостъпните скали, далеч от човешко присъствие – пътища, населени места. Видът предпочита скални первази, достатъчно широки за

гнездата, недостъпни отгоре и отдолу и за предпочитане заслонени (Watsen, 2010). Скалните орли са големи птици и се нуждаят от открити пространства, за да могат да намират и улавят плячката си. Орлите предпочитат пресечен терен и склонове, обърнати на юг, където могат да се възползват от възходящите въздушни течения, когато се реят. Наклонът на склона също е от значение за избора на местообитания на младите орли: склонове над 5° се използват често през периода на излитане от гнездото, а най-стръмните склонове са особено предпочитани. Такива склонове осигуряват на орлите добър изглед към околния ландшафт, а също така могат да улеснят полета и да подобрят ловния успех (Sandgren, 2013). Изследване в Шотландия (Watson et al., 1992) установява гнездова плътност от 14,7-26,1 дв./1000 km²

Извършено е телеметрично проследяване на скални орли при напускане на гнездото (или отлитане на младите орли: следователно, след напускане на наталната територия и преди заселване в територия за гнездене) в планините Монахлиат в централната част на Шотландия (A. Fielding, 2021). Приемайки центъра на Стронелаирг като „местоназначение“, 23-те маркирани птици произхождащи от гнезда на разстояние между 5–216 km (средно 67 km); до центъра на Дунмагласс, наталните гнезда остават далеч на разстояние между 15-233 km (средно 71 km). Разнообразието на територията, използвана от младите птици, е изключително голямо, а по отношение на разстоянията варира между 15 km до 216 km, което показва голямото влияние на качеството на местообитанията.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.) видът се опазва като **гнездящ** с популация между 150-180 двойки. Краткосрочната (2001-2018) и дългосрочна (1980-2018) популационна тенденция са стабилни. Посочени са следните основни заплахи и въздействия за вида: *преобразуване от един вид земеползване в друг; промени в терена и повърхността на земеделските площи; изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища); косене на тревни площи.*

В Червената книга (2015) основните посочени заплахи за вида са безпокойството по време на мътене и изхранване на малките. Отстрелване за лични колекции и отравяне чрез примамки за вълци, чакали и лисици.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** в зоната с популация от 1 двойка. Зоната поддържа между 0,5 - 0,6 % от националната гнездяща популация на вида (оценка “С”), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка “А”), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка “С”). Общата оценка на вида е “С” – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установен 1 индивид с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021

г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че не са установени индивиди (<https://ebird.org/species/goleag/L2158264>). Nikolov and Spasov (2005) за района на южна Кресна установява една гнездова двойка. Тези данни потвърждават и данните от СФД, че в зоната гнезди 1 двойка. Местоположението на гнездото се намира в района на гр. Кресна.

За определяне на площта на подходящите ловни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Буфер от 6 km около гнездото, отрязан по границите на зоната – независимо, че не са известни точните координати на гнездото, видът гнезди в конкретен известен район и той следва да се възприеме като гнездово местообитание на вида;
- Пасища, ливади, храстови местообитания, смесено земеползване в рамките на този буфер;

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 7*.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 1 двойки	В ОВМ (2007 г.) е посочена 1 двойка. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) е посочена също 1 двойка. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установен 1 индивид. Nikolov and Spasov (2005) за района на южна Кресна установява една гнездова двойка. Местоположението на гнездото се намира в района на гр. Кресна.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 1 гнездяща двойка.
Местообитание на вида: Площ на подходящото местообитание на вида в зоната	ha	Най-малко 10 047 ha, включително най-малко 2233 ha подходящи ловни местообитания	Извършено е телеметрично проследяване на скални орли при напускане на гнездото (или отлитане на младите орли: следователно, след напускане на наталната територия и преди заселване в територия за гнездене) в планините Монахлиат в централната част на Шотландия (A. Fielding, 2021). Приемайки центъра на Стронелаирг като „местоназначение“, 23-те маркирани птици произхождащи от гнезда на разстояние между 5–216 km (средно 67 km); до центъра на Дунмаглас, наталните гнезда остават далеч на разстояние между 15-233 km (средно 71 km). Разнообразието на територията, използвана от младите птици, е изключително голямо, а по отношение на разстоянията варира между 15 km до 216 km, което показва голямото влияние на качеството на местообитанията. В Кресна качеството е	Поддържане на площта на подходящото местообитание на вида в зоната с площ от най-малко 10 047 ha, в т.ч. най-малко 2233 ha подходящи ловни местообитания

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>ниско, тъй като през втората половина на лятото няма вода за напускащите наталното гнездо млади птици и за възрастните орли. Не се наблюдават орли в южната част на зоната.</p> <p>За определяне на площта на подходящите ловни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Буфер от 6 km около гнездото, отрязан по границите на зоната; Пасища, ливади, храстови местообитания, смесено земеползване в рамките на този буфер;</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите ловни местообитания на вида в зоната е 2233 ha. Площта на буфера, който осигурява връзка между гнездовото и ловното местообитания е 10 047 ha.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида</p>	<p>% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида</p>	<p>100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно</p>	<p>Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, местообитания с редки храсти, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0.3-1 ЖЕ/ha) на пасищата, както и редовно косене на ливади. По-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p>	<p>Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД.

Цитирана литература:

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 198-199.

BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 163 p.

Georgiev D., 2009. Diet of the Golden Eagle (*Aquila chrysaetos*) (Aves:Accipitridae) in Sarnena Sredna Gora mountains (Bulgaria). Ecologia Balkanica, Vol. 1, 95-98.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). Acrocephalus, 26 (124): 273 – 282.

Kouzmanov G., G. Stoyanov, R. Todorov, 1996. Sur la biologie et la Protection de l'Aigle royal *Aquila chrysaetos* en Bulgarie. In: Meyburg B., R. Chancellor (Eds.), Eagle studies, World Working Group on Birds of Prey, Berlin, London & Paris, 505-516.

Петров, Ц., Б. Тончев, Д. Демерджиев, Г. Даскалова, Е. Стойнов, М. Куртев. В: Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 166-167.

Петров, Ц., Ж. Спиридонов, Д. Домусчиев, М. Куртев. Скален орел, *Aquila chrysaetos*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 265.

Watsen Jeff, 2010. The Golden Eagle, Second Edition, T & AD Poyser, London, 106-124.

Watson J., S.R. Rae, R. Stillman. 1992. Nesting density and breeding success of Golden Eagle in relation to food supply in Scotland. *Journal of Animal Ecology*, 61: 543-550. <https://www.jstor.org/stable/5609>

Sandgren C., T. Hipkissq H. Dettki, F. Ecke, B. Hörnfeldt, 2013. Habitat use and ranging behaviour of juvenile Golden Eagles *Aquila chrysaetos* within natal home ranges in boreal Sweden, *Bird Study* Vol. 61(1): 9-16.

Moss E. 2015. Habitat Selection and breeding ecology of Golden Eagles in Sweden. Doctoral Thesis, Swedish University of Agricultural Sciences, Umeå, 40 p.

Tapia L. J. Domínguez, Luis Rodríguez. 2007. Modelling habitat use and distribution of golden eagles *Aquila chrysaetos* in a low-density area of the Iberian Peninsula. *Biodivers Conserv.*, 16: 3559–3574. DOI 10.1007/s10531-006-9093-y

Alan H. Fielding, David Anderson, Stuart Benn, Roy Dennis, Matthew Geary, Ewan Weston, D. Philip Whitfield. (2021) Non-territorial GPS-tagged golden eagles *Aquila chrysaetos* at two Scottish wind farms: Avoidance influenced by preferred habitat distribution, wind speed and blade motion status

11. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A859 *CLANGA CLANGA* (ГОЛЯМ КРЕСЛИВ ОРЕЛ)

Идентификация

Дължина на тялото: 65-70 cm; размах на крилата: 175-185 cm. Дребен орел с еднотонна кафява окраска. Има възрастов диморфизъм. При възрастните окраската е кафява; младите са черно-кафяви; по гърба, плещите и надкрилията имат светли петна, които образуват няколко реда белезникави ивици. Надопашката белезникава или бяла. Полетът бърз и маневрен. Често използва рещ полет (Симеонов и др., 1990; Симеонов и Мичев, 1991). Приоритетен за опазване застрашен от изчезване вид (ЗБР, Приложение 2), защитен на територията на цялата страна (ЗБР, Приложение 3). Включен е в Червената книга на Р България (2011) в категория „критично застрашен“.

Съгласно Червената книга (2015), това е палеарктичен вид. Гнезди в Североизточна Европа, Русия и Китай с обща численост 810–1100 двойки. Зимува на Балканите, в Мала Азия, Близкия Изток, Североизточна Африка, Южна Азия, а напоследък – и в Централна Европа. В България е преминаващ, зимуващ и вероятно гнездящ вид. През гнездовия период е регистриран по Черноморското крайбрежие, Странджа, Тракийската низина, Добруджа, Източните Родопи и Сакар, без доказателства за размножаване. Прелита по Черноморското крайбрежие, Пирин и Славянка, зимува в Камчийския лонгоз. Мигрира редовно по Черноморието (Калиакра, Балчик, Албена, р. Камчия, Слънчев бряг, Атанасовско езеро, ез. Вая, р. Ропотамо), при Котленска планина, Бяла река в Източните Родопи и др. Зимува около Шабленското и Дуранкулашкото езеро, р. Ропотамо, яз. „Овчарица“ и др. Моногамна птица. Заема чужди гнезда на грабливи птици или сам строи гнездо по дървета на височина от 8 до 25 m. Гнездото е изградено от клони и е застлано свейки, кора на дървета, свежи клонки с листа. Женската снася през първата половина на май. Пълното мътило е 1-2 яйца. Мътенето продължава 42-44 дни. Малките напускат гнездото на 63-65 дневна възраст. Храни се с дребни и средно едри гръбначни животни, насекоми, мърша (Симеонов и др., 1990).

В Световния справочник на миграционните пътища на грабливите птици, като места с миграция на голям креслив орел са посочени Атанасовско езеро, Котленска планина, курорта Албена и Софийската котловина (последното се потвърждава и от преминаването през последните години на снабден със сателитен предавател голям креслив орел). В периода 2006 г. – 2013 г. през България са преминавали по време на пролетна и/или есенна миграция 2 големи кресливи орли със сателитни предаватели, поставени в Естония (Zalles, Bildstein, 2000).

В резултат на проучването на есенната и пролетната миграция в рамките на проект: „Минимизиране на рисковете за дивите птици“ на МОСВ, в Северна България през 2011 г. са установени да прелитат 4 индивида на наблюдателните точки Пленимир (1 индивид), Браничево (1 индивид) и Острово (2 индивида). Всички птици са наблюдавани в периода между 13 и 24 октомври 2011 г. По време на есенната миграция 2012 г. са установени да прелитат общо 86 индивида. От тях 9 са в Добруджа, а останалите 77 са в Южна България. Най-интензивна миграция е регистрирана при Равнец – общо 51 големи кресливи орела. По време на проучването на пролетната миграция през 2012 г. са установени да прелитат общо 17 индивида, от които 5 в Централна Добруджа, при Пленимир и Преселенци, и 12 в Южна България, на наблюдателните точки Александрово, Суходол, Равнец и Ветрен. Големият креслив орел е малочислен мигрант, като птиците летят поединично, често заедно с малките кресливи орли. Вероятно по време на есенна миграция през България прелитат поне 100 големи кресливи орли, което е около 3% от Европейската гнездова популация на вида. През есента основната част от птиците прелита през октомври, но отделни индивиди са наблюдавани и в края на август и през септември (Матеева и Янков, 2013). Вероятно между 50 и 100 птици прелитат и по време на пролетна

миграция. По време на пролетна миграция големи кресливи орли са наблюдавани да прелитат през България от средата на март до втората десетдневка на май.

Характеристика на местообитанието: Почти всички съвременни наблюдения на вида са в равнинни и ниско-планински гористи райони (широколистни листопадни гори), изпъстрени с поляни и ливади (тревни съобщества по влажни терени и мезофилни тревни съобщества), открити пространства с гори от „островен“ тип или групи дървета, хълмисти склонове в близост до реки (течащи води) и микроязовири (стоящи пресни води). Наблюдаван на 200–500 m н.в. (Янков, ред., 2007).

По време на размножителния период видът се нуждае от големи влажни гори, граничещи с влажни ливади, мочурища, блата и други влажни зони. Размножава се главно в широколистни равнинни гори, но понякога и в планински гори до 1000 m н.в. Предпочитанията на местообитанията на големия и малкия креслив орел са изследвани в Естония и Полша. Местата за гнездене са локализираны далеч от населените места и близо до реки и блатисти зони. Ловните терени се състоят от открити блата, речни долини, пасища и храсталаци. По време на миграцията и зимуването се използват различни местообитания - открити ландшафти, храстови съобщества и влажни зони. Големият креслив орел се храни главно с малки бозайници, птици, земноводни, гущери, змии, малки риби, мърша и понякога насекоми. Птиците (предимно средни по размер) доминират в биомасата (63%), докато гризачите доминират в броя на плячката (63%). В Беларус дребните гризачи също са били най-честата плячка, но средно големи плячки като патици, дъждосвирци, дърдавци и водни плъхове доминират в биомасата. В Полша делът на птиците и бозайниците в биомасата на плячката е сходен (около 40%), докато земноводните също са доста чести (12%) (Meuburg et al., 2015). Изследване в Полша (Graszynski et al., Raptors in the new Millennium) установява, че гнездовата територия на една двойка е между 15 и 19 km² (1500-1900 ha). Няма данни за големината на ловната територия по време на миграция.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **мигриращ** с популация **50-100 индивида**. Краткосрочната и дългосрочната популационни тенденции не са посочени. Посочени са следните заплахи и въздействия: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Преобразуване от други ползвания на земя в търговски / индустриални зони; Електропреносна и комуникационна мрежа.

В Червената книга (2011) основните посочени заплахи за вида са ловна преса в основните зимовища (Шабленско и Дуранкулашко езеро) и възможна конкуренция от малкия креслив орел (*Clanga pomarina*).

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната като **мигриращ** (концентриращ се) с численост **1-5 преминаващи индивида**. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана, но на границите на ареала на разпространение (оценка „В“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

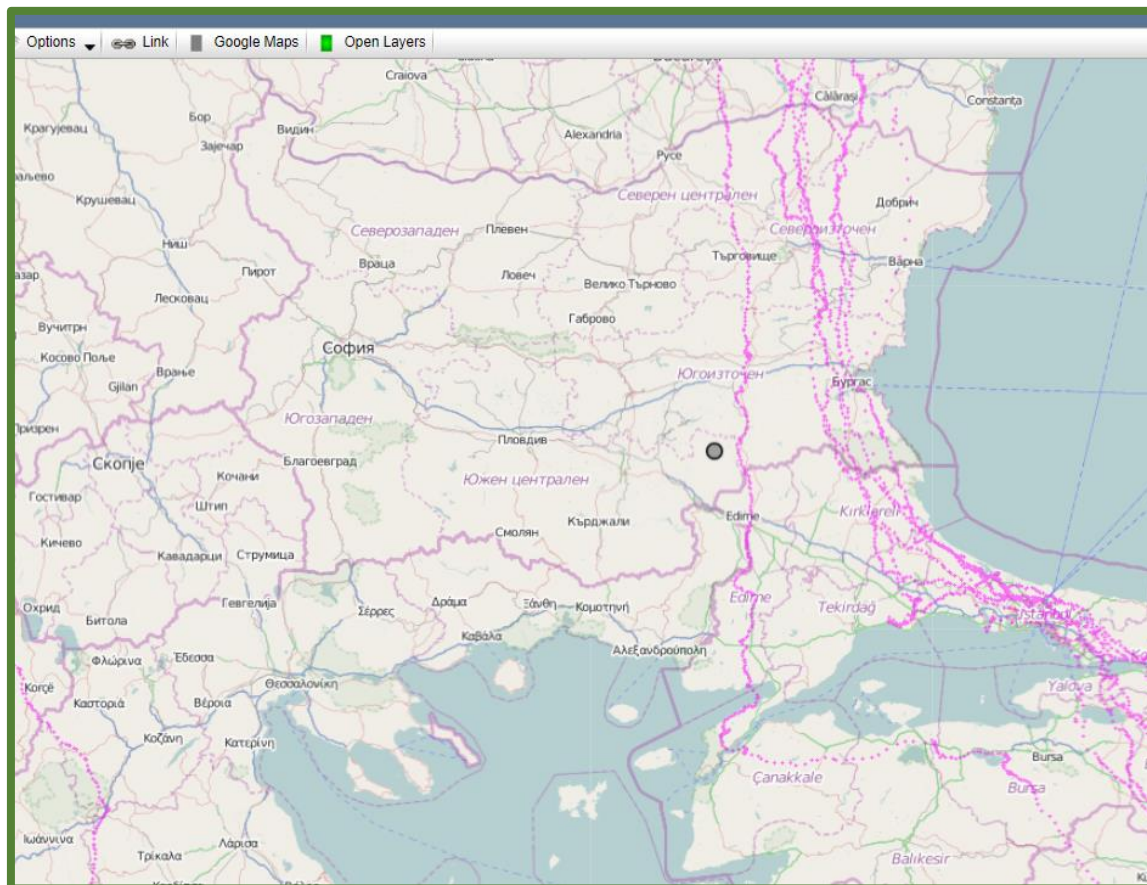
Защитената зона не попада в районите с интензивна миграция на вида (миграцията е най-интензивна по Черноморието). По време на полевите изследвания през 2020 г. видът не е установен нито по време на размножителния период, нито през периода на есенна миграция. Данните от eBird показват, че видът не е наблюдаван в района на Кресна – <https://ebird.org/species/grseag1/L2158264>. Видът е отчетен на площадката за подхранване на лешояди в района на Кресна на 30 март 2010 г. (Stoynov et al., 2014). През следващите години видът е отчетан еднократно за година, отново на площадката за подхранване.

Наличните данни не показват концентрация на вида в зоната, още повече че тя не попада на миграционните пътища на вида. Това се потвърждава от публикация за миграцията на три големи кресливи орли проследени чрез сателитни предаватели – *Фигура 8* (Meayburg et al., 2005).

Фигура 8: Есенна миграция на три големи кресливи орли в Европа, определена чрез сателитна телеметрия през 1996 г. (по Meayburg et al., 2005)

Миграцията на големия креслив орел се осъществява основно по миграционния път Via Pontika, както беше посочено по-горе. Според информация, публикувана на страницата www.movebank.org, в периода 2015-2018 г. през България са преминавали орли със сателитни предаватели, поставени в Латвия (https://www.movebank.org/cms/webapp?gwt_fragment=page=search_map). Тези проучвания дават представа за предпочитаните места, където тези птици пресичат България (*Фигура 9*).

Фигура 9: Карта с трасетата на преминаване през България на орли със сателитни предаватели, поставени в Латвия

От посоченото по-горе може да се направи заключението, че видът е привлечен в зоната от площадката за подхранване край с. Ракитна и не би използвал зоната за нощуване и почивка без тази възможност за набавяне на храна. В този контекст не се изготвя карта на хранителните местообитания на вида в зоната.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на мигриращата популация	Брой индивиди	Най-малко 1 индивид	В СФД е посочена миграционна численост 1-5 индивида. Защитената зона не попада в районите с интензивна миграция на вида (миграцията е най-интензивна по Черноморието). По време на полевите изследвания през 2020 г. видът не е установен нито по време на размножителния период, нито през периода на есенна миграция. Видът е отчетен на площадката за подхранване на лешояди в района на Кресна на 30 март 2010 г. (Stoynov et al., 2014). През следващите години видът е отчитан еднократно за година, отново на площадката за подхранване.	Поддържане на мигриращата популация на вида в зоната в размер от най-малко 1 индивид.
Местообитание на вида: Наличие на хранителна база на площадката за подхранване край с. Ракитна	Наличие/отсъствие	Наличие	Видът е отчетен на площадката за подхранване на лешояди в района на Кресна на 30 март 2010 г. (Stoynov et al., 2014). През следващите години видът е отчитан еднократно за година, отново на площадката за подхранване. От посоченото по-горе може да се направи заключението, че видът е привлечен в зоната от площадката за подхранване край с. Ракитна и не би използвал зоната за нощуване и почивка без тази възможност за набавяне на храна.	Поддържане на наличието на хранителна база на площадката за подхранване край с. Ракитна

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД.

Цитирана литература:

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 193-194.

Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 88.

Янков, П. (отг. ред.). 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 160-161.

Янков, П. Голям креслив орел, *Clanga clanga*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 77.

Stoynov, E., N. Peshev & A. Grozdanov. 2014. Rare birds of prey observations in Kresna Gorge in Bulgaria. Project: Re-introduction of Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Kresna Gorge of Struma River, Bulgaria.

Graszynski K., B. Komischke, B. Meyburg. On the biology of Greater Spotted Eagle (*Aquila clanga* Pallas, 1811). Raptors in the new Millennium, 62-75.

Матеева, И., П. Янков. 2013. Характер на миграцията на 42 вида птици от българската орнитофауна според нивото на съвременните познания - доклад в рамките на обособена позиция 7 „Определяне и минимизиране на рисковете за дивите птици”, по дейност 4 от проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I”, 166-171.

Meyburg B., C. Meyburg, J. Kowalski. 2005. Family break up, departure, and autumn migration in Europe of a family of Greater Spotted Eagles (*Aquila clanga*) as reported by satellite telemetry. J. Raptor Res., 39 (4): 462-466.

Meyburg, B., L. Haraszthy, M. Strazds, N. Schäffer. 2015. European Species Action Plan for Greater Spotted Eagle (*Aquila clanga*)

12. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A404 *AQUILA HELIACA* (ЦАРСКИ ОРЕЛ)

Идентификация

Дължина на тялото: 75-80 cm. Размах на крилата: 200-210 cm. Един от най-едрите наши орли. Общата окраска на възрастните птици тъмнокафява, тилът и задната част на врата ясно по-светли, жълтеникави, а на плещите има големи бели петна. Опашката едноцветна кафява. Първостепенните махови пера разтворени като пръсти. Младите са светлокафяви с неясни петна и щрихи. Крилата сравнително дълги. Опашката къса. Лети с бавни махове на крилата, често използва реещ полет. Среща се поединично или на двойки (Симеонов и др., 1990; Симеонов и Мичев, 1991). Включен е в Червената книга на Р България (2015) в категория „критично застрашен“.

Съгласно Червената книга (2015), това е палеарктичен вид. Гнезди в Австрия, Чехия, Словакия, Унгария, Румъния, Украйна, Хърватска, Сърбия, Македония, България, Гърция, Русия Грузия, Армения, Турция, Азербейджан, Иран, Казахстан, Туркменистан, Узбекистан, Монголия и Китай. Зимува по долината на река Нил, Арабския полуостров, Индия, Южна и Източна Азия. Част от птиците в Европа зимуват в Гърция и Турция, а при по-меки зими и в България. Европейската популация е с численост около 1300-1900 двойки (BirdLife International, 2017). В България царският орел е гнездящо-прелетен, постоянен, преминаващ и зимуващ вид. До края на XIX в. видът е широко разпространен из цялата страна, докато числеността му през 2007 г. се оценява на 25–30 двойки. Основната част от популацията е съсредоточена в Югоизточна България – Сакар, най-южните части на поречието на реките Тунджа и Марица и западната част на Странджа. Обитавани гнезда има още в Средна гора и Източните Родопи. Отделни двойки вероятно гнездят и в други райони – в Източна и Западна Стара планина, Понор, Дунавската равнина, Западните Родопи (Янков, ред., 2007). През периода 2000–2009 г. са известни 24 територии с гнезда на царски орел, като броят на заетите гнезда през 2009 г. е 20. Благодарение на природозащитните дейности на БДЗП и СНЦ „Зелени Балкани“ популацията на царския орел през 2021 г. достигна рекордните 41 заети територии. Пролетната миграция в България започва през февруари и продължава до края на март, като са наблюдавани предимно единични възрастни, но в някои случаи – и непълно възрастни птици. През есента мигриращите по Черноморското крайбрежие царски орли са установени през периода между средата на август и края на октомври (Стойчев и др., 2012). Размножителният период настъпва през март с укрепване на старото или строеж на ново гнездо, със синхронни полети на двойката. Гнездото се разполага на дървета на височина от 7 до 22 m от земята, предимно в близост до основата на дървото и в по-малка степен на страничен клон или на върха на дървото. В повечето случаи предпочитат източното или западното изложение, избягвайки южното, северното или северозападното. Видът има ясно изразено предпочитание към гнездене в дървесната растителност на заветни долове, които често са и единствените места с дървета по целия рид. Двойките често имат повече от едно гнездо, но обикновено използват само едно от тях в продължение на няколко години. Гнездата на една двойка са отдалечени едно от друго на не повече от 5 km. Минималното разстояние (установено с GPS) между гнездата на различни двойки е 4700 m. През периода 1978–2009 г. основният субстрат, използван за гнездене, са хибридните тополи (*Populus* sp.), следвани от различни видове дъб (*Quercus frainetto*, *Quercus pubescens*, *Quercus cerris*, *Quercus petraea*). В по-редки случаи гнездата се разполагат върху бял бор (*Pinus sylvestris*), обикновен бук (*Fagus sylvatica*), салкъм (*Robinia pseudoacacia*) (Стойчев и др., 2012). През първата половина на април снася 2, рядко 1 или 3–4 яйца. Малките излизат от гнездата в края на юли и началото на август. Основен компонент в храната е лалугерът, но използва за храна 8 вида бозайници. Гнездовите двойки ловуват в район с площ около 40 km². (Симеонов и др., 1990; Червена книга, 2015).

Характеристика на местообитанието: Царският орел предпочита хълмисти райони, където гористи места или места с ивици или групи дървета се редуват с открити сухи пространства – пасища, селскостопански площи, пустеещи земи. За гнездене използва единични високи дървета, растящи отделно или сред ивици растителност покрай реки, в плитки долове, както и групи от дървета в края на гората или близо до поляни, често в непосредствена близост до селища, пътища и обработваеми площи. Следва да се разграничава самото гнездово местообитание от ловните територии на вида, които в отделни случаи могат да бъдат на разстояние над 10 km от гнездото. Понастоящем всички известни сигурни гнездови находища са в райони, разположени между 51 и 1093 m н.в., но надморската височина на някои от местата с наблюдения, свидетелстващи за твърде вероятно гнездене, стига и до 1800 m. Ловните територии включват терени с преобладаваща тревна или тревно-храстова растителност, често ниви със зърнени култури. Царският орел ловува на открити терени - пасища, ниви, голи хълмове. Най-често птицата оглежда, понякога в продължение на часове, ловната територия от подходяща наблюдателна точка (сухо дърво, сух клон, едър камък, ниска скала и др.). При забелязване на жертва я атакува със стремителен нисък полет. В места с изобилие на лалугери орлите периодично се спускат с бърснеш полет на сантиметри над участъците с най-голяма гъстота на гризачите. Основната храна на царския орел в България е таралежът (*Erinaceus roumanicus*). Следва лалугерът (*Spermophilus citellus*), заекът (*Lepus europaeus*), полевките (*Microtus sp.*), белият щъркел (*Ciconia ciconia*) и др. Като неспециализиран хищник той има разнообразно меню, включващо над 150 различни вида животни. През зимата се засилва делът на врановите птици и мършата (Стойчев и др., 2012). По време на миграция и през зимата обитава равнини с оазисни гори и единични дървета.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2005-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **26-36 двойки**. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Преобразуване от системи за смесено земеделие и агролесовъдство към специализирано (например монокултури) производство; Промени в терена и повърхността на земеделските площи; Преобразуване в гора от други земеползвания или залесяване; Превръщане в други видове гори, включително монокултури; Добив на минерали, нефт и газ; Производство на хидроенергия, включително инфраструктура; Електропреносни и комуникационни мрежи, и др.

Царският орел се опазва също така и като **мигриращ** вид с численост **30-70 индивида**. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в развитието на популацията. Посочени са същите заплахи.

За периода 2013-2018 г. видът се опазва и като **зимуващ** с численост между **30-60 индивида**. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са същите заплахи.

В Червената книга (2015) основните посочени заплахи за вида са безпокойство, породено от пожари и залесителни дейности, изсичане на дървета с гнезда, натравяне от мъртви гризачи след пръскане на посевите и др.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **1 индивид**. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с численост **1 преминаващ индивид**. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

Следва да се посочи, че видът не гнезди в зоната по всички налични данни. Атласът на гнездящите птици в България (2007) показва, че видът не се среща по поречието на р. Струма и в района на Кресненското дефиле Nikolov and Spasov (2005) за района на южна Кресна също не установяват вида. Той не е установен да гнезди по време на полевите изследвания през 2020 г.

В ОВМ (2007 г.) видът не е включен като гнездящ. Включването му в СФД е резултат от техническа грешка при попълване на първоначалната база данни, която не е била отстранена през следващите години. Първоначалната база данни е изготвена от Национална работна група към Министерство на околната среда и водите, назначена със заповед № РД-830/20.11.2007 г. Тази работна група има следните задачи:

1. Да извърши определяне на националното покритие за разпространение и състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете в България.
2. Да попълни пропуските в базата данни за защитените зони от екологичната мрежа „Натура 2000“.
3. Да изготви референтен списък на България (на хабитати и видове) по биогеографски райони в унисон с базата данни.

За да се изясни причината за включването на вида като гнездящ в зоната, въпреки всички доказателства за отсъствието му, бе извършена справка на документацията от работата на Националната работна група и бе установено, че е допусната техническа грешка. В националната база данни записът за мигриращ вид е копирана два пъти, като е направен и запис за гнездящ вид. Тази техническа грешка се потвърждава и от факта, че като мерна единица е посочен „индивид“ вместо „двойка“. На базата на посочения анализ, необходимо е да се извърши промяна на СФД, като видът следва да се изключи като гнездящ в зоната.

По отношение на мигриращата/концентриращата популация

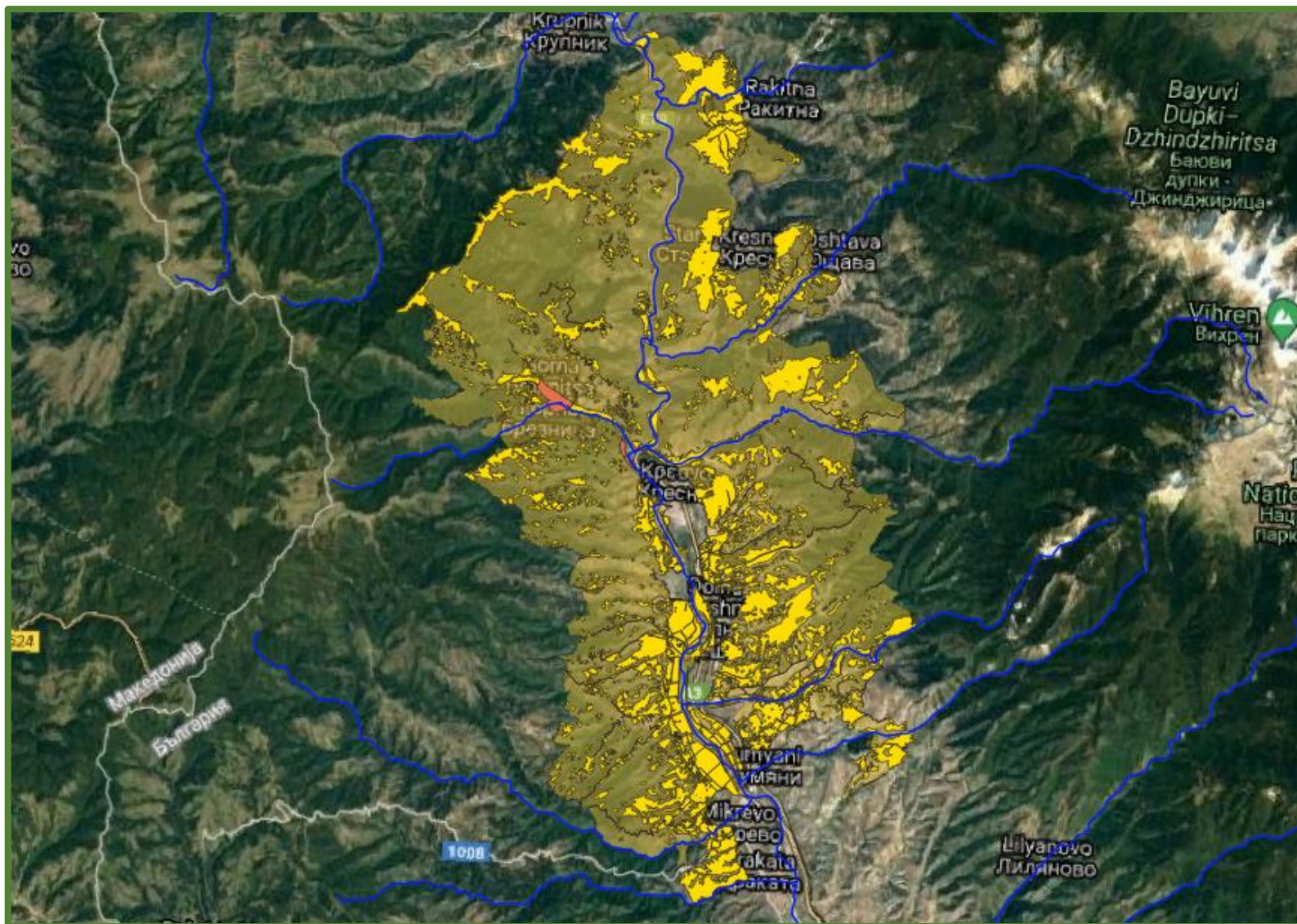
Видът не е установен като преминаващ през есента на 2020 г. Данните от eBird за тази година показват, че в района на Кресна са наблюдавани 5 индивида – <https://ebird.org/species/impeag1/L2158264>.

По време на миграция Царският орел се среща над по-голямата част от страната, макар че най-много са наблюденията над Черноморското крайбрежие и поречието на Марица. Вероятно отделни птици летят и над района на София и по Струмското дефиле, за което свидетелстват наблюденията на прелитащи над Софийското поле и Витоша екземпляри и околностите на Благоевград (Стойчев и др., 2012).

За определяне на площта на подходящите ловни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- ✓ Пасища, ливади, храсталаци, обработваеми земи, територии със смесено земеползване.

Карта на подходящите хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 10*.

Фигура 10: Карта на подходящите хранителни местообитания на вида в защитената зона.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 6330 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на мигриращата популация	Брой индивиди	Най-малко 1 индивид	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) е посочен 1 индивид. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през август и септември на 2020 г. видът не е установен. Въпреки това, наблюденията в eBird посочват за района на Кресна 5 индивида. Поради това предлагаме в СФД да се промени мигриращата численост на 1-5 индивида.	Поддържане на броя на мигриращите индивиди в защитената зона от най-малко 1 индивид
Местообитание на вида: Площ на хранителното местообитание на вида	ha	Най-малко 6330 ha	Ловните територии на вида включват терени с преобладаваща тревна или тревно-храстова растителност, често ниви със зърнени култури. За определяне на площта на подходящите ловни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Пасища, ливади, храсталаци, обработваеми земи, територии със смесено земеползване. На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 6330 ha.	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания в зоната в размер на най-малко 6330 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Местообитание на вида: Качество на хранителното местообитание на вида	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	<p>Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, местообитания с редки храсти, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0.3-1 ЖЕ/ha) на пасищата, както и регулярно косене в ливадите. По-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.</p>	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Необходимост от промени в СФД

Необходими са промени в СФД. На първо място следва да бъде премахната техническата грешка в СФД, в резултат на която видът е бил погрешно включен като гнездящ в зоната. В ОВМ (2007 г.) видът не е включен като гнездящ. Включването му в СФД е резултат от техническа грешка при попълване на първоначалната база данни, която не е била отстранена през следващите години. Първоначалната база данни е изготвена от Национална работна група към Министерство на околната среда и водите, назначена със заповед № РД-830/20.11.2007 г. За да се изясни причината за включването на вида като гнездящ в зоната, въпреки всички доказателства за отсъствието му, бе извършена справка на документацията от работата на Националната работна група и бе установено, че е допусната техническа грешка. В националната база данни записът за мигриращ вид е копирана два пъти, като е направен и запис за гнездящ вид. Тази техническа грешка се потвърждава и от факта, че като мерна единица е посочен „индивид“ вместо „двойка“. На базата на посочения анализ, необходимо е да се извърши промяна на СФД, като видът следва да се изключи като гнездящ в зоната.

На второ място, на базата на регистрирани 5 индивида през периода на миграция на вида, максималната популяционна стойност следва да бъде коригирана.

Промените са визуализирани в червено.

Species					Population in the site						Site assesment			
Group	Code	Scientific Name	S	NP	Type	Size		Unit	Cat. C/R/V/P	Data qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A404	<i>Aquila heliaca</i>			c	1	5	i		G	C	B	C	C

Цитирана литература:

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 196-198.

Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 90.

Петров, Ц., И. Иванов, С. Марин, С. Стойчев, Д. Демерджиев. Кръстат орел, *Aquila heliaca*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 78.

Стойчев С., Д. Демерджиев, Ц. Петров. 2012. План за действие за опазването на кръстатият орел (*Aquila heliaca*) в България. МОСВ, София, 71 стр.

BirdLife International. 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 163.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (124): 273 – 282.

13. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A858 *CLANGA POMARINA* (МАЛЪК КРЕСЛИВ ОРЕЛ)

Идентификация

Дължина на тялото: 55 – 65 cm. Размах на крилата: 143 – 168 cm. При полет профилът на крилата е „увиснал“. Маховите пера на крилата и опашката са черни, а тялото и подкрилията са по-светлокафяви. В полет отдолу се виждат две сърповидни бели петна в основата на първостепенните махови пера. Видът е включен в Приложение I на Директива за птиците.

Съгласно Червена книга на България, вероятно това е палеарктичен вид, чийто гнездови ареал е от долината на р. Елба до Белорусия и Ленинградска област, Унгария, Балканския полуостров, Мала Азия, Кавказ, Северен Иран, Индия и Северна Бирма. Зимува основно в Предна Азия и Източна Африка, като основния миграционен път преминава през Бургаския залив, Босфора и залива Акаба. Гнездящо-прелетен, преминаващ и отчасти зимуващ вид за България. В миналото е бил често срещан, но в периода 1950–1980 г. става все по-рядък. Понастоящем близо 50% от популацията му в България (350–400 гнездещи двойки) е концентрирана в Източни Родопи, Сакар, Дервентските възвишения и Странджа, около 25% са концентрирани в Източна Стара планина и Източна Средна гора и около 15% са в Дунавската равнина и по крайбрежието на р. Дунав и островите. Останалите 10% се срещат по северните склонове на Родопите, Витоша и Същинска Средна гора.

Женската снася в началото на май най-често 2 яйца, като мътенето продължава 38–41 дни. Малките напускат гнездата на около 55-дневна възраст. Пролетния прелет започва от средата на февруари до края на март, а есенният – от началото на август до края на октомври (Симеонов и др., 1990). По време на есенната миграция образува големи концентрации в района на Бургаския залив. Уязвим вид VU.

За малкия креслив орел е разработен План за действие, за периода 2019–2028 г. Съгласно информацията в плана, видът отстъпва или е слабо представен в Северозападна България, Западните погранични планини, южната част на Дунавската равнина и Предбалкана, долините на реките Струма и Места.

Характеристики на местообитанието в България: Видът гнезди в стари широколистни гори, основно на дървета с височина 6–25 m. Ловува в обработваеми земи, пасища, ливади и влажни ливади около водни тела, където пляката му е най-обилна. В хранителния му спектър са установени основно различни видове гризачи, но и земноводни, влечуги, дребни птици и насекоми.

По време на миграция се среща повсеместно из страната в открити пространства и до горната граница на гората (Симеонов и др. 1990), като основна част от европейска популация на вида, прелита над България в много тесен фронт, следвайки основният миграционен коридор през страната – Западно – черноморския прелетен път Via Pontica (Матеева и Янков 2013).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като гнездящ с популация между 460 и 600 двойки и мигриращ – с популация от 30000 до 52000 индивида. Краткосрочната и дългосрочна гнездова популационна тенденция е нарастваща. През последните

18 години краткосрочната и дългосрочна тенденция в гнездовото разпространението на вида е нарастваща. Посочени заплахи и въздействия за гнездовата и мигриращата популация на вида са: преобразуване от един вид земеделска земя в друга (основно превръщане на пасища в обработваема земя. Това намалява ловните местообитания и хранителната база на вида), превръщане в гора от други земеползвания или залесяване, както и преобразуване в други видове гори, включително монокултури, замърсяване на повърхностни и подземни води и др. В Натура 2000 са обхванати между 191 и 231 двойки, а тенденцията е стабилна. Цялата мигрираща популация е обхваната от Натура 2000, а тенденцията е флукуираща.

В Червената книга основните посочени заплахи и въздействия за вида са разработването на буковите и смесените гори до 1000 m н.в. за дърводобив, инфраструктурно развитие за туризъм и отдих, конкуренцията с царския орел по отношение на храната.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е гнездящ и концентриращ се в зоната, с популация от 1 гнездяща двойка. Не са налице данни за концентрацията на вида. Качеството на данните за гнездовата популация са добри, но за концентриращата се популация - напълно липсват. Зоната поддържа между 0% и 2% от националната гнездяща популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за опазването на вида е „С“ – значима.

По отношение на гнездящата популация:

Видът е включен като гнездящ с популация от 1 гнездяща двойка, в ОВМ 2007 г. Популацията му остава със същата численост и в актуалния СФД. Съгласно информацията за вида, неговото гнездово разпространение обхваща основно Източни Родопи, Сакар, Дервентските възвишения и Странджа, Източна Стара планина и Източна Средна гора, Дунавската равнина и по крайбрежието на р. Дунав и островите, Родопите, Витоша и Същинска Средна гора. В този смисъл, защитената зона не е сред обичайните територии за гнездене на вида. В Червената книга са посочени две регистрации на вида в района – едно преди 1985 г. и едно след 2003 г., извън границата на зоната, под най-южната ѝ част. Не са налични и публични данни за гнездене на вида в зоната. Същото се потвърждава и от местната природозащитна организация „Фонд за дивата флора и фауна“.

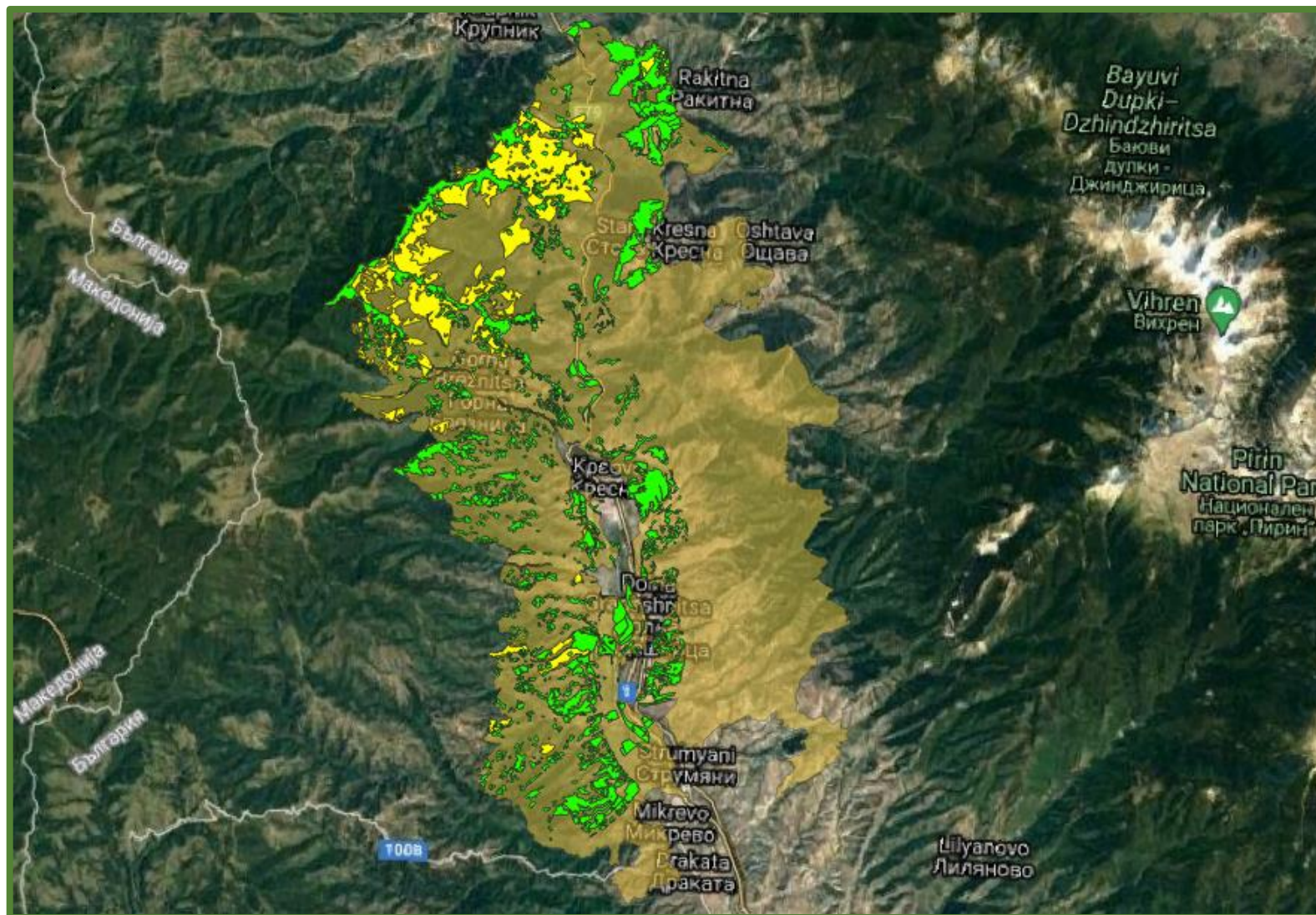
Няма публични данни, че видът е установен в зоната и в рамките на теренните проучвания по проект „Опазване на застрашени видове птици чрез обезопасяване на опасни за тях въздушни електропроводи в защитени зони от Натура 2000 в Западна България“, който се изпълнява от „ЧЕЗ Разпределение България“ АД и Българското дружество за защита на птиците към програма LIFE на ЕС. При теренни проучвания и мониторинг през 2020 г. не са регистрирани гнездящи двойки на вида.

В контекста на посоченото по-горе, изглежда че видът не присъства, като гнездящ в защитената зона. В тази връзка е направено предложение за промяна в СФД. Доколкото обаче той би могъл да се завърне, важно е да се осигури опазване на подходящите местообитания на вида.

За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови местообитания за вида в зоната, експертният екип направи GIS анализ на налични данни, въз основа на следните критерии:

- Широколистни гори на възраст над 100 г., като основно гнездово местообитание;
- Обработваеми земи, пасища и ливади, като основно хранително местообитание, на разстояние до 3 km около старите над 100 г. широколистни гори.

Карта на местата на разпространение на малкия креслив орел в защитената зона е представена на *Фигура 11*.

Фигура 11: Карта на подходящите местообитания на *Clanga rotarina* в защитената зона. В жълто са обозначени подходящите гнездови местообитания за вида, а в зелено – подходящите хранителни местообитания.

Въз основа на извършения GIS анализ, площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 1 579 ha. Площта на хранителното местообитание е 2 962 ha.

По отношение на концентриращата се популация:

По време на миграция видът се среща повсеместно из страната в открити пространства и до горната граница на гората (Симеонов и др. 1990), като основна част от европейска популация на вида, прелита над България в много тесен фронт, следвайки основният миграционен коридор през страната – Западно – черноморския прелетен път Via Pontica (Матеева и Янков 2013). Съгласно План за действие за малкия креслив орел, за периода 2019–2028 г., миграционните му местообитания са разположени изцяло в източната част на страната, където преминава прелетен път Via Pontica. Миграция на малки кресливи орли, преминаващи през България, маркирани със сателитни предаватели през пролетта (горе) и есента (долу) в през периода 2011- 2017 г.¹ е представена на *Фигура 12* и *Фигура 13* по-долу.

Фигура 12: Миграция на малки кресливи орли, преминаващи през България, маркирани със сателитни предаватели през пролетта, в през периода 2011- 2017 г.

Фигура 13: Миграция на малки кресливи орли, преминаващи през България, маркирани със сателитни предаватели през есента в през периода 2011- 2017 г.

¹https://www.researchgate.net/publication/335364968_Migration_of_the_Lesser_Spotted_Eagle_Clanga_pomarina_Brehm_1831_Aves_Accipitridae_in_Bulgaria

Няма публични данни, че видът е установен в зоната и в рамките на теренните проучвания по проект „Опазване на застрашени видове птици чрез обезопасяване на опасни за тях въздушни електропроводи в защитени зони от Натура 2000 в Западна България“, който се изпълнява от „ЧЕЗ Разпределение България“ АД и Българското дружество за защита на птиците към програма LIFE на ЕС. При теренни проучвания на миграцията в защитената зона през 2020 г. не са регистрирани индивиди на вида.

Не са налични каквито и да е публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона, в т.ч. исторически данни или експертни становища на орнитолози.

В контекста на посоченото по-горе, изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за концентрираща се популация да бъде променена от "С" в "D". Поради тази причина, не е налице необходимост за разработване на специфични цели за вида в защитената зона.

На базата на екологичните изисквания за гнездене и хранене на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната (като гнездящ вид), представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 1 двойка	Видът е включен като гнездящ с популация от 1 гнездяща двойка, в ОВМ 2007 г. Популацията му остава със същата численост и в актуалния СФД. В Червената книга са посочени две регистрации на вида в района – едно преди 1985 г. и едно след 2003 г., извън границата на зоната, под най-южната ѝ част. Няма налични скорошни данни за гнездене (от определянето на зоната като защитена зона) и в тази връзка, ние класифицираме вида като неприсъстващ в зоната, но приемаме, че евентуално би могъл да гнезди отново или да използва зоната по време на размножителния период, тъй като има подходящи местообитания.	Подобряване на популацията така, че поне 1 гнездяща двойка да използва защитената зона

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>При теренни проучвания и мониторинг през 2020 г. не са регистрирани гнездящи двойки на вида. Няма публични данни, че видът е установен в зоната и в рамките на теренните проучвания по проект „Опазване на застрашени видове птици чрез обезопасяване на опасни за тях въздушни електропроводи в защитени зони от Natura 2000 в Западна България“, който се изпълнява от „ЧЕЗ Разпределение България“ АД и Българското дружество за защита на птиците към програма LIFE на ЕС.</p> <p>В контекста на посоченото по-горе, изглежда че видът не присъства, като гнездящ в защитената зона.</p> <p>Необходимо е провеждане на мониторинг, с цел установяване дали видът се завръща в защитената зона.</p>	
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови местообитания на вида	ha	Най-малко 1 579 ha	Видът гнезди в стари широколистни гори, на възраст над 100 г. Чрез извършване на ГИС анализи се установява, че площта на подходящите гнездови местообитания в зоната е 1 579 ha, преобладаващо разположени в северо-западната част на зоната.	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната, в размер на най-малко 1 579 ha.
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида	ha	2 962ha	Видът ловува в обработваеми земи, пасища и ливади, на разстояние до 3 km около гнездовите местообитания.	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната, в размер на най-малко 2 962 ha.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите гнездови местообитания на вида</p>	Брой биотопни дървета на хектар, с височина най-малко 25 m	Най-малко 1 бр. биотопно дърво на хектар, с височина най-малко 25 m	<p>Видът гнезди в стари широколистни гори, главно върху дървета с височина 6–25 m. Това обосновава необходимостта от такива дървета в гнездовите местообитания на вида.</p> <p>Броят на биотопните дървета с височина най-малко 25 m в момента е неизвестен. По тази причина е формулирана междинна цел.</p>	Междинна цел: да се определи броя на биотопните дървета на хектар, с височина от най-малко 25 m, чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида</p>	% екстензивно управлявани пасища и ливади като част от хранителните местообитания на вида	100% от пасищата и ливадите, част от хранителните местообитания на вида, са управлявани екстензивно	<p>Видът ловува в обработваеми земи, пасища, ливади и влажни ливади около водни тела, където плячката му е най-изобилна.</p> <p>Важна характеристика на пасищата и ливадите, като част от хранителните местообитания на вида, е тяхното екстензивно управление. Те трябва да се управляват екстензивно в рамките на екстензивното животновъдство (0,3-1 LU/ha), а ливадите да бъдат косени редовно. При липса на управление, тези местообитания постепенно губят характеристиките си като подходящи хранителни местообитания на вида.</p> <p>Въз основа на информацията за актуалното състояние на посочените типове природни местообитания, може да се направи извод, че не във всички райони/площи на тяхното разпространение управлението е екстензивно.</p>	Подобряване на условията в хранителните местообитания на вида по този параметър до достигане на екстензивно управление в 100 % от пасищата и ливадите, част от хранителните местообитания на вида.

Необходимост от промени в СФД

По отношение на гнездовата популация:

Видът е включен като гнездящ с популация от 1 гнездяща двойка, в ОВМ 2007 г. Популацията му остава със същата численост и в актуалния СФД. Съгласно информацията за вида, неговото гнездово разпространение обхваща основно Източни Родопи, Сакар, Дервентските възвишения и Странджа, Източна Стара планина и Източна Средна гора, Дунавската равнина и по крайбрежието на р. Дунав и островите, Родопите, Витоша и Същинска Средна гора. В този смисъл, защитената зона не е сред обичайните територии за гнездене на вида. В Червената книга са посочени две регистрации на вида в района – едно преди 1985 г. и едно след 2003 г., извън границата на зоната, под най-южната ѝ част. Не са налични и публични данни за гнездене на вида в зоната. Същото се потвърждава и от местната природозащитна организация „Фонд за дивата флора и фауна“.

Няма публични данни, че видът е установен в зоната и в рамките на теренните проучвания по проект „Опазване на застрашени видове птици чрез обезопасяване на опасни за тях въздушни електропроводи в защитени зони от Натура 2000 в Западна България“, който се изпълнява от „ЧЕЗ Разпределение България“ АД и Българското дружество за защита на птиците към програма LIFE на ЕС. При теренни проучвания и мониторинг през 2020 г. не са регистрирани гнездящи двойки на вида.

В контекста на посоченото по-горе, изглежда че видът не присъства, като гнездящ в защитената зона. В тази връзка е направено предложение за промяна в СФД.

По отношение на концентриращата се популация:

По време на миграция видът се среща повсеместно из страната в открити пространства и до горната граница на гората (Симеонов и др. 1990), като основна част от европейска популация на вида, прелита над България, следвайки основният миграционен коридор през страната – Западно – черноморския прелетен път Via Pontica (Матеева и Янков 2013, Iankov att all, 2019).

Няма публични данни, че видът е установен в зоната и в рамките на теренните проучвания по проект „Опазване на застрашени видове птици чрез обезопасяване на опасни за тях въздушни електропроводи в защитени зони от Натура 2000 в Западна България“, който се изпълнява от „ЧЕЗ Разпределение България“ АД и Българското дружество за защита на птиците към програма LIFE на ЕС. При теренни проучвания на миграцията в защитената зона през 2020 г. не са регистрирани индивиди на вида.

Няма налични скорошни данни за гнездене (от определянето на зоната като защитена зона) и в тази връзка, ние класифицираме вида като неприсъстващ в зоната, но приемаме, че евентуално би могъл да гнезди отново или да използва зоната по време на размножителния период, тъй като има подходящи местообитания.

В контекста на посоченото по-горе, изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за концентрираща се популация да бъде променена от "С" в "D".

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A / B / C / D	A / B / C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
IN	A858	<i>Clanga pomarina</i>			c				P	DD	D			
IN	A858	<i>Clanga pomarina</i>		x	r		1	i		G	C	B	C	C

Цитирана литература:

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 350 с.

Матеева, И., П. Янков. 2013. Характер на миграцията на 42 вида птици от българската орнитофауна според нивото на съвременните познания - доклад в рамките на обособена позиция 7 „Определяне и минимизиране на рисковете за дивите птици”, по дейност 4 от проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I”, 166-171.

Iankov P, Mateeva I & Henk Sierdsemahttps 2019. Migration of the Lesser Spotted Eagle *Clanga pomarina* Brehm, 1831 (Aves: Accipitridae) in BulgariaActa zool. bulg., Suppl. 14, 2019: 91- 103

14. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A028 ARDEA CINEREA (СИВА ЧАПЛА)

Идентификация

Дължина на тялото: 90-98 cm, размах на крилата: 175-195 cm. Най-едрата чапла в България. Горната част на главата е бяла, отстрани с две черни ивици. Шията отзад сиво-бяла, отпред бяла с раздвоена в долната част ивица от черни надлъжни петна. Горната страна на тялото синьо-сива. Долната страна на тялото бяла с черни клиновидни петна. Опашката сива с черно-сив връх. Клюнът жълт, краката кафеникави (Симеонов и др., 1990).

Съгласно Червена книга на Р България (2015), това е Палеарктичен вид, който гнезди в Индия, Мианмар (Бирма), о. Цейлон, Малайските острови и о. Ява, на места в Африка. Зимува в Централна и Южна Африка, Азия. Общата численост в Централна и Източна Европа е 63000-85000 гнездящи двойки. За България видът е гнездящо-прелетен, преминаващ и зимуващ. Гнезди в самостоятелни или смесени колонии от чапли, блестящи ибиси, лопатарки и малки корморани. Гнездата са разположени в тръстикови масиви, по дървета (бяла върба, бяла и хибридна топола, дъб, ясен, липа, бук) и рядко на скали. Отглежда 4-5 малки, които започват да летят от средата на юни. Храната ѝ се състои от риба, мишки, жаби и др. През втората половина на 20 век са установени общо 24 гнездови колонии с численост около 500 гнездящи двойки (Мичев, Петров, 1984). Понастоящем са регистрирани 86 гнездови находища със сигурно гнездене, предимно по Дунавското и Черноморското крайбрежие, Тракийската низина, Предбалкана и долините на по-големите реки. През периода 1980-1990 г. някои колонии изчезват, на места възникват нови, като по-висока стабилност се наблюдава при гнездовищата по Дунавското и Черноморското крайбрежие (Янков, ред., 2007). Оценките за гнездовата численост в страната са твърде различни: 500-700 двойки (Nankinov et al., 2004), 1000-1400 двойки (Birdlife International, 2004; Янков, ред., 2007). Уязвим вид VU.

По време на прелета и зимуването е обикновен вид по не замръзващите водоеми в ниските части на страната, по-често по Черноморското крайбрежие. Възможно е част от българската популация да е постоянна, но преки доказателства за това липсват. Миграцията по Черноморското крайбрежие е от края на февруари до април и от средата на август до ноември (Симеонов и др., 1990; Dimitrov et al., 2005).

Характеристика на местообитанието: Сладководни езера и блата с обширни тръстикови масиви, заливни и дъбови гори, долни и средни течения на по-големи реки с изобилна растителност и богати на риба. По Дунавското крайбрежие колониите са разположени в гори от бяла топола, бяла върба и рядко хибридна топола и летен дъб, както и в тръстикови масиви. В Предбалкана колониите се разполагат върху цер, липа, ясен и бук; в Тракийската низина – дръжкоцветен дъб, бряст и летен дъб; по Черноморското крайбрежие – тръстикови масиви и хибридна топола (Симеонов и др., 1990). Изследване на гнезденето на сивата чапла в Полша показва, че тя предпочита да разполага колониите си в близост до влажни зони, морски крайбрежия и вътрешни блата (Manikowska-Ślepowrońska et al., 2016). Обикновено сивата чапла търси храна на разстояние 2-8 km от колонията, максимум – 20 km. (Jakubas, 2005).

През зимата и по време на миграция се среща по поречия на големи реки и в изкуствени водоеми (язовири, микроязовири, рибарници, оризища, канали, рибовъдни стопанства), както и в обработваеми площи (Симеонов и др., 1990; Червена книга на Р България, 2015).

Храни се главно с риба, но улавя също гущери, жаби, дребни гризачи и едри насекоми и ларви (Симеонов и др., 1990).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 800 и 1200 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: водоземане от подпочвени и повърхностни води; замърсяване на въздуха; преобразуване на земеползвания в жилищни, селищни или развлекателни зони.

Видът се опазва също и като **зимуващ** с популация 1000-2000 индивида. Краткосрочната (2007-2018 г.) и дългосрочна (1980-2018 г.) популационна тенденции са стабилни. Посочени са следните заплахи: промяна на хидрологичния режим; дърводобив (с изключение на гола сеч) на отделни дървета; производство на хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реката), включително инфраструктура.

Сивата чапла се опазва също така и като **мигриращ** вид с численост 110-330 индивида. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в развитието на популацията. Посочени са следните заплахи: преобразуване на земеползвания в жилищни, селищни или развлекателни зони; замърсяване на водата.

В Червената книга (2015) основните посочени заплахи и въздействия са пресушаването и деградацията на влажните зони и преследването в рибовъдни стопанства и рибарници.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **само мигриращ** (концентриращ се) за зоната с численост **2 индивида**. Зоната поддържа 0,6-1,8% от националната мигрираща популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. в защитената зона видът не е бил установен. През 2015 г. видът е отчетен (2 индивида) през август и декември в близост до Симитли и преди Кресна (непубликувани данни на К. Дончев). Това потвърждава посочената численост в СФД.

За определяне на площта и местоположението на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната по време на миграция, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, като са определени речни участъци и разливи по река Струма, където водата е по-спокойна, плитка и бавна и чаплата може да ловува риба.

Карта на подходящите хранителни местообитания на сивата чапла в защитената зона е представена на *Фигура 14*.

Фигура 14: Карта на подходящите хранителни местообитания на *Ardea cinerea* в защитената зона

Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото хранително местообитание на вида е в размер на 36 ha, разположено по течението на река Струма в защитената зона с дължина от 28,3 km.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на мигриращата популация	Брой индивиди	Най-малко 2 индивиди	По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. в защитената зона видът не е бил установен. През 2015 г. видът е отчетен (2 индивиди) през август и декември в близост до Симитли и преди Кресна (непубликувани данни на К. Дончев). Това потвърждава посочената численост в СФД.	Поддържане на мигриращата популация на вида в зоната в размер от най-малко 2 индивиди.
Местообитание на вида: Площ на хранителните местообитания на вида	Брой ha	Най-малко 36 ha	За определяне на площта и местоположението на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната по време на миграция, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, като са определени речни участъци и разливи по река Струма, където водата е по-спокойна, плитка и бавна и чаплата може да ловува риба. Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото хранително местообитание на вида е в размер на 36 ha, разположено по течението на река Струма в защитената зона с дължина от 28,3 km.	Поддържане на площта на хранителните местообитания на вида в зоната в размер от най-малко 36 ha.
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с хранителни местообитания на вида, по биологични елементи за	5 степенна скала за екологично състояние, съгласно РДВ	По-висока или равна на 2 – Добро състояние	Видът се храни предимно с риба, но улавя също гущери, жаби, дребни гризачи и едри насекоми и ларви (Симеонов и др., 1990). Чрез оценката на екологичното състояние на водните тела с хранителни местообитания на вида по БЕК Риби може да се оцени качеството на хранителната база на вида (основно рибна фауна). Колкото по-добро е екологичното състоянието по този БЕК, толкова по-добра е наличността на хранителна база.	Подобряване на екологичното състояние на водните тела с подходящи хранителни местообитания на вида, до постигане на стойност по-висока или равна на 2 – Добро състояние

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване						
качество (БЕК Риби)			<p>Екологичното състояние на водните тела се оценява чрез 5 степенна скала:</p> <div style="text-align: center;"> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично</td> </tr> <tr> <td>2-Добро</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо</td> </tr> </tbody> </table> </div> <p>Съгласно ПУРБ 2016-2021 г. и данните от биологичния мониторинг на водите, в момента екологичното състоянието е умерено (3)².</p>	Екологично състояние	1-Отлично	2-Добро	3-Умерено	4-Лошо	5-Много лошо	
Екологично състояние										
1-Отлично										
2-Добро										
3-Умерено										
4-Лошо										
5-Много лошо										

Необходимост от промени в СФД

Предвид наличната информация за настоящата численост на вида в защитената зона по време на миграция, не е необходима актуализация на СФД. Оценките се запазват, както са в момента.

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			A/B/C
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A028	<i>Ardea cinerea</i>			c	2	2	i		G	C	B	C	C

² https://wabd.bg/docs/plans/purb1621/04_Razdel_4_Monitoring.pdf

Цитирана литература:

- Мичев Т., Петров Ц., Николов Х., Боев З. 2015. Сива чапла, *Ardea cinerea*. В: Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София. (e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/vol2/Arcinere.html)
- Мичев, Т., Ц. Петров. 1984. Гнездово разпространение на сивата чапла (*Ardea cinerea* L.) в България. - Известия на музеите от Южна България 10: 17-26.
- Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 350 с.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.
- Dimitrov M., T. Michev, L. Profirov, K. Nyagolov. 2005. Waterbirds of Bourgas Wetlands. Results and Evaluation of the Monthly Waterbird Monitoring 1996-2002. Bulgarian Biodiversity Foundation and Pensoft Publishers, Sofia-Moscow, 160 p.
- Manikowska-Ślepowrońska B., M. Lazarus, K. Żółkoś, A. Zbyryt, I. Kitowski, D. Jakubas 2016. Influence of landscape features on the location of grey heron *Ardea cinerea* colonies in Poland. Comptes Rendus Biologies, 339, 11–12: 507-516.
- BirdLife International (2004). Birds in Europe: Population Estimates, Trends and Conservation Status. BirdLife Conservation Series No 12.
- Jakubas D. 2005. Factor affecting the breeding success of the Grey Heron (*Ardea cinerea*) in northern Poland. Journal of Ornithology, 146: 27-33.
- STOYANOV G., KOTSAKOV G., TODOROV N., BOJLOV V. 2001. Species composition, occurrence and conservation status of the ornithofauna in Kresna Gorge (SW Bulgaria). – In: Beron P. (ed.). Biodiversity of Kresna Gorge (SW Bulgaria). National Museum of Natural History & Institute of Zoology, BAS, Sofia, 305-323. (In Bulgarian with English summary).
- Hubenov Z. (2012) Estimation of the faunistic diversity of the Kresna Gorge. Historianaturalis Bulgarica 20: 107-120.

15. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A215 ВУВО ВУВО (БУХАЛ)

Идентификация

Дължина на тялото: 65-70 cm, размах на крилата: 170-180 cm. Най-едрата наша сова с голяма глава и добре забележими „уши“. Горната страна на тялото ръждиво-кафява с кафяво-черни или черни надлъжни и напречни ивици. Маховите пера ръждиви, към върха почти черни. Опащите пера са ръждиви с черни напречни препаски. Лети бавно с вълнообразен полет, понякога ниско над земята. Крилата са дълги и широки. Когато е кацнал тялото е изправено (Симеонов и др., 1990).

Палеарктичен вид, чийто ареал обхваща Западна и Централна Европа, Апенинския и Балканския полуострови, Закавказието, европейската и азиатската част на Русия, Ирак, Иран, Турция, Йордания, Сирия, Израел, Северен Индокитай, о-в Сахалин. В страната постоянен вид. До 90^{те} години на 20 век е разпространен до 1400 m н. в. с обща численост 120-150 гнездящи двойки. Най-чест в места със 100-300 m н. в., често в карстовия пояс на Предбалкана. Моногамен вид. Гнездовият сезон е от февруари до август. Женската снася 2-4 бели яйца. Мътенето продължава 34-36 дни. През това време се храни от мъжкия. Малките излитат на 7-седмична възраст. Храни се предимно с бозайници с големината на *Arvicola – Lepus* (лалугер, таралеж, заек, скитащи домашни котки). Честа плячка са и птиците с големина на *Garrulus – Ardea*. (полудив домашен гълъб, гургулица, дроздове, сврачки, патици, полска яребица, зеленоножка, лиска, ливаден дърдавец, воден дърдавец, малък гмурец). Ловният район е с радиус 1-2 km. Уязвим вид VU. (Червена книга, 2015). Числеността е определяна на 125 (Костадинова и Михайлов, 2002), 600-700 гнездящи двойки (Нанкинов и др., 2004) и 420-490 двойки (Янков, отг. ред., 2007). Разпространението е разпръснато до петнисто в цялата страна, по-плътно в Източните Родопи, Странджа, Източна Стара планина и около Ломовете, Западна Стара планина и др. Числеността е равномерно ниска, най-висока в Югоизточна България, по Северното Черноморие, Ломовете, Искърския пролом, Източни Родопи и др.

Характеристика на местообитанието: Обитава слабо посещавани от човека труднодостъпни места, главно в скални масиви и сипеи, пещери, крайнини на гори, разредени стари гори, често в речни долини, близо до река. Обитава най-често при 100-300 m н.в., рядко и при 1500 m н.в.

Според Янков, отг. ред. (2007) гнезди в долини и други скалисти райони близо до пасища, водоеми и населени места, най-често в скали и скални стени (във вътрешността на страната), вкл. до входове на пещери, по Черноморието – и по стръмни скалисти (морски) брегове. В някои райони (напр. Странджа) гнездата са в широколистни листопадни гори.

В България, разстоянието между гнездата на бухала е около 3,5 km, а в райони с висока плътност на популацията – Странджа - една двойка обитава средно около 128,6 km² (12 860 ha) (Симеонов и Милчев, 1994). Изследване на хранителния спектър на вида в района на Казанлъшката долина (Milchev and Gruychev, 2015) разкрива, че основна плячка на бухала са птиците – 56,2% и бозайниците – 41,3%. Най-многочислената плячка от бозайниците са сивият плъх (*Rattus norvegicus*), обикновената сива полевка (*Microtus arvalis/levis*) и таралежът (*Erinaceus roumanicus*). От птиците най-многочислени в пляката са зеленоножката (*Gallinula chloropus*), черният кос (*Turdus merula*) и пойният дрозд (*Turdus philomelos*). Това изследване разкрива, че важни за ловуването на бухала са не само откритите местообитания, но и влажните зони, в които се среща зеленоножката.

Гнездата, разположени на по-дълги и по-високи скални комплекси се характеризират с по-голям гнездови успех. Недостъпността на гнездото е основния фактор определящ гнездовия успех при бухала в Североизточна България. Според авторите, кариерите представляват важно гнездово местообитание за бухала в страната, но там видът е подложен на непрекъснато безпокойство (Milchev et al., 2019).

Изследване в Хърватска (Barišić et al., 2016) установява, че плътността на гнездовите територии варира между 4,5 и 26,2 двойки/10 000 ха. Според статията бухалът ловува в предимно открити места или такива с разпръснати дървета и открити места между тях. Гнезди по скали и скални издатини, на недостъпни места за хищници и за човека. Бухалът гнезди в скалисти райони с разположени в близост открити местообитания, в които ловува (Dalbeck and Heg, 2006).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 450 и 550 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) също е стабилна. Посочени са следните основни заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Промени в терена и повърхността на земеделските площи; Изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища); Добив на нефт и газ, включително инфраструктура; Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници, включително инфраструктура; Пътища, пътеки, железопътни линии и свързаната с тях инфраструктура (например мостове, виадукти, тунели).

В Червената книга (2015) като заплахи са посочени браконьерския отстрел, унищожаването и промяната на местообитанията, безпокойство, отравяне с жертви (мишевидни гризачи), третиране с родентициди.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е постоянен за зоната с численост 4-5 двойки. Зоната поддържа 0,8-0,9% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

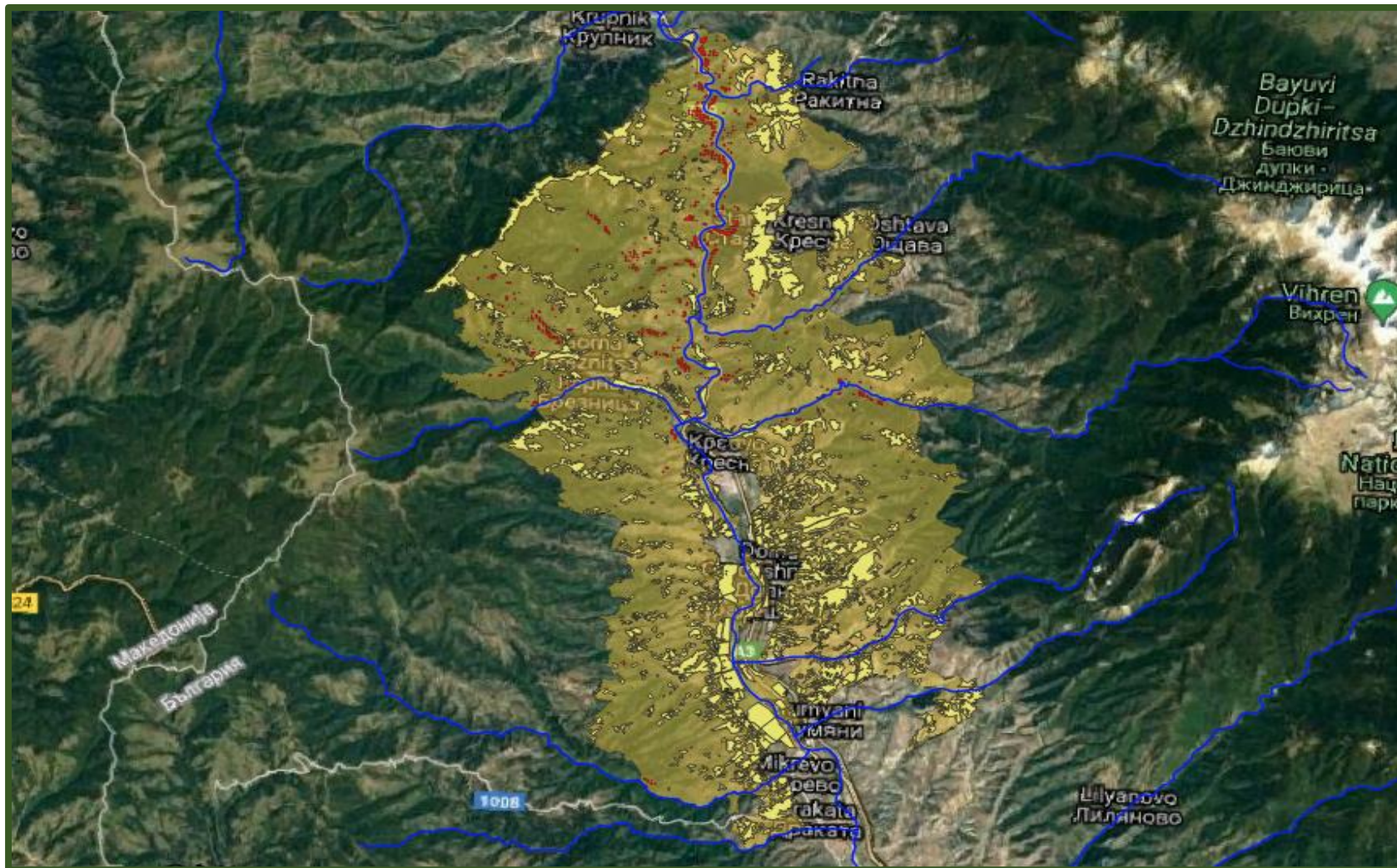
В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. Данните от eBird за 2021 г. (януари-август) за района на Кресна показват, че видът не е установен в района на Кресна (<https://ebird.org/targets?region=Kresna+Gorge&r1=L2158264&bmo=1&emo=12&r2=L2158264&t2=life&mediaType=>). В изследването на Nikolov and Spasov (2005) в Кресна совите не са проучвани. Атласът на гнездящите птици в България (Янков, отг. ред., 2007) и Червена книга на България (2015) показва, че в района на Кресна има 3 квадрата, в които видът е бил установен, основно преди 2003 г.

Няма налични конкретни данни за гнезденето на вида в защитената зона. Въпреки това, видът вероятно гнезди в Кресна, но поради това, че избягва присъствието на човека и гнезди по недостъпни скални масиви, е много трудно да бъде установен при общ мониторинг на птиците.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Гнездово местообитание:
 - ✓ Скални комплекси със скални ниши и тераси – скали с максимален наклон между 40% и 50%;
- Хранително местообитание:
 - ✓ Територии със смесено земеползване, Пасища.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 15*.

Фигура 15: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона. В червено е визуализирано гнездовото местообитание, а в жълто – хранителното.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в зоната е както следва:

→ Площ на гнездовото местообитание – 145 ha;

- Площ на хранителното местообитание – 4300 ha, в т.ч. открити местообитания (с храсти и единични дървета), пасища, мери или места в близост до водоеми – стоящи или течащи.

Предвид крайно ограничената площ на подходящите гнездови местообитания и обоснованата от това ниската плътност на популацията, **в зоната биха могли да гнездят до 2 двойки.**

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 4 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 4-5 двойки. В настоящия СФД са посочени също 4-5 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. Няма налични конкретни данни за гнезденето на вида в зоната. Въпреки това, видът вероятно гнезди в Кресна, но поради това, че избягва присъствието на човека и гнезди по недостъпни скални масиви, е много трудно да бъде установен при общ мониторинг на птиците.	Поддържане на численост с размер най-малко 4 гнездящи двойки
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната	m ²	Най-малко 145 ha	Извършен е GIS анализ за определяне на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната, съгласно следните критерии: Скални комплекси със скални ниши и тераси – скали с максимален наклон между 40% и 50%. Идентифицираната площ на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 145 ha. Тази малка площ се обуславя от малката надморска височина, предпочитана от вида. Основните скални масиви са разположени на	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната с площ най-малко 145 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			много по-голяма надморска височина и не са подходящи за гнездене на вида.	
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 4300 ha	Извършен е GIS анализ за определяне на площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната, съгласно следните критерии: пасища, ливади, територии със смесено земеползване. Идентифицираната площ на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 4300 ha, в т.ч. открити местообитания (с храсти и единични дървета), пасища, мери или места в близост до водоеми – стоящи или течащи.	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната с площ най-малко 4300 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0.3-1 ЖЕ/ha) в пасищата, както и редовно косене на ливади. По-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида. На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Необходимост от промени в СФД

Не се предложени промени в СФД.

Цитирана литература:

Костадинова, И., М. Михайлов (съст.). 2002. Наръчник за НАТУРА 2000 в България. Природозащитна поредица, 5, БДЗП, С., 90 с.

Нанкинов, Д., А. Дуцов, Б. Николов, Б. Борисов, Г. Стоянов, Г. Градев, Д. Георгиев, Д. Попов, Д. Домусчиев, Д. Киров, Е. Тилова, И. Николов, И. Иванов, К. Дичев, К. Попов, Н. Караиванов, Н. Тодоров, П. Шурулинков, Р. Станчев, Р. Алексов, Р. Цонев, С. Далакчиева, С. Иванов, С. Марин, С. Стайков, С. Николов, Х. Николов. 2004. Численост на националните популации на гнездящите в България птици, Зелени Балкани, Пловдив, 32 с.

Симеонов, С. Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България, 20, Aves. Част 1, С., БАН, 148 с.

Симеонов С., Милчев Б. (1994): Проучване на бухала (*Bubo bubo* (L.)) в Странджа. I. Разпространение, местообитание и гнездова биология. - Екология. 26: 78-87.

S. Barišić, V. Tutiš, D. Ćiković, J. Kralj & Z. Ružanović (2016) The eagle owl *Bubo bubo* (Aves: Strigidae) in the Eastern Adriatic (Croatia): the study case of a high-density insular population, Italian Journal of Zoology, 83:2, 275-281, DOI: 10.1080/11250003.2016.1158874

Dalbeck L., Heg D. 2006. Reproductive success of a reintroduced population of Eagle Owls *Bubo bubo* in relation to habitat characteristics in the Eifel, Germany. Ardea, 94 (1): 3–21

Milchev B. P., G. V. Gruychev 2015. Why does the Eagle Owl, *Bubo bubo* (L.), breed rarely in the Kazanlak Valley, Central South Bulgaria? Acta zool. bulg., 67 (1), 2015: 67-74.

MILCHEV B., V. GEORGIEV, A. KOVACHEV 2019. Breeding failures of the eagle owl *Bubo bubo*: pros and cons of nesting in natural and human-made structures in SE Bulgaria. NORTH-WESTERN JOURNAL OF ZOOLOGY 15 (1): 75-83.

16. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A133 *BURNINUS OEDICNEMUS* (ТУРИЛИК)

Идентификация

Дължина на тялото: 41-43 cm, размах на крилата: 81-87 cm. Общата му сивокафява окраска е с тъмни продълговати резки. Очите му са големи и жълти. Клюнът в основата си жълт, на върха е черен. Краката са жълти. Среща се предимно привечер, сутрин рано и нощем. Покровителствената окраска го прави трудно забележим (Нанкинов и др., 1997).

Съгласно Червена книга на Р България (2015) и Нанкинов и др. (1997), това е Туркестанско-средиземноморски вид, чийто гнездови ареал обхваща Евразия от Испания и Англия до Бирма, Тайланд и Кампучия. Зимува на места в Африка, Пиренейския полуостров и в Южна Азия. За България видът е гнездящо-прелетен и преминаващ. Мъти поединично. Гнездото е разположено на земята в малка трапчинка, без строителен материал или с няколко сухи клечки и камъчета. Отглежда 2-3 малки, които излитат през юли. Гнезди по Черноморието, най-много в Добруджа и по-рядко в Бургаско, а също и във вътрешността на страната – Софийско, долините на реките Марица, Тунджа, Струма, Места, Арда и др. Понастоящем са установени над 90 гнездови находища с различна достоверност за гнездене, от които 50 – със сигурно гнездене и 160-360 гнездещи двойки. След 1990 г. са установени нови гнездовища – в района на Белене, до с. Алеково, Свищовско, в района на Златията, по Суха река и др. Като цяло видът показва стабилност, особено в основната си популация в крайбрежната част на Добруджа (Янков, ред., 2007). Според Нанкинов и др. (2004) числеността на вида в страната е 300-400 двойки. Пролетния прелет е в началото на април. Есенния прелет започва още през юли и птици се забелязват по откритите степни и пясъчливи участъци на Черноморското крайбрежие, а също в долините на реките в Южна България (Нанкинов и др., 1997). Уязвим вид VU.

Характеристика на местообитанието: Предпочита открити степи и равнинни райони близо до водоеми. Обитава каменисти, пясъчливи и глинести биотопи, неразоравани, запустели поля, дюни, широки пясъчно-чакълести ивици и острови в речните корита и разливи, а също ниски планински склонове, покрити на места с редки храсталаци. Храната е от едри насекоми, охлюви, червеи, гущери, дребни гризачи.

Туриликът предпочита да се храни в обработваеми земи, които се характеризират с ниска и рядка растителност. Избягват гнезденето на стръмни склонове (те трябва да са с наклон по-малък от 15 градуса) и в близост до натоварени пътища (Tompson et al., 2004). Според Hawkes et al. (2021) туриликът предпочита да се храни в неестествени тревни формации, в земи с пролетни култури и по купове с оборски тор, като последните ги посещава през нощта. В 90% от случаите местата за хранене са на разстояние до 1 km от гнездата. Според С. Сассато et al. (2011) речното легло и речните брегове се използват от вида за гнездене, но също и за набавяне на част от хранителните ресурси, необходими по време на размножаването. Освен в речното легло видът се храни и в съседни обработваеми земи. Според авторите туриликът се храни с правокрили насекоми (скакалци, щурци и др.), мравки, паяци и дори малки бозайници. Тези публикации дават информация, че видът трябва да разполага с поне 21-30 ha на двойка, като подходящи места за търсене на храна по време на гнездовия период.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **150 и 300 двойки**. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е неизвестна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е стабилна. Посочени са следните

заплахи: преобразуване от един вид използване на земеделска земя в друг; промени в терена и повърхността на земеделските площи; разработване и експлоатация на язовири.

В Червената книга (2015) основните посочени заплахи и въздействия са пресушаване и деградация на естествените влажни зони със стоящи води, унищожаване на яйцата от хищни бозайници, скитащи кучета и добитък.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** в зоната, с численост 1 двойка. Зоната поддържа 0,3-0,6% от националната гнездова популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизоллирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Извършения мониторинг през гнездовия период на 2020 г. не установява вида в зоната. По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е бил установен. Данните от eBird показват, че видът не е наблюдаван в района на Кресна, Установяван е най-често в района на Добрич, Хасково и Пазарджик (<https://ebird.org/species/eutkne1/BG>).

Туриликът е с вечерна и нощна активност и може би това е причината да е рядко наблюдаван и съобщаван. В Червената книга (2015) и в Атласа на гнездящите птици в България (2007) видът има 5 находища (5 UTM квадрата) по поречието на р. Струма. Гнезденето на вида по долината на р. Струма е съобщено от Даракчиев и Филипова (1986) и се отнася за годините 1983 и 1984. За съжаление няма по-нови данни за гнезденето на вида по поречието на р. Струма. Въпреки това, едно от местообитанията на вида са „широки пясъчно-чакълести ивици и острови в речните корита и разливи“, а именно с такъв тип местообитания се характеризира долината на р. Струма. Оценката на вида в зоната не е променяна.

За определяне на площта и местоположението на подходящите местообитания в зоната експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- ✓ Наклон на терена до 15 градуса;
- ✓ Речните разливи на река Струма, където водата е по-бавна – участъци с ширини на реката над 15 м;
- ✓ Гнездово местообитание – буфер от 50 м около избраните речни участъци, с присъствие на пясъчно-чакълестите ивици;
- ✓ Хранително местообитание - буфер от 1 km около избраните бавни речни участъци, с присъствие на орна земя и пасища с рядка и ниска растителност.

Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото хранително местообитание на вида е в размер на 266 ha, а на гнездовото местообитание е 6,7 ha.

Исключително ограничената площ на гнездовото местообитание потвърждава популяционна численост от 1 двойка в защитената зона.

На базата на екологичните изисквания на вида са определи параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездовата популация	Брой двойки	Най-малко 1 двойка	<p>Извършения мониторинг през гнездовия период на 2020 г. не установява вида в зоната. По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е бил установен. Данните от eBird показват, че видът не е наблюдаван в района на Кресна, Установяван е най-често в района на Добрич, Хасково и Пазарджик (https://ebird.org/species/eutkne1/BG).</p> <p>Туриликът е с вечерна и нощна активност и може би това е причината да е рядко наблюдаван и съобщаван. В Червената книга (2015) и в Атласа на гнездящите птици в България (2007) видът има 5 находища (5 UTM квадрата) по поречието на р. Струма. Гнезденето на вида по долината на р. Струма е съобщено от Даракчиев и Филипова (1986) и се отнася за годините 1983 и 1984. За съжаление няма по-нови данни за гнезденето на вида по поречието на р. Струма. Въпреки това, едно от местообитанията на вида са „широки пясъчно-чакълести ивици и острови в речните корита и разливи“, а именно с такъв тип местообитания се характеризира долината на р. Струма.</p>	Междинна цел: да се установи настоящия размер на гнездящата популация на вида в зоната, чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото гнездовото местообитание е 6,7 ha. Изключително ограничената площ на гнездовото местообитание потвърждава популяционна численост от 1 двойка в защитената зона.</p> <p>Поради липсата на актуална информация относно размера на гнездящата популяция на вида в зоната, определена е междинна цел.</p>	
Местообитание на вида: Площ на гнездовите местообитания на вида	Брой ha	Най-малко 6,7 ha	<p>Според С. Сассамо et al. (2011) речното легло и речните брегове се използват от вида за гнездене. За определяне на площта на гнездовите местообитания на вида са извършени GIS анализи, като са подбрани участъци в буфер от 50 m около речните разливи на река Струма, където водата е по-бавна, с присъствие на пясъчно-чакълестите ивици.</p> <p>Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото гнездови местообитание на вида е в размер на 6,7 ha.</p>	Поддържане на площта на гнездовите местообитания на вида в зоната в размер от най-малко 6,7 ha
Местообитание на вида: Площ на хранителните местообитания на вида	Брой ha	Най-малко 266 ha	<p>Според Hawkes et al. (2021) туриликът предпочита да се храни в неестествени тревни формации, в земи с пролетни култури и по купове с оборски тор. В 90% от случаите местата за хранене са на разстояние до 1 km от гнездата. Според С. Сассамо et al. (2011) речното легло и речните брегове се използват от вида за гнездене, но също и за набавяне на част от хранителните ресурси, необходими по време на размножаването. Освен в речното легло видът се храни и в съседни</p>	Поддържане на площта на хранителните местообитания на вида в зоната в размер от най-малко 266 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>обработваеми земи. За определяне на площта на хранителните местообитания на вида са извършени GIS анализи, като са подбрани участъци в буфер от 1 km около речните разливи река Струма, където водата е по-бавна, с присъствие на орна земя и пасища с рядка и ниска растителност.</p> <p>Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото хранително местообитание на вида е в размер на 266 ha.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на хранителното местообитание на вида (пасищата) в зоната</p>	<p>% от площта на хранителното местообитание на вида (пасищата), управлявано екстензивно</p>	<p>100 %</p>	<p>Туриликът предпочита да се храни в обработваеми земи, които се характеризират с ниска и рядка растителност, както и в неестествени тревни формации (пасища). Храната му се състои от едри насекоми, охлюви, червеи, гущери, дребни гризачи. За осигуряване на тяхното количество в хранителните местообитания на вида, тяхната площ следва да се управлява екстензивно.</p> <p>Съгласно информацията за негорските природни местообитания в зоната, може да се направи извода, че е необходимо подобряване на управлението на техните територии, тъй като в част от тях не се провежда паша. Доколкото видът предпочита територии с ниска растителност, то състоянието му по този параметър не е благоприятно.</p>	<p>Подобряване на качеството на хранителните местообитания на вида в зоната (пасищата), така че 100% от тях да се управляват екстензивно</p>

Необходимост от промени в СФД

Предвид наличната информация за настоящата численост на вида в защитената зона по време на миграция, не е необходима актуализация на СФД. Оценките се запазват, както са в момента.

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D		A/B/C	
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A133	<i>Burhinus oedicnemus</i>			r	1	1	p		G	C	A	C	C

Цитирана литература:

- Даракчиев А., Ю. Филипова 1986. Териториално разпределение на някои видове дъждосвирицеподобни птици по средното течение на река Струма. - *Научни трудове на ПУ "П. Хилендарски"*, 24(1): 201-206.
- Нанкинов Д., А. Дуцов, Б. Николов, Б. Борисов, Г. Стоянов, Г. Градев, Д. Георгиев, Д. Попов, Д. Домусчиев, Д. Киров, Е. Тилова, Й. Николов, И. Иванов, К. Дичев, К. Попов, Н. Караиванов, Н. Тодоров, П. Шурулинков, Р. Станчев, Р. Алексов, Р. Цонев, С. Далакчиева, С. Иванов, С. Марин, С. Стайков, С. Николов, Х. Николов **2004**. Численост на националните популации на гнездящите в България птици, 2004. Зелени Балкани, Пловдив, 32 с.
- Нанкинов Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов 1997. Фауна на България, т. 26, Aves. Част II. С., АИ "Проф. М. Дринов", 139-142.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.
- Bealey C.E., R.E. Green, R. Robson, C.R. Taylor, R. Winspear (1999) Factors affecting the numbers and breeding success of Stone Curlews *Burhinus oedicnemus* at Porton Down, Wiltshire. *Bird Study*, 46(2): 145-156.
- BirdLife International (2004). Birds in Europe: Population Estimates, Trends and Conservation Status. BirdLife Conservation Series No 12.
- STOYANOV G., KOTSAKOV G., TODOROV N., BOJLOV V. 2001. Species composition, occurrence and conservation status of the Ornithofauna in Kresna Gorge (SW Bulgaria). – In: Beron P. (ed.). Biodiversity of Kresna Gorge (SW Bulgaria). National Museum of Natural History & Institute of Zoology, BAS, Sofia, 305-323. (In Bulgarian with English summary).
- Hubenov Z. (2012) Estimation of the faunistic diversity of the Kresna Gorge. *Historianaturalis Bulgarica* 20: 107-120.

Thompson S., A. Hazel, N. Bailey, J. Bayliss, J.T. Lee 2004. Identifying potential breeding sites for the stone curlew (*Burhinus oedicnemus*) in the UK. *Journal of Nature Conservation*, 12: 229-235.

Chiara Caccamo, Enrica Pollonara, Natale Emilio Baldaccini, Dimitri Giunchi 2011. Diurnal and nocturnal ranging behavior of Stonecurlews *Burhinus oedicnemus* nesting in river habitat. *Ibis*, 153: 707-720.

Hawkes R.W., J. Smart, A. Brown, R.E. Green, H. Jones, P.M. Dolman 2021. Effects of experimental land management on habitat use by Eurasian Stone-curlews. *Animal Conservation*. Open access article.

17. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A087 BUTEO BUTEO (ОБИКНОВЕН МИШЕЛОВ)

Идентификация

Дължина на тялото: 55 – 58 cm. Размах на крилата: 120 – 130 cm. Средно голяма граблива птица с широки, къси крила и къса закръглена опашка. Оперението е кафяво, като на горната страна еднообразно, а на долната е с белезникав или ръждив оттенък и пъстрини. Лети с плавни махове на крилата. Восковицата и краката са жълти. В България се среща подвидът *Buteo buteo vulpinus* (обикновен ръждив мишелов) (Симеонов и др., 1990).

Населява горската зона на Източна Европа и Западен Сибир; на запад до Финландия, Швеция, Литва, Полша, Западна Украйна, Румъния и България, на изток до Алтай, р. Енисей. Зимува главно в Централна и Южна Африка. За България видът е постоянен и прелетен. Повсеместно разпространен на цялата територия на страната. Не е установен на места в равнинни безлесни райони с преобладаване на земеделски култури – локално в Дунавската равнина, Тракийската низина, Бургаската низина и др. Числеността му е относително равномерна, като е по-висока в предпланинските и хълмистите райони с по-голямо разнообразие на местообитания (комбинация от гори с ливади, пасища и обработваеми земи). Един от най-многобройните и широко разпространени видове хищни птици в страната. Според Симеонов и др. (1990) се среща до 1500 m. надморска височина, а според Янков (отг. ред., 2007) – до 1977 m. Размножителния период започва през април. Гнездото си строи по широколистни и иглолистни дървета на височина 6-20 m. Пълното мътило е от 2-5 яйца. Мътенето продължава 28-33 дни, а малките остават в гнездото 40-49 дни. Млади се срещат през последната десетдневка на юли. Основно се храни с бозайници (15 вида), като доминират дребните гризачи – обикновена полевка, лалугер, горска полевка, горска мишка и др.). От птиците (17 вида) най-често ловува обикновен скорец. Според Янков (отг. ред., 2007) българската популация наброява 2500-4000 двойки, а според Нанкинов и др. (2004) – от 7000 до 11 000 двойки. Европейската популация е в размер на 814 000 – 1 390 000 двойки. (BirdLife International, 2017).

Видът е известен като далечен мигрант (главно подвидът *vulpinus*) и мигрант на къси разстояние, но на широк фронт, отчасти зимува в България (подвидът *buteo*). Мишеловът е най-многобройният мигрант сред грабливите птици през периода 1979-2003 г. в Бургаския залив. Общата му численост варира между 7963 и 31 746 индивида (средно – 17 739) (Michev et al., 2018). Пролетната миграция е интензивна през март, а есенната през втората половина на октомври. образува сравнително многочислени ята (300-400), в сред които може да присъстват и други единични видове (тръстиков блатар, черна каня). Общо проучванията през 2011 и 2012 г. показват, че макар обикновения мишелов да прелита над цялата страна, основната част от прелитащите птици се концентрират в източната част (Матеева, Янков, 2013).

Характеристика на местообитанието: Обитава крайнини на широколистни, смесени и иглолистни гори с поляни, групи дървета сред открити пространства (Симеонов и др., 1990). Според Янков (отг. ред., 2007) гнезди в широколистни, иглолистни и смесени гори, алувиални и много влажни гори и храсталаци, както и в ивици дървета, храсти и мозайки от тях, винаги в близост до открити пространства (пасища и ливади).

Изследване в Англия установява, че гнездовата плътност на мишелова се увеличава с увеличаване пропорцията на планинските пасища в териториите и с увеличаване количеството на земноводните и птиците в диетата му (Swan, 2011). В две територии в Англия (Sim et al., 2001) е установена плътност съответно 81 и 22 двойки/100 km². Високата гнездова плътност на вида (81 двойки/100 km²) се свързва с голямата

площ на естествени пасища и гори в изследвания район. Също така, се установяват големи люпила и млади птици на двойка, което се дължи на голямото изобилие на зайци в района в близост до гнездата. Гнездовата територия на една двойка е между 39 и 221 ha (средно – 119 ha). В Алпите (Италия) е установена гнездова плътност между 28 и 31 двойки/100 km², като разстоянието между гнездата е средно 1108 m. По-голяма част (81%) от гнездата са разположени на скали, а останалите върху стари дървета (кестен, бял бор, дъб) (Sergio, 2002). В Апенините (Италия) е установена гнездова плътност от 8,3 двойки/100 km² и средното разстояние между гнездата е 2,5 km. Средната надморска височина, на която са разположени гнездата е 1399 m и 73% от гнездата са ориентирани в посока североизток. Видът избира горски местообитания, които са отдалечени от асфалтирани пътища (1500 m), но пък са в близост до долини в пресечени ландшафти. Също така предпочитат гнездата да са разположени в крайнините на горите, за да има поглед над заобикалящия ландшафт (Penteriani, 1997). Изследване, проведено в централна Полша установява гнездова плътност от 35 двойки/100 km². Деветдесет и три процента от гнездата са разположени на бял бор, а останалите на лиственица. Средната възраст на дърветата, на които са разположени гнездата е 71 години, височината на разположение на гнездата е средно 18 m и диаметъра на дърветата е средно 38 cm (Gryz and Krauze-Gryz, 2019).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 2400 и 4200 двойки. Краткосрочната (2000-2018 г.) популационна тенденция е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е неизвестна. Не са посочени заплахи.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва и като **мигриращ** с численост между 36 000 и 40 000 индивиди. Не са посочени тенденции в миграционната численост. Не са посочени и заплахи.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **7-15 двойки**. Зоната поддържа 0,3–0,4% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени общо **16 индивида** – 10 от тях с най-ниска степен за достоверност за гнездене (степен 1 – вид в гнездови хабитат), 1 двойка, 1 индивид с брачни игри и 1 заета територия. В публикацията на Nikolov and Spasov (2005) в Кресненското дефиле на площ от 17 km² е са установени 2-4 двойки. Данните от eBird за района на Кресна показват, че са установени 33 индивида - <https://ebird.org/species/combuz1/L2158264>.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

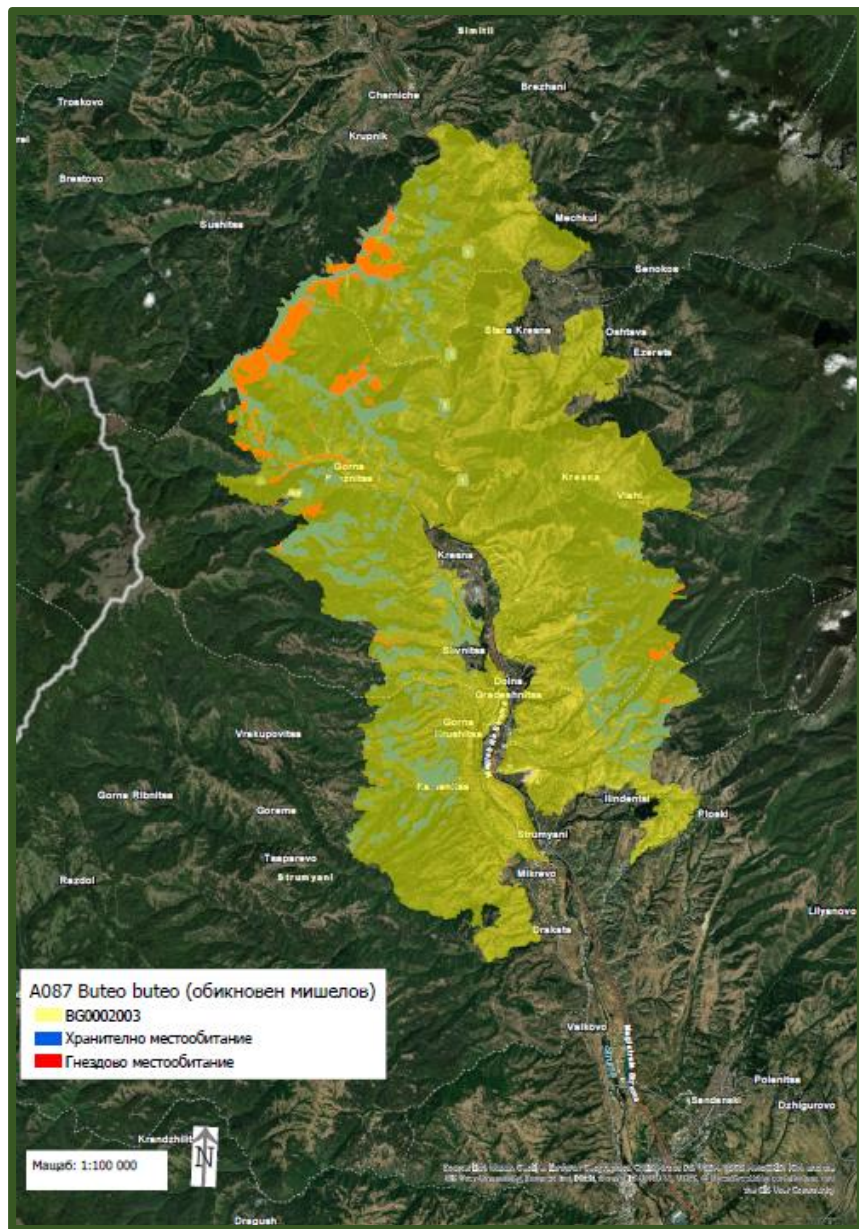
Гнездово местообитание:

- крайнини на гори, в т.ч. и крайречни (буфер от 500 m от гората покрай открити територии), дебелина на ствола над 35 cm, на разстояние над 1500 m от първокласна и второкласна пътна мрежа.

Хранителни местообитания:

- Пасища, ливади, обработваеми земи, храсталаци в буфер от 2,5 km около гнездовото местообитание.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 17*.

Фигура 17: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 443 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 1426 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездовата популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 7 двойки	В ОВМ (2007 г.) не е посочена гнездова численост на вида. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени също 7-15 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени общо 16 индивида. Данните от eBird за района на Кресна показват, че са установени 33 индивида.	Поддържане на гнездовата популация на вида в зоната в размер от най-малко 7 гнездящи двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най малко 443 ha гнездови местообитания Най-малко 1426 ha хранителни местообитания	Видът обитава крайнини на широколистни, смесени и иглолистни гори с поляни, групи дървета сред открити пространства. За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: ✓ Гнездово местообитание: крайнини на гори, в т.ч. и крайречни (буфер от 500 m от гората покрай открити територии), дебелина на ствола над 35 cm, на разстояние над 1500 m от	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 443 ha, а на подходящите хранителни местообитания в размер на най-малко 1426 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>първокласна и второкласна пътна мрежа;</p> <p>✓ Хранителни местообитания: Пасища, ливади, обработваеми земи, храсталаци в буфер от 2,5 km около гнездовото местообитание.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 443 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 1426 ha.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната</p>	<p>Брой биотопни дървета подходящи за гнездене</p>	<p>Най-малко 2 биотопни дървета на ha</p>	<p>Изследвания разкриват, че средната възраст на дърветата, на които са разположени гнездата е 71 години, височината на разположение на гнездата е средно 18 m и диаметъра на дърветата е средно 38 cm. За да се осигури благоприятно състояние на гнездовото местообитание на вида в зоната е важно да има поне 2 биотопни дървета на ha, които покриват тези изисквания. Доколкото този параметър е отчетен при изентифицирането на площта на подходящите гнездови местообитания, тяхното състояние може да се счита за благоприятно.</p>	<p>Да се поддържа броя на биотопните дървета подходящи за гнездене на вида от най-малко 2 броя на ha</p>
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите</p>	<p>% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от</p>	<p>100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на</p>	<p>Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се</p>	<p>Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
хранителни местообитания на вида в зоната	хранителното местообитание на вида	вида се управляват екстензивно	<p>управляват като пасища. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.</p>	пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД.

Използвана литература:

Матеева, И., П. Янков. 2013. Характер на миграцията на 42 вида птици от българската орнитофауна според нивото на съвременните познания - доклад в рамките на обособена позиция 7 „Определяне и минимизиране на рисковете за дивите птици“, по дейност 4 от проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I“, 109-113.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 183-186.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 166-167.

BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 164.

Michev T.M., L.A. Profirov, B.T. Michev, L.A. Hristov, A.L. Ignatov, E.H. Stoykov, N.H. Chipev. 2018. Long-term Changes in Autumn Migration of Selected Soaring Bird Species at Burgas Bay, Bulgaria. *Acta zool. bulg.*, 70 (1): 57-68.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus*, 26 (124): 273 – 282.

Sim I.M.W., A.V. Cross, D.L. Lamacraft, D.J. Pain. 2001. Correlates of Common Buzzard *Buteo buteo* density and breeding success in the West Midlands. *Bird Study*, 48: 317–329.

Gryz J., D. Krauze-Gryz, 2019. The Common Buzzard *Buteo buteo* Population in a Changing Environment, Central Poland as a Case Study. *Diversity*, 11 (35): 2-17.

Sergio F. 2002. Density, nest sites, diet, and productivity of Common Buzzards (*Buteo buteo*) in the Italian Pre-Alps. *J. Raptor Res.*, 36(1): 24-32.

Penteriani V. 1997. Breeding density and landscape-level habitat selection of Common Buzzards (*Buteo buteo*) in a mountain area (Abruzzo Apennines, Italy). *J. Raptor Res.*, 31 (3): 208-212.

Swan G. 2011. Spatial Variation in the Breeding Success of the Common Buzzard *Buteo buteo* in relation to Habitat Type and Diet. Ph-D in Imperial College, London, 2011, 66 p.

18. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A403 *BUTEO RUFINUS* (БЕЛООПАШАТ МИШЕЛОВ)

Идентификация

Дължина на тялото: 55-60 cm, размах на крилата: 140-150 cm. Полиморфен вид, характерен със значителна индивидуална вариация на окраската. Главата от светлоръждива до белезникава, шия и гърдите от светложълти до белезникави, корем – белезникав, ръждиво-кафяв. Горната страна на тялото е светлоохриста или тъмнокафява, опашка – светлоръждива, бледокремава или сиво-кафява с тъмни напречни препаски. Срещат се екземпляри с едноцветен сив до кафяв цвят на оперението. Клюнът черен. Восковицата и краката жълти (Симеонов и др., 1990).

Съгласно Червена книга на Р България (2015) и (Симеонов и др., 1990), това е Палеоксерен вид, който гнезди в Югоизточна Европа, Мала Азия, Предна Азия, Средна Азия и Монголия. През зимата се среща в Средна и Южна Европа, Египет и Северна Индия. Гнездовата численост в Европа е оценена на 11 800 - 19 200 двойки (BirdLife International, 2017). В България видът е постоянен, гнездящо-прелетен, преминаващ и зимуващ. Пролетният прелет започва от края на март до края на април, а есенният започва от края на август до края на октомври. По-често се установяват единични мигранти сред ята на други дневни грабливи птици (Боев, 1962; Дончев, 1980; Мичев и др., 1984). Гнездата си строят в ниши или малки козирки на отвесни или труднодостъпни скали. По-рядко гнезди по широколистни и иглолистни дървета. Пълното мътило най-често 3-4 яйца. Най-близкото разстояние между две обитаеми гнезда е около 1200 m. В България е с разпръснато и петнисто разпространение, предимно в равнините и нископланинските части. Числеността се оценява на 650-750 двойки (Янков, ред., 2007). Уязвим вид VU.

Характеристика на местообитанието: Обитава скали в проломи и ждрела на реки, отделни скални комплекси, каменни кариери с открити пространства около тях (обработваеми земи и пасища), които птиците използват за ловуване, хълмисти терени, предпланински склонове, ниски планини (до 1000 m н.в., по изключение – и до 1800 m н.в.), низини и равнини (Големански В. и др., 2015). Гнезди на скали и скални стени (включително ниски и леснодостъпни); стръмни скалисти (морски) брегове; на дървета в крайнини на широколистни листопадни гори (но и в ниско разположени изкуствени борови насаждения); овощни градини; ивици дървета, храсти и мозайки от тях; както и по електрически стълбове; изоставени кариери и ерозирани земни склонове (Янков, ред., 2007). Изследване показва, че при липса на естествени скали птиците предпочитат каменни кариери пред дървета. Те изграждат гнездата си върху масивни скали (минимум 15 m дължина; минимум 10 m височина), предимно с южна и западна експозиция (Milchev, В., 2009). Храни се с дребни бозайници, влечуги, насекоми. Уязвим VU.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 500 и 600 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е намаляща, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: преобразуване на земеделските земи от един вид в друг (с изключение на наводнения и пожари); промяна на терена и повърхността на земеделските площи; изоставене управлението на пасища (например прекратяване на пашата или косене), изоставяне на използваните на селскостопански и агролесовъдни системи, обширна или недостатъчна паша от добитък, преобразуване в гора от други земеползвания

или залесяване, добив на минерали, добив на нефт и газ, хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реки); преобразуване на земи с други земеползвания в търговски/индустриални зони (с изключение на отводняване и модификация на бреговата линия, устието и крайбрежните условия).

Белоопашатия мишелов се опазва също така и като **мигриращ вид** с численост 850-900 индивида. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в развитието на популацията. Посочени са следните заплахи преобразуване на земеделските земи от един вид в друг (с изключение на наводнения и пожари); промяна на терена и повърхността на земеделските площи; изоставяне управлението на пасища (например прекратяване на пашата или косене), изоставяне на използваните на селскостопански и агролесовъдни системи, обширна или недостатъчна паша от добитък, преобразуване в гора от други земеползвания или залесяване, липса или намаляване на междувидовите фаунистични и флористични отношения, електропреносна и комуникационна мрежа (кабели)

В Червената книга (2015) е посочено като заплаха деградация на биотопите; залесяване на големи площи; случайна смъртност при далекопроводи; употреба на препарати за растителна защита.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** за зоната с численост **3-4 двойки**. Зоната поддържа 0,6% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието вида е добро (оценка „В“), популацията е неизоллирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установен 1 индивид с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че е установен 1 индивид (<https://ebird.org/species/lolbuz1/L2158264>).

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

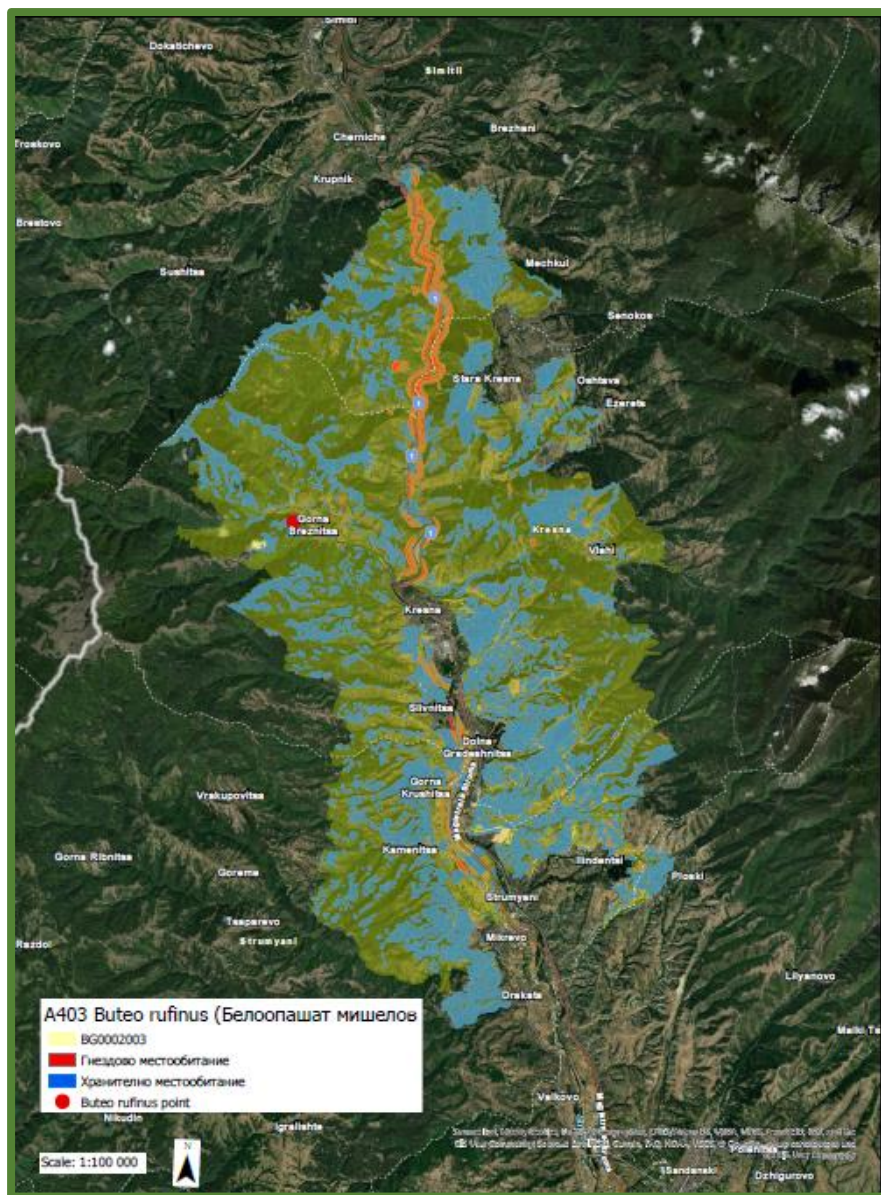
Гнездови местообитания:

- Скалните стени в зоната;
- Крайречни гори покрай река Струма, с високи дървета над склопа на гората.

Хранителни местообитания:

- Храсталаци, пасища и ливади, обработваеми земи.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 18*.

Фигура 18: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 636 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 5528 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой индивиди	Най-малко 3 двойки	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) видът е посочен като постоянен за зоната с численост 3-4 двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установен 1 индивид с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че е установен 1 индивид. Не са налични други данни, които да потвърдят настоящата гнездова численост на вида в зоната, поради което е формулирана междинна цел.	Междинна цел: Да се установи настоящата гнездова численост на вида в зоната чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
Местообитание на вида: Площ на гнездовото местообитание на вида	ha	636 ha	Видът обитава скали в проломи и ждрела на реки, отделни скални комплекси. Гнезди на скали и скални стени (включително ниски и леснодостъпни), както и на дървета в крайнини на широколистни листопадни гори. За определяне на площта на подходящите гнездови местообитания за вида в зоната,	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания в зоната в размер на най-малко 636 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Скалните стени в зоната; Крайречни гори покрай река Струма, с високи дървета над склопа на гората.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 636 ha.</p>	
Местообитание на вида: Площ на хранителното местообитание на вида	ha	Най-малко 5528 ha	<p>Видът ловува в открити пространства (обработваеми земи, пасища и ливади, редки храсталаци).</p> <p>За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Храсталаци, пасища и ливади, обработваеми земи, екологично насочени площи.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 5528 ha.</p>	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания в зоната в размер на най-малко 5528 ha
Местообитание на вида: Качество на хранителното местообитание на вида	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, местообитания с редки храсти, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
	местообитание на вида		<p>на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha) в пасищата, както и регулярно косене в ливадите. По-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.</p>	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД.

Цитирана литература:

Големански В. и др. (ред.) 2015. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. БАН-МОСВ, София, 263 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН, 188-190.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 156-157.

Milchev, V. Breeding biology of the long-legged buzzard *Buteo rufinus* in SE Bulgaria, nesting also in quarries. Avocetta 33, 25–32 (2009).

19. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A243 *CALANDRELLA BRACHYDACTYLA* (КЪСОПРЪСТА ЧУЧУЛИГА)

Идентификация

Дължина на тялото: 13-17 cm, размах на крилата: 25-30 cm. Най-дребната наша чучулига. Характерни белези са черното петно отстрани на гърдите, ненапетнените гърди, кръглата глава, широката бяла вежда и късите пръсти и клон. Добре и бързо бяга, наведена между тревите и поради това е трудно забележима.

Според Червена книга на България (2015) това е Туркестано-медитерански вид, който гнезди в Северозападна, Източна и Южна Африка, Мала Азия, Предна и Централна Азия на изток до Забайкалието и Централен Китай и в Европа - на Пиринейския полуостров, във Франция, Италия, Малта, Югозападна Швейцария, Балканския полуостров, Унгария, Словакия, Украйна и Южна Русия. В България е гнездящо-прелетна и преминаваща. В миналото широко разпространена по цялата страна, но само на места многочислена. Понастоящем ареалът е разкъсан на отделни малочислени субпопулации, запазени само в райони с оптимални местообитания. По-многочислени популации има в Крайморска Добруджа, Сакар, Сливенската котловина, на Бесепарските ридове, Източните Родопи, Златията, Карловското поле и в някои райони северозападно от София - при Драгоман и селата Безден, Богьовци и Големо Малово. Петнистото разпространение на вида се обуславя от разпокъсаността на предпочитаните степни, вторично-степни и полустепни участъци (Янков, отг. ред., 2007; Нанкинов, 2009). Числеността намалява и се оценява на не по-малко от 10000-12000 двойки (Нанкинов, 2009). Според Атласа на гнездящите птици в България числеността на вида в страната е 1200-3000 двойки (Янков, отг. ред., 2007).

Плътността ѝ през размножителния период в района на нос Калиакра достига до 2,29-3,7 двойки/10 ha. В степни местообитания в Добруджа е установена различна плътност – от 0,2 двойки/10 ha на Камен бряг до 5 двойки/10 ha в близост до с. Българево (Ivanov et al., 1998). В Кресненското дефиле са установени само единични птици (Nikolov and Spasov, 2005). Женската строи гнездо от тревни стъбла и листа, растителен пух, паяжини и малки парченца суха пръст. Снася 3-5 яйца. Мъти предимно женската. Отглежда две люпила годишно. Храни се с насекоми и техните ларви, семена на различни треви, а също и разпиляно жито по стърнища и пътища (Нанкинов, 2009).

Пролетният прелет е добре изразен през април, когато могат да се наблюдават ята съставени от няколко десетки индивиди. Есенната миграция започва в края на юли, началото на август. Обединява се в ята с дебелоклюната и полската чучулиги. Миграцията е най-интензивна в Добруджа през септември и октомври. Зимува най-вече в Южна България, където в предпланинските райони се срещат групи до 100-120 индивида (Нанкинов, 2009).

Характеристика на местообитанието: Обитава степи, пустеещи земи, ниви, пасища, песъчливи и каменисти места. Избягва участъци с висока трева. По време на миграция и зимуване посещава стърнища, угари, други селскостопански площи. Според Атласа на гнездящите птици в България (Янков, отг. ред., 2007) обитава: 1) степни и сухолюбиви тревни съобщества по варовити терени и 2) тревни съобщества по сухи силикатни терени (особено пасища).

По време на гнездовия период на Иберийския полуостров видът е най-многочислен в разорани земи/ниви, докато по време на след гнездовите скитания късопръстата чучулига обитава угари (Delgado and Moreira, 2000). Друго изследване (Serano and Astrain, 2005) в полустепите на Испания показва, че видът предпочита да гнезди в места с наличие на треви от род *Salsola* (вълмо) и род *Artemisia* (пелин) – тези растения мъжкият индивид използва като място за пеене. Изследване проведено в степите на Португалия (Moreira et al., 2007) също

показва, че видът е най-многочислен в разорани тревни местообитания, угари и тревисти хабитати с разпръснати храсти в тях. Други изследвания също доказват, че късопръстата чучулига предпочита да обитава места с рядка растителност включително дюни, храсталачни местообитания с ниска плътност, угари и разорани земи (Suárez et al., 2002; Diaz, 1994).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **1700 и 3200 двойки**. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е намаляваща. Посочени са следните заплахи: преобразуване от един вид използване на земеделска земя в друг; промени в терена и повърхността на земеделските площи; добив на нефт и газ, включително инфраструктура.

В Червената книга (2015) основните посочени заплахи и въздействия са: разораване на степните съобщества и пасищата и превръщането им в обработваеми земи, овощни градини, лозя, застроени площи, ветропаркове и спортни съоръжения; създаване на горски култури в местообитания на вида.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **5-10 двойки**. Зоната поддържа 0,2 -0,3 % от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

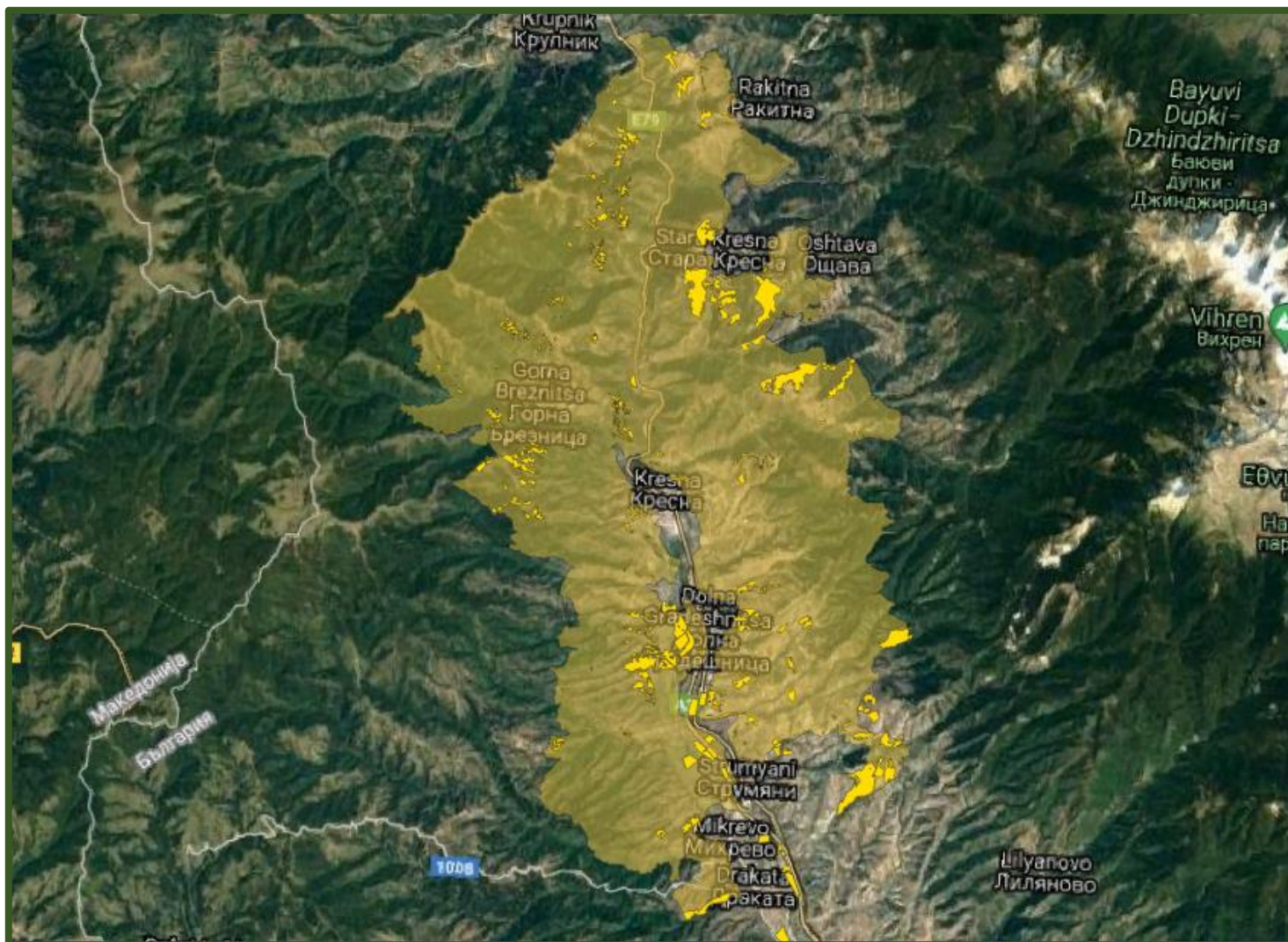
При извършен мониторинг в защитената зона през 2020 г. по време на гнездовия период и през периода на миграция видът не е установен. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че видът не е наблюдаван. Изследването на Nikolov and Spasov (2005) в Кресненското дефиле установява само единични птици в района между гр. Кресна и с. Стара Кресна, по течението на река Струма.

За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Орни земи (едногодишни култури), с площ над 0,5 ha;

→ Площи на природни местообитания 6110, 62A0, 6210.

Карта на подходящите гнездови местообитания на късопръстата чучулига в защитената зона е представена на *Фигура 19*.

Фигура 19: Карта на подходящите местообитания на *Calandrella brachydactyla* в защитената зона

Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото гнездово и хранително местообитание на вида е в размер на 1232 ha, като половината от тях са обработваеми земи с едногодишни култури.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е отчетен. Видът е включен в СФД на защитената зона още от самото му начало и числеността му не е посочена. Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността на мигриращите индивиди в зоната. Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона. В контекста на посоченото по-горе, изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "С" в "D". В тази връзка не е налице необходимост за разработване на специфични цели за вида по време на миграция в защитената зона.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездовата популация	Брой двойки	Най-малко 5 двойка	<p>При извършен мониторинг в защитената зона през 2020 г. по време на гнездовия период и през периода на миграция видът не е установен. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че видът не е наблюдаван. Изследването на Nikolov and Spasov (2005) в Кресненското дефиле установява само единични птици в района между гр. Кресна и с. Стара Кресна, по течението на река Струма. Предвид изолираността на защитената зона от обичайните територии за гнездене на вида, вероятно той е представен с много ниска численост. Това се потвърждава и от посочената численост в СФД от 5 до 10 двойки.</p> <p>Определената, чрез GIS анализи, площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида е в размер на 700 ha, като половината от тях са обработваеми земи с</p>	Междинна цел: да се установи настоящия размер на гнездящата популация на вида в зоната, чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>едногодишни култури. Тази територия може да осигури подходящи гнездови и хранителни местообитания за около 5-10 двойки.</p> <p>Не са налице данни, които да обосноват промяна в тази численост.</p> <p>Поради липсата на актуална информация относно размера на гнездящата популация на вида в зоната, определена е междинна цел.</p>	
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида	Брой ha	Най-малко 1232 ha	<p>Според Атласа на гнездящите птици в България (Янков, отг. ред., 2007) обитава: 1) степни и сухолюбиви тревни съобщества по варовити терени и 2) тревни съобщества по сухи силикатни терени (особено пасища). Храни се с насекоми и техните ларви, семена на различни треви, а също и разпиляно жито по стърнища и пътища (Нанкинов, 2009).</p> <p>За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: орни земи (едногодишни култури), с площ над 0,5 ha; площи на природни местообитания 6110, 62A0, 6210.</p> <p>Определената, чрез GIS анализи, площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида е в размер на 1232 ha, като половината от тях са обработваеми земи с многогодишни култури.</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер от най-малко 1232 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			Тази площ е достатъчна за поддържането на определената целева численост на вида в зоната.	
Местообитание на вида: Качество на хранителното местообитание на вида (пасищата) в зоната	% от площта на хранителното местообитание на вида (пасищата), управлявано екстензивно	100 %	Според Атласа на гнездящите птици в България (Янков, отг. ред., 2007) обитава: 1) степни и сухолюбиви тревни съобщества по варовити терени и 2) тревни съобщества по сухи силикатни терени (особено пасища). Храни се с насекоми и техните ларви, семена на различни треви, а също и разпиляно жито по стърнища и пътища (Нанкинов, 2009). За осигуряване на достатъчно количество плячка в хранителните местообитания на вида, тяхната площ (пасищата) следва да се управлява екстензивно. Съгласно информацията за природни местообитания 6110 и 62A0, необходимо е подобряване на управлението на техните територии, тъй като в част от тях не се провежда паша. Доколкото видът предпочита територии с ниска растителност, то състоянието му по този параметър не е благоприятно.	Подобряване на качеството на хранителните местообитания на вида в зоната (пасищата), така че 100% от тях да се управляват екстензивно

Необходимост от промени в СФД

Защитената зона не попада в районите с интензивна миграция на вида (миграцията е най-интензивна в Добруджа). Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона. По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът също не е отчетен. Не е ясно каква е причината видът да бъде включен в СФД, като концентриращ се.

В контекста на посоченото по-горе, изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "С" в "D".

Данните за гнездовата численост на вида в зоната са много оскъдни. Изследването на Nikolov and Spasov (2005) в Кресненското дефиле установява само единични птици в района между гр. Кресна и с. Стара Кресна, по течението на река Струма. Поради това предлагаме оценката за качество на данните за гнездовата популация на вида в зоната да бъде променено от “G” на “M”. Промените са отразени в червено.

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A243	<i>Calandrella brachydactyla</i>			c				P	DD	D			
B	A243	<i>Calandrella brachydactyla</i>			r	5	10	i		M	C	A	C	C

Цитирана литература:

- Нанкинов Д. 2009. Изследвания върху фауната на България. Птици-Aves. Разред Вrabчоподобни-Passeriformes. Издателство ЕТО ЕООД, 27-29 с.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 630—631.
- Delgado A., F. Moreira. 2000. Bird assemblages of an Iberian cereal steppe. *Agriculture, Ecosystems and Environment*, 78: 65–76.
- Díaz, M. 1994. Short-toed lark, *Calandrella brachydactyla*. pp. 356-357 In: Tucker, G.M., Heath, M.F. (eds). *Birds in Europe: Their conservation status*. BirdLife Conservation Series No. 3. BirdLife International, Cambridge.
- Ivanov B., N. Karaivanov, S. Nonev. 1998. Breeding bird communities in the steppe habitats of Dobrudja, Bulgaria. *Acta Zoologica Bulgariaca*, 50 (2/3): 67-77.
- Moreira F., P.J. Leitro, R. Morgado, R. Alcazar, A. Cardoso, C. Carrapato, A. Delgado, P. Geraldès, L. Gordinho, I. Henriques, M. Lecoq, D. Leitro, A.T. Marques, R. Pedroso, I. Prego, L. Reino, P. Rocha, R. Tome, P.E. Osborne. 2007. Spatial distribution patterns, habitat correlates and population estimates of steppe birds in Castro Verde. *Airo*, 17: 5-30.

- Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (124): 273 – 282.
- Serrano D., C. Astrain. 2005. Microhabitat use and segregation of two sibling species of *Calandrella* larks during the breeding season: Conservation and management strategies. *Biological Conservation*, 125: 391–397.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320705001837>
- Suárez F., V. Garza, M. Morales 2002. Habitat use of two sibling species, the Short-toed *Calandrella brachydactyla* and the Lesser short-toed, *C. rufescens* larks, in mainland Spain. *Ardeola*, 49: 259-272.

20. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A224 *CAPRIMULGUS EUROPAEUS* (КОЗОДОЙ)

Идентификация

Дължина на тялото: 26-28 cm. Размах на крилата: 57-64 cm. Птица с големината на кос, активна при здрач или нощем. Окраската е защитна – сивокафява със светли и тъмни пъстрини. Крилата са дълги и заострени, а опашката – дълга и закръглена. Лети с безшумен и маневрен полет. През деня, ако е изплашен, прелита на късо разстояние и отново каца на земята, на дърво или пън.

Гнезди на Пиренейския, Апенинския и Балканския полуостров, южната половина на Словакия, Унгария, Румъния, Крим, Кавказ, Украйна до средното течение на р. Дон, както и в Северозападна Африка. Зимува предимно в Южна Африка. В България е прелетен вид, като пролетния прелет е в началото на май, а през есента е наблюдаван до средата на октомври. Широко разпространен, но не многоброен в равнини и планини до горната граница на гората (Нанкинов и др., 1997). Локално е по-многочислен в нископланинските и хълмисти райони, главно в зоната на дъбовите ксеротермни гори – в Източните Родопи, Предбалкана, Ломовете, Сакар, Странджа, Източна Стара планина и др. В Добруджа е рядък, а в Източни Родопи – много обикновен (Янков, отг. ред., 2007). В България размножаването е слабо проучено. Брачен полет с характерен вик на мъжкия е регистриран от последната десетдневка на април до началото на юни. Гнездото представлява ямичка всред сухи листа, под храст до ствол на дърво или върху изгнил пън. Мътят двете птици. Малките напускат гнездото на 17-дневна възраст. В края на юни са наблюдавани добре летящи млади птици. Ентомофаг, които лови насекоми нощем в полет. По време на хранене посещава и селища. В стомашни съдържания са установени остатъци от пеперуди (*Noctuidae*) и твърдокрили насекоми (*Rhilotrogus*). Видът не е включен в Червена книга на Р България (2015).

Характеристика на местообитанието: Обитава разредени гори с поляни, просеки, сечища, оазисни горички сред открити пространства, хълмисти склонове с храсти. Гнезди в разредени широколистни, смесени и иглолистни гори. Според Янков отг. ред. (2007) обитава широколистни листопадни гори – главно дъбови (*Quercus* sp.), келяв габър (*Carpinus orientalis*), особено в каменисти карстови райони. Среща се също в различни храстови формации – храсталаци в места с умерен климат и сухолюбиви храсталаци – основно от обикновена драка (*Paliurus spina-christi*), червена хвойна (*Juniperus oxycedris*), трънка (*Prunus spinose*) и др. По-рядък в гори от бук (*Fagus* sp.), в иглолистни гори и в смесени гори. Привързан е и към сечища, особено през началния етап на естественото възобновяване на горската растителност. Надморска височина – от 0 до 1900 m.

Изследване в Англия разкрива, че козодоя предпочита смесено-възрастови насаждения и когато обитава такива не ги напуска за търсене на храна, т.е. те са оптимални както за гнездене, така и за търсене на храна. Максималното разстояние за търсене на храна, на което са били отчетени отделни индивиди за една нощ е 747 m, но в друго изследване (Alexander and Cresswell, 1990), където индивидите напускат горските участъци в търсене на храна, максималното разстояние за една нощ е 3,1 km. Първото проучване установява, че най-предпочитаните иглолистни горски насаждения са с възраст между 3 и 10 години (pre-thicket forest stage). Козодоят предпочита да търси храна в пасища/ливади или в храсталачни местообитания с ниска растителност на разстояние не повече от 2 km в радиус от гнездото. Изследването на Alexander and Cresswell (1990) установява, че видът напуска горските участъци в търсене на храна, когато те са плътни и на една и съща възраст.

Изследване в Белгия (Verstraeten et al., 2011) установява, че средната гнездова плътност е 2,5 територии/100 ha, а максималната е 12 територии/100 ha. Според това изследване типично местообитание за козодоя е мозайка от отворени пространства с отделни дървета или малки горички. В горите откритите пространства осигуряват местообитание за търсене на храна. Отворените пространства може да са различни по характер даже по-широки горски пътеки/пътища/просеки също се използват от вида.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 10 000 и 20 000 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) и дългосрочната популационна тенденция (1980-2018 г.) са стабилни. Посочени са следните заплахи: Дърводобив без залесяване или естествен подраст.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **70-160 двойки**. Зоната поддържа 0,7 - 0,8% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

По отношение на гнездовата популация

Извършения мониторинг в зоната през гнездовия период на 2020 г. установява 5 индивида. Данните от eBird за района на Кресна (януари-август 2021) показват, че е установен 1 индивид (<https://ebird.org/species/eurnig1/L2158264>). В изследването на Nikolov and Spasov (2005) в Кресна козодоя не е проучван.

Атласът на гнездящите птици в България (Янков, отг. ред., 2007) показва, че видът е бил установен и в шестте квадрата, в които попада района на Кресна.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

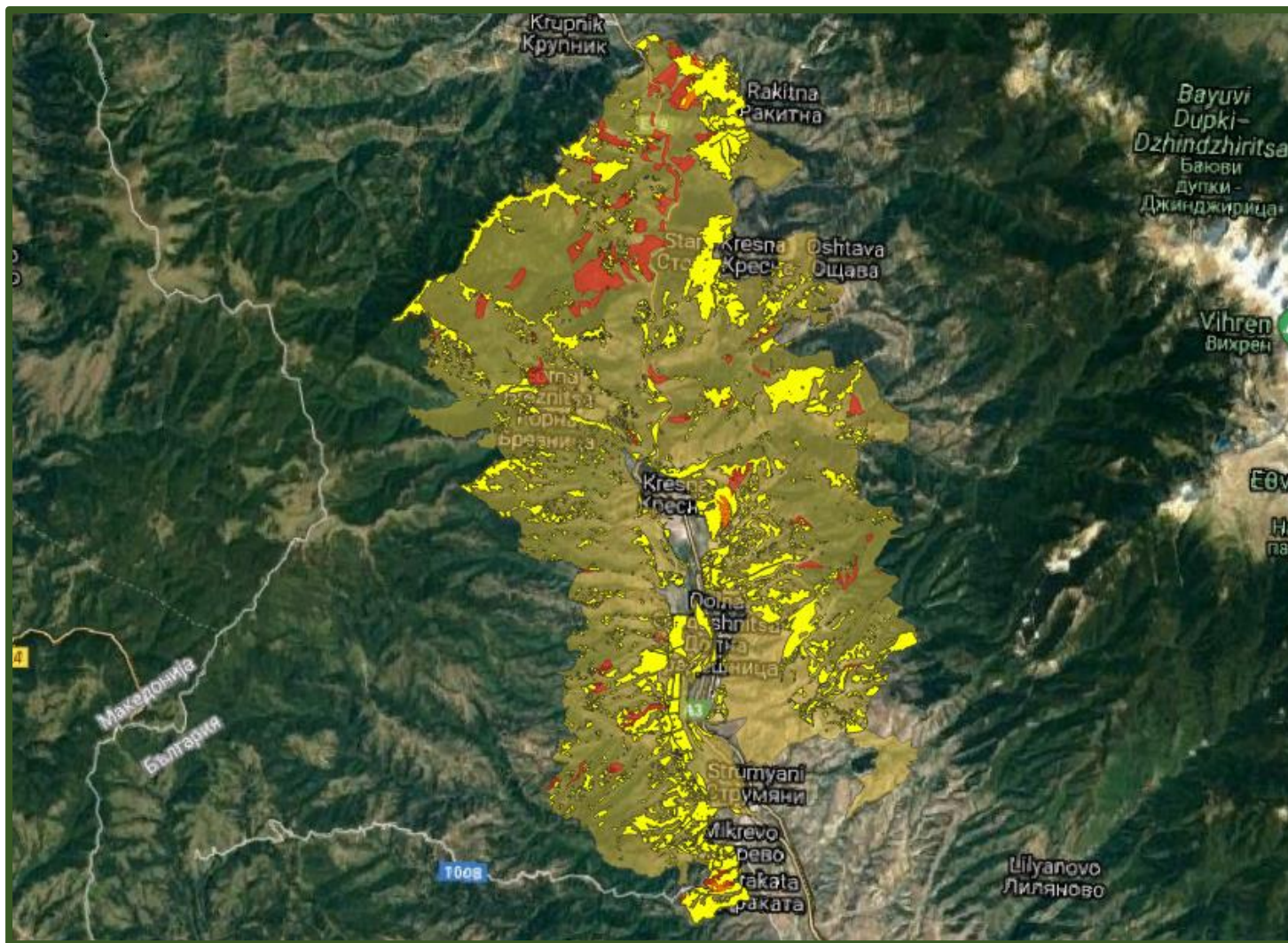
Гнездово местообитание:

- широколистни гори –дъбови (*Quercus* sp.) и келяв габър (*Carpinus orientalis*), бук;
- склопеност на гората до 0,5;
- Възраст до 60 г.

Хранително местообитание:

- Припокрива гнездово местообитание;
- Пасища, ливади, храстови формации, смесено земеползване в буфер от 2 km около гнездовите местообитания.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 20*.

Фигура 20: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона. В червено са визуализирани гнездовите местообитания.

Хранителните местообитания обхващат гнездовите местообитания, както и маркираните в жълто територии.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 830 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 6021 ha, с припокриване с гнездовите местообитания.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

Видът е типичен нощен мигрант. Мигрират поединично с активен полет. Характерът на миграцията на вида през територията на страната е процес на широк фронт, без концентрации. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е бил установен. Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността на мигриращите индивиди в зоната, освен изследването през август-септември миналата година. Изследването на Нанкинов и др. (1979) относно миграцията на станция „Рупите“ също не установява вида. Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездовата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 70 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 70-160 двойки. В настоящия СФД са посочени също 70-160 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът е установен с численост 5 индивида. Видът е с нощна активност и неговото проучване е сложно. Вероятно по тези причини данни за вида в зоната са оскъдни. На базата на достатъчно голямата площ на подходящите местообитания на вида в зоната вероятно е видът да е представен с посочената целева численост.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 70 гнездящи двойки.
Популация: Размер на мигриращата популация	Брой индивиди	Неизвестно	Видът е типичен нощен мигрант. Те мигрират индивидуално с активен полет. Характерът на миграцията на вида през територията на страната е процес на широк фронт, без концентрации. По време на мониторинга на птиците през август и септември 2020 г. видът не е бил идентифициран. Не са налични нови данни/проучвания, които да показват броя на	Междинна цел: Да се определи размерът на мигриращата популация в зоната

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>мигриращите индивиди в зоната, с изключение на проучването през август-септември миналата година. По време на изследването на Нанкинов и кол. (1979 г.), проведено на станция Рупите, относно миграцията, видът също не е установен.</p> <p>Необходимо е да се установи целевата стойност за мигрираща популация, чрез провеждане на теренни проучвания, поради което е формулирана междинна цел. Трябва обаче да се има предвид, че съществуващите методи за определяне на нощната миграция не позволяват определяне на видовете. В този контекст, постигането на междинната цел ще бъде пряко свързано с разработването на подходяща методология на европейско ниво и следователно не е възможно да се определи краен срок за постигане на междинната цел.</p>	
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	<p>Най-малко 830 ha подходящи гнездови местообитания</p> <p>Най-малко 6021 ha подходящи хранителни местообитания, с припокриване с гнездовите местообитания</p>	<p>Видът предпочита да гнезди в разредени гори (оказва се, че за вида има значение не толкова вида на гората, колкото нейната структура и възраст) с поляни, просеки, сечища, оазисни горички сред открити пространства, хълмисти склонове с храсти. Привъзван е към сечища, особено през началния етап на естественото възобновяване на горската растителност. Избягва плътните, едно възрастни и стари гори.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 830 ha подходящи гнездови местообитания и най-малко 6021 ha подходящи хранителни местообитания, с припокриване с гнездовите местообитания

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Гнездово местообитание:</i> широколистни гори –дъбови (<i>Quercus</i> sp.) и келяв габър (<i>Carpinus orientalis</i>), бук; склопеност на гората до 0,5; Възраст до 60 г. ✓ <i>Хранително местообитание:</i> Припокрива гнездово местообитание; Пасища, ливади, храстови формации, смесено земеползване в буфер от 2 km около гнездовите местообитания. <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 830 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 6021 ha, с припокриване с гнездовите местообитания.</p>	
Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	Видът Козодоят предпочита да търси храна в пасища/ливади или в храсталачни местообитания с ниска растителност, в което съществена част от земите се управляват като пасища и ливади. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.	

Необходимост от промени в СФД

Не са необходими промени в СФД.

Използвана литература:

Нанкинов Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“ и Издателство „Пенсофт“, 346-348.

Нанкинов Д., Т. Мичев, В. Костова, Б. Иванов, В. Пенков. 1979. Первые результаты орнитологических исследований на станции „Рупите“ (Юго-Западная Болгария). Вестник Зоологии, 3: 45-52.

Шурулинков П., Г. Даскалова, В. Делов, С. Далакчиева, Б. Борисов, Г. Стоянов, И. Ангелов, П. Цветков. 2015. Методика за мониторинг на гнездящите видове птици, доклад към Проект „Избор на изпълнител за теренни проучвания на разпространение и численост на гнездящите видове птици в България“, Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г.", 48 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (124): 273 – 282.

Sharps, K., Henderson, I., Conway, G., Armour-Chelu, N., Dolman, P.M. 2015. Home-range size and habitat use of European Nightjars *Caprimulgus europaeus* nesting in a complex plantation-forest landscape. *bis* Volume: 157(2): 260-272.

Alexander, I. & Cresswell, B. 1990. Foraging by Nightjars *Caprimulgus europaeus* away from their nesting areas. *Ibis* 132: 568–574.

Verstraeten G., L. Baeten, K. Verheyen. 2011. Habitat preferences of European Nightjars *Caprimulgus europaeus* in forests on sandy soils. *Bird Study* 58, 120–129.

21. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A136 *CHARADRIUS DUBIUS* (РЕЧЕН ДЪЖДОСВИРЕЦ)

Идентификация

Дължина на тялото: 15 – 18 cm. Размах на крилата: 32 – 35 cm. С черна огърлица на врата и шията. Челото е бяло, характерен жълт пръстен около окото и изцяло черен клюн. Черното на бузата образува остър ъгъл, който е характерен за вида. Мигриращ вид птица извън Приложение I на Директива за птиците.

Съгласно Червена книга на България, това е Палеарктичен вид, които обитава Европа, Северна Африка и Азия. Зимува на север от 5° ю.ш., а също така на п-ов Индостан, Индокитай, Китай и Индонезия. За България, видът е гнездящо-прелетен, преминаващ и зимуващ. Оформянето на двойките е в края на март. Строежът на гнездата е през април. Малките се излюпват в края на май. Храни се с твърдокрили насекоми и ларвите им, ларви на ручейници, червеи, дребни миди и семена и др. Среща се край водоеми в ниските части на страната. По Черноморието гнезди по всички плажове, в близост до сладка вода. През 1986 г. (Даракчиев, Филипова, 1986) по р. Струма са отчетени 258 двойки. В Софийско гнезди покрай различни по големина язовири и водоеми. В Централна България се среща по реките Марица, Двойница, Стряма, Соколчица, Въча, Камчия и др. В Източните Родопи е установен по реките Крумовица, Елбасан дере, Арда, Буюк дере и по Бяла река. В Сакар се размножава по плитки рекички, като общо в района има поне 12 двойки. В Северна България се среща по реките Вит, Осъм и Искър, и покрай язовири и рибарници. По р. Бели Лом са отбелязани 2 двойки. Размножава се по брега на р. Дунав и по повечето островите. Гнездовата му популация наброява между 1500 и 2000 двойки. Уязвим вид VU.

Характеристики на местообитанието: В България гнезди основно около реки, потоци, постоянни сладководни езера, блата и водоеми, чакълести брегове, пясъчни коси, острови, дюни, градски райони, райони за съхраняване на отпадъчни води, хвостохранилища, канали, дренажни канали и др. Храни се с твърдокрили насекоми и ларвите им, ларви на ручейници, червеи, дребни миди и семена, и др. Местообитанията на вида се характеризират с бавно течение или застои на водата, най-характерно при видовете и разливите на реки, с ширина по-голяма от 25 m. Наносите, натрупани от такива бавни течения предоставят условия за развитие на хранителната му база. Бавното течение и застои на водите са важни и от гледна точка на сигурността на гнездата – видът гнезди на самия бряг.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като гнездящ с популация между 1400 и 2400 двойки. Краткосрочната популационна тенденция е неизвестна, а дългосрочната - стабилна. През последните 18 години краткосрочната и дългосрочна тенденции в разпространението на вида са стабилни. Не са посочени заплахи и въздействия за вида.

В Червената книга основните посочени заплахи и въздействия за вида са загуба и деградация на местообитания, безпокоене от хора, изгребване на пясък и чакъл от бреговете на водоеми, хищници, замърсяване на водите. Допълнителен натиск и заплаха за вида е регулирането на водните течения (предотвратяване на естествената му динамика). Изсушаването на речните участъци или ускоряването на речните потоци може да доведе до загуба на гнездови местообитания на вида.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е гнездящ и концентриращ се в зоната, с популация от 25 до 35 гнездящи двойки. Не са налице данни за концентрацията на вида. Качеството на данните за гнездовата популация е добро, но за концентриращата се е лошо. Зоната поддържа между 0% и 2% от националната гнездяща популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за опазване на вида е „С“ – значима.

По отношение на гнездящата популация:

Видът е включен през 2007 г., като предмет на опазване в защитената зона, с оценка за популация „D“. През 2015 г. оценката е променена на „С“, като основанието за това са нови данни, набрани по проект на МОСВ „Картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания – Фаза 1“, както и въз основа на решение на националната работна група по актуализация на СФД. Това предложение изглежда необосновано, доколкото не са налични публични данни за вида, набрани по посочения проект, в т.ч. в докладите от неговото изпълнение, публикувани на страницата на Информационната система за защитените зони от мрежата Natura 2000. При теренни проучвания и мониторинг през 2020 г. обаче са регистрирани 3 гнездящи двойки на вида. Широкото му разпространение и подходящите местообитания в зоната са достатъчно основание оценката за популация „С“ да бъде потвърдена от експертния екип. Поради тази причина, се разработват специфични цели за вида, като гнездящ в защитената зона.

На този етап находищата на вида не са локализирани, поради липсата на систематизирани проучвания на вида в зоната. За определяне на площта и местоположението на подходящите местообитания в зоната, експертният екип използва налични данни в ГИС:

- 3 D модел на релефа;
- Corine Land Cover;
- Генерирани за зоната данни за реките, като площни обекти. За целта, бяха използвани речната мрежа по WISE, генерирана Щралер мрежа, селектирани данни от физически блокове. Данните бяха обединени в единен площен обект за зоната. Данните от физическите блокове съдържат информация за ширината на реката, което е ясен знак за разливи и забавяне на речните потоци - необходими характеристики на местообитанието на вида. Данните бяха обединени в единен обект за зоната, съответстващ на основните характеристики на подходящото местообитание за вида;
- Генерирани за зоната данни за реките, като линейни обекти. За целта бе използвана речната мрежа по WISE, селектирана в зоната и обединена в единен линеен обект за нея.

Най-напред бяха избрани места с по-малък наклон според 3 D модела на релефа, те бяха анализирани заедно данните от Corine Land Cover (речни корита с ширина повече от 25 m), които са по-тесни и с по-бързи течения. В резултат от тези анализи в ГИС бе установено, че подходящите местообитания за вида в зоната се намират основно в южната част на зоната, по течението на река Струма, след гр. Кресна. Площта на тези потенциални местообитания бе определена на 149 ha разположени по 14 линейни километра дължина на реката. Важно е бъдещи проучвания да потвърдят степента на пригодност на идентифицираните подходящи местообитания в зоната.

Карта на местата на разпространение на речния дъждосвирец в защитената зона е представена на *Фигура 21*.

Фигура 21: Карта на местата на разпространение на речния дъждосвирец в защитената зона (в синьо са визуализирани подходящите местообитания за вида)

По отношение на концентриращата се популация:

Както бе посочено по-горе, не са налице каквито и да е данни за концентрация на вида в зоната. Видът е включен в СФД за зоната през 2007 г., с оценка за популация „D“. През 2015 г. оценката е променена на „C“, като основанието за това са нови данни, набрани по проект на МОСВ „Картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания – Фаза 1“, както и въз основа на решение на националната работна група по актуализация на СФД. Вероятната причина за промяната е предположението на някои орнитолози, че зоната се намира на пътя на миграционен коридор (Виа Аристотелис). Следва обаче да се отбележи, че в рамките на посочения проект на МОСВ в защитената зона не е имало точки за мониторинг и не са налични публично достъпни нови данни за вида, в т.ч. и в докладите от неговото изпълнение, публикувани на страницата на Информационната система за защитените зони от мрежата Натура 2000. В този контекст и предвид липсата на по-нови данни за концентрацията на вида в зоната, **считаме, че промяната на оценката за популация от „D“ в „C“ изглежда недостатъчно обоснована.** По тази причина предлагаме да се извърши актуализация на СФД и за концентриращата се популация на вида да не бъдат разработвани специфични цели за зоната.

На базата на екологичните изисквания за гнездене на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната (като гнездящ вид), представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 35	Видът не е включен в ОВМ (2007 г.). В СФД през 2008 г. е определен като вид, предмет на опазване в защитената зона с оценка за популация „D“, и популация от 3-4 двойки. През 2015 г. оценката е променена на „C“, като промяната е отразена и в СФД и броя на гнездящите двойки е увеличен на 25-35. Промяната е целесъобразна, предвид регистрацията на вида с 3 гнездящи двойки през 2020 г., по време на проучване само в част от подходящите местообитания на вида. Вероятно е видът да е с по-голяма численост, предвид качеството и размера на подходящите за него местообитания в зоната. По експертна оценка, размерът на популацията в зоната би трябвало да достигне 35 гнездящи двойки. Необходими са бъдещи целенасочени теренни	Междинна цел: Поддържане на популация от най-малко 35 гнездящи двойки.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			изследвания за установяване на настоящата гнездяща популация на вида в зоната.	
Местообитание на вида: Дължина на речните участъци с подходящи местообитания на вида в зоната	km	149 ha по протежението на участък от 14 km	<p>Местообитанията на вида се характеризират с бавно течение или застой на водата, най-характерно при видовете и разливите на реки, с ширина по-голяма от 25 m. Наносите, натрупани от такива бавни течения предоставят условия за развитие на хранителната му база. Бавното течение и застой на водите са важни и от гледна точка на сигурността на гнездата – видът гнезди на самия бряг.</p> <p>За определяне на подходящите местообитания на вида в зоната бяха извършени ГИС анализи, чрез които бе установено, че подходящите местообитания за вида в зоната се намират основно в южната част на зоната, по течението на река Струма, след гр. Кресна. Площта на тези потенциални местообитания бе определена на 149 ha, разположени по 14 линейни километра дължина на реката. Това са всички участъци с подходящи местообитания за вида в зоната. Важно е бъдещи проучвания да потвърдят степента на пригодност на идентифицираните подходящи местообитания в зоната.</p>	<p>Поддържане на 149 ha подходящо местообитание в протежение на участък от 14 km от реката.</p> <p>Междинна цел: Провеждане на допълнителни проучвания за потвърждаване на пригодността на идентифицираните подходящи местообитания в зоната</p>
Местообитание на вида: Хидроморфологично състояние на речните участъци с подходящи	Отсъствие/при състояние на хидроморфологични промени	Отсъствие на хидроморфологични промени в речните участъци с подходящи	<p>Хидроморфологичните промени, причиняващи влошаване на състоянието на вида са:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ хидротехнически съоръжения, предизвикващи рязко повишаване на водното ниво при изпускане на вода, която може да залее гнездата на вида по речните брегове и да компрометира гнездовото усилие ИЛИ да предизвика силно намаляване на 	<p>Поддържане на хидроморфологично състояние на речните участъци с подходящи местообитания на вида в зоната, при отсъствие на хидроморфологични промени в тях.</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване						
местообитания на вида в зоната		местообитания на вида в зоната	<p>водния обем, което да доведе до намаляване на площта на наносните зони за хранене;</p> <p>✓ добив на инертни материали, което може да доведе до физическо унищожаване на подходящите местообитания на вида.</p> <p>Към настоящия момент няма регистрирани хидроморфологични промени от такъв характер в участъците с подходящи местообитания на вида в зоната.</p>							
<p>Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела, с подходящи местообитания на вида, по биологични елементи за качество (БЕК Макрозообентос)</p>	5 степенна скала за екологично състояние, съгласно РДВ	По-висока или равна на 2 – Добро състояние	<p>Основната храна на вида са водните безгръбначни. Тяхното обилие осигурява добра хранителна база при отглеждане на малките. Водните безгръбначни са обхванати от проучвания по Рамковата директива за водите – като Биологичен елемент за качество (БЕК) Макрозообентос.</p> <p>Екологичното състояние на водните тела по БЕК Макрозообентос се оценява чрез 5 степенна скала:</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th>Екологично състояние</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1-Отлично</td> </tr> <tr> <td>2-Добро</td> </tr> <tr> <td>3-Умерено</td> </tr> <tr> <td>4-Лошо</td> </tr> <tr> <td>5-Много лошо</td> </tr> </tbody> </table>	Екологично състояние	1-Отлично	2-Добро	3-Умерено	4-Лошо	5-Много лошо	Подобряване на екологичното състояние (БЕК Макрозообентос) на водно тяло BG4ST500R064, където са разположени подходящи местообитания на вида, до постигане на стойност по-висока или равна на 2 – Добро състояние
Екологично състояние										
1-Отлично										
2-Добро										
3-Умерено										
4-Лошо										
5-Много лошо										

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			Подходящите местообитания на вида в зоната са разположени на две водни тела: BG4ST500R057 Река Струма от вливане на река Ощавска до вливането на река Белишка (Шашка) и BG4ST500R064 Река Цапаревска от изворите до вливането ѝ в река Струма. Съгласно ПУРБ 2016-2021 г. и данните от биологичния мониторинг на водите, в момента екологичното състояние и на BG4ST500R057 е добро, а на водно тяло BG4ST500R064 е умерено: (https://wabd.bg/docs/plans/ST/RBMP_STV.pdf).	

Необходимост от промени в СФД

Установено бе, че оценката за концентриращата се популация за вида в зоната е променена нецелесъобразно от „D“ в „C“. Оценка за концентрираща се популация „D“ отразява по-адекватно състоянието на вида в зоната по този показател. Това е причината за промяна на СФД.

Species					Population in the site						Site assessment			
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A136	<i>Charadrius dubius</i>			c				P	DD	D			

Цитирана литература:

Даракчиев, А., Ю. Филипова. 1986. Териториално разпределение на някои видове дъждосвирицоподобни птици по средното течение на река Струма. – Научни трудове на ПУ "П. Хилендарски", 24(1): 201–206.

22. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A031 *Ciconia ciconia* (Бял щъркел)

Идентификация

Дължина на тялото: 100-115 cm, размах на крилата: 155-165 cm. Оперението е снежнобяло, като маховите пера и големите надкрилия са черни. Клюнът и краката са червени. Двата пола са почти неотличими един от друг. Ловува поединично, по-рядко на малки групи. По време на миграция образува големи ята (по Черноморското крайбрежие до около 20 000 инд.), които често се реят хаотично (Симеонов и др., 1990).

Съгласно Червена книга на Р България (2015), това е Палеарктичен вид, който гнезди в Европа (без Финландия, Норвегия, Англия, Ирландия и Кипър), Азия и Африка. В Европа има две географски популации с различни прелетни пътища и зимовища. Изчезнал е от някои страни в Северозападна Европа – Белгия, Швеция и Швейцария. Зимува в Централна и Южна Африка. За България видът е гнездящо-прелетен, преминаващ и по изключение зимуващ. Размножителният период е от края на март до началото на август. Гнезди поединично, но понякога на едно дърво или сграда може да има до 4-5 и повече гнезда. В миналото предпочитан субстрат за гнездене са били дървета, а сега – електрически стълбове (46,4%), дървета (29,8%), сгради (24,1%) и др. Храни се със жаби, змии, гущери, мишки, едри насекоми и др. Уязвим вид VU.

Белият щъркел гнезди почти в цялата страна с изключение на гъстите горски масиви и местата с надморска височина над 1270 m. Той е най-многочислен и с най-висока плътност (29-61 двойки на 100 km²) в Софийското и Самоковското поле, по долината на р. Марица и прилежащите хълмисти райони с много изкуствени водоеми, долното течение на реките Искър, Струма и Тунджа, на места край река Дунав и около Бургаските езера. Резултатите от последното преброяване (2014-2015) показват увеличаване на популацията в сравнение с преброяването от 2004-2005 г. Установени са 5 825 двойки, а общо са отчетени 6 981 гнезда. Най-много от заетите гнезда са в областите Пловдив, Хасково и София. Гнездовия успех е 2,44 брой малки (Чешмеджиев и др., 2016).

Белият щъркел е далечен мигрант. Пролетната миграция е от началото на март до към средата на април, а есенната е от началото на август до средата на октомври. Максималната численост отчетена при Бургаския залив през 2011 г. е 384 134 индивида, като тази стойност е значително по-голяма в сравнение с максималната стойност (229 444 инд.) за периода 1979-2003 г. (Michev et al., 2018).

Характеристика на местообитанието: Гнезди основно в населени места (без централните части на големите градове) в близост до влажни зони от естествен или изкуствен произход – влажни ливади, мочурища, блата, обработваеми земи (люцернови ниви, оризища, прясно изорани площи) с надморска височина до 1200 метра (Симеонов и др., 1990). Гнездата на белия щъркел са предимно в населени места, извън тях са открити едва 9%. По време на миграция, за почивка, каца в обработваеми земи, ливади и други тревни съобщества. Отделни зимуващи птици са наблюдавани най-често край р. Марица и р. Струма.

Видът се храни в близост до влажни зони, във влажни ливади, мочурища, обработваеми земи. Научно изследване в Полша (Nowakowski, 2003) установява, че гнездовия успех е много по-голям при двойки, чийто гнезда са разположени на разстояние по-малко от 100 m от влажни ливади в речни поречия, в сравнение с двойки, които гнездят на по-далечни разстояния. Установена е също така значителна положителна корелация между броят на отгледаните малки и дела на влажните ливади, торфени блата и водни тела в гнездовата територия (тя е кръг с

радиус около 1 km на двойка). Следователно, колкото по-голяма площ от посочените местообитания има в гнездовата територия на една двойка, толкова повече малки отглежда тя.

Белият щъркел избягва местата обрасли с висока и гъста растителност (Johst et al., 2001). Пашата на домашни животни предотвратява развитието на висока растителност и храсти, които биха пречили на щъркела да намира храна. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от белия щъркел е необходима паша на домашни животни (повече от 1 крава на хектар) с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида (Baldi et al., 2005; White Stork, *Ciconia ciconia* Joint Transnational Action Plan).

Храната на **не гнездящите** индивиди се състои основно от скакалци (Orthoptera, 76.1%) и бръмбари (Coleoptera, 26.1%). Същото изследване (Milchev et.al., 2013) показва, че белият щъркел улавя тази плячка главно в мезофитни тревни съобщества, които заместват изоставени полета и обрасли пасища с ниско ниво на използване. Храната на белия щъркел по време на миграция е сходна с тази по време на гнезденето, но се улавя в по-сухи типове местообитания (Antczak et al., 2002).

В област Благоевград са установени 422 гнезда, като 91% (386) са разположени върху стълбове за пренос на електроенергия, като 369 (87%) са на стълбове с жици. Всички тези гнезда са застрашени от изгаряне и загиване на птици в резултат на токови удари и къси съединения. Необходимо е да бъдат повдигнати на платформи и да бъдат поставени пластмасови изолации (Чешмеджиев и др., 2016).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 5700 и 6000 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е увеличение, а дългосрочната (1980-2018 г.) е флукутираща. През последните 18 години краткосрочната тенденция (2001-2018) в разпространението на вида е стабилна, а дългосрочната е флукутираща. Посочени са следните заплахи: преобразуване от един вид земеделска земя в друг; добив на минерали (напр. скали, метални руди, чакъл, пясък, черупки); преминаване от смесено земеделие и агролесовъдни системи към специализирано; промишлен риболов; електропреносна и комуникационна мрежа (кабели).

Белият щъркел се опазва също така и като **мигриращ** вид с численост 250 000-500 000 индивида. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в развитието на популацията. Посочени са следните заплахи: преобразуване от един вид земеделска земя в друг; пътища и свързаната с тях инфраструктура; промишлен риболов; преминаване от смесено земеделие и агролесовъдни системи към специализирано; промишлен риболов; електропреносна и комуникационна мрежа (кабели).

В Червената книга (2015) е посочено като заплаха това, че повечето гнезда на вида са разположени върху не обезопасени електрически стълбове, сухи дървета, комини и паметници.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **5 двойки**. Зоната поддържа 0,08% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с неизвестна численост. Тъй като не е посочена численост на мигриращата популация не може да се каже какъв процент от националната популация се опазва в 33 „Кресна“. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

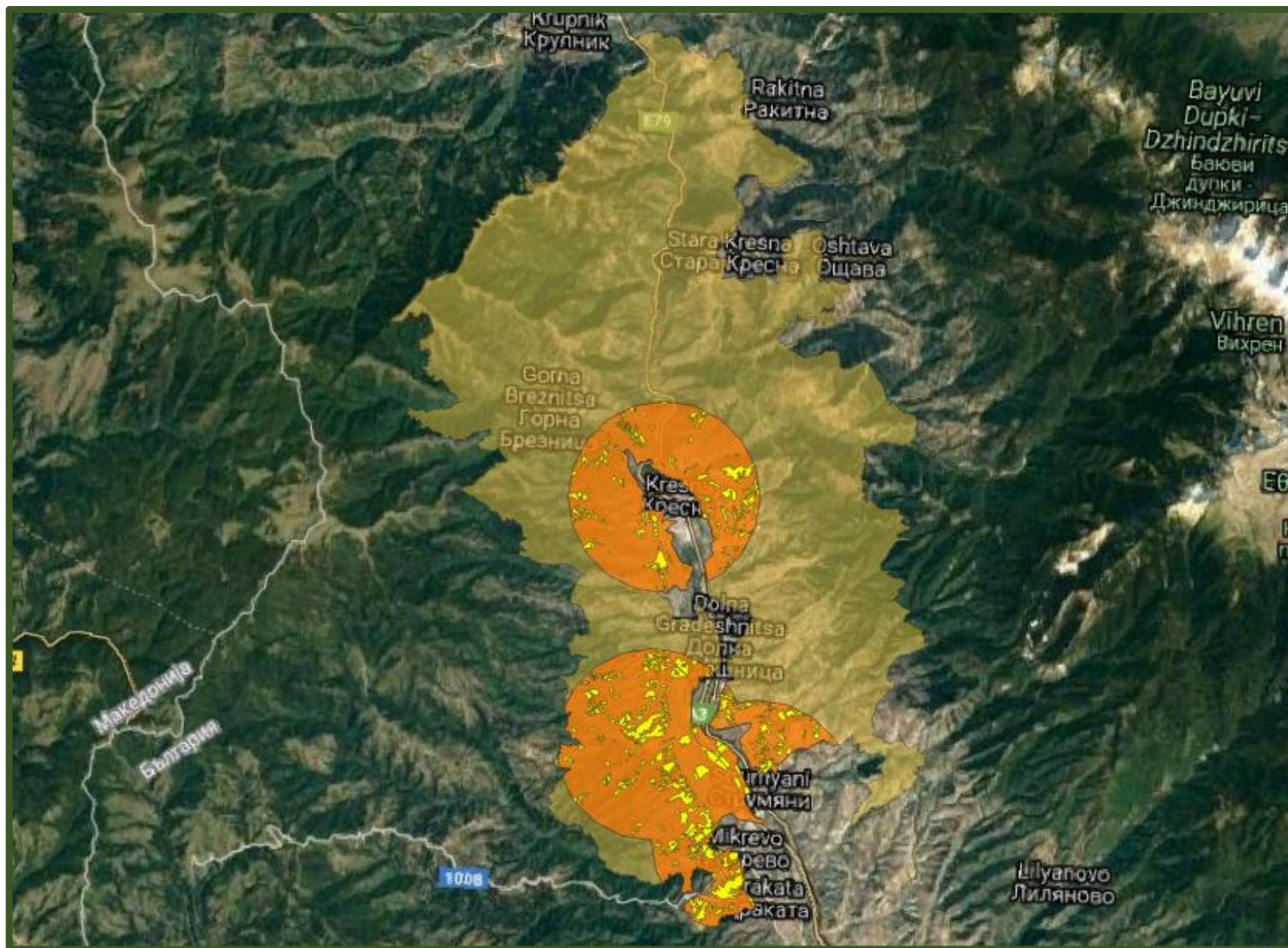
По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 10 двойки/гнезда. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 8 индивида (<https://ebird.org/species/whisto1/L2158264>). Популацията на белия щъркел в област Благоевград през 2014–2015 г. наброява 362 гнездящи двойки. За сравнение през 2004 – 2005 г. двойките са били 234. Това означава, че гнездящата популация в района се увеличава и същата тенденция следва да е налице и в защитената зона. Тези данни показват, че видът гнезди в зоната с численост между 10 и 15 двойки. Необходимо е тази промяна да бъде отразена в Стандартния формуляр за данни.

Основните населени места, в които са регистрирани гнезда на белия щъркел са селата Струмјани и Каменица, както и в гр. Кресна. За определяне на хранителното местообитание на вида е извършен GIS анализ при следните критерии:

- постоянно затревени площи, пасища, мери и ливади, обработваеми земи;
- буфер в радиус 3 km около населените места.

Карта на подходящите хранителни местообитания на белия щъркел в защитената зона е представена на *Фигура 22*.

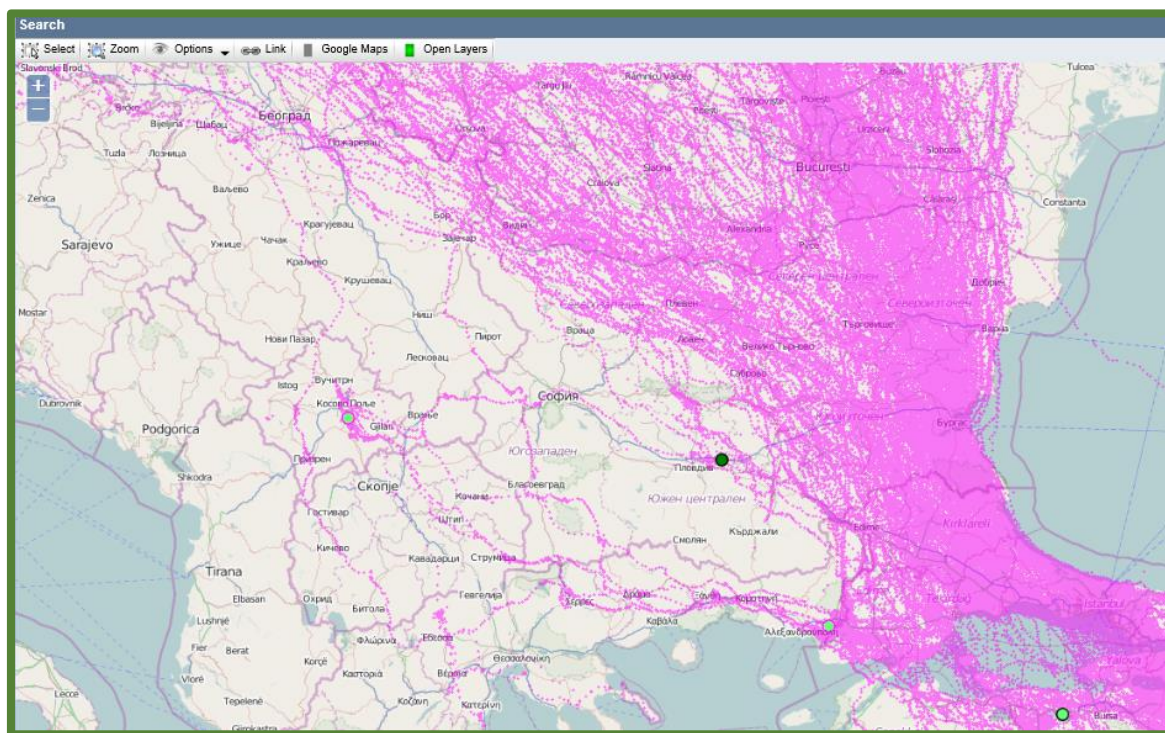
Фигура 22: Карта на подходящите хранителни местообитания на белия щъркел в защитената зона. Те включват както конкретните хранителни местообитания (в жълто), така и буферът, който осигурява връзката между тях (в оранжево).

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната са с площ 903 ha. Площта на буфера, който осигурява връзката между хранителните местообитания и включва тяхната площ е 5878 ha.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторинг на птици през месеците август и септември 2020 г. в защитената зона са установени 12 преминаващи/мигриращи индивида. Видът е включен в СФД на защитената зона още от самото му начало и числеността му не е променяна (не е посочена). Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността на мигриращите индивиди в защитената зона, освен изследването през август-септември 2020 г. Поради тази причина препоръчваме да се извърши актуализация на СФД и да бъде попълнена мигрираща численост за вида между 10 и 15 индивида. Това се потвърждава и от факта, че миграцията на белия щъркел се осъществява основно в по

миграционния път Via Pontika. Според информация, публикувана на страницата www.movebank.org, в периода 2013-2021 г. през България са преминавали голям брой щъркели със сателитни предаватели. Тези проучвания дават точна представа за предпочитаните места, където тези птици пресичат България (Фигура 23).

Фигура 23: Движения на бели щъркели със сателитни предаватели преминали през България по време на миграция в периода 2013 – 2021 г.

На базата на екологичните изисквания за гнездене и миграция на вида са определени параметрите, чрез които може да се оцени неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната (като гнездящ и концентриращ се вид), представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 10 двойки	<p>В ОВМ (2007 г.) са посочени 5 гнездящи двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени 5 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 10 гнездящи двойки.</p> <p>Предвид относително ограничената площ на хранителните местообитания на вида, тази популационна численост изглежда оптимална.</p>	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 10 гнездящи двойки.
Популация: Размер на мигриращата популация	Брой индивиди	Най-малко 12 индивиди	<p>В ОВМ (2007 г.) не е посочена численост на мигриращата популация. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 12 индивиди.</p> <p>Доколкото Кресна не представлява основен миграционен път за белия щъркел, тази численост изглежда оптимална.</p>	Поддържане на мигриращата популация на вида в зоната в размер от най-малко 12 индивида.
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната и буфер, осигуряващ връзката между тях	ha	Най-малко 5878 ha	<p>За определяне на хранителното местообитание на вида е извършен GIS анализ при следните критерии: постоянно затревени площи, пасища, мери и ливади, горски ливади и пасища, обработваеми земи; буфер в радиус 3 km около населените места.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 903 ha. Площта на буфера, който</p>	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания на вида (в това число буфера от 1 km, който осигурява връзка между тях) в размер на най-малко 5878 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			осигурява връзката между хранителните местообитания и включва тяхната площ е 5878 ha. Това хранително местообитание се използва както от гнездящите, така и от мигриращите птици.	
Смъртност от антропогенна инфраструктура - електрически стълбове	Да/Не	Не	Някои от гнездата на вида в защитената зона са разположени върху електрически стълбове, но не всички гнезда са върху изкуствена платформа. Всички тези гнезда са застрашени от изгаряне и загиване на птици в резултат на токови удари и къси съединения. Необходимо е да бъдат повдигнати на платформи и да бъдат поставени пластмасови изолации (Чешмеджиев и др., 2016).	Подобряване на безопасността на гнездата на вида, разположени върху електрически стълбове, до достигане на целевата стойност - всички бели щъркели са защитени.
Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	Видът предпочита да се храни в ливади, пасища, обработваеми земи, мери и др. с ниска растителност. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от белия щъркел е необходима паша на домашни животни (1 крава на хектар), с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида. На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида по този параметър до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Необходимост от промени в СФД

Предвид наличната информация за настоящата численост на вида в защитената зона по време на миграция, необходима е актуализация на СФД:

- *Относно гнездовата популация:* В ОВМ (2007 г.) са посочени 5 гнездящи двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени 5 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 10 гнездящи двойки. Предвид относително ограничената площ на хранителните местообитания на вида, тази популационна численост изглежда оптимална.
- *Относно концентриращата се популация:* В ОВМ (2007 г.) не е посочена численост на мигриращата популация. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 12 индивида. Доколкото Кресна не представлява основен миграционен път за белия щъркел, тази численост изглежда оптимална. Оценката за качество на данните е променена на G.

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D		A/B/C	
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A030	<i>Ciconia ciconia</i>			r	10	10	p		G	C	B	C	C
B	A030	<i>Ciconia ciconia</i>			c	12	15	i		G	C	B	C	C

Цитирана литература:

- Мичев Т., Петров Ц., Николов Х., Боев З. 2015. Бял щъркел, *Ciconia ciconia*. В: Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 250 с.
- Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 350 с.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.
- Чешмеджиев Св., Г. Попгеоргиев, Ц. Петров, Ю. Корнилев, Св. Спасов, Ст. Стойчев (ред.). 2016. Белият щъркел в България през 2014-2015 г. БДЗП, Природозащитна поредица, книга 31, София, 60 с.

- Antczak M., S. Konwerski, S. Grobelny, P. Tryjanowski 2002. The Food Composition of Immature and Non-breeding White Storks in Poland, *Waterbirds* 25(4): 424-428.
- Báldi A., P. Batáry, S. Erdős. 2005. Effects of grazing intensity on bird assemblages and populations of Hungarian grasslands. *Agriculture, Ecosystems and Environment*, 108: 251–263.
- Johst K., R. Brandl, R. Pfeifer. 2001. Foraging in a patchy and dynamic landscape: human land use and the White Stork. *Ecological Applications*, 11 (1): 60-69.
- Michev T.M., L.A. Profirov, B.T. Michev, L.A. Hristov, A.L. Ignatov, E.H. Stoyanov, N.H. Chipev. 2018. Long-term Changes in Autumn Migration of Selected Soaring Bird Species at Burgas Bay, Bulgaria. *Acta zool. bulg.*, 70 (1): 57-68.
- Milchev B., D. Chobanov, N. Simov. 2013. Diet and foraging habitats of non-breeding White Storks (*Ciconia ciconia*) in Bulgaria. *Arch. Biol. Sci., Belgrade*, 65 (3): 1007-1013.
- Nowakowski J.J. 2003. Habitat structure and breeding parameters of the White Stork *Ciconia ciconia* in the Kolno Upland (NE Poland). *Acta Ornithologica*, 38 (1): 39-46.
- Stoyanov G., Kotsakov G., Todorov N., Bojilov V. 2001. Species composition, occurrence and conservation status of the ornithofauna in Kresna Gorge (SW Bulgaria). – In: Beron P. (ed.). *Biodiversity of Kresna Gorge (SW Bulgaria)*. National Museum of Natural History & Institute of Zoology, BAS, Sofia, 305-323. (In Bulgarian with English summary).
- Péter L. (comp.) 2012. White Stork (*Ciconia ciconia*) Joint Transnational Action Plan. Nimfea – Environment and Nature Conservation Association.

23. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A030 *SICONIA NIGRA* (ЧЕРЕН ЩЪРКЕЛ)

Идентификация

Дължина на тялото: 95-100 cm, размах на крилата: 145-155 cm. Цялото оперение е черно без гърдите, корема, подмишните пера и подопашката, които са бели. Главата, шията и гърлото със зеленикав метален блясък. Клюнът, юзджиката и краката от ярко- до тъмночервени през есента и зимата кафяви. Мъжкият малко по-едър. Двата пола неотличими един от друг и без сезонни различия. Ловува поединично (Симеонов и др., 1990).

Съгласно Червена книга на Р България (2015) и (Симеонов и др., 1990), това е Палеарктичен вид, който гнезди в почти всички европейски страни (без Финландия, Норвегия, Великобритания, Ирландия, Исландия, Швейцария и Кипър), Азия (на юг до Персийския залив, на изток до остров Сахалин) и Южна Африка, отчасти зимуващ. Гнездовата численост в Европа е оценена на 9 800-13 900 двойки (BirdLife International, 2017). Размножителният период е от средата на април до края на юли. Гнезди поединично. Познати са два типа гнезда – на дървета с височина 6-10 m (върба, клен, елша, бряст) и по скали с височина 40-50 m (вулканични и варовикови). Малките (на брой 2-4) остават в гнездото до втората половина на юли или началото на август. В мътенето и изхранването на малките участват и двамата родители. Разпространението в България е петнисто. В края на 20 век, при детайлните проучвания на вида е установено, че популацията наброява 200-220 двойки. Около 48% от тях гнездят в Родопите, в Средно тунджанското поречие - 19%, в Дунавската равнина - 10% и т.н. (Петров и др., 1991). Най-висока е числеността по поречието на р. Арда, около язовирите Студен кладенец и Ивайловград. Понастоящем популацията се оценява на 300-550 гнездещи двойки. Според Petkov et al. (2006) гнездовата популация на вида е 300-320 двойки. Уязвим вид VU.

Черният щъркел е далечен мигрант. Пролетната миграция е от началото на март до началото на април. Есенната миграция е от втората половина на август до края на октомври. Късноесенните и зимните скитания са от началото на ноември до края на февруари. В оризищата северно от Пловдив няколко десетки птици редовно зимуват от 1978 г. насам, което е първото известно зимовище на вида в Западна Палеарктика (Червена книга на Р България, 2015). Максималната численост, отчетена при Бургаския залив през 2011 г. е 1 998 индивида, а за периода 2012-2017 г. численостите варират между 3 781 и 6 293 индивида (Michev et al., 2018).

Характеристика на местообитанието

Обитава равнинни, полупланински и планински широколистни гори, скални комплекси, проломи на реки, ждрела, язовири, микроязовири, рибарници, оризища и др. Най-много гнездови находища (31%) са отбелязани при надморска височина от 600 до 800 m, а най-малко (0,5%) - от 1200 до 1300 m (Петров и др., 1991). Изследване на гнездовите местообитания на черния щъркел в Украйна (Vokotey et al., 2017) разкрива, че вида предпочита стари гори с висока влажност; 53,3% от гнездата са разположени на летен дъб (*Quercus robur*), а 29,9% - на бял бор (*Pinus silvestris*). Проучване направено в Литва (Treinys et al., 2009) показва, че на ландшафтно ниво видът предпочита територии с по-голяма плътност на хидрографската мрежа; стари широколистни гори на възраст над 65 години, като дърветата трябва да имат силни хоризонтални клонове на височина 10-14 m. от земята; предпочитаните дървета са с диаметър между 39 и 73 cm на височина 1,3 m (летен дъб, бял бор, ясен, трепетлика). Изследване на Vanaš (2019) разкрива, че черният щъркел предпочита горски територии със следните характеристики: 1) горските територии трябва да са със площ над 200 ха; 2) най-малко на 1 km разстояние от населени места и 500 m от

пътища с интензивен трафик; 3) дъбови гори на възраст над 80 години с над 10% участие на дъба или други широколистни гори с възраст над 100 г. Гнездовата територия на една двойка варира, но обикновено е с радиус между 2,5 и 3 km.

Изследване направено във Франция (Jiguet and Villarubias, 2004) показва, че птиците хранещи малки търсят храна на разстояние от гнездото между 14,9 и 22,6 km. Същото изследване разкрива, че черният щъркел предпочита широколистни гори с голям площ (50 000 – 100 000 ha за една двойка) в близост до чисти и бавни речни течения, където търси храната си.

Храни се предимно с риба (мрени, щипоци и др.), но улавя също охлюви, шурци, водни жаби (Симеонов и др., 1990).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 600 и 900 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е неизвестна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. През последните 18 години краткосрочната тенденция (2000-2018) в разпространението на вида е увеличаваща се, а дългосрочната също е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: земеделски дейности, генериращи точкови замърсявания на повърхностните води, както и спортни и туристически дейности извън населените места и туристическите зони.

Черният щъркел се опазва също така и като **мигриращ вид** с численост 2 000-11 000 индивида. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в развитието на популацията. Посочени са следните заплахи: отводняване, рекултивация и преобразуване на влажни зони, блата, и др. в селищни или туристически зони; електропреносна и комуникационна мрежа (кабели).

В Червената книга (2015) е посочено като заплаха замърсяването на влажните зони, преследване в рибни стопанства и др.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **4 двойки**. Зоната поддържа 0,1-0,2% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е изолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Съгласно СФД, видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Тъй като не е посочена численост на мигриращата популация не може да се каже какъв процент от националната популация се опазва в тази защитена зона. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е изолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

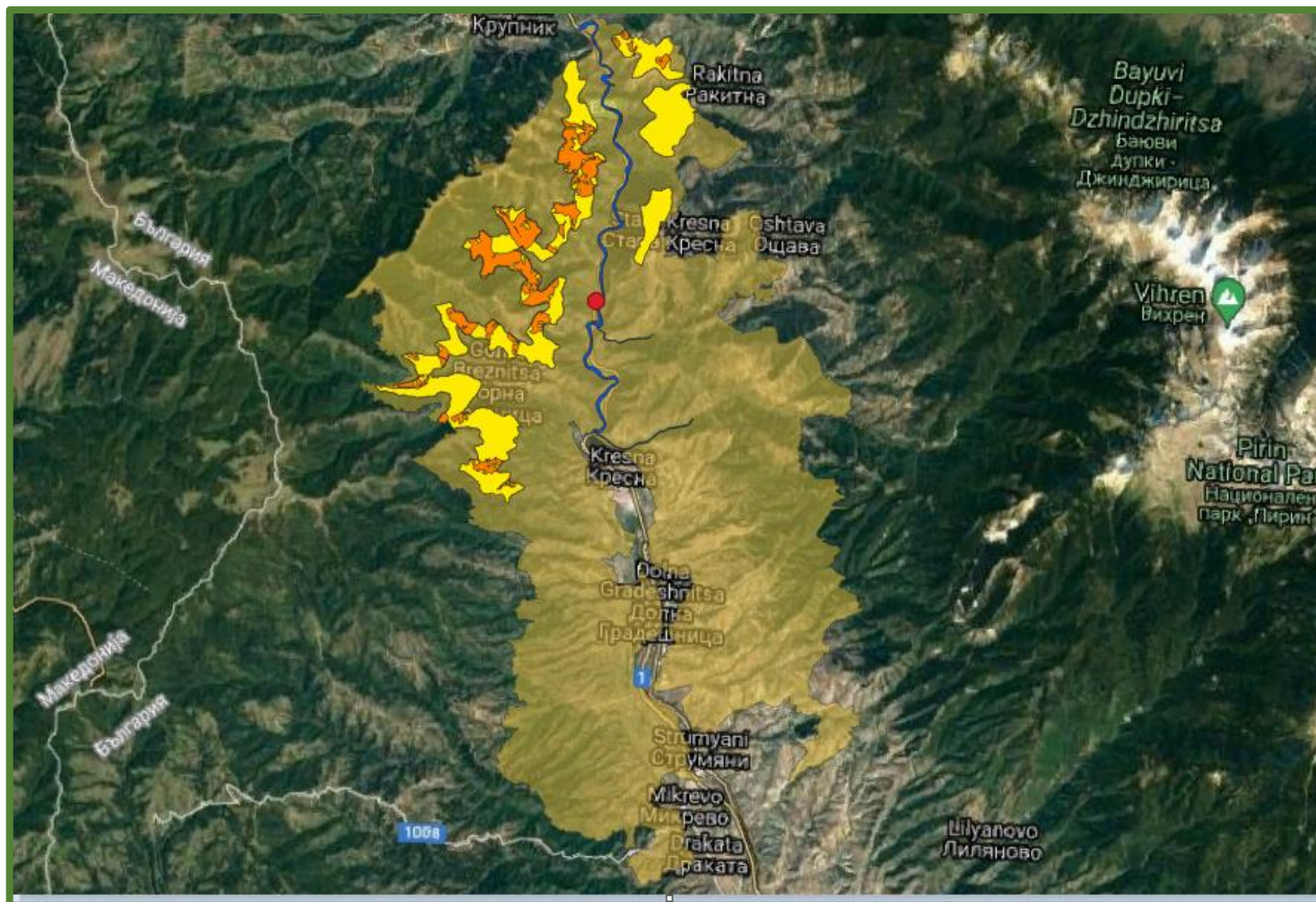
В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установен 1 индивид с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 6 индивида (<https://ebird.org/species/blasto1/L2158264>).

На този етап гнездовите находищата на вида не са локализирани, поради липсата на систематизирани проучвания на вида в зоната. За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина от 600 до 800 m;
- Най-малко 1 km разстояние от населени места и 500 m от път с интензивен трафик;
- Дъбови гори на възраст на 80 г. с над 10% участие на дъб или други широколистни гори на възраст над 100 г.;
- На 10 km от бавни и открити речни течения, без растителност (гори) по бреговете;
- Площ на участъците - минимум 4 ha;
- Отделните участъци са с разстояние един от друг най-малко 100 m и около тези участъци е използван буфер с радиус 2,5 km, колкото е гнездовата територия на една двойка. Буферите не се припокриват.

За определяне на площта и местоположението на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип възприе подходящите местообитания на рибните видове *Barbus cyclolepis* и *Cobitis taenia*, които съставляват основната хранителна база на вида. Това са и най-богатите на рибна фауна речни участъци в зоната. Те са разположени върху непресъхващи речни участъци по р. Струма и два от нейните притоци.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на черния щъркел в защитената зона е представена на *Фигура 24*.

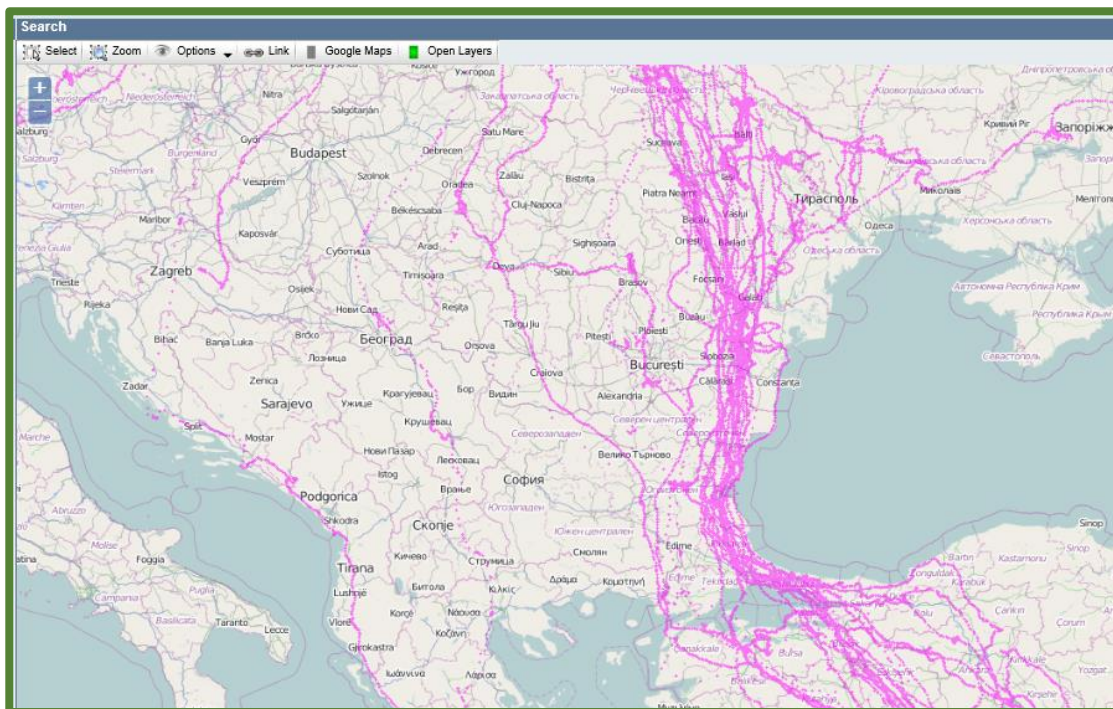

Фигура 24: Карта на местата на разпространение на *Ciconia nigra* в защитената зона. В оранжево са визуализирани подходящите гнездови местообитания за вида, а в жълто – буферите, които осигуряват по-добра връзка на тези местообитания. В синьо са визуализирани хранителните местообитания. С червена точка е посочена локацията на регистриран индивид от вида през гнездовия период на 2020 г.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 684 ha. Площта на хранителното местообитание е 154 ha. Площта на буфера, който осигурява връзка между гнездовите местообитания (в това число гнездови местообитания) е 2 517 ha.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

Миграцията на черния щъркел се осъществява основно в по миграционния път Via Pontika. Според информация, публикувана на страницата www.movebank.org, в периода 2013-2021 г. през България са преминавали черни щъркели със сателитни предаватели, поставени в Беларус, Литва, Латвия и Германия³. Тези проучвания дават представа за предпочитаните места, където тези птици пресичат България (Фигура 25).

Фигура 25: Движения на черни щъркели със сателитни предаватели преминали през България по време на миграция в периода 2013 – 2021 г.

По време на мониторингът на птици в защитената зона през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 8 индивида. Видът е включен в СФД на защитената зона още от самото начало и числеността му не е променяна (не е посочена). Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността на мигриращите индивиди в защитената зона, освен изследването през август-септември 2020 г. **Поради тази причина препоръчваме да се извърши актуализация на СФД и да бъде попълнена мигрираща численост за вида между 8 и 10 индивида.**

На базата на екологичните изисквания за гнездене и миграция на вида са определени параметрите, чрез които може да се оцени неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната (като гнездящ и концентриращ се вид), представени в таблицата по-долу.

³ https://www.movebank.org/cms/webapp?gwt_fragment=page=search_map

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване	
Популация: Размер гнездовата популацията	Брой гнездящи двойки	Неизвестно	<p>В ОВМ (2007 г.) са посочени 2 гнездящи двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени 4 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установен 1 индивид с най-малката степен на достоверност за гнездене. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 6 индивида.</p> <p>Предвид екологичните изисквания на вида за площ на гнездовото и хранителното местообитание, не може да се очаква, че зоната е в състояние да осигури подходящи местообитания за повече от 4 двойки. Поради тази причина ще бъде необходимо определянето на междинна цел.</p>	Междинна цел: Да се определи броя на гнездящите двойки в зоната чрез провеждане на полеви проучвания до 2025 г.	
Популация: Размер на мигриращата популация	Брой индивиди	Най-малко индивиди	8	В ОВМ (2007 г.) не е посочена численост на мигриращата популация. В СФД също не е отбелязана численост на концентриращите се индивиди. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 8 индивида. Доколкото зоната не се явява основен миграционен коридор за вида, тази численост изглежда оптимална.	Поддържане на мигриращата популацията на вида в зоната в размер от най-малко 8 индивида.
Местообитание на вида: Площ на подходящите гнездови местообитания на вида и буфера, който	ha	Най-малко 2 517 ha.		За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: надморска височина от 600 до 800 m; най-малко 1 km разстояние от населени места и 500 m от път с интензивен трафик; дъбови гори на възраст на 80	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания на вида в защитената зона, в размер на най-малко 2 517 ha.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
осъществява връзката между тях			г. с над 10% участие на дъб или други широколистни гори на възраст над 100 г.; на 10 km от бавни и открити речни течения, без растителност (гори) по бреговете; площ на участъците - минимум 4 ha; отделните участъци са с разстояние един от друг най-малко 100 m и около тези участъци е използван буфер с радиус 2,5 km, колкото е гнездовата територия на една двойка. Буферите не се припокриват. Площта на идентифицираните участъци, заедно с буфера е 2 517 ha.	
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида	ha	Най-малко 154 ha	Видът се храни предимно с риба (мрени, щипоци и др.), но улавя също охлюви, шурци, водни жаби (Симеонов и др., 1990). За определяне на площта и местоположението на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип възприе подходящите местообитания на рибните видове <i>Barbus cyclolepis</i> и <i>Cobitis taenia</i> , които съставляват основната хранителна база на вида. Това са и най-богатите на рибна фауна речни участъци в зоната. Те са разположени върху непресъхващи речни участъци по р. Струма и два от нейните притоци. Площта на хранителното местообитание е 154 ha.	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания на вида в размер най-малко 154 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите гнездови	Брой биотопни дървета с диаметър на височина 1,3 m от земята	Най-малко 1 брой биотопно дърво на 10 ha	Видът гнезди основно по дървета (скалните масиви в защитената зона са силно локализирани и заети основно от орли и лешояди). Дърветата трябва да имат силни хоризонтални клонове на височина 10-14 m. от земята. Предпочитаните	Междинна цел: Установяване на броя на биотопните дървета, подходящи за гнездене на вида в защитената зона, чрез

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
местообитания на вида	между 40 и 70 cm		дървета са с диаметър между 39 и 73 cm на височина 1,3 m (летен дъб, бял бор, ясен, трепетлика). Към момента липсва информация за броя на биотопните дървета в защитената зона и поради тази причина е формулирана междинна цел.	провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
Местообитание на вида: Екологично състояние на водните тела с хранителни местообитания на вида, по биологични елементи за качество (БЕК Риби)	5 степенна скала за екологично състояние, съгласно РДВ	По-висока или равна на 2 – Добро състояние	Видът се храни предимно с риба (мрени, щипоци и др.), но улавя също охлюви, щурци, водни жаби (Симеонов и др., 1990). Чрез оценката на екологичното състояние на водните тела с хранителни местообитания на вида по БЕК Риби може да се оцени качеството на хранителната база на вида (основно рибна фауна, с приоритет мряна и щипок). Колкото по-добро е екологичното състоянието по този БЕК, толкова по добра е наличността на хранителна база. Екологичното състояние на водните тела се оценява чрез 5 степенна скала:	Подобряване на екологичното състояние на водните тела с подходящи хранителни местообитания на вида, до постигане на стойност по-висока или равна на 2 – Добро състояние

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			Съгласно ПУРБ 2016-2021 г. и данните от биологичния мониторинг на водите, в момента екологичното състояние е умерено (3) ⁴ .	

Необходимост от промени в СФД

Предвид наличната информация за настоящата гнездова и концентрираща се численост на вида в защитената зона по време на миграция, необходима е актуализация на СФД:

- По отношение на гнездовата популация – броя на гнездящите двойки не трябва да бъде от 4 до 4, предвид ограничения размер на гнездовото и хранителното местообитание в зоната и специфичните екологични изисквания на вида към него. На този етап обаче, не могат да бъдат правени промени в СФД поради липса на данни. Щом бъде постигната междинната цел, популацията трябва да бъде актуализирана. Качеството на данните следва да бъде променено от „G“ на „M“;
- По отношение на концентриращата се популация – броя на концентриращи се индивиди следва да се определи на 8 до 10, на база данните от мониторинг на вида по време на миграция, проведен през 2020 г. Променена е и оценката за качеството на данните.

Species					Population in the site						Site assessment			
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D		A/B/C	
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A030	<i>Ciconia nigra</i>			r	4	4	p		M	C	B	C	C
B	A030	<i>Ciconia nigra</i>			c	8	10	i		G	C	B	C	C

⁴ https://wabd.bg/docs/plans/purb1621/04_Razdel_4_Monitoring.pdf

Цитирана литература:

- Мичев Т., Петров Ц., Николов Х., Боев З. 2015. Бял щъркел, *Ciconia nigra*. В: Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 250 с.
- Петров Ц., П. Янков, Т. Мичев, Б. Милчев, Л. Профиров. 1991. Разпространение, численост и мерки за опазване на черния щъркел, *Ciconia nigra* (L.) в България. Известия на музеите от Южна България, 17: 25-32.
- Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 121-123 с.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.
- Banaś J., S. Zięba, M. Bujoczek, L. Bujoczek. 2019. The Impact of Dierent Management Scenarios on the Availability of Potential Forest Habitats for Wildlife on a Landscape Level: The Case of the Black Stork *Ciconia nigra* (Linnaeus, 1758). *Forests*, 10 (362): 1-21; doi:10.3390/f10050362
- Bokotey A., Strus Iu., Dzubenko N. 2017. Nesting habitats of Black Stork (*Ciconia nigra* L.) in Ukrainian Forest Zone (Polissia) revealed by an overlay analysis in GIS. НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ, 33: 23-32.
- BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 179 p.
- Jiguet F., S. Villarubias 2004. Satellite tracking of breeding black storks *Ciconia nigra*: new incomes for spatial conservation issues. *Biological Conservation*, 120: 157-164.
- Michev T.M., L.A. Profirov, B.T. Michev, L.A. Hristov, A.L. Ignatov, E.H. Stoynov, N.H. Chipev. 2018. Long-term Changes in Autumn Migration of Selected Soaring Bird Species at Burgas Bay, Bulgaria. *Acta zool. bulg.*, 70 (1): 57-68.
- Petkov N., P. Iankov, D. Georgiev. 2006. Recent status and changes in the breeding population of the Black Stork *Ciconia nigra* in Bulgaria. *Biota*, 7(1-2): 77-82.
- STOYANOV G., KOTSAKOV G., TODOROV N., BOJILOV V. 2001. Species composition, occurrence and conservation status of the ornithofauna in Kresna Gorge (SW Bulgaria). – In: Beron P. (ed.). Biodiversity of Kresna Gorge (SW Bulgaria). National Museum of Natural History & Institute of Zoology, BAS, Sofia, 305-323. (In Bulgarian with English summary).
- Treinyš R., D. Stončius, D. Augutis, S. Skuja. 2009. Breeding habitat of the Black Stork, *Ciconia nigra* in Lithuania: implications for conservation planning. *Baltic Forestry*, 15 (1): 33-40.

24. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A080 *CIRCAETUS GALLICUS* (ОРЕЛ ЗМИЯР)

Идентификация

Дължина на тялото: 62 – 68 cm. Размах на крилата: 185 – 195 cm. Едра граблива птица с дълги и широки крила и голяма глава. Опашката е дълга с няколко тъмни напречни препаски. Гръбната страна на тялото тъмна, а долната бяла с тъмни напетнявания по гушата и гърдите. При някои млади индивиди отдолу липсват напетняванията и гушата също е по-светла, поради което изглеждат изцяло бели. Среща се по единично или на двойки. При ловуване често „увисва“ във въздуха (Симеонов и др., 1990).

Съгласно Червена книга на Р България (2011), това е индо-африкански вид, разпространен в Евразия от Пиринейския полуостров, Франция, Италия, Балканския полуостров, Словакия, Румъния, Унгария, Полша, Беларус, Естония, Украйна, Русия, на север до Петербургска област, Мала Азия, до Западен Китай и Индия; в Африка от Мароко до Египет. За България видът е гнездящо-прелетен и преминаващ. Среща се основно в хълмистите и нископланински части на страната – Източните Родопи, Сакар, Дервентски възвишения, Странджа, Средна гора, Източна Стара планина, Предбалкана, Лудогорието. Единични двойки са регистрирани и в по-високите планини и равнините – Рила, Пирин, Западните гранични планини, Тракийската низина, Дунавската равнина. Числеността му се оценява на 300–360 двойки. Гнезди по дървета, основно широколистни. Строежът на гнездото е от края на април до началото на май. Снася едно яйце. Храни се предимно със змии, гущери и жаби, по-рядко с дребни бозайници и насекоми (Симеонов и др., 1990). Включен е в Червената книга на Р България в категория „уязвим“.

Орелът змияр е прелетен вид с разтеглена във времето миграция, но с най-голям брой прелитащи индивиди през септември и април. Пролетната миграция започва от средата на март и продължава до средата на май, а есенната – от втората половина на август до края на октомври. По време на пролетната миграция през България са установени да прелитат 243 орли змияри (2012 г.). Като се има в предвид, че видът мигрира през територията на цялата страна, то общият брой на прелетниците по време на пролетна миграция може да се оцени на около 600 индивида. По време на есенна миграция през България са установени да прелитат поне 1100 орли змияри (2012 г.), от които 250 – при Атанасовско езеро (Матеева, 2013).

Характеристика на местообитанието: Гнезди в стари разредени широколистни и рядко в иглолистни гори с малки поляни, в близост до сухи пустеещи терени, ерозирани склонове, пасища, ливади. Откритите местообитания се използват за търсене на плячка, а в горите видът гнезди. По време на миграция се среща и в открити обработваеми площи с единични дървета в равнини (Симеонов и др., 1990). Според Янков (ред., 2007) обитава широколистни листопадни гори, иглолистни гори, смесени гори, алувиални и много влажни гори и храсталаци, рядко в изкуствени иглолистни насаждения, дървесни и храстови плантации с надморска височина до 2000 m.

Изследване на гнездовите местообитания на орела змияр в гората Дадя разкрива, че предпочитани са откритите местообитания - интензивно обработваеми площи, в които се срещат много жълтоухи водни змии (*Natrix natrix*) - основна плячка на орлите змияри в гората Дадя. Други две предпочитани местообитания са неинтензивно обработваемите площи и пасища (Bakaloudis et al., 1998). В Италия основна плячка на орела змияр е жълтозеленият смок (*Hierophis viridiflavus*), който живее предимно в естествени тревни съобщества. За избор на гнездово местообитание наклонът също е важен, като предпочитани са по-стръмните склонове, които позволяват на орлите по-лесен достъп до гнездото. Също така орлите избират тези места, за да използват възходящите въздушни течения за реене и ловуване. Средно разстоянието между съседни активни гнезда в Италия е 2,1 km, в Гърция - 2,2-2,7 km. Гнездата са на средна височина от земята 11,4 m, на дървета с

височина 14,2 m и с диаметър от 35,4 cm. (Cauli et al., 2021). В редица Европейски държави е отчетена различна гнездова плътност: в Гърция, в гората Дадя е установена гнездова плътност от 5,9-7,3 двойки/100 km² (Vlachos and Papageorgiou, 1994); в Южна Македония е установена гнездова плътност от 1 двойки/20,3 km² (Velevski and Grubač, 2008); в Испания – 11,8 двойки/100 km²; в Италия – 2,1 двойки/100 km². Разстоянието между две активни гнезда е 2 km. В територията на гнездото трябва да се намират и подходящи места за търсене на храна.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 300 и 450 двойки. Краткосрочната (2000-2018 г.) и дългосрочната (1980-2018 г.) популационни тенденции са увеличаващи се. Посочен е следната основна заплаха: Превръщане в други видове гори, включително монокултури.

В Червената книга (2015) като отрицателно действащи фактори са посочени едромащабното залесяване, голата сеч и пожарите; добиване на птици за изготвяне на препарати; смъртност, причинена от сблъскване с електрически стълбове и електропроводи, пряко преследване, безпокойство.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **3-6 двойки**. Зоната поддържа 1 – 1,3% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 4 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). В публикацията на Nikolov and Spasov (2005) в Кресненското дефиле на площ от 17 km² е установена една двойка. Данните от eBird за района на Кресна показват, че са установени 8 индивида - <https://ebird.org/species/shteag1/L2158264>

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

Гнездовото местообитание:

- широколистни, иглолистни или смесени гори с дървета със средна дебелина над 30 cm и склопеност на гората по-ниска от 0,5.
Размерът на участъка да по-голям от 0,4 ha;

Хранително местообитание:

- 2,5 km буфер около гнездовите местообитания. В буфера - обработваеми земи с едногодишни култури, пасища и ливади – площ на участъка по-голям от 0,5 ha.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 26*.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 12 индивида. Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността на мигриращите индивиди в зоната, освен изследването през август-септември миналата година.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация в зоната	Брой гнездящи двойки	Най-малко 3 двойки	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) видът е посочен като гнездящ, с численост 3-6 двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 4 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за района на Кресна показват, че са установени 8 индивида. Тези данни потвърждават както гнезденето, така и очакваната численост на гнездовата популация на вида в зоната.	Поддържане на числеността на гнездовата популация на вида в зоната в размер на най-малко 3 двойки
Популация: Размер на мигриращата/концентриращата се популация в зоната	Брой индивиди	Най-малко 5 индивида	По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 12 индивида. Липсващата информация в СФД следва да бъде попълнена, като минимум 5, максимум 12 мигриращи индивида в зоната.	Поддържане на броя на мигриращите/концентриращите се в зоната индивиди в размер на най-малко 5 индивида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Местообитание на вида: Площ на гнездовото местообитание на вида	ha	474 ha	<p>Видът гнезди в стари разредени широколистни и рядко в иглолистни гори с малки поляни, в близост до сухи пустеещи терени, ерозирани склонове, пасища, ливади. Откритите местообитания се използват за търсене на плячка, а в горите видът гнезди.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: широколистни, иглолистни или смесени гори с дървета със средна дебелина над 30 cm. и склопеност на гората по-ниска от 0,5. Размерът на участъка да по-голям от 0,4 ha.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 474 ha.</p>	Поддържане на площта на подходящите гнездови местообитания в зоната в размер на най-малко 474 ha
Местообитание на вида: Площ на хранителното местообитание на вида	ha	Най-малко 3076 ha	<p>Видът ловува в открити местообитания, на разстояние около 2,5 km около гнездото.</p> <p>За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: 2,5 km буфер около гнездовите местообитания. В буфера - обработваеми земи с едногодишни култури, пасища и ливади – площ на участъка по-голям от 0,5 ha.</p>	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания в зоната в размер на най-малко 3076 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 3076 ha.</p> <p>Същото местообитание се използва от вида при миграция. Както се вижда от картата, буферът обхваща почти цялата площ.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на гнездовото местообитание на вида</p>	<p>Брой биотопни дървета, подходящи за гнездене на ha</p>	<p>Най-малко 2 броя биотопни дървета на ha</p>	<p>Проучвания на вида разкриват, че гнездата са на средна височина от земята 11,4 m, на дървета с височина 14,2 m и с диаметър от 35,4 cm. За осигуряване на благоприятно състояние на гнездовите местообитания на вида в зоната е важно наличието на поне 2 биотопни дървета, подходящи за гнездене на ha, които отговарят на посочените характеристики. Доколкото този показател е отчетен при идентифицирането на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната, то състоянието му е благоприятно.</p>	<p>Поддържане на броя на биотопните дървета, подходящи за гнездене на ha, от най-малко 2 броя на ha</p>
<p>Местообитание на вида: Качество на хранителното местообитание на вида</p>	<p>% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида</p>	<p>100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно</p>	<p>Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - обработваеми земи с едногодишни култури, пасища и ливади, в което съществена част от земите се управляват като пасища. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0.3-1 ЖЕ/ha) в пасищата, както и регулярно косене в ливадите. По-малко използване на</p>	<p>Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.</p>	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД по отношение на гнездящата популация.

По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 12 индивида. Липсващата информация в СФД следва да бъде попълнена, като минимум 5, максимум 12 мигриращи индивида в зоната. Предвид наличието на данни за мигриращите индивиди, оценката за качество на данните е променена от „DD“ на „G“.

Промените са визуализирани в червено.

Species					Population in the site					Site assesment						
Group	Code	Scientific Name	S	NP	Type	Size		Unit	Cat. C/R/V/P	Data qual.	A/B/C/D			A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.		
B	A080	<i>Circaetus gallicus</i>			c	5	12	i	P	G	C	A	C	B		
B	A080	<i>Circaetus gallicus</i>			r	3	6	p		G	C	A	C	B		

Цитирана литература:

- Нанкинов Д., Т. Мичев, В. Костова, Б. Иванов, В. Пенков. 1979. Первые результаты орнитологических исследований на станции „Рупите“ (Юго-Западная Болгария). Вестник Зоологии, 3: 45-52.
- Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 164-165.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 166-167.
- Стойчев, Ст., Д. Домусчиев, И. Ватев. Орел змияр, *Circaetus gallicus*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 260.
- Матеева, И., П. Янков. 2013. Характер на миграцията на 42 вида птици от българската орнитофауна според нивото на съвременните познания - доклад в рамките на обособена позиция 7 „Определяне и минимизиране на рисковете за дивите птици“, по дейност 4 от проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I“, 109-113.
- BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 164.
- Bakaloudis, D., C. Vlachos, G. J. Holloway. 1998. Habitat use by Short-toed Eagle *Circaetus gallicus* and their reptilian prey during the breeding season in Dadia Forest (north-eastern Greece). Journal of Applied Ecology 35(6): 821 – 828.
- Cauli F., P. Audisio, F. Petretti, G. Chiatante. 2021. Habitat suitability and nest-site selection of short-toed eagle *Circaetus gallicus* in Tolfa Mountains (Central Italy). Journal of Vertebrate Biology, 70(2):21014.1-14
- Barrientos R., B. Arroyo. 2014. Nesting habitat selection of Mediterranean raptors in managed pinewoods: searching for common patterns to derive conservation recommendations. Bird Conservation International, 24:138–151.
- Velevski M., Grubač, B. 2008. Distribution and estimation of the population size of the Short-toed Snake-eagle, *Circaetus gallicus* in Macedonia. Proceedings of the III Congress of Ecologists of the Republic of Macedonia with International Participation, 06-09.10.2007, Struga. Special issues of Macedonian Ecological Society, Vol. 8, Skopje.
- Vlachos C. G., N. K. Papageorgiou. 1994. Diet, Breeding Success, And Nest-Site Selection of The Short-Toed Eagle (*Circaetus gallicus*) In Northeastern Greece. J Raptor Res. 28(1): 39-42.
- Bakaloudis D. E., C. Vlachos, N. Papageorgiou, G. J. Holloway. 2001. Nest-site habitat selected by Short-toed Eagles, *Circaefus gallicus* in Dadia Forest (Northeastern Greece). Ibis, 143: 391-401.
- Bakaloudis D. 2009. Implications for conservation of foraging sites selected by Short-toed Eagles (*Circaetus gallicus*) in Greece. Ornis Fennica 86(3):89-96.

25. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A081 CIRCUS AERUGINOSUS (ТРЪСТИКОВ БЛАТАР)

Идентификация

Дължина на тялото: 50-55 cm, размах на крилата: 120-130 cm. Има полов и възрастов диморфизъм. Женската и младото са едноцветни, тъмни, със светла глава, а мъжкият отгоре кафяв със сива опашка и тъмни върхове на крилата. В полет тръстиковият блатар има V-образен профил. През лятото рядко издава силни крясъци (Симеонов и др., 1990).

Приоритетен за опазване застрашен от изчезване вид (ЗБР, Приложение 2), защитен на територията на цялата страна (ЗБР, Приложение 3). Включен е в Червената книга на Р България (2011) в категория „застрашен“.

Съгласно Червената книга (2015), това е палеарктичен вид, чийто гнездови ареал обхваща Северозападна Африка, Европа и Азия, Австралия, Нова Зеландия и някои острови на Тихия и Индийския океан. Зимува южно от тропична Африка и в Южна Азия. Гнездовата численост в Европа е оценена на 99 300-184 000 двойки. (BirdLife International, 2017). За България видът е гнездящо-прелетен, преминаващ и зимуващ. С петнисто и разпръснато разпространение в ниските части на по-голямата част от страната, по-концентрирано в централната част на Тракийската низина, поречието на р. Тунджа, Бургаската низина, на места по Черноморското и Дунавското крайбрежие и прилежащите им райони и в Софийското поле. Отделни изолирани находища има и на други места в страната. През периода след 1985 г. националната популация показва постепенно възстановяване. Преобладават единично гнезещите двойки, но са познати и малки гнездови колонии. Гнездото е трудно достъпно, разположено ниско сред гъста блатна растителност. Отглежда 4–5 малки, които излитат през юли. Според Янков, отг.ред. (2007) видът наброява 220-240 двойки. Според Нанкинов и др. (2004) гнездовата популация в страната наброява 400-600 дв.

Предпочитана храна са водоплаващи и блатни птици (белочела водна кокошка, зимно бърне, зеленоглава патица, калугерица, малък червеноног водобегач), бозайници (воден плъх), земноводни и влечуги (водна жаба, обикновена водна змия) (Симеонов и др., 1990).

Видът мигрира на широк фронт. Средният брой индивиди при Атанасовското езеро за периода 1979-2003 г. е бил 218 инд., през 2011 г. е бил 476 инд., през периода 2012-2017 г. варира между 492-1479 инд. Това показва увеличение на броя на преминаващите индивиди (Michev et al., 2018).

Според Матеева и Янков (2013) пролетният прелет на тръстиковия блатар започва от средата на март и протича почти до края на май, като най-интензивният прелет е през април. Есенната миграция на тръстиковия блатар започва в началото на август и продължава до края на октомври, като основната част от птиците преминават през страната ни през септември. По време на пролетна миграция през България са установени да прелитат около 690 тръстикови блатари в източната част на страната (2012 г.). Като се има в предвид, че тръстиковия блатар мигрира през територията на цялата страна и се концентрира основно по крайбрежието, то прелитаща популация по време на пролетна миграция може да се оцени на около 1000 индивида. По време на есенна миграция през България са установени да прелитат 3100 тръстикови блатари в източната половина на страната (2012 г.). Като се отчете фактът, че видът се концентрира по черноморското крайбрежие, но мигрира над територията на цялата страна, на базата на наличната информация може да се предположи, че през България прелитат минимум 3500 тръстикови блатари.

Характеристика на местообитанието: В България гнезди в блата, в растителност по периферията на водоеми и крайречни и приизворни мочурища, а през последните години наблюдаван и в посеви и други (едногодишни) тревни култури. Установен да гнезди както в приморски, крайречни и вътрешни естествени влажни зони, така и в изкуствени водоеми, като рибарници, микроязовири и язовири. Гнездата си разполага предимно в тръстикови масиви. Разпространен на надморска височина до 600 m. По време на миграции и зимуване обитава различни естествени и изкуствени влажни зони в ниските части на страната.

Факторите, допринасящи за качеството на местообитанието са сезонните наводнения, които предпазват гнездата от сухоземни хищници; гъстотата и височината на тръстиката, предпазваща от вятър; наличие на храна (дребни бозайници и птици). През неразмножителния период предпочитани места за хранене са оризовите полета. Царевичните полета са избягвани от тръстиковите блатари, тъй като предлагат малко количество дребни бозайници и височината на посевите възпрепятства ловуването (Alves et al., 2014). Изследване в Испания показва че интензификацията на селското стопанство е довела до промени в състава и изобилието на плячката в земеделските земи. Тръстиковите блатари в райони с интензивно земеделие консумират основно дребни бозайници и имат по-бедна диета в сравнение с тези в райони с традиционно земеделие (Cardador et al., 2012).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **220 и 260 двойки**. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: преобразуване от един вид използване на земеделска земя в друг; преобразуване от системи за смесено земеделие към специализирано производство; промени в терена и повърхността на земеделските площи; производство на хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реката), включително инфраструктура; замърсяване със смесени източници към повърхностни и подземни води замърсяване на въздуха.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва и като **мигриращ** с численост **3300 – 5000 индивида**. Не са посочени краткосрочна и дългосрочна тенденции в развитието на популацията. Посочени са следните заплахи: преобразуване от един вид използване на земеделска земя в друг; преобразуване от системи за смесено земеделие към специализирано производство; промени в терена и повърхността на земеделските площи; отводняване, мелиорация и преобразуване на влажни зони, блата и др. в селищни или развлекателни зони; пренос на електричество и комуникации (кабели).

В Червената книга (2015) основните посочени заплахи за вида са пресушаване и деградация на естествените влажни зони със стоящи води. Използването на отрови за борба срещу гризачи; безпокойство от рибари.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната **само като мигриращ (концентриращ се) с неизвестна численост**. Тъй като не е посочена численост на мигриращата популация не може да се каже какъв процент от националната популация се

опазва в 33 „Кресна“. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е изолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

Защитената зона не попада в районите с интензивна миграция на вида (миграцията е най-интензивна по Черноморието). По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. в защитената зона е установен 1 преминаващ/мигриращ индивид. Данните от eBird за района на Кресна показват, че е установен 1 индивид – <https://ebird.org/species/wemhar1/L2158264>. Видът не е отчетен на станция „Рупите“ по време на пролетната миграция (Нанкинов и др., 1979).

Наличните данни не показват концентрация на вида в зоната, още повече че тя не попада на миграционните пътища на вида. В този контекст, зоната не е от значение за миграцията на вида. На базата на тези данни предлагаме оценката за концентриращата популация да бъде променена от "С" в "D". Не е налице необходимост за разработване на специфични цели за вида в защитената зона.

Необходимост от промени в СФД

Поради факта, че територията на защитената зона не попада в значимите територии за мигриране на индивида през страната и че не са налице данни за по-висока численост на преминаващите индивиди в зоната, предлага се промяна на СФД, като оценката за концентрираща се популация се променя от "С" в "D".

Species			Population in the site							Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A081	<i>Circus aeruginosus</i>			c				P	DD	D			

Цитирана литература:

Нанкинов Д., Т. Мичев, В. Костова, Б. Иванов, В. Пенков. 1979. Первые результаты орнитологических исследований на станции „Рупите“ (Юго-Западная Болгария). Вестник Зоологии, 3: 45-52.

- Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 166-168.
- Янков, П. (отг. ред.). 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 140-141.
- Мичев, Т., Ц. Петров, С. Спасов. Тръстиков блатар, *Circus aeruginosus*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 168.
- Матеева, И., П. Янков. 2013. Характер на миграцията на 42 вида птици от българската орнитофауна според нивото на съвременните познания - доклад в рамките на обособена позиция 7 „Определяне и минимизиране на рисковете за дивите птици”, по дейност 4 от проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза I”, 114-118.
- BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 164.
- Cardador, L., E. Planas, A. Varea, S. Mañosa. 2012. Feeding behaviour and diet composition of Marsh Harriers *Circus aeruginosus* in agricultural landscapes. *Bird Study* 59(2):228-235
- Alves, M., J. Ferreira, I. Torres, C. Fonseca. 2014. Habitat Use and Selection of the Marsh Harrier *Circus aeruginosus* in an Agricultural-Wetland Mosaic. *Ardeola: International Journal of Ornithology* 61(2):351-366.
- Michev, T., L.A. Profirov, B.T. Michev, L.A. Hristov, A.L. Ignatov, E.H. Stoynov, N.H. Chipev. 2018. Long-term Changes in Autumn Migration of Selected Soaring Bird Species at Burgas Bay, Bulgaria. *Acta zool. bulg.*, 70 (1): 57-68.

26. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A231 *CORACIAS GARRULUS* (СИНЯВИЦА)

Идентификация

Дължина на тялото: 30-32 cm, размах на крилата: 66-73 cm. По размери е малко по-дребна от гарга, с характерно блестящо синьозелено оперение. Клюнът е здрав и масивен като при врановите птици. Лети с бърз полет и каца по сухи клони на единични дървета или на жици сред открити полета. Често лови насекоми във въздуха.

Европейско-туркестански вид, който гнезди в Централна и Южна Европа на изток до Алтай, в Северозападна Африка, Мала Азия, Сирия, Месопотамия, Средна Азия, Афганистан и Северозападна Индия. В Европа гнездовата популация е между 53 000–110 000 гнездещи двойки. Прелетен вид, който зимува в тропична Африка, на юг до Капска земя. В България е гнездящо-прелетен и преминаващ вид. През пролетта най-рано наблюдавана на 2 април. Обикновено пролетния прелет е през втората половина на април и през май. Есенният прелет от края на юли до втората половина на септември (Нанкинов и др., 1997). Има почти плътно разпространение в равнините и някои нископланински части на страната, особено покрай р. Дунав, в северната и източната част на Дунавската равнина, включително Лудогорието и Добруджа, както и южно от Стара планина в почти цялата Тракийската низина (от Пазарджик до Бургас), Източните Родопи, Сакар, Дервентските възвишения и др. Числеността е неравномерна, по-висока покрай р. Дунав, в централните и източните части на Дунавската равнина, Добруджа, Сливенската котловина и на югозапад до към Стара Загора, централната част на Тракийската низина, в Източните Родопи, хълмистите райони източно от р. Тунджа и др. Като цяло през периода 1990–2005 г. числеността нараства, което съвпада с рязкото снижаване на промишленото замърсяване и използването на препарати в селското стопанство, особено през периода 1990–2000 г. (Янков, отг. ред., 2007). Размножаването в страната е слабо проучено. Към гнездене пристъпва към средата на май, но сроковете за размножаване са твърде разтеглени. Гнезди в хралупи на дървета (орех, дъб, върба, бряст) на височина 3-7 m, както и в дупки в льосови брегове. В тях изкопава "тунел" с дължина до 2 m, който завършва с гнездова камера. Строежът на гнездото започва в началото на май. Пълното люпило се състои от 4-6 бели овални яйца. Младите напускат гнездото в края на юни. При изхранването на малките участие вземат и двамата родители. В стомашно съдържание на възрастни птици са установени остатъци от *Coleoptera*, *Orthoptera* и гъсеници от *Pieridae* и *Liporidae* (Нанкинов и др., 1997). Каца по сухи клони на единични дървета или на жици сред открити полета, откъдето оглежда за плячка. Събира насекоми от земята, но често ги лови и във въздуха.

Включен в Червена книга на Р България в категория „уязвим“.

Характеристика на местообитанието: Обитава полета и обработваеми земи с единични стари дървета, крайречни насаждения, крайнини на гори и по-рядко скалисти брегове, проломи и дефилета (Нанкинов и др., 1997). Според Янков (отг. ред., 2007) синявицата гнезди в хралупи на стари единични или групи дървета сред открити площи, особено в крайречни ивици дървета, покрайнини на разредени широколистни гори в равнините, изоставени овощни градини. Използва вече издълбани хралупи от зелен или сив кълвач. Често се заселва и в дупки в отвесни льосови, пясъчни или земни стени. Надморска височина – от 0 до 600 m.

В западна и централна Европа синявицата не гнезди в естествени хралупи, а използва поставени от човека къщички за гнездене. Популациите на вида в Румъния, Испания, България и Естония са най-многочислени и там видът гнезди в естествени хралупи и дупки (Kiss et al., 2020). В Европа синявицата е „уязвима“ (SPEC 2), тъй като намаляват естествените ѝ места за гнездене – хралупи в стари дървета сред

обработваеми земи. Ето защо всички проучвания, които бяха намерени разглеждат гнездовата биология на вида в къщички за гнездене и няма информация за гнездовата плътност на вида.

Изследване в Унгария (Kiss et al., 2014) разкрива, че синявицата има най-висок гнездови успех в т.нар. земеделски мозайки (обработваеми земи с единични или групи дървета), отколкото в естествени тревисти местообитания, където артроподите, които са основната плячка на вида са в по-голямо изобилие. Изследването на Finch (2016) разкрива, че разстоянието на което се отдалечават индивидите от гнездото (къщичка за гнездене) при търсене на храна варира между 250 и 750 m, като в Словакия има наблюдения и за 1800 m. Друго изследване в Унгария (Kiss et al., 2016) разкрива, че запазването на ландшафтната хетерогенност е ключов фактор при опазването на вида. Къщичките за гнездене са много ефективен метод за предоставяне на допълнителни места за гнездене в естествени местообитания, които вече не предлагат хралупи, а разполагат с достатъчни хранителни ресурси за вида.

Състояние на вида на национална ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **2000 и 4500 двойки**. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е намаляваща, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: Изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища); Преобразуване от един вид земеползване на земеделска земя в друг.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **10-12 двойки**. Зоната поддържа 0,3- 0,5% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

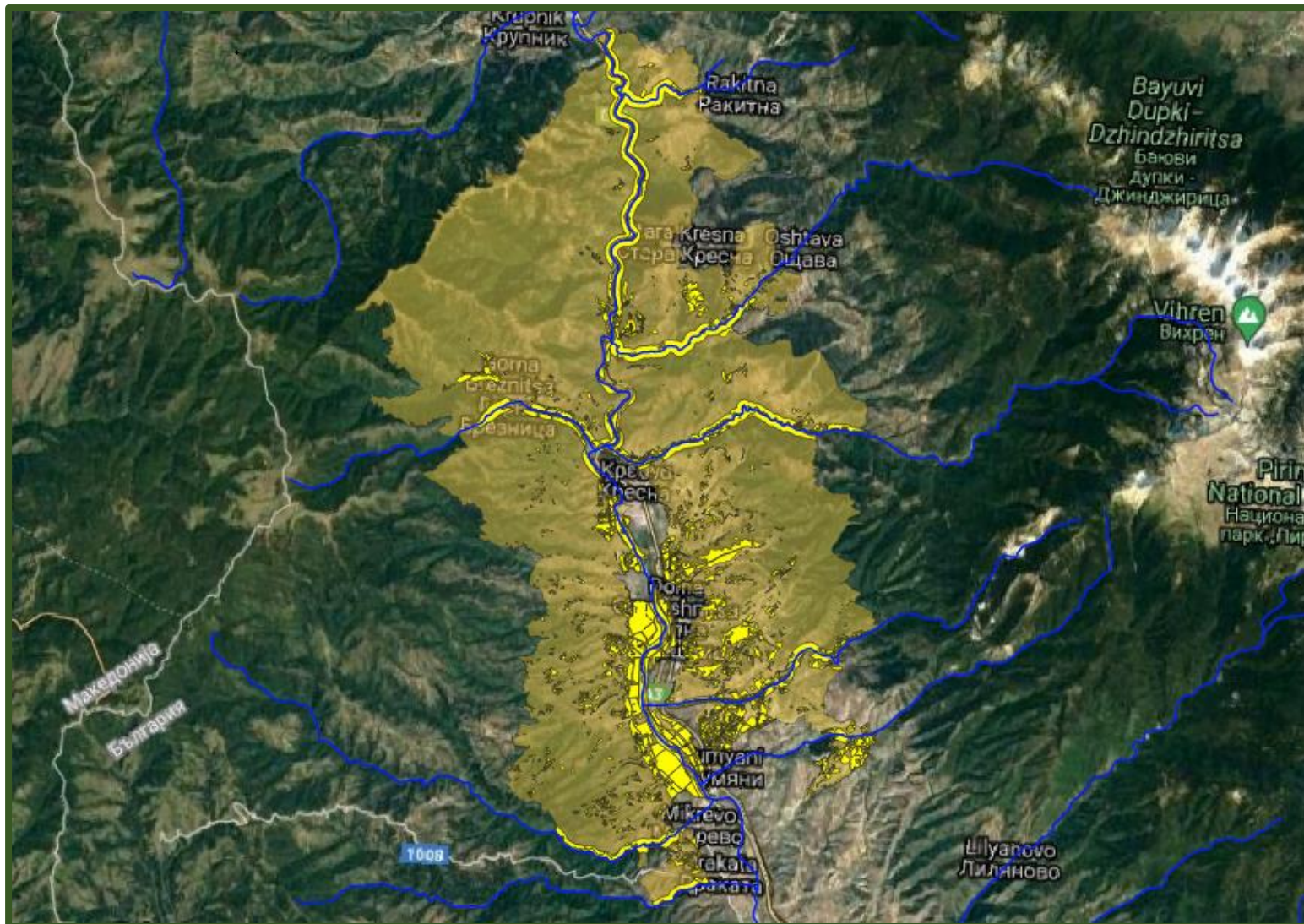
По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. Данните от eBird за 2021 г. (януари-август) за района на Кресна показват, че вида не е наблюдаван. Атласа на гнездящите птици в България (2007) разкрива, че югозападните части на страната, където се намира и Кресна, се характеризират с най-слабо разпространение и ниска численост. Nikolov and Spasov (2005) не съобщават вида в своето изследване в района на Кресна. Необходими са целеви изследвания на вида в зоната за установяване текущата гнездова численост.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина до 600 m;
- Крайречни гори;
- Обработваеми земи;
- Територии със смесено земеползване;
- Пасища.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 27*.

Фигура 27: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в зоната е 3517 ha.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

Синявицата е типичен нощен мигрант. Мигрират поединично с активен полет. През деня отделните индивиди могат да се наблюдават по далекопроводи и единични дървета (Finch T., 2016). Характерът на миграцията на вида през територията на страната е процес на широк фронт, без концентрации. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през периода на миграция на 2020 г. видът не е установен. Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона. В този контекст не следва да се очакват концентрации на вида в защитената зона. Изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "С" в "D". Поради тази причина не е налице необходимост за разработване на специфични цели за вида по време на миграция в защитената зона.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 10 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 10-12 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 10-12 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. Атласа на гнездящите птици в България (2007) разкрива, че югозападните части на страната, където се намира и Кресна, се характеризират с най-слабо разпространение и ниска численост. Независимо от това, в зоната са налични подходящи местообитания за гнездене на вида и вероятно той гнезди там. Тъй като разстоянието, на което се отдалечават индивидите от гнездото при търсене на храна варира между 250 и 750 м,	Междинна цел: Да се установи гнездовата популация на вида чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			може да кажем, че една гнездова територия представлява кръг с център гнездото и радиус 500 - 1000 m, т.е. около 80 - 315 ha. Това потвърждава популационната численост от най-малко 10 двойки, при площ на подходящите местообитания от 2776 ha. Необходими са допълнителни проучвания за гнездовата популация, поради което е формулирана междинна цел.	
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 3517 ha	За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Надморска височина до 600 m; Крайречни гори; Обработваеми земи; Територии със смесено земеползване; Пасища. На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 3517 ha. Важно е да се има предвид, че характеристиките на местообитанието, като типове земеползване следва да бъдат запазени.	Да се поддържа площта на подходящите местообитания на вида в зоната с размер на най-малко 3517 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната	Брой подходящи дървета за гнездене на ha	Най-малко 1 брой подходящи дървета за гнездене	Видът гнезди в хралупи на дървета (орех, дъб, върба, бряст) на височина 3-7 m. В защитената зона не са налице подходящи територии с лъсови скали, така че не се очаква видът да гнезди и в такъв тип	Междинна цел: Да се установи броя на подходящите дървета за гнездене, както и високи места, подходящи за лов, на хектар, чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
	Брой високи места за ловуване	Най-малко 10 високи места, подходящи за ловуване на хектар	<p>местообитания. Не са реализирани проекти за инсталиране на къщички за гнездене.</p> <p>В този контекст, критично важно е да се запази дървесната растителност (орех, дъб, върба, бряст), разположена мозаечно в териториите със смесено земеползване, крайречните гори и по синурите на земеделските земи. Гъстотата на такива дървета следва да е не по-малка от 1 дърво на хектар, с дебелина на ствола от 30 cm. Към настоящия момент не са налични данни за броя на подходящите дървета, поради което е формулирана междинна цел. В случай, че този брой е по-малък от целевата стойност и като се има предвид дългият период от време за постигане на благоприятна стойност по този параметър, могат да се предприемат действия за инсталиране на къщички за гнездене на вида, което ще подобри състоянието на популацията в много кратък период от време.</p> <p>Когато ловува, вида се нуждае от високо място за ловуване. Това е птица, подобна на врабче, и според нейната биология трябва да има поне 10 високи места за ловуване на хектар в подходящите местообитания на вида - дървета, храсти, електрически проводници и други по-високи структури. Няма налични данни за броя на високите места за ловуване</p>	

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			на хектар, по тази причина е формулирана междинна цел.	

Необходимост от промени в СФД

Необходима е промяна в СФД по отношение на концентриращата се популация на вида в зоната. В България модел на разпространението на вида по време на миграция е публикуван на страницата на Информационната система за защитените зони от екологичната мрежа Natura 2000. Въз основа на тези данни се вижда, че защитената зона не попада в територия с оптимални местообитания за вида по време на миграция. В този контекст, не може да се очакват концентрации и струпвания по време на миграция и логично, по време на мониторинга на птици в зоната през месеците август и септември 2020 г. видът не е отчетен. Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона.

Във връзка с посоченото по-горе може да се направи обоснован извод, че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "С" в "D".

Информацията в СФД за гнездящата популация остава непроменена, тъй като не са налични нови данни, които да обосновават промяна.

Species				Population in the site						Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A231	<i>Coracias garrulus</i>			c				P	DD	D			
B	A231	<i>Coracias garrulus</i>			r	10	12	p	V	G	C	B	C	C

Използвана литература:

Нанкинов Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“ и Издателство „Пенсофт“, 348-350.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 630—631.

Мичев Т. 2015 Синявица, *Coracias garrulus*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2015. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 260.

Kiss O., I. Catry, J. M. Avilése, S. Barišićf, T. Kuzmenkog, S. Cheshmedzhievh, A. T. Marques, A. Meschinil, T. Schwartz, B. Tokody, Z. Végvári. 2020. Past and future climate-driven shifts in the distribution of a warm-adapted bird species, the European Roller *Coracias garrulus*. BIRD STUDY, 1-17.

Kiss O., Z. Elek, C. Moskát. 2014. High breeding performance of European Rollers *Coracias garrulus* in heterogeneous farmland habitat in southern Hungary. Bird Study, 61: 496–505.

Kiss O., B. Tokody, B. Deák, C. Moskát. 2016. Increased landscape heterogeneity supports the conservation of European rollers (*Coracias garrulus*) in southern Hungary. Journal for Nature Conservation, 29: 97-104.

Finch T.M. 2016. Conservation ecology of the European Roller. A thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy, School of Biological Sciences, University of East Anglia, UK, 183 p.

Kovacs A., Barov B., Orhun C., Gallo-Orsi U. (2008) International Species Action Plan for the European Roller *Coracias garrulus garrulus* (...) p. ISSN (...)

27. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A122 CREX CREX (ЛИВАДЕН ДЪРДАВЕЦ)

Идентификация

Дължина на тялото: 27-30 cm, размах на крилата: 46-53 cm. Оперението му е подобно на това на пълпъдъка, но има характерни тухленоръждиви пера по крилата. Води скрит начин на живот, като рядко излита, а през повечето време остава в гъстите треви. Обаждането му се чува предимно нощем и наподобява „крекс-крекс“, което се повтаря многократно. Малките са изцяло с черен пух и напускат гнездото почти веднага след излюпването си.

Европейски вид. Гнездовият му ареал се простира от Северна и Централна Европа до Западен Сибир. Повече от половината от световната популация на вида гнезди в Азия. Гнездовото му разпространение в Европа е мозаично, като България се намира на южната граница на гнездовия му ареал. Видът е прелетен и зимува в саваните на Южна, Централна и Югоизточна Африка. В България видът е гнездящо-прелетен и преминаващ (Делов и Петков, 2002).

Съгласно Червена книга на Р България (2015) към средата на миналия век е чест по влажни ливади около блатата (Патев, 1950), но по-късно отново е определен като застрашен (Боев, 1985). В исторически план има 3 флукуации на числеността във връзка с изсичането на горите, водещо до появата на подходящи местообитания. Последвалото интензифициране на земеделието предизвиква драстично спадане на числеността (Delov, 1999). Мъжките са силно териториални, като площта на индивидуалните им участъци е средно 8,9 ха. Периодът на размножаване при този вид настъпва през май до м. юни. Формира временни двойки, които се разпадат с пристъпването на женската към мътене. Обикновено и най-често женската снася по 8-12 яйца. Мъти само женската. Понастоящем има мозаечно разпространение предимно в Западна България (Delov et al., 1995; Delov, 1998; Delov and Jankov, 1997). По-значимите находища се намират в Софийско-около 850 токуващи мъжки, Западна Стара планина и Централен Балкан - 1500, Понор планина - 120, по линията Трън-Брезник- до границата- 250. Сравнително малоброен е по Дунавското и Черноморското крайбрежие, Добруджа и Източни Родопи. Общата численост в страната е между 4000 и 6000 двойки (Delov, 1999). В Атласа на гнездящите птици в България (2007) видът е с численост 4000-8800 токуващи мъжки. Уязвим вид VU.

Миграцията на вида е от средата на април, като продължава до средата на май. Есенната миграция започва през последната декада на август и продължава до края на октомври. Отделни екземпляри се задържат и до края на ноември. През есента миграцията е по-интензивна и то главно по протежението на Черноморското крайбрежие. Най-важното за вида място по време на миграцията е нос Калиакра, където стационарират голям брой птици. Образува смесени ята с пълпъдъка (Delov, 1995).

Характеристика на местообитанието: През гнездовия период видът обитава силно овлажнени (хигрофилни) и средно овлажнени (мезофилни) високотревни ливади в низините между 500 и 1800 m н. в, като в планините достига в някои места и до 2500 m надморска височина (в Национален парк „Пирин“). Най-съществено значение за вида имат ливадите, доминирани от тревите ливадна метлица (*Poa pratensis*), ливадна лисича опашка (*Alopecurus pratensis*) и острици (*Carex* sp.). От съществено значение е височината на тревната покривка – между 10 и 176 cm, средно 68,6 cm. Видът избягва сухолюбиви и нискотревни съобщества, като в такива местообитания може да се установи само по време на миграция.

Ливадния дърдавец е зоофаг – предимно ентомофаг (храни се с насекоми), като предпочита едрите насекоми – скакалци, твърдокрили, кожокрили и др. В хранителния му спектър влизат и значително количество голи охлюви, а също и дъждовни червеи. По време на миграция вида се храни и със семена на плевели и житни растения.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва само като **гнездящ** с популация между 2000 и 4500 двойки. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция е намаляваща. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Превръщане от системи за смесено земеделие и агролесовъдство към специализирано (например монокултури) производство.

В Червената книга (2015) основните посочени заплахи и въздействия са разрушаване на местообитанията - разораване на ливади, ранно косене, палежите на стърнищата, интензификация на земеделието, прекомерно използване на инсектициди, лов.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** в зоната, с численост 3 двойка. Зоната поддържа 0,06-0,15% от националната гнездова популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизоллирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

Извършения мониторинг през гнездовия период на 2020 г. не установява вида в зоната. По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът също не е бил установен. Данните от eBird показват, че видът не е наблюдаван в района на Кресна (<https://ebird.org/species/corcre/BG>).

Ливадният дърдавец е със скрит начин на живот като мъжкят токува главно през тъмната част на денонощието. Видът се установява, че присъства в дадена територия най-често по токуването на мъжките индивиди през май и юни. В периода 1991-1997 г. са проведени няколко изследвания за разпространението и числеността на вида в страната (Делов и Петков, 2002). Въпреки че, това са данни от преди 20 години все пак дават представа за типове местообитания, които обитава видът и основните му гнездови находища. Тези изследвания (Delov, 1999) показват, че видът избягва районите със средиземноморско влияние – Черноморско крайбрежие и поречието на р. Струма, като е разпространен в Евросибирската и Субевросибирската зоогеографски области на страната. Както беше споменато по-горе видът обитава суходлюбиви тревни съобщества само по време на миграция. Според нас има противоречие в информацията за разпространението на вида по поречието на Струма. В Червената книга (2015) и в Атласа на гнездящите птици в България (2007) са представени квадрати по поречието

на реката, където видът се среща, докато в Националния план за опазване на вида (Делов и Петков, 2002) е посочена карта на гнездовото разпространение, в която между Благоевград и Мелник видът не присъства.

В защитената зона има подходящи местообитания за гнездене на ливадния дърдавец, независимо че той не е установен там. Това са планинските сенокосни ливади около рекички и разливи без високите била.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- планински сенокосни ливади (6520) с 80% покритие на тревиста растителност (над 500 м надморска височина), край реки, рекички и разливи.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 28*.

Фигура 28: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 370 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 3 пеещи мъжки	<p>В ОВМ (2007 г.) е посочена численост от 3 двойки на гнездовата популация. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени също 3 двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен.</p> <p>Ливадният дърдавец е със скрит начин на живот като мъжкят токува главно през тъмната част на денонощието. Видът се установява, че присъства в дадена територия най-често по токуването на мъжките индивиди през май и юни. В периода 1991-1997 г. са проведени няколко изследвания за разпространението и числеността на вида в страната (Делов и Петков, 2002). Въпреки че, това са данни от преди 20 години все пак дават представа за типовете местообитания, които обитава видът и основните му гнездови находища. Тези изследвания (Delov, 1999) показват, че видът избягва районите със средиземноморско влияние – Черноморско крайбрежие и поречието на р. Струма, като е разпространен в Евросибирската и Субевросибирската зоогеографски области на страната. Както беше споменато по-горе видът обитава сухолюбиви тревни съобщества само по време на миграция. Според нас има противоречие в информацията</p>	Междинна цел: Да се установи настоящата гнездова численост на вида в зоната чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>за разпространението на вида по поречието на Струма. В Червената книга (2015) и в Атласа на гнездящите птици в България (2007) са представени квадрати по поречието на реката, където видът се среща, докато в Националния план за опазване на вида (Делов и Петков, 2002) е посочена карта на гнездовото разпространение, в която между Благоевград и Мелник видът не присъства.</p> <p>В защитената зона има подходящи местообитания за гнездене на ливадния дърдавец, независимо че той не е установен в нея. Това са планинските сенокосни ливади около рекички и разливи без високите била. Предвид отсъствието на данни за гнездене на вида в зоната е формулирана междинна цел.</p>	
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания в зоната	ha	Най-малко 370 ha	За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: планински сенокосни ливади (6520) с 80% покритие на тревиста растителност (над 500 м надморска височина), край реки, рекички и разливи. На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 370 ha.	Поддържане на площта на подходящите местообитания за вида в зоната в размер на най-малко 370 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите	Височина на тревостоя	Най-малко 20 cm	Ливадният дърдавец обитава планински сенокосни ливади (местообитание 6520) със средна и висока височина на растителността. Периодът на гнездене при този вид продължава	Поддържане на височината на тревостоя от най-малко 20 cm

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
местообитания на вида в зоната по време на гнездовия период			от май до август. Това налага коситбата да се извършва след приключването на гнездовия период (след 15 август). При теренната работа през 2020 г. (края на юни – средата на юли), липса на коситба или нерегулярна такава е отбелязана за повечето от посетените през 2020 г. полигони на 6520. В тази връзка състоянието на вида по този параметър е благоприятно. Същевременно, целите за вида следва да бъдат хармонизирани с тези за природно местообитание 6520.	

Необходимост от промени в СФД

Необходима е актуализация на стандартния формуляр. Единицата за популация трябва да се промени. Поради методологията за мониторинг, по-добре е популацията да се изрази като брой пеещи мъжки.

Species			Population in the site							Site assessment				
Group	Code	Scientific Name	S	NP	Type	Size		Unit	Cat. C / R / V / P	Data qual.	A / B / C / D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A122	<i>Crex crex</i>			r	3	3	emales	G	G	C	B	C	C

Цитирана литература:

Делов В., Н. Петков. 2002. Национален план за действие за опазване на ливадния дърдавец (*Crex crex*) в България, 2002-2006. – В: Янков П. (отг. ред.). Световно застрашени видове птици в България. Национални планове за действие за опазването им, Част 1. БДЗП-ПДСВ, Природозащитна поредица, Книга 4, БДЗП, София, 183-203.

Делов В. 2015. Ливаден дърдавец, *Crex crex*. В: Големански В. и др. (Ред.) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 268 с.

БОЕВ Н. 1985. Ливаден дърдавец, *Crex crex*. - В: Ботев Б., Ц. Пешев (отг. ред.). Червена книга на България. Т. 2, С, БАН. 183 с.

ПАТЕВ П. 1950. Птиците в България. – Фауна на България, т. 1., С., БАН, 364 с.

Симеонов С., Т. Мичев, Д. Нанкинов 1990. Фауна на България. Aves. Том 20. Част I. София, БАН, 257-258 с.

Delov V. 1995. Investigation of the Corncrake (*Crex crex* L.) in the Region of Sofia. - *Annuaire de l'Universite de Sofia*, Vol. 88, livre 4, 25-31.

Delov V. 1998. National Corncrake Survey in Bulgaria' 96 (Final report). Sofia, BSPB/BirdLife Bulgaria, 28 p.

Delov V. 1999. The Corncrake (*Crex crex*) in Bulgaria. In: Schäffer, N., U. Mammen (eds). Proceedings of the International Corncrake Workshop 1998, Hipolstein/Germany, 17-24 p.

Delov V., P. Jankov and N. Petkov 1995. Pilot National Survey on the Corncrake (*Crex crex*) in Bulgaria (Final report), Sofia, BSPB/BirdLife Bulgaria, 16 p.

Delov V., P. Jankov. 1997. National survey of the Corncrake, *Crex crex* in Bulgaria in 1995. - *Die Vogelwelt*, 118: 239-241.

28. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A868 *LEIOPICUS MEDIUS* (СРЕДЕН ПЪСТЪР КЪЛВАЧ)

Идентификация

Дължина на тялото: 20-22 cm. Размах на крилата: 33-34 cm. По-дребен от големия пъстър и сирийският пъстър кълвач. Възрастните са с черни гръб и надопашка, бели плещи и бели ивици по крилата; челото е беззникаво, а темето и тилът са червени; черната ивица по бузата не се свързва с тила, клюна и раменете; гърдите и коремът са беззникави с надлъжни черни ивици, а подопашката е червена. Най-силно подвижният кълвач, който рядко се застоява за кратко време на едно място. Каца както по ствола, така и по страничните клонове на дърветата (Нанкинов и др., 1997; Симеонов и др., 1991).

Приоритетен за опазване застрашен от изчезване вид (ЗБР, Приложение 2), защитен на територията на цялата страна (ЗБР, Приложение 3). Не е включен в Червена книга на Р България (2011).

Гнезди в Европа от Югозападна Швеция и Белгия до Централна Франция, Югозападна Испания, Италия и Балканския полуостров до Гърция включително, също в най-западните и югозападните части на Европейската част на Русия до Калининградската област и Литва, околностите на Москва, Харков и Източна Украйна. Гнездовата численост в Европа е оценена на 301 000-678 000 двойки (BirdLife International, 2017). В България е постоянен вид, като през зимата се среща по-често в равнините. С петнисто и разпръснато разпространение на по-голямата част от територията на страната, по-плътно в планините, районите с равнинни гори и по поречието на някои от по-големите реки (Дунав, Тунджа, Марица, Струма, Арда и др.). С отделни находища в Дунавската равнина, Тракийската низина и други по-ниски райони. Според Янков (2007) числеността в страната наброява 12 000–20 000 двойки. Гнезда са установени на бук и елша. В други части на Европа гнезди в хралупи на широколистни дървета на височина от 1-2 до 20 m. Хралупата се дълбае от двете птици. Пълното люпило е 4-8 яйца. Мътят и двете птици в продължение на 12-14 дни. Малките напускат гнездото на 20-23 дневна възраст. В стомасите на отстреляни екземпляри са установени остатъци от сем. *Ipidae*, сем. *Formacidae*, сем. *Cerambycidae*, растителни части (Нанкинов и др., 1997).

Характеристика на местообитанието: Гнезди в стари широколистни и смесени листопадни гори (особено дъбови), алувиални и много влажни гори и храсталаци, включително по-широки и с повече дървета крайречни ивици, както и стари овощни градини, дървесни и храстови плантации. По-рядко се среща в смесени гори, иглолистни гори и градски паркове и градини, най-вече в такива от лесопарков тип. Разпространен на надморска височина до 1500 m (Янков, ред., 2007).

Средните пъстри кълвачи се хранят главно върху широколистни дървета с груба кора. Най-използваните дървесни видове са дъбовете, но могат да се хранят и върху букове (*Fagus sylvatica*), тополи (*Populus spp.*), елши (*Alnus spp.*), брези (*Betula spp.*) или върби (*Salix spp.*). Независимо от дървесните видове, средните пъстри кълвачи предпочитат дървета с голям диаметър - поне 36 cm. Хранят се предимно върху живите части на короната на дърветата. Мускулите на врата и клюна са по-слаби при средния пъстър кълвач в сравнение с другите кълвачи. Затова предпочитат дървета с по-мека дървесина за издълбаването на хралупа. В действителност този кълвач често използва изгнили дървета, живи дървета с гниеща мека дървесина или дънери. Предпочитани дървесни видове за хралупи в блатисти гори са черна елша (*Alnus glutinosa*) и планински ясен (*Fraxinus excelsior*), докато в дъбово-габаровите гори са обикновен габър (*Carpinus betulus*) и обикновен дъб (*Quercus robur*) (Robles et al., 2021; Hebda et al., 2016). Според Müller et al. (2009) средният пъстър кълвач обитава гори със средна възраст повече от 95 години, като диаметра на дърветата на нивото на гърдите трябва да е повече от 36 cm. Заплаха за гнездовата популация

на средния пъстър кълвач е фрагментацията на дъбовите гори. Друго изследване в Полша (Kosiński and Kempa, 2007) установява, че гнездовата плътност на вида е 0,9-1,0 територии на 10 ha. Средният диаметър на дърветата на нивото на гърдите, в които видът си прави гнезда трябва да е повече от 56 cm.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **10 000 и 12 000 двойки**. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е неизвестна. Посочени са следните заплахи: Преобразуване в други видове гори, включително монокултури; Залесяване с неместни или нетипични видове; Дърводобив (с изключение на гола сеч) на отделни дървета.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

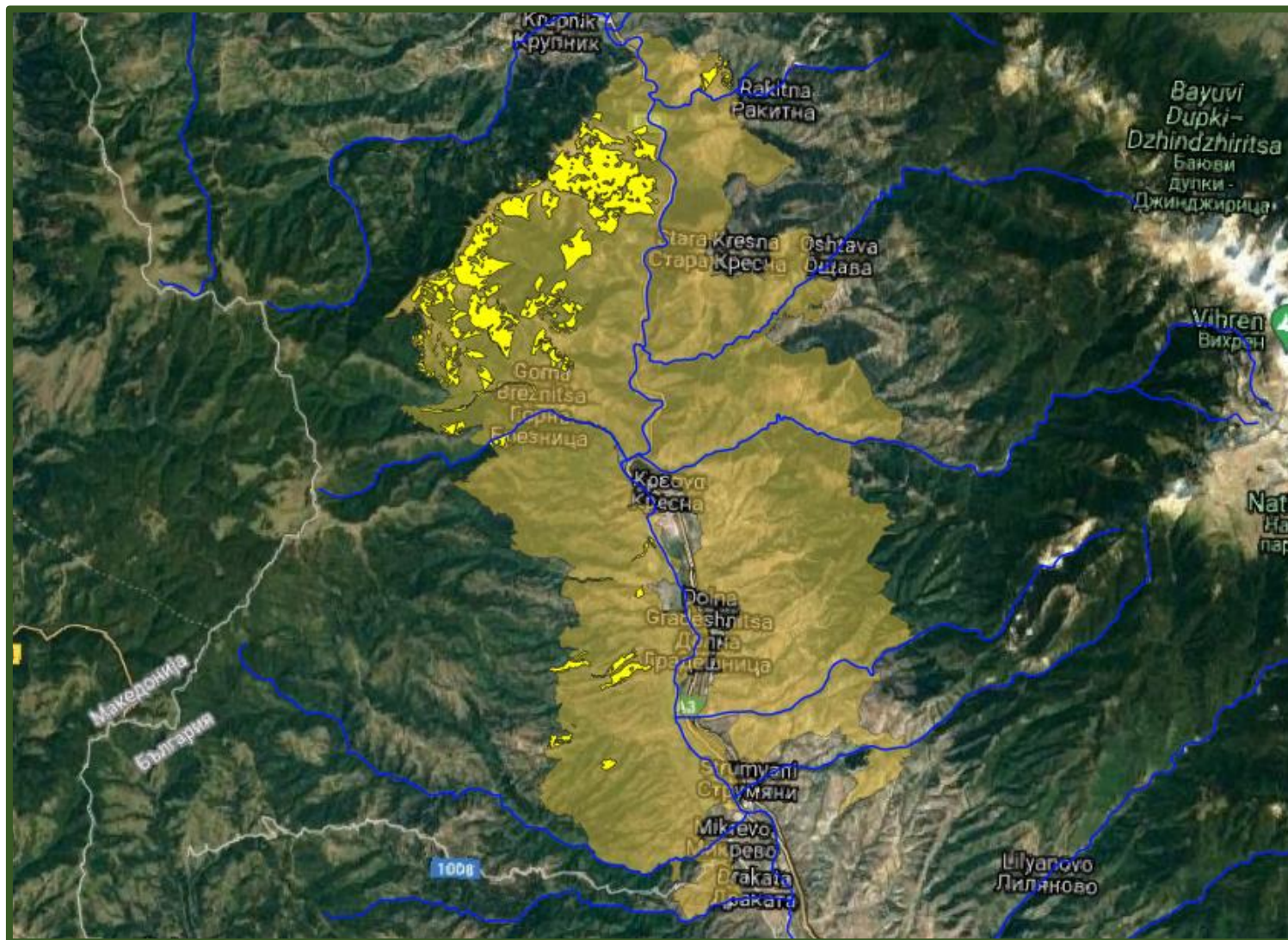
Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** за зоната с численост **20-30 двойки**. Зоната поддържа 0,2 - 0,3% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

В ОВМ Кресна (2007 г.) са посочени 15-20 двойки. Изследването на Nikolov and Spasov (2005) в южните части на зоната установява единични птици (1-2 индивида). Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. не установява вида в зоната. Данните от eBird за района на Кресна показват, че са установени 4 индивида. - <https://ebird.org/species/eubeat1/L2158264>. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 2 индивида.

За определяне на площта на подходящите местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина до 1500 м;
- Широколистни гори (включително крайречни гори) на възраст над 90 години.

Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 29*.

Фигура 29: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 1579 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 20 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 15-20 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени също 20-30 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. Изследването на Nikolov and Spasov (2005) в Кресненското дефиле установява само единични птици. Тъй като няма конкретни изследвания за настоящата численост на вида в зоната, формулирана е междинна цел.	Междинна цел: Да се установи настоящата численост на гнездящата популация на вида в защитената зона чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 1579 ha	За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Надморска височина до 1500 м; Широколистни гори (включително крайречни гори) на възраст над 90 години. На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 1579 ha.	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 1579 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната – наличие на хабитатни	Брой на хабитатни биотопни дървета за гнездене на ha	Най-малко 10 хабитатни биотопни дървета за гнездене на ha на възраст над 120 години и с	Независимо от дървесните видове, средните пъстри кълвачи предпочитат дървета с голям диаметър - поне 36 cm. Мускулите на врата и клюна са по-слаби при средния пъстър кълвач в сравнение с другите кълвачи. Затова предпочитат дървета с по-мека дървесина за издълбаването на хралупа. Предпочитани	Увеличаване на броя на хабитатните биотопни дървета до достигане на целевата стойност от най-малко 10 дървета на ha, на

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
биотопни дървета за гнездене		диаметър по-голям от 36 см	<p>дървесни видове за хралупи в блатисти гори са черна елша (<i>Alnus glutinosa</i>) и планински ясен (<i>Fraxinus excelsior</i>), докато в дъбово-габаровите гори са обикновен габър (<i>Carpinus betulus</i>) и обикновен дъб (<i>Quercus robur</i>).</p> <p>Биотопното дърво трябва да бъде на възраст на 120 години. За осигуряване на добро състояние на вида в зоната е важно наличието на най-малко 10 подходящи за гнездене дървета – широколистни дървета с диаметър по-голям от 36 cm на ha.</p> <p>Най-добре е биотопните дървета да бъдат в групи, а не по единично. Инвентаризацията на горите не предвижда събиране на данни по този параметър и такива данни не са налични в плановете за управление на горите.</p> <p>Този параметър се определя и за оценка на състоянието на горските местообитания в зоната. За да се установи настоящата стойност на този параметър, в полевите проучвания в зоната през 2020 г., е направена случайна извадка от експериментални райони (30 експериментални райони, с размер 100 m² за повечето от горските местообитания в зоната) в две насаждения, типични за местообитанията. Въз основа на тези проучвания и експертна оценка, броят на големите/биотопни дървета е под целевата стойност. Следователно, състоянието на</p>	възраст над 120 години и с диаметър по-голям от 36 см

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			местообитанието по този показател трябва да бъде подобро.	
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната – количество мъртва дървесина (средно притеглена стойност)	% или м ³ /ha	Най-малко 10% от запаса на насажденията, но не по-малко от 25 м ³ /ha, включително най-малко 10 стоящи мъртви дървета и достатъчно количество от лежаща мъртва дървесина	<p>Мускулите на шията и клюна са по-слаби при средния пъстър кълвач, отколкото при другите кълвачи. Затова те предпочитат дървета с по-мека дървесина за издълбаване на хралупата. Всъщност този кълвач често използва изгнили дървета, живи дървета с гниеща мека дървесина или трупи.</p> <p>Предложеният параметър определя мъртвата дървесина като процент от запаса на насажденията. Колкото по-голям е този запас, толкова по-голям е обемът на мъртвата дървесина, преизчислена в т3/ha.</p> <p>Въпреки това, за да се осигури съответствие с екологичните изисквания на вида, в зависимост от наличието на мъртва дървесина, нейното количество не трябва да бъде по-малко от 25 т³/ha. Трябва да се избере по-високата от двете стойности, изчислена в т³/ha - или 10% от наличността на ha, или 25 т³/ha.</p> <p>Мъртвото дърво трябва да стои изправено. Минималният диаметър на стоящите мъртви дървета трябва да бъде 20 см. Важно е да има поне 10 стоящи мъртви дървета с този диаметър.</p> <p>Инвентаризацията на горите не предвижда събиране на подробни данни по този параметър и</p>	<p>Подобряване на количеството мъртва дървесина до достигане на целева стойност от най-малко 10 % от запаса на насажденията, но не по-малко от 25 м³/ha.</p> <p>Междинна цел: да се определи броя на стоящите мъртви дървета и техния диаметър и обема в м³/ha в местообитанието.</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>такива не са налични в плановете за управление на горите.</p> <p>За да се установи настоящата стойност на този параметър, в полевите проучвания в зоната през 2020 г., е направена случайна извадка от експериментални райони (30 експериментални райони, с размер 100 м² за повечето от горските местообитания в зоната) в две типични насаждения за мястообитанията. Установено количество мъртва дървесина е 5% от наличността/парка и дебелината на мъртвите дървета е по-малка от целевата. Това ни дава основание да определим състоянието на местообитанието по този показател като неблагоприятно. Не е налична обаче достатъчно информация за броя на стоящите мъртви дървета и техния диаметър, както и за обема в м³/ха. Поради тази причина е определена междинна цел.</p>	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД, поради липсата на достатъчно данни за този вид.

Цитирана литература:

Нанкинов, Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов. 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II. София, издателство „Пенсофт“: 359-360.
 Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 172.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 368-369.

BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 166.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus*, 26 (124): 273 – 282.

Robles, H., Ciudad, C. & Fernández-García, J. M. 2021. Ecological considerations to conciliate forest activities and conservation of the Middle Spotted Woodpecker. РОСТЕФА Habios project.

Hebda G., Wesołowski T. & Rowiński P. 2016. Nest sites of Middle Spotted Woodpeckers *Leipicus medius* in a primeval forest. *Ardea* 104: 119–128.

Müller J., J. Pöllath, R. Moshammer, B. Schröder. 2009. Predicting the occurrence of Middle Spotted Woodpecker, *Dendrocopos medius* on a regional scale, using forest inventory data. *Forest Ecology and Management*, 257: 502–509.

Kosiński Z., M. Kempa. 2007. Density, distribution and nest-sites of woodpeckersb *Picidae*, in a managed forest of western Poland. *Polish Journal of Ecology*, 55 (3): 519–533.

29. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A429 *DENDROCOPOS SYRIACUS* (СИРИЙСКИ ПЪСТЪР КЪЛВАЧ)

Идентификация

Дължина на тялото: 22-23 cm. Размах на крилата: 34-39 cm. Има полов и възрастов диморфизъм. Различава се от останалите кълвачи по черната ивица на врата, която свързва клюна и раменете, без да достига до тила. Също така, подопашнето е бледо червено до розово, докато при големия пъстър кълвач то е наситено червено. Мъжките имат червено оцветяване по тила, а женските нямат. Младите имат червено теме с черен кант по края. Често издава рязко „кек-кек“ (Нанкинов и др., 1997).

Приоритетен за опазване застрашен от изчезване вид (ЗБР, Приложение 2), защитен на територията на цялата страна (ЗБР, Приложение 3). Не е включен в Червената книга на Р България (2011).

Сирийският пъстър кълвач е средиземноморски вид. Гнезди в Средна Европа, Балканския полуостров, Мала Азия, Палестина, Сирия, Ирак. От края на XIX век е започнал да се разпространява на Балканския полуостров и Централна Европа. Европейската му популация е оценена на 281 000-653 000 двойки (BirdLife International, 2017). За България е постоянен вид. Почти повсеместно разпространен, с изключение на средно високите и високите части на планините и на някои изцяло гористи хълмисти и предпланински райони. Според Янков (2007) числеността на вида наброява 14 000-25 000 двойки. Гнезди в хралупи на широколистни дървета на височина от 1 до 10 m. Пълното люпило е 4-7 яйца. Яйцата се снасят през април и се мътят 10-11 дни. Малките остават в гнездото 17-21 дни. Хранят се със семена, насекоми (сем. *Iridae*; сем. *Formicidae*) (Нанкинов и др., 1997). Изследване в Полша разкрива, че сирийските пъстри кълвачи хранят малките си основно с гъсеници на пеперуди (*Lepidoptera*), ларви на бръмбари (*Coleoptera*), майски бръмбари (*Melolontha melolontha*), други членестоноги, орехи (*Juglans regia*), плодове на череши (*Prunus avium*) и вишни (*Prunus cerasus*), и други растителни части. (Michalczyk, 2017).

Характеристика на местообитанието: Гнезди предимно в населени места - градове, села и индустриални зони както в силно урбанизираната им част (дворове, улични насаждения, междублокови пространства и др.), така и в градски паркове и градини, овощни градини, дървесни и храстови плантации в селищата или около тях, по крайпътни или крайречни ивици дървета, храсти и мозайки от тях. Много по-рядко гнезди по крайнините на широколистни листопадни гори. Най-чест се среща на надморска височина от 0 до 700 m, но в отделни селища достига и до 1250 m. (Янков, ред., 2007).

Изследване на гнездовите местообитания на сирийския пъстър кълвач в Югоизточна Полша разкрива, че предпочитани за гнездене са по-дебели и в по-лошо състояние дървета. Видът гнезди близо до жилищни сгради и избира за издълбаване на хралупите си дървета, които имат изсъхнали или подрязани клони. Проучването показва, че сирийският пъстър кълвач може да е чувствителен към загубата на по-дебели (повече от 40 cm в диаметър), умиращи и по-стари дървета на възраст 40-60 години. Също така може да има негативно отражение увеличаването на дела на иглолистните дървета, които не са предпочитани за гнездене (Michalczyk, 2020).

Друго изследване (Michalczyk and Michalczyk, 2016) в югоизточна Полша установява, че гнездовата плътност на вида в оптимални за него местообитания - антропогенни дървесни насаждения е 8,63 – 10,55 двойки/10 km², т.е. около 1 двойка на 100 ha. Ако местообитанието не е оптимално плътността е 1,18 до 1,44 двойки/10 km² (около 1 двойка на 1000 ha). В проучването се посочва също, че в антропогенна среда 90% от гнездата са на сирийски пъстър кълвач, а останалите са на голям пъстър кълвач. Овощните градини са териториите, в които са

разположени най-голям процент (53,5%) от гнездата и са единствения вид насаждение, предпочитано от този вид. Избягва горите и групите от дървета, които се предпочитат от големия пъстър кълвач.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 12 000 и 25 000 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е намаляваща, а дългосрочната (1980-2018 г.) е стабилна. Посочени са следните заплахи: създаване на горски монокултури; превръщане от други ползвания на земя в търговски / промишлени зони.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** за зоната с численост **35-50 двойки**. Зоната поддържа 0,2 - 0,3% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

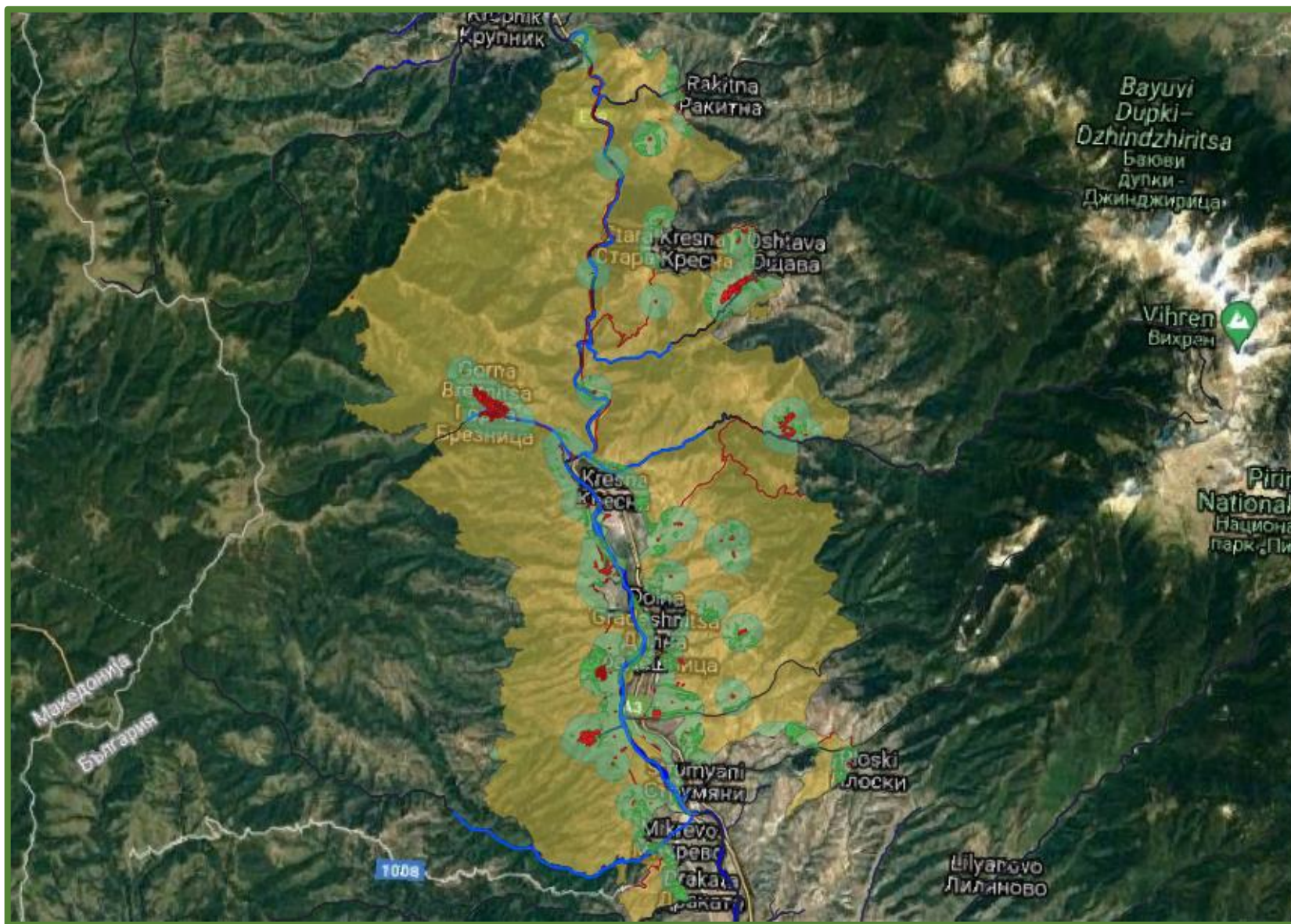
По отношение на гнездовата популация

Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. не установява вида в зоната. По време на мониторинг на птици през месеците август и септември 2020 г. видът също не е бил установен. Данните от eBird за района на Кресна показват, че са установени 4 индивида (<https://ebird.org/species/syrwoo1/L2158264>). Според стандартния формуляр в защитената зона гнездят 35-50 двойки. В публикацията на Nikolov and Spasov (2005) за южните части на Кресненското дефиле видът е оценен на 100-150 двойки на площ от около 1700 ха. Смятаме обаче, че тази численост е завишена поради това, че е извършена екстраполация на данните без да са взети предвид подходящите местообитания на вида в изследваната територия. В допълнение, известната плътност на популацията на вида е далеч по-ниска от посочената от авторите.

За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в зоната експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина до 700 m;
- Населени места, овощни градини с буфер от 500 m около населените места;
- В буфера са идентифицирани също и районите със смесена растителност – дървесно-храстова; крайречни гори;
- Също така има 10 m буфер покрай второкласната пътна мрежа, тъй като вида обитава и крайпътни ивици дървета.

Карта на подходящите гнездови местообитания на сирийския пъстър кълвач в защитената зона е представена на *Фигура 30*.

Фигура 30: Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на *Dendrocopos syriacus* в защитената зона

Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото гнездово и хранително местообитание на вида е в размер на 4 898 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определи параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
<p>Популация: Размер на гнездящата популация</p>	Брой гнездящи двойки	Най-малко 35 двойки	<p>В ОВМ (2007 г.) са посочени 35-50 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени също 35-50 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. В публикацията на Nikolov and Spasov (2005) за южните части на Кресненското дефиле видът е оценен на 100-150 дв. на площ от около 1700 ха. Смятаме обаче, че тази численост е завишена поради това, че е извършена екстраполация на данните без да са взети предвид подходящите местообитания на вида в изследваната територия. В допълнение, известната плътност на популацията на вида е далеч по-ниска от посочената от авторите.</p> <p>Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото гнездово и хранително местообитание на вида е в размер на 4 898 ha. Тази площ съответства на численост също до максимум 50 двойки.</p> <p>Не са налични данни за настоящата гнездова численост на вида в защитената зона, поради което е формулирана междинна цел.</p>	Междинна цел: Да се проучи настоящия размер на гнездящата популация на вида в зоната чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 4 898 ha	<p>За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в зоната експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: надморска височина до 700 m; населени места, овощни градини с буфер от 500 m около населените места; в буфера са идентифицирани също и районите със смесена растителност – дървесно-храстова; крайречни гори; 10 m буфер покрай второкласната пътна мрежа, тъй като вида обитава и крайпътни ивици дървета.</p> <p>Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото гнездово и хранително местообитание на вида е в размер на 4 898 ha.</p> <p>Доколкото анализите са извършени с актуални данни, можем да считаме тази площ за благоприятна и достатъчна за поддържане на размера на целевата гнездова популация на вида в зоната.</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 4 898 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната	Брой подходящи дървета за гнездене	Най-малко 2 дървета (орехови дървета, овощни дървета и дървета с мека дървесина) на ha на възраст повече от 60 години и дебелина на	Видът предпочита да гнезди и да се храни в градове, села, индустриални зони, овощни градини, дървесни и храстови плантации в селищата или около тях, по крайпътни или крайречни ивици дървета. Гнезди в орехови дървета, овощни дървета и дървета с мека дървесина (тополи, върби), на възраст повече от 60 години и дебелина на ствола по-голяма от 40 cm. В тази връзка, наличието на подходящи	Междинна цел: Да се установи броя на подходящите за гнездене дървета в местообитанията на вида чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
		ствола по-голяма от 40 cm	дървета в местообитанията на вида е ключово важно за гнездовия успех. Не са налични данни за броя на подходящите за гнездене дървета в местообитанията на вида, поради което е формулирана междинна цел.	

Необходимост от промени в СФД

Предвид липсата на информация за настоящата гнездова численост на вида в защитената зона, не е възможна актуализация на популационната численост в СФД. В тази връзка е необходимо да бъде променена и оценката за качество на данните от “G” на “M”. Промените са отразени в червено.

Species				Population in the site						Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D		A/B/C	
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A429	<i>Dendrocopos syriacus</i>			p	35	50	p		M	C	A	C	C

Цитирана литература:

- Нанкинов, Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов. 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II. София, издателство „Пенсофт“: 360-362.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 366-367.
- Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (124): 273 – 282.
- BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 164.

- Michalczuk, J., M. Michalczuk. 2017. Diet variability of Syrian Woodpecker *Dendrocopos syriacus* nestlings in the rural landscape of SE Poland. *North-Western Journal of Zoology* 13(2):278-284
- Michalczuk, J., M. Michalczuk 2016. Habitat preferences of Picidae woodpeckers in the agricultural landscape of SE Poland: Is the Syrian Woodpecker *Dendrocopos syriacus* colonizing a vacant ecological niche? *North-Western Journal of Zoology*, 12 (1): 14-21.
- Michalczuk, J., M. Michalczuk. 2020. Nest-site selection of the Syrian Woodpecker (*Dendrocopos syriacus*) in the agricultural landscape of SE Poland. *Acta zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 66(2):189-202.

30. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A236 *DRYOCOPUS MARTIUS* (ЧЕРЕН КЪЛВАЧ)

Идентификация

Дължина на тялото: 45-47 cm. Размах на крилата: 64-68 cm. Черният кълвач е най-големият кълвач, който се среща в България. Има полов и възрастов диморфизъм. Мъжкият е черен, само челото, темето и тилът са червени. Клюнът е кехлибареножълт. Ирисът жълт. Челото и темето на женската птица са черни, а само тилът ѝ е червен. Оперението на младите е с кафеникав оттенък. При полет правят впечатление голямата глава и тънкият врат. Маха бързо с крила и лети с гмуркащ полет. През пролетта силно „барабани“ с клюна по дърветата; често издава кресливо „кри-кри-кри“ или провлачено „миуюю-миуюю-миую“, наподобяващо крясъка на обикновения мишелов или мяукането на котка (Нанкинов и др., 1997; Симеонов и др., 1991).

Приоритетен за опазване застрашен от изчезване вид (ЗБР, Приложение 2), защитен на територията на цялата страна (ЗБР, Приложение 3). Включен в Червената книга на Р България (2011) в категория „уязвим“.

Черният кълвач е палеарктичен вид, който обитава тайгата и зоната на широколистните гори в Евразия. Ледников реликт. Сравнително рядък на Балканския полуостров. Гнездовата численост в Европа е оценена на 1 110 000 - 1 820 000 двойки (BirdLife International, 2017). В България е постоянен вид. С петнисто разпространение в планинските гористи части на страната – Рило-Родопския масив, Стара планина, Средна гора, Витоша и околните ѝ планини, Странджа и др., до горната граница на гората. Разпръснато или групирано в съседни квадрати в равнинните райони с гори (Лудогорие, Добруджа, крайбрежието на р. Дунав и някои части на Дунавската равнина, Тракийската низина и др.). Към 1990 г. разпространението е силно разширено и обхваща и ниските райони по крайбрежието на р. Дунав, Дунавската равнина и др. През периода 1990–2005 г. относителната численост на вида в някои планински райони намалява (Западни Родопи), което съвпада с интензивните сечи след 1990 г., но като цяло популацията продължава да нараства. Наблюдава се все по-често гнездене в населени места и в по-млади гори с изкуствен произход. Общата численост в България е 1500-3500 двойки (Янков, ред., 2007). Размножителният период е май-юни. Гнезди в хралупи на височина 8-30 m. Отворът на хралупата е правоъгълен. Гнездото е без постелка. Пълното люпило е 3-6 яйца. Мътенето продължава 12-14 дни. Малките напускат гнездото на 27-28 дневна възраст. В планински букови гори има плътност от около 10 двойки/ 100 ha, а в горите от бяла мура, черна мура и черен бор до 2 двойки/100 ha. (Нанкинов и др., 1997). Участъците на двойките в стари иглолистни гори е около 300 ha, в букови – 400 и в дъбови 500–600 ha. В гори с малко отмиращи и едроразмерни дървета участъкът на една двойка е на площ 1000–1600 ha (Червена книга, 2015).

Хранят с яйца, ларви и възрастни короеди, ликоеди, хоботници, сечковци, листоеди, мравки и др., по-рядко използва семена на широколистни и иглолистни дървета (Нанкинов и др., 1997).

Характеристика на местообитанието: Гнезди в стари иглолистни, широколистни гори (планински букови) и смесени гори, а също и в алувиални, и много влажни гори. По-рядко в стари градски паркове и градини (особено такива от лесопарков тип) и в крайречни пояси ивици дървета, храсти и мозайки от тях. Разпространен до 2100 m надморска височина.

Проучване на избора на местообитания в Алпите показва, че черният кълвач предпочита бял бор (*Pinus sylvestris*) за хранене, вероятно поради изобилието от мравки и обикновен бук (*Fagus sylvatica*) за гнездене и ношуване (Восса et al., 2007). Видът предпочита гори в по-късни етапи на сукцесия - високи дървета с голям диаметър, повече мъртви дървесни отломки, особено големи дънери, гъсти корони на

дърветата (Khanaposhtani et al., 2012). Изследване в Швеция на храненето на черния кълвач през зимата разкрива, че от различните видове мъртва дървесина най-важният хранителен субстрат са отсечените дънери. Мравки *Camponotus herculeanus* са основния хранителен продукт, намерен в изпражненията (Mikusiński, 1997).

В Южна Европа предпочита буквите гори в сравнение с по-северните райони на Европа, където видът е регистриран в по-широк спектър от горски видове дървета (Angelstam & Mikunsinski 1994).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 4500 и 8000 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) и дългосрочната (1980-2018 г.) тенденция са увеличаващи се. Посочени са следните заплахи: Превръщане в други видове гори, включително монокултури; Залесяване или въвеждане на неместни или нетипични видове (включително нови видове и ГМО).

В Червената книга (2015) са посочени като заплахи изсичането на старите гори и санитарните сечи. Намаляване на хранителната база, в частност на червената мравка. Конкуренцията на сивия, белогърбия и зеления кълвач. Тясната специализация към храна и местообитание.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** за зоната с гнездова численост **2 двойки**. Зоната поддържа 0,02 - 0,04 % от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

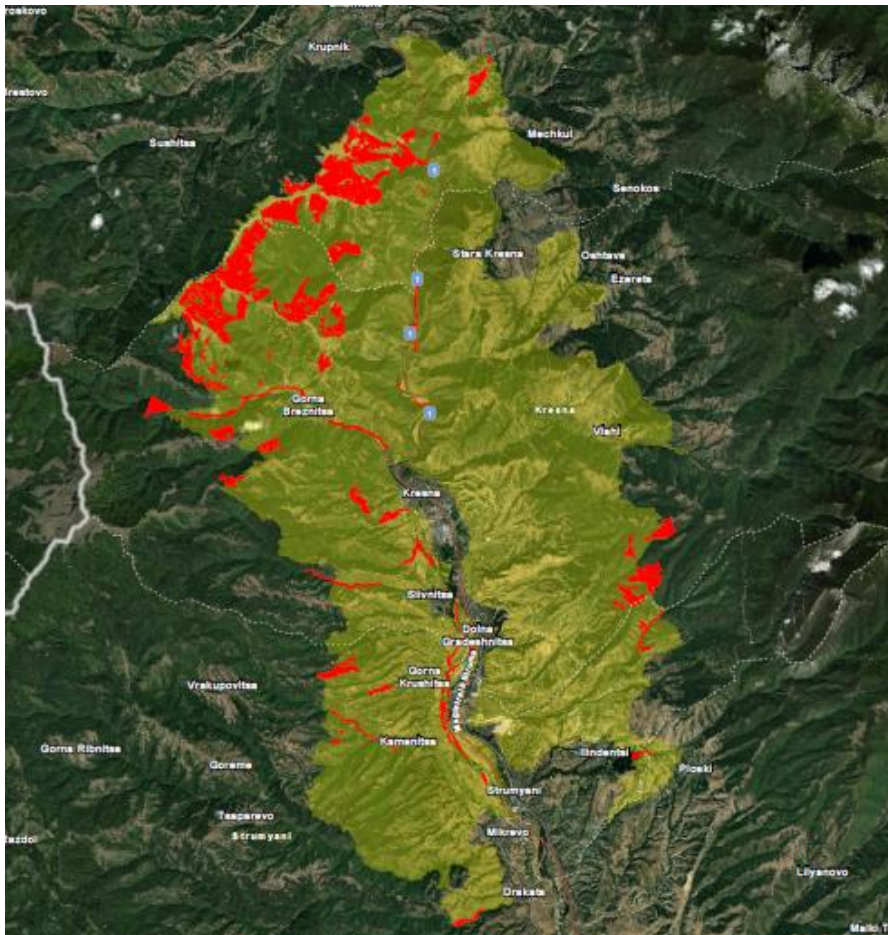
По отношение на гнездовата популация

Полеви изследвания в България показват, че видът обитава предимно букови гора, където може да намери достатъчно големи дървета, в които да се изкопават кухни. Над 90% от регистрациите на вида в зоната по време на мониторинга през 2020 г. са в широколистни гори.

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 5 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание) и 4 пеещи мъжки през размножителния сезон. Nikolov and Spasov (2005) не отчитат вида в южните части на Кресна. Това обосновава по-голяма гнездова численост, отколкото посочената в СФД.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерий: гори със среден диаметър на ствола по-голям от 30 cm.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 31*.

Фигура 31: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 1245 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 2 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 2 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 2 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът е установен с численост 9 индивида и 4 пеещи мъжки през размножителния сезон. Тези данни обуславят гнездова численост между 2 и 4 двойки.	Поддържане на гнездовата популация на вида в зоната в размер от най-малко 2 гнездящи двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 1245 ha	Полеви изследвания в България показват, че видът обитава предимно букови гора, където може да намери достатъчно големи дървета, в които да се изкопават кухини. Над 90% от регистрациите на вида в зоната по време на мониторинга през 2020 г. са в широколистни гори. Независимо от това, видът може да гнезди и в други типове гори, стига дебелината на стволите да е достатъчно голяма. За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерий: гори със среден диаметър на ствола по-голям от 30 cm. На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 1245 ha.	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 1245 ha
Местообитание на вида:	Брой хабитатни биотопни	Най-малко 10 хабитатни	Видът предпочита гори в по-късни етапи на сукцесия - високи дървета с голям диаметър,	Увеличаване на броя на хабитатните биотопни дървета

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Качество на подходящите местообитания на вида в зоната – наличие на хабитатни биотопни дървета за гнездене	дървета за гнездене на ha	биотопни дървета на ha, на възраст над 120 години и с диаметър по-голям от 36 см	повече мъртви дървесни отломки, особено големи дънери, гъсти корони на дърветата. Биотопните дървета трябва да са на възраст над 120 години. За осигуряване на добри условия за вида в зоната е необходимо да има най-малко 10 дървета, подходящи за гнездене -широколистни дървета с диаметър по-голям от 36 cm на ha. Най-добре е биотопните дървета да бъдат в групи, а не единични дървета. Инвентаризацията на горите не предвижда събиране на данни по този параметър и такива данни не са налични в плановете за управление на горите. Този параметър се определя и за оценка на състоянието на горските местообитания в зоната. За да се установи настоящата стойност на този параметър, при полевите проучвания, проведени в зоната през 2020 г., е направена случайна извадка от експериментални райони/площи (30 експериментални райони/площи, с размер 100 м ² за повечето от горските местообитания в зоната) в две типични за местообитанията насаждения. Въз основа на тези проучвания и на базата на експертна оценка, броят на големите/биотопни дървета е под целевата стойност. Следователно, състоянието на местообитанието по този показател трябва да бъде подобро.	до достигане на целева стойност от най-малко 10 дървета на ha, на възраст над 120 години и с диаметър по-голям от 36 cm.
Местообитание на вида:	% или м ³ /ha	Най-малко 10% от запаса на	Видът предпочита горите в по-късни етапи на сукцесия - високи дървета с голям диаметър,	Подобряване на количеството мъртва дървесина до достигане

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
<p>Качество на подходящите местообитания на вида в зоната – количество мъртва дървесина (средно притеглена стойност)</p>		<p>насажденията, но не по-малко от 25 м³/ha, включително най-малко 10 стоящи мъртви дървета и достатъчно количество от лежаща мъртва дървесина</p>	<p>повече мъртви дървесни отломки, особено големи стволоче, плътни корони на дървета. Проучване в Швеция за храненето на черни кълвачи през зимата разкрива, че най-важният хранителен субстрат на различните видове мъртва дървесина са нарязаните трупи.</p> <p>Предложеният показател определя мъртвата дървесина като процент от запаса на насажденията. Колкото по-голяма е наличността, толкова по-голям е обемът на мъртвата дървесина, изчислен в м³/ha. Въпреки това, за да се осигури съответствие с екологичните изисквания на вида, зависим от наличието на мъртва дървесина, нейното количество не трябва да бъде по-малко от 25 м³/ha. Трябва да се избере по-високата от двете стойности, изчислена в м³/ha - или 10% от наличността на ha, или 25 м³/ha.</p> <p>Мъртвото дърво трябва да бъде стояща или да лежи. Минималният диаметър на стоящите мъртви дървета трябва да бъде 20 cm. Важно е да има поне 10 стоящи мъртви дървета с този диаметър.</p> <p>Инвентаризацията на горите не предвижда събиране на подробни данни по този параметър и такива не са налични в плановете за управление на горите.</p> <p>За да се установи настоящата стойност на този параметър, при полевите проучвания в зоната, проведени през 2020 г., е определена случайна</p>	<p>на целевата стойност от най-малко 10% от запаса на насажденията, но не по-малко от 25 м³/ha</p> <p>Междинна цел: Определяне на броя на стоящите и лежащите мъртви дървета и техните диаметри и обем в м³/ha, в местообитанието.</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			извадка от експериментални райони/площи (30 експериментални райони/площи, с размер 100 м ² за повечето от горските местообитания в зоната) в две типични за местообитанията насаждения. Установеното количество мъртва дървесина е 5% от наличността/парка, а дебелината на мъртвите дървета е по-малка от целевата стойност за дебелина. Това ни дава основание да определим състоянието на местообитанието по този показател като неблагоприятно. Не е налична обаче достатъчно информация за броя на стоящите и лежащите мъртви дървета и техния диаметър и обем в м ³ /ha. По тази причина е определена междинна цел.	

Необходимост от промени в СФД

Предвид наличната информация за настоящата численост на вида в защитената зона, необходима е актуализация на СФД. Предлагаме като максимална стойност на популацията да се посочат 4 двойки. Промяната е визуализирана в червено.

Species					Population in the site						Site assessment			
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D		A/B/C	
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A236	<i>Dryocopus martius</i>			p	2	4	p		G	C	B	C	C

Цитирана литература:

- Нанкинов, Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов. 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II. София, издателство „Пенсофт“: 366-367.
- Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 170.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 362-363.
- Спиридонов, Ж., С. Николов, Цв. Златанов, Р. Станчев. Черен кълвач, *Dryocopus martius*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 260.
- BirdLife International 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 276.
- Восса, М., L. Carisio, A. Rolando. 2007. Habitat use, home ranges and census techniques in the Black Woodpecker, *Dryocopus martius* in the Alps. Ardea -Wageningen- 95(1):17-29
- Khanaposhtani, M., M. Najafabadi, M. Kaboli, A. Farashi, D. Spiering. 2012. Habitat requirements of the Black Woodpecker, *Dryocopus martius*, in Hircanian forests, Iran. Zoology in the Middle East 55(1)
- Mikusiński, G. 1997. Winter foraging of the Black Woodpecker, *Dryocopus martius* in managed forest in south-central Sweden. Ornis Fennica 74(4):161-166
- Davide De Rosa, Walter Andriuzzi, Mirko Di Febbraro 2016. Breeding habitat selection of the Black Woodpecker *Dryocopus martius* L. in Mediterranean forests

31. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА А379 *EMBERIZA HORTULANA* (ГРАДИНСКА ОБЕСАРКА)

Идентификация

Дължина на тялото: 15-17 cm, размах на крилата: 23-29 cm. Има закръглена глава със сравнително голям, издължен розов клюн. Характерни са: светложълтия околоочен пръстен, жълтата подмустачна ивица и ръждива до оранжево-кафява долна страна.

Европейско-туркестански вид. Гнезди в Европа (без Британските острови и Северна Франция), на север в южната половина на Скандинавския полуостров, в Европейска Русия южно от полуостров Кола и докъм Архангелск. На изток до Монголия и Алтай. Прелетен вид, далечен мигрант. Зимува в Африка. Гнездящ и мигриращ вид, като гнезди в цялата страна, но числеността не е добре проучена. Разпространена е по-плътно в Добруджа, Лудогорието, Черноморското крайбрежие, Странджа, Сакар и Източните Родопи, по-петнисто и разпръснато в Дунавската равнина, периферните части на Тракийската низина, Западна България и др. Не се среща в средно високите и високите части на планините, в районите с преобладаващо зеленчукопроизводство и др. (Янков, отг.ред., 2007). Гнездовата плътност е различна в зависимост от типа местообитание. Така например в нискостъблени гори и открити тревни пространства по Суха река в Добруджа гнездовата плътност е съответно 1,1 и 0,6 двойки/10 ha (Karaivanov et al., 2006), в Кресненското дефиле – 0,85 двойки/10 ha (Nikolov, Spasov, 2005), в полезащитни пояси – 0,1-0,2 двойки/10 ha. Обикновено около половината пеещи мъжки не образуват двойки. Гнездовата популация в страната се оценява между 80 000-100 000 двойки (Нанкинов и др. 2004), между 25 000-75 000 двойки. (Янков, отг.ред., 2007). Пролетната миграция е от края на март с максимум в средата на април и до началото на май. Отлитането през есента става през август и септември. Гнезди единично. Гнездото се разполага в трапчинка на земята. Изградено е от едри сламки и треви и отвътре е постлано с по-фини тревички, коренчета и косми. Строежа се извършва само от женската. Снасянето на яйцата е през май до края на юни. Мътилото съдържа 4-5 яйца. Мъти само женската. Малките се хранят и от двамата родители. Не е включена в Червена книга на Р България (2015).

Храната е от различни видове насекоми (*Formicidae, Saltatoria, Coleoptera, Diptera, Aphididae, Araneae*), техните ларви и семена. Малките се изхранват с безгръбначни, голяма част от които гъсеници. Храната се събира както по земята, така и в короните на дърветата и храстите (Иванов, 2011).

Характеристика на местообитанието: През размножителния период обитава разнообразни местообитания, предпочитайки топлите, слънчеви, с малко валежи райони. Обикновено обитава пасища и други открити тревни пространства с храсти и силно разреждени групи дървета. Също така крайнини на гори или силно разреждени горски участъци, граничещи с пасища и разреждени храсталаци, малки обработваеми полета със синури и храсти между тях; открити, често каменисти хълмове с храсти. Доста честа също в лозя, неголеми масиви овощни градини, полезащитни пояси и алеи от крайпътни дървета. В извън гнездовия период се придържа повече към откритите затревени пространства с храсти. Твърде обикновена и честа птица в равнините и невисоките планини до 1000 – 1100 m н. в. Според Янков (отг.ред., 2007) видът предпочита следните типове местообитания: сухолюбиви храсталаци и тревни съобщества; селскостопански площи и изкуствени ландшафти, където предпочита мозайки от малки обработваеми площи със синури и храсти между тях; овощни градини, дървесни и храстови плантации; ивици дървета, храсти и мозайки от тях и др.

Изследвания в други Европейски страни (Brambilla et.al., 2016; Percival and Dale, 2016; Sondell et al., 2018) разкриват кои са най-важните характеристики на местообитанията за гнездене и хранене на градинската овесарка: 1) естествени тревисти местообитания или тревисти земеделски култури (пролетна пшеница, овес, царевича) с подходяща височина, за да скрият гнездото; височината на тревата/културата трябва да е най-малко 20 cm, може и да е по-висока и с присъствие на храсти, синури или редове от дървета; 2) наличие на участъци без растителност (между 5 и 20%), които да осигуряват места за търсене на храна (видът се храни като събира насекоми от земята); 3) места за пеење на мъжките – най-често храсти, електрически кабели или единични дървета. Друго изследване (Deutsch and Südbeck, 2007) показва, че видът предпочита да гнезди в култури от овес и пролетна пшеница и избягва зимна пшеница и картофи. Това изследване също показва, че вида гнезди в по-ниска и по-малко плътна растителност.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **34 000 и 150 000 двойки**. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е променлива, а дългосрочната (1980-2018 г.) е стабилна. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища); Добив на нефт и газ, включително инфраструктура; Пътища, железопътни линии и свързаната с тях инфраструктура (например мостове, виадукти, тунели).

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **240-340 двойки**. Зоната поддържа 0,2- 0,7% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А“ – отлична стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А“ – отлична стойност.

По отношение на гнездовата популация

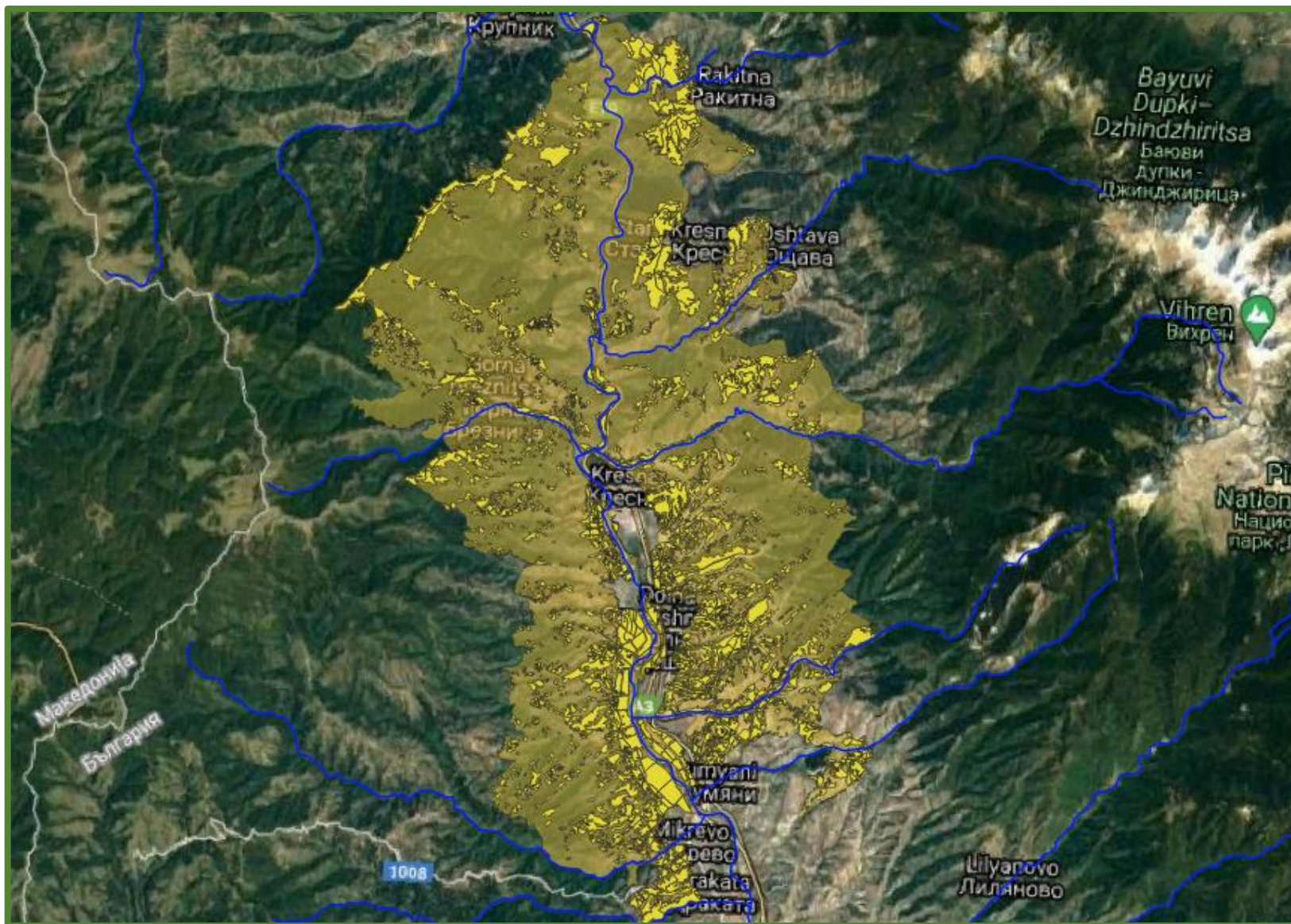
В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установен 1 индивид с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че вида не е наблюдаван. Атласа на гнездящите птици в България (2007) разкрива, че югозападните части на страната, където се намира и Кресна, се характеризират с най-ниска гнездова численост на вида (11 УТМ квадрата).

Видът е широко разпространен и със стабилна численост в цялата страна и въпреки, че липсват данни за популационната численост на вида в защитената зона, той със сигурност гнезди в нея.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Пасища, ливади;
- Храстови формации;
- Територии със смесено земеползване;
- Обработваеми земи.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 32*.

Фигура 32: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 6330 ha.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

Особеното при този вид е, че липсват подробни изследвания на миграцията и остава неясно как точно протича тя (Cramp, S. & Perrins, С.М.). Същественото обаче е, че видът не образува ята и поради това не можем да очакваме да се концентрира. По време на мониторинг на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е отчетен. Видът е включен в СФД на защитената зона още от самото му начало и числеността му не е променяна (не е посочена). Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността на мигриращите индивиди в зоната, освен изследването през август-септември миналата година. Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона. В контекста на посоченото по-горе, изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "С" в "D". Поради тази причина не е налице необходимост за разработване на специфични цели за вида по време на миграция в защитената зона.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 240 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 240-340 гнездящи двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени същия брой гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. е установен 1 индивид с най-малката степен на достоверност за гнездене. Независимо от това в зоната са налице територии с подходящо местообитание на вида, така че той вероятно гнезди в нея.	Да се поддържа броя на гнездящите двойки в зоната в размер от най-малко 240 двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите	ha	Най-малко 6330 ha	За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните	Да се поддържа площта на подходящите местообитания

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
местообитания на вида в зоната			<p>критерии: Пасища, ливади; Храстови формации; Територии със смесено земеползване; Обработваеми земи.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 6330 ha. Важно е да се има предвид, че характеристиките на местообитанието, като типове земеползване следва да бъдат запазени.</p>	на вида в зоната в размер на най-малко 6330 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната	% на площите без растителност	<p>Най малко 20 cm</p> <p>Най-малко 5%</p>	<p>Най-важните характеристики на местообитанията за гнездене и хранене на градинската овесарка са: 1) естествени тревисти местообитания или тревисти земеделски култури (пролетна пшеница, овес, царевица) с подходяща височина, за да скрият гнездото; височината на тревата/културата трябва да е най-малко 20 cm, може и да е по-висока и с присъствие на храсти, синури или редове от дървета; 2) места за пеење на мъжките – най-често храсти, електрически кабели или единични дървета.</p> <p>Наличието на зони без растителност (между 5 и 20%) е много важно за лова, за осигуряване на места за търсене на храна (видът се храни чрез събиране на насекоми от земята).</p> <p>Типът земеползване в подходящите местообитания на вида отговаря на посочените характеристики.</p>	Поддържане от най-малко 20 cm височина на тревостоя и най-малко 5% площи без растителност в подходящите местообитания на вида в зоната

Необходимост от промени в СФД

Този вид както и повечето врабчоподобни птици мигрират през нощта и **на широк фронт, не образува ята и поради това не можем да очакваме да се концентрира, вкл. и в тази защитена зона.** По време на мониторинг на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е отчетен което потвърждава отсъствието на концентрираща се популация по време на миграция. Видът е включен в СФД на защитената зона още от самото му начало и числеността му не е променяна (не е посочена). Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона. В контекста на посоченото по-горе, изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "С" в "D". Поради тази причина не е налице необходимост за разработване на специфични цели за вида по време на миграция в защитената зона.

Не се предвижда промяна в стойностите за гнездовата популация на вида поради отсъствие на данни. Качеството на данните обаче следва да се промени от „G“ на „M“, тъй като настоящата гнездова популация на вида в зоната не е известна. Промените са маркирани в червено.

Species			Population in the site							Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A379	<i>Emberiza hortulana</i>			c				P	DD	D			
B	A379	<i>Emberiza hortulana</i>			r	240	340	p		M	C	A	C	A

Използвана литература:

Иванов Б. 2011. Фауна на България. Aves, Част 3, Том 30. Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 345-350.

Нанкинов Д., А. Дуцов, Б. Николов, Б. Борисов, Г. Стоянов, Г. Градев, Д. Георгиев, Д. Попов, Д. Домусчиев, Д. Киров, Е. Тилова, Й. Николов, И. Иванов, К. Дичев, К. Попов, Н. Караиванов, Н. Тодоров, П. Шурулинков, Р. Станчев, Р. Алексов, Р. Цонев, С. Далакчиева, С. Иванов, С. Марин, С. Стайков, С. Николов, Х. Николов **2004**. Численост на националните популации на гнездящите в България птици, 2004. Зелени Балкани, Пловдив, 32 с

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 630—631.

Brambilla M., M. Gustin, S. Vitulano, I. Negri, C. Celada. 2016. A territory scale analysis of habitat preferences of the declining Ortolan Bunting, *Emberiza hortulana*. *Bird Study*, 1–6.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (124): 273 – 282.

Percival A. J., S. Dale. 2016. Habitat selection of Ortolan Buntings, *Emberiza hortulana* on forest clear-cuts in northern Sweden. *Ornis Svecica* 26: 89–103.

Sondell J., C. Durà, M. Persson. 2018. Breeding prerequisites for Ortolan Bunting *Emberiza hortulana* in Swedish farmland, with special focus on foraging. *Ornis Svecica* 29: 5–25.

Deutsch M., P. Südbeck. 2007. Habitat choice in Ortolan Bunting *Emberiza hortulana* – the importance of crop type and structure. Conference: IV. Internationales Ortolan-Symposium 08.-10.06.2007At: Hitzacker, GermanyVolume: ISSN 09 33-12 47.

Cramp, S. & Perrins, C.M. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East, and North Africa: The Birds of the Western Palearctic. Vol. IX. Buntings and New World Warblers

32. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A101 *FALCO BIARMICUS* (ДАЛМАТИНСКИ СОКОЛ)

Идентификация

Дължина на тялото: 42 cm, размах на крилата: 102 cm. Възрастните отгоре са канеленокафяви, само темето и тилът са ръждивокафяви; отдолу са белезникави с черни капковидни петна по гушата и корема, които по слабините и краката преминават в триъгълни. Младите отгоре са с по-тъмна окраска, а петната по долната част на тялото са по-големи и гъсто разположени.

Съгласно Червена книга на Р България (2015), това е вид с етиопски тип на разпространение. Гнезди в Африка (с изключение на горските райони и на Южна Сомалия), Близкия Изток, Мала Азия и Южна Европа. България заема част от гнездовия ареал, която се припокрива с гнездовия ареал на ловния сокол. Постоянен вид, обитава високи и труднодостъпни скали в равнини и планини, където се среща през цялата година. Числеността е неизвестна. Има 23 сведения за вида, 9 от които след 1995 г. (НБОИ–БДЗП). Последните са от Югозападна България, на юг от линията Драгоман–Свиленград, включително от Източни Родопи и Рила (природен парк „Рилски манастир“). След 1995 г. са известни 2 обитавани гнезда и 2 в други райони, с наблюдения през гнездовия период. Наблюдавана е възрастна птица от ноември 2010 г. до май 2012 г. в района на Кресна. Наблюдавана и за първи път фотографирана в района на Кресна е и друга птица - 17 март и 22 юни 2013 г. (Stoynov et al. 2014). Според Янков, ред., 2007, видът обитава райони с надморска височина 200–2700 m н.в.

Характеристика на местообитанието: Високи, труднодостъпни скали в равнини и планини в близост до обширни открити пространства (Симеонов и др., 1990). Среща се в местообитания, вариращи от равнинни и сухи райони в близост до морското равнище до влажни и залесени планини с височина до 5000 m. (Mirabelli 1981), но най-често около 500 m (Massa et al. 1991). Обитава храсти, степ, равнинни пустинни зони, рядко залесени пасища, но също така и планински пасища, открити необработени долини покрити с тревиста растителност, използвана за паша и частично култивирана със зърнени култури.

В Северна Македония възрастни двойки обитават предимно дъбови храсталаци (47%) и сухи пасища (33%), по-малко дъбова гора (0,7%), обработваема земя (0,7%) и средиземноморски псевдомаквиси (0,7%) - смесени склерофилни вечнозелени и широколистни храстови гъсталаци по периферията на ареала на средиземноморските склерофилни храсти. Те включват, по-специално, храстови образувания на Балканския и Италианския полуостров (Leonardi 2015).

Гнезди по дървета в големи открити или леко залесени площи, както и скалисти образувания (BirdLife International, 1999; „Lanner Falcon - Falco biarmicus“, 2003). Гнездата са разположени обикновено на височина 30-35 m.

Хранителните територии често се обитават съвместно с други хищни птици (Mebs 1959, Mirabelli 1981, Ciaccio & Dimarca 1985, Massa et al. 1991). Типично местообитание за лов е обширният скалист терен, пасища, необработени ниви и зърнени култури, с малки дъбови гори и петна от маслинови дървета и бодливи круши (Morimando & Pezzo 1997), докато гористите райони като цяло се избягват. Храната варира в зависимост от местоположението, но се храни предимно с малки и средни птици (*Motacilla flava*, *Upupa epops*, *Cotumlx cotumix*), със средно тегло 100-150 g (Mascara 1986, Siracusa et al. 1988, Massa et al. 1991), влечуги, насекоми, по-рядко малки бозайници (напр. прилепи, мишки, млади зайци) и големи насекоми, уловени във въздуха или на земята. Показва голяма гъвкавост при адаптиране на ловни техники на различни терени (Leonardi 2001). Например в Сицилия само 4% от 1219 улова са бозайници, докато птиците представляват 67,5% (главно

Pica pica [16,5%], *Columba livia* [16,3%], *Passer hispaniolensis* [12,5%], *Sturnus vulgaris* и *S. unicolor* [8,5%]) (Massa et al. 1991). Влечугите съставляват само 2,3% от храната му в Сицилия, Египет и Судан (Goodman & Haynes 1989).

Обикновено плячката се улавя главно във въздуха, но за разлика от *F. peregrinus*, *F. biarmicus* може да хване плячка чрез ходене и да използва хранителни ресурси като малки бозайници и насекоми (например летящи скакалци), които не са използвани от други големи соколи. Навиците за изхранване на открити местообитания позволяват заемането на територии с ниска растителност.

Според Morimando & Pezzo 1997, в Централна Италия, 1 двойка обитава територия около 1 660 km² (166 000 ha), в Северна Италия около 1 330 km². Наличие на подходящи местообитания е един ограничаващ фактор за брой на двойки на малка територия. Плътноста на вида Хърватия е 1 двойка/70 km²), а в делтата Гоксу в Турция - 1 двойка/58 km².

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 0 и 2 двойки. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е неизвестна. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от други ползвания на земя в търговски / индустриални зони; Замърсяване на въздуха със смесен източник, замърсители, пренасяни от въздуха; Електропреносни и комуникационни мрежи.

Видът не се опазва като мигриращ.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната като **мигриращ** (концентриращ се) с **1 двойка**. Зоната поддържа 50% от националната популация на вида (оценка „А“), съхранението местообитанията на вида е добро (оценка „В“), популацията е изолирана (оценка „А“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранението на вида е „В“ – значима стойност.

Включването на вида като мигриращ в СФД е техническа грешка. Видът не се опазва като мигриращ за България. По тази причина той следва да бъде премахнат от СФД.

Необходимост от промени в СФД

Включването на вида като мигриращ в СФД е техническа грешка. Видът не се опазва като мигриращ за България. По тази причина той следва да бъде премахнат от СФД.

Цитирана литература:

The Central Pets Educational Foundation. 2003. "Falcon - Lanner" (On-line). Centralpets.com. Accessed April 21, 2004 at <http://www.centralpets.com/phpscripts/PrintFriendly.php?AnimalNumber=3011>.

BirdLife International, 1999. Lanner Falcon - Falco biarmicus. International Species Action Plan. Accessed April 21, 2004 at http://europa.eu.int/comm/environment/nature/directive/birdactionplan/16_actions_plan/05falco_biarmicus.pdf.

Ciaccio A. & Dimarca A. 1985. Lanario Falco biarmicus. In: Massa B (red.), Atlas Faunae Siciliae – Aves. Naturalista sicil., IX: 58-59.

Leonardi, G. 2001. Falco biarmicus Lanner Falcon. BWP Update, Vol. 3. Oxford, UK: Oxford University Press pp. 157–174.

Leonardi, G. 2015. The Lanner Falcon. Giovanni Leonardi. Italy

Mascara R. 1986. Consistenza e note sulla biologia riproduttiva del Lanario, Falco biarmicus, nella Sicilia meridionale. Riv. Ital. Orn. 56 (3-4): 203-212.

Massa B., Lo Valvo F., Siracusa M. & Ciaccio A. 1991. Il Lanario (Falco biarmicus feldeggii Schlegel) in Italia: status, biologia e tassonomia. Naturalista sicil., S. IV, XV (1-2): 27-63.

Mebs T. 1959. Beitrag zur biologie des Feldeggsfalken (Falco biamicus feldeggii). Die Vogelwelt, 80: 142-149.

Mirabelli P. 1981. Biologia del falco Lanario (Falco biarmicus) in Calabria: confronti con la biologia del falco pellegrino (Falco peregrinus). In: Farina A. (red.), Atti I Conv. ital. Orn., Aulla: 149-154.

Morimando F. and Pezzo F. Food Habits of the Lanner Falcon (Falco Biarmicus Feldeggii) in Central Italy. Journal of Raptor Research, 31: 40-43.

Siracusa M., Lo Valvo F., Massa B., Ciaccio A., Dimarca A. 1988. Nicchia trofica di Lanario (Falco biarmicus) e Pellegrino (Falco peregrinus) in una regione di simpatia. In: Massa B. (red.), Atti IV Conv. Ital. Orn. Naturalista sicil., 12 (suppl.): 123-128.

Stoynov, E., Peshev, H. & Grozdanov, A. 2014. Rare birds of prey observations in Kresna Gorge in Bulgaria. – Vulture News 66: 56–59.

33. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A511 *FALCO CHERRUG* (ЛОВЕН СОКОЛ)

Идентификация

Дължина на тялото: 45-55 cm, размах на крилата: 102-126 cm. Това е вторият по големина сокол в света, след северния сокол (*Falco rusticolus*, Linnaeus, 1758). Широко разпространен в Палеарктика, от Австрия до Манджурия и от Иран до Сибир (Cramp, Simmons, 1980). При възрастните главата е белезникава до кремава с бели вежди, които към тила образуват V-образна ивица и с неясно изразени тънки бакенбарди; гърбът и плещите са тъмнокафяви, средните опашни пера – кафяви, а крайните – с белезникави ивици; оперението отдолу е белезникаво с черни щрихи. Младите наподобяват възрастните, но темето и тилът са по-тъмни, върхът на опашката е жълт, а тялото отдолу е изпъстрено с по-едри петна. Восковицата и краката са синкави. Младите от разстояние са почти неотличими от младите на далматинския сокол. При възрастните несигурни отличителни белези са окраската на главата и горната страна на опашката.

Съгласно Червена книга на Р България (2015) и (Симеонов и др., 1990), това е вид от монголско-тибетски фаунистичен тип (Voous, 1960). Представен с два подвида – европейски ловен сокол (*F. ch. cherrug* Gray, 1834), който се среща и в България, и азиатски ловен сокол (*F. ch. milvipes* Jerdon, 1871) (Cramp, Simmons, 1980). В Европа има три популации – от Чехия през Източна Австрия, Словакия и Унгария до Сърбия и Западна Румъния – 200 двойки; Украйна, включително Крим и Молдова – 340–360 двойки и изчезваща популация близо до Урал – 30–60 двойки. Размножава се в Австрия, Унгария, Чехия, Словакия, Сърбия и Черна Гора, България, Румъния, Молдова, Беларус, Украйна, Турция, Ирак, Армения, Руска федерация, Узбекистан, Таджикистан, Киргистан, Казахстан, Монголия и Китай.

Към 1990 г. цялата му световна популация се изчислява на 13 000-27 000 двойки и е в процес на значителен траен спад, като към 2010 г. тя се оценява на 9500-17000 двойки, което означава спад с 32% (средна оценка) (2010. *Falco cherrug*, IUCN 2011). В България към 2000 г. продължава тенденцията за бързо намаляване на вида. Числеността у нас се оценява различно от различни автори (от 2 двойки до 10-15), като различни оценки на националната популация към 2004-2005 г. сочат стойности 8-12 двойки. (Нанкинов и кол., 2004). В Червена книга на България оценката към 2005 г. е 2 двойки. През 2006-2009 г. наблюденията на ловни соколи през гнездовия период надхвърлят 140 и повечето от тях попадат в райони, както и през периода 2000-2005 г.: Централна Стара планина, Тракийската низина, Дунавската равнина, Западна и Източна Стара планина, Родопите, Софийското поле, Западните погранични планини, Дунавското крайбрежие, Сакар, Средна гора и Странджа, но през посочения период няма документирано обитавано гнездо. За 2009 г., до 9 двойки (Iankov, 2010).

Гнезди по високи скали и дървета, в гнезда на други видове (мишелови, орли, гарвани и др.) или направо на скален корниз или в ниши без постелка. Вертикалното гнездово разпространение при ловния сокол съгласно Мичев и Петров (1985) е следното: от общо 32 гнездови находища, 19 са в диапазона 0 – 499 m н.в.; по 5 находища има в диапазоните от 500 – 999 и 1000 – 1499 m н.в.; 2 са с надморска височина между 2000 – 2499 m и едно - над 2500 m. Според изследване през 1998, от известните 15 находища, по 2 са разположени във височинните пояси 0 – 499 и 500 – 999 m н.в.; 7 са в диапазона 1000 – 1499 m н.в. и по едно - в поясите 1500 – 1999 и 2000 – 2499 m н.в. Редица данни след 2000 г. също показват, че ловният сокол се запазва в планински масиви в райони с по-висока надморска височина. Гнездовата територия се заема в края на февруари. Снася 2–6 яйца в края на началото на март, началото на април (Мичев, Петров 1985). Мътенето е 30 дни, а малките напускат гнездото на около 40–45 дни. Основна храна на ловния сокол са дребните бозайници, въпреки че птиците (гълъбови, вранови, дроздове, кокошеви и др.) също са важна част от диетата му. Най-важна част от бозайниците са гризачите и в частност различните

видове лалугери (*Spermophilus*), но също така и пещчарки (*Meriones*, *Rhombomys*), скокливци (*Allactaga*), полевки (*Arvicola*, *Microtus*), мармоти (*Marmota*), хомяци (*Cricetus*), слепушки (*Ellobius*) (Недялков Н. 2014).

Отделните популации на ловния сокол са отседнали, частично или напълно мигриращи, в зависимост от това дали има достатъчно достъпна храна през зимата (Baumgart 1991, Snow, Perrins 1998). Част от ловните соколи от Централна и повечето от птиците от Източна Европа са прелетни (особено младите птици) и зимуват в Средиземноморието, Близкия Изток и Източна Африка. При миграция и зимуване е редовен в Италия, Малта, Кипър, Израел, Йордания, Египет, Либия, Судан, Тунис, Етиопия, Кения, Саудитска Арабия, Йемен, Оман, ОАЕ, Бахрейн, Кувейт, Иран (BirdLife International, 2009). Вероятно България се явява важна територия за есенната и пролетната миграция на индивиди от държавите, разположени на север от нея, макар преки данни за това да има само за ловни соколи от Унгария.

Част от българската популация вероятно мигрира, особено младите птици, но конкретни данни за особеностите на прелета на местните птици липсват. През страната преминават редовно мигриращи ловни соколи както при есенна (Мичев, Симеонов, 1981; Симеонов и кол., 1990; Laine, 1978), така и при пролетна миграция. В повечето случаи това са вероятно индивиди от по-северни части на ареала – Украйна, Молдова, Унгария (Raguyov, Shishkova, 2006). Най-интензивна е миграцията на вида по Черноморското крайбрежие (Янков и кол., 2013). През 2008 и 2009 г. снабден със сателитен предавател унгарски ловен сокол, излюпен през 2008 г., преминава над Западна България както на отиване към мястото си на зимуване в Гърция, така и на връщане оттам.

Разселени в Централен Балкан 10 млади ловни соколи през 2011 и 2012 година посещават следните страни в след гнездовите си скитания: Румъния, Гърция, Турция, Молдова, Украйна, Русия, Сърбия, Унгария и Грузия. Местата се припокриват с местата на след гнездовите скитания на птиците от Централна Европа. Един от соколите установи място за временно пребиваване в Тракийската низина край Стара Загора. Други 3 от соколите прекарват значително време в Румънска Добруджа, Западна Русия, Източна Украйна и Североизточна Турция (Рагъов непубликувани данни).

По време на пролетна миграция през България са установени да прелитат единични птици, само в Добруджа. През есента има значително повече наблюдения, както в Добруджа, така и в района на Бургас, Източните Родопи, Лудогорието, Дунавската равнина и Софийското поле. Наблюдавани са до 29 индивида на миграционен сезон – най-много в Добруджа и при Бургас.

Природозащитен статус в България: застрашен вид EN.

Характеристика на местообитанието: В България видът обитава два типа местообитания – заливни гори и скални комплекси в равнинни и планински райони, в близост до открити територии. С намаляването на влажните зони се установява по-често в планините. През размножителния период ловният сокол обитава обширни открити територии в хълмисти, ниско планински и равнинни местообитания с наличие на скали, но също долини, проломи, ждрела. Част от заеманите през гнездовия период места през втората половина на ХХ в. са разположени и във високопланински райони, включително над горната граница на гората (Централна Стара планина, Рила, Пирин). Последните известни обитавани гнезда (1997-2005 г.) са били разположени между 1200 и 1300 m н.в. В миналото е гнездил често в заливни гори в близост до големи реки, но през последните десетилетия няма данни за използване на този тип местообитание. След 2005 г. местата с най-голяма вероятност за гнездене са в изолирани, изключително трудно достъпни места, в близост до подходящи за ловуване открити територии, където соколите ловуват, отдалечавайки се понякога на повече от 10 km (Янков и кол., 2013).

Ловните територии са открити пространства, влажни зони, нискостъблени гори, храсталаци по открити места с нисък тревостой и наличие на достатъчен брой дребни гризачи (особено полевки *Microtus* spp. и лалугери *Spermophilus cillellus*) или птици (обикновено с големина от скорец *Sturnus vulgaris* до яребица *Perdix perdix*). През зимата соколите се срещат в места с висока концентрация на различни видове птици, използвани за храна – крайбрежия и други влажни зони, населени места, складове и силози за зърно, където ловуват на полудиви гълъби *Columba livia f. domestica*. В по-редки случаи могат да бъдат наблюдавани да ловуват високо във въздуха или над горски местообитания. През последните две десетилетия на XX в. в Западна Стара планина видът е наблюдаван да ловува най-често ниско над открити местности и по-рядко – над гористи места. Реещи полети са наблюдавани вероятно за общ оглед на терена, след което птиците се спускат и започват да ловуват ниско над земята (Янков и кол., 2013).

Според Янков и кол., 2013, приблизителната ловна територия на някои двойки е в радиус от 5-7 km около гнездото. В България най-малкото разстояние между две заети гнезда е около 1600 m (Западна Стара планина).

Средният размер на територията при успешно размножаващи се възрастни в Унгария (n = 34) е 190,5 km² (19550 ha), (максимум 529,7 km² и минимум 51,3 km²) Prommer et al. 2018.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **0 и 10 двойки**. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция е намаляваща. Посочени са следните заплахи: Промени в терена и повърхността на земеделските площи; Превръщане от други ползвания на земя в търговски / промишлени зони (с изключение на дренажа и промяната на бреговата линия, устието и крайбрежните условия).

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **мигриращ** с популация между **50 и 80 индивида**. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.), както и дългосрочната (1980-2018 г.) не е описана. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един тип земеползване в друг; Промени в терена и повърхността на селскостопанските райони; Превръщане от други ползвания на земя в търговски / индустриални зони; Електропреносни и комуникационни мрежи.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **зимуващ** с популация между **5 и 10 индивида**. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.), както и дългосрочната (1980-2018 г.) не е известна. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един тип земеползване в друг.

В Червената книга (2015) е посочено като заплахи: изземване на малките от гнездата и улов на възрастните по време на миграция и зимуване. Намаляване на числеността на лалугера и промяна на селскостопанските практики.

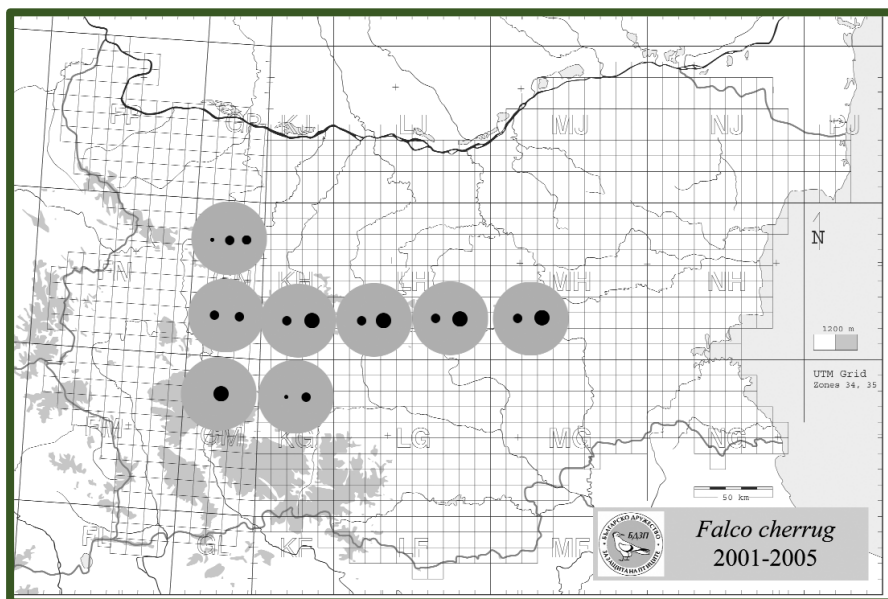
Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** за зоната с численост **1 двойка**. Зоната поддържа 4% от националната популация на вида (оценка „В“), съхранението на местообитанието на вида (оценка „А“), популацията е неизоллирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добро.

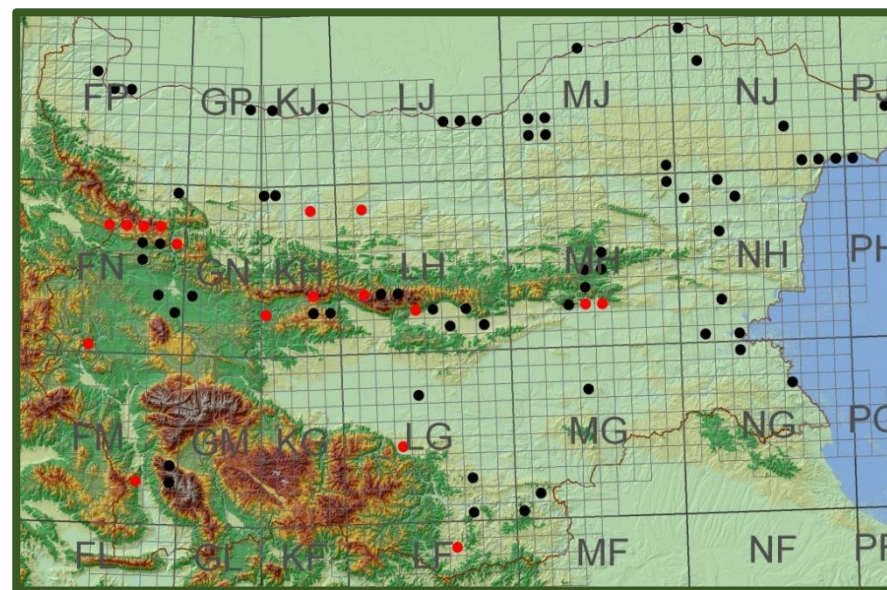
Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с численост от **2 - 3 индивида**. Зоната поддържа 4% от националната популация на вида (оценка „В“), съхранението на местообитанието на вида (оценка „А“), популацията е неизолуирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добро.

Относно гнездовата популация

Няма данни за гнездене на вида в зоната. Видът не е регистриран по време на мониторинг в гнездови период през 2020 г. Не е посочено гнездене на вида в този район, съгласно Атласа на гнездящите птици в България (Янков, ред., 2007) (Фигура 33). Видът не е посочен като гнездящ в зоната и съгласно Червената книга на България (Фигура 34).

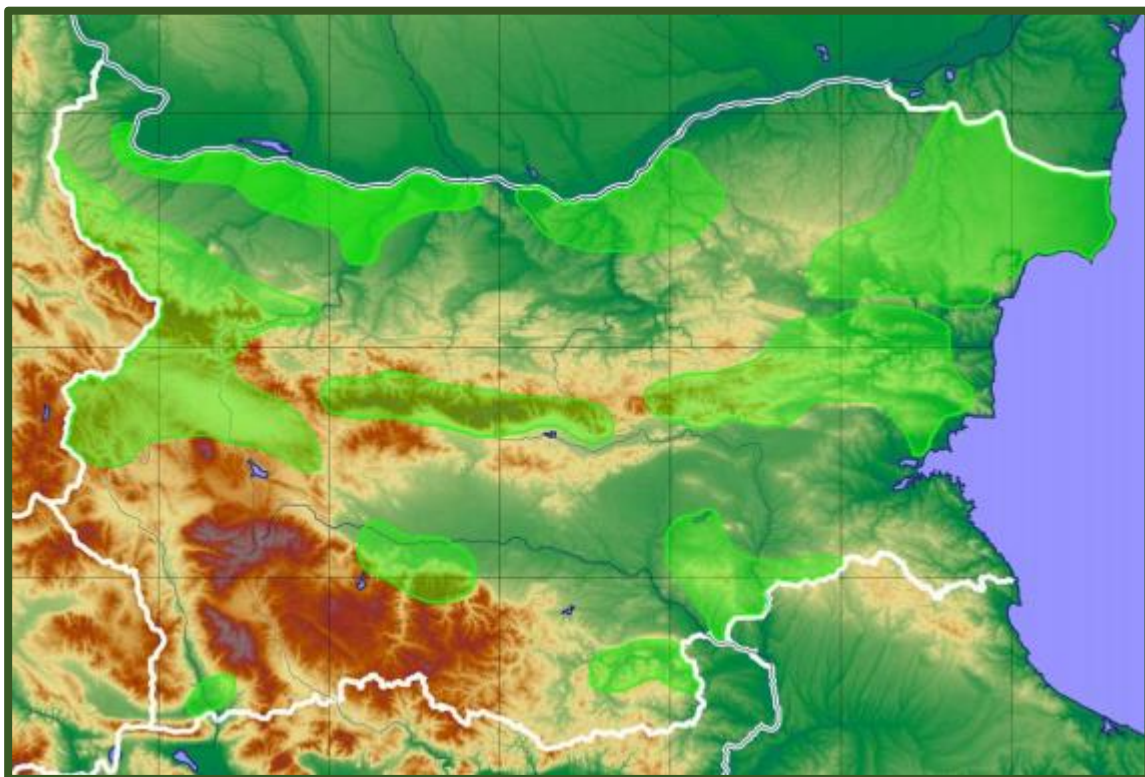
Фигура 33: Гнездово разпространение на Ловен сокол в югозападния район на България, съгласно Атласа на гнездящите птици в България (Янков, ред., 2007)

Фигура 34: Гнездово разпространение на Ловен сокол в, съгласно Червената книга на България. В червено и черно са посочени гнездови местообитания преди 2003 г.

Както е видно от представените карти, видът не е регистриран като гнездящ се в зоната след 2003 г. В района, в близост до Кресненското дефиле преди 2003 г. са регистрирани 3 гнездови находища (жив Фигура 37).

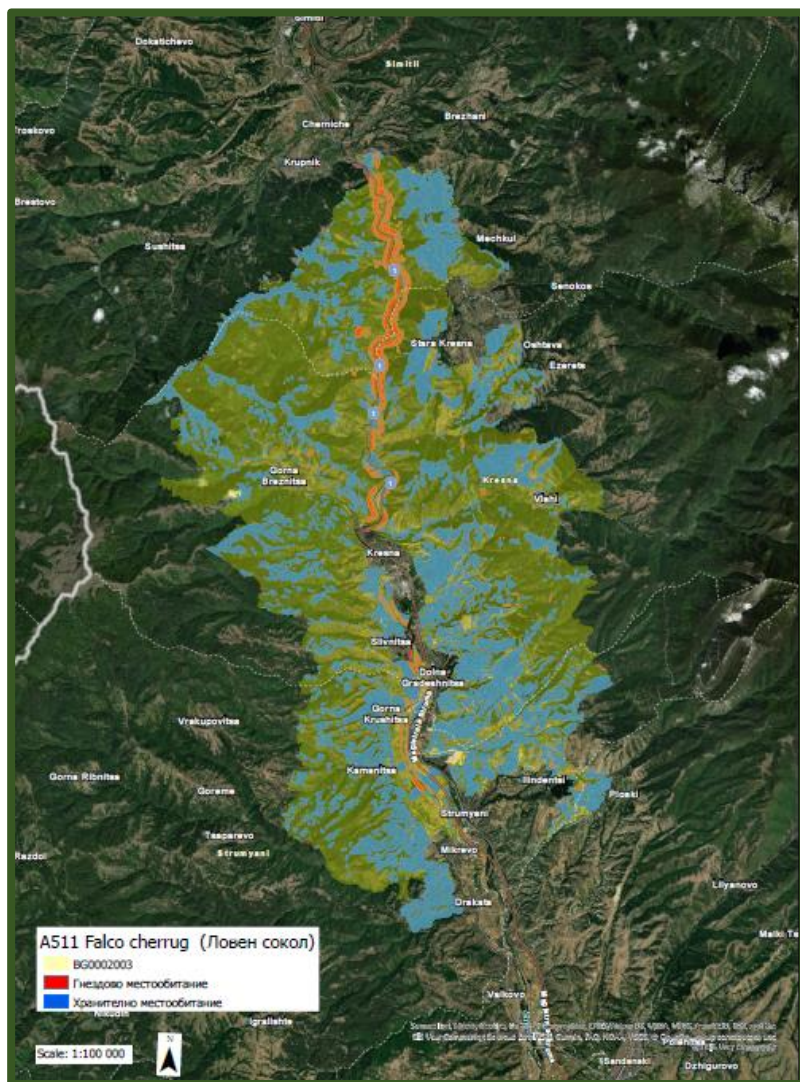
Съгласно информация от Плана за действие за вида 2013-2022 г., основните райони на наблюдение на ловния сокол през гнездовия период (2000-2011 г.) (Наблюдения на единични птици и двойки без установено сигурно гнездене) са представени на *Фигура 35*.

Фигура 35: Основни райони на наблюдение на ловния сокол през гнездовия период (2000-2011 г.) (Наблюдения на единични птици и двойки без установено сигурно гнездене)

По информация от Българско дружество за защита на птиците (БДЗП), след 2006 г. ловният сокол се смята за вид, изчезнал от България като гнездящ. По информация от „Зелени Балкани“, които управляват спасителния център в гр. Стара Загора, от 2008 г. стартира инициатива за реинтродукция на ловен сокол в България. От 2011 до 2020 година чрез хакинг метод (чрез адаптационна волиера) са освободени 98 млади птици, 71 от тях излюпени в Спасителния център на Зелени Балкани. През 2018 е регистрирано активно гнездо на ловни соколи - първото от години насам и единствено потвърдено за момента в България. Двете двойки (женската птица е сменена през 2020) са сформирани от птици, освободени чрез хакинг метод, и успешно се размножават през трите години на наблюдение. През 2020 са изградени и монтирани 10 изкуствени гнезда на подходящи за вида дървета в района на Стара Загора. Тези инициативи обаче се извършват на територии, много отдалечени от района на Кресна.

На базата на представената информация видът със сигурност не гнезди в тази защитена зона. Отчитайки обаче неговата изключителна застрашеност, важно е да бъдат опазени подходящите местообитания на вида в зоната.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

Гнездови местообитания:

- Подходящи са скалните стени в тесния участък на ждрелото както и всички скални стени в зоната;
- Крайречни гори покрай река Струма, с високи дървета над склопа на гората.

Хранителни местообитания:

- Храсталаци, пасища и ливади, обработваеми земи, овощни градини, екологично насочени площи.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 36*.

Фигура 36: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната са с площ от 636 ha, а хранителните местообитания - 5528 ha.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

Видът не е наблюдаван в зоната по време на миграция. Поясненията и картите, представени по-горе, потвърждават този факт. По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е отчетен. На базата на представената информация видът със сигурност не се концентрира в тази защитена зона. Поради тази причина той следва да бъде изключен от СФД като концентриращ се/мигриращ.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 1 двойка	<p>Няма данни за гнездене на вида в зоната. Видът не е регистриран по време на мониторинг в гнездови период през 2020 г. Не е посочено гнездене на вида в този район, съгласно Атласа на гнездящите птици в България. Видът не е посочен като гнездящ в зоната и съгласно Червената книга на България.</p> <p>Съгласно информация от Плана за действие за вида 2013-2022 г., основните райони на наблюдение на ловния сокол през гнездовия период (2000-2011 г.) (Наблюдения на единични птици и двойки без установено сигурно гнездене) не са разположени в близост до тази защитена зона.</p> <p>По информация от Българско дружество за защита на птиците (БДЗП), след 2006 г. ловният сокол се смята за вид, изчезнал от България като гнездящ. През 2018 е регистрирано активно гнездо на ловни соколи - първото от години насам и единствено потвърдено за момента в</p>	Подобряване на популационната численост чрез опазване на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>България. През 2020 са изградени и монтирани 10 изкуствени гнезда на подходящи за вида дървета в района на Стара Загора. Тези инициативи обаче се извършват на територии, много отдалечени от района на Кресна.</p> <p>На базата на представената информация видът със сигурност не гнезди в тази защитена зона, преди нейното определяне. Отчитайки обаче неговата изключителна застрашеност, важно е да бъдат опазени подходящите местообитания на вида в зоната. Необходим е мониторинг за проследяване дали видът ще се завърне в тази защитена зона.</p>	
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	<p>Най-малко 636 ha гнездови местообитания</p> <p>Най-малко 5528 ha хранителните местообитания</p>	<p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:</p> <p><i>Гнездови местообитания:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> → Подходящи са скалните стени в тесния участък на ждрелото както и всички скални стени в зоната; → Крайречни гори покрай река Струма, с високи дървета над склопа на гората. <p><i>Хранителни местообитания:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> → Храсталаци, пасища и ливади, обработваеми земи, овощни градини, екологично насочени площи. 	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 636 ha гнездови местообитания и най-малко 5528 ha хранителните местообитания

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната са с площ от 636 ha, а хранителните местообитания - 5528 ha.	
Местообитания на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, местообитания с редки храсти, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища и ливади. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (1 ЖЕ/ha) в пасищата, както и редовна коситба в ливадите. По-малко употреба на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида. На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Необходимост от промени в СФД

Необходима е промяна в СФД по отношение на гнездящата популация. Няма данни за гнездене на вида в зоната. Видът не е регистриран по време на мониторинг в гнездови период през 2020 г. Не е посочено гнездене на вида в този район, съгласно Атласа на гнездящите птици в България. Видът не е посочен като гнездящ в зоната и съгласно Червената книга на България.

Съгласно информация от Плана за действие за вида 2013-2022 г., основните райони на наблюдение на ловния сокол през гнездовия период (2000-2011 г.) (Наблюдения на единични птици и двойки без установено сигурно гнездене) не са разположени в близост до тази защитена зона.

По информация от Българско дружество за защита на птиците (БДЗП), след 2006 г. ловният сокол се смята за вид, изчезнал от България като гнездящ. През 2018 е регистрирано активно гнездо на ловни соколи - първото от години насам и единствено потвърдено за момента в България. През 2020 са изградени и монтирани 10 изкуствени гнезда на подходящи за вида дървета в района на Стара Загора. Тези инициативи обаче се извършват на територии, много отдалечени от района на Кресна.

На базата на представената информация, видът със сигурност не е гнездял в тази защитена зона, преди нейното определяне. Отчитайки обаче неговата изключителна застрашеност, важно е да бъдат опазени подходящите местообитания на вида в зоната. Необходим е мониторинг за проследяване дали видът ще се завърне в тази защитена зона. На този етап следва от СФД да се премахне броя на гнездящите двойки. Необходимо е да се промени и оценката за качество на данните от „G“ на „DD“.

Необходима е промяна на СФД и по отношение на концентриращата се/мигрираща популация. Видът не е наблюдаван в зоната по време на миграция. Поясненията и картите, представени по-горе, потвърждават този факт. По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е отчетен. На базата на представената информация видът със сигурност не се концентрира в тази защитена зона. Поради тази причина той следва да бъде изключен от СФД като концентриращ се/мигриращ.

Промените в СФД са маркирани в червено.

Species					Population in the site						Site assesment			
Group	Code	Scientific Name	S	NP	Type	Size		Unit	Cat. C/R/V/P	Data qual.	A/B/C/D		A/B/C	
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A511	<i>Falco cherrug</i>			p				P	DD	B	A	C	B

Цитирана литература:

Костадинова, И. (съст.) 1997. Орнитологично важни места в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица. Книга 1, С., БДЗП, 176 с.

Нанкинов Д., А. Дуцов, Б. Николов, Б. Борисов, Г. Стоянов, Г. Градев, Д. Георгиев, Д. Попов, Д. Домусчиев, Д. Киров, Е. Тилова, И. Николов, И. Иванов, К. Дичев, К. Попов, Н. Караиванов, Н. Тодоров, П. Шурулинков, Р. Станчев, Р. Алексов, Р. Цонев, С. Далакчиева, С. Иванов, С. Марин, С. Стайков, С. Николов, Х. Николов. 2004. Численост на националните популации на гнездящите в България птици, 2004. Зелени Балкани, Пловдив, 32 с.

Недялков 2014. Състав на храната на ловния сокол (*Falco cherrug* Gray, 1834) в зависимост от изобилието на жертвите. Хабил. труд. НПНМ-БАН, 100 с.

- Мичев, Т., П. Симеонов. 1981. Принос към проучването на есенния прелет на някои водолюбиви и грабливи птици при Бургас (13-23. IX. 1978). Екология, 8, с. 43-48.
- Мичев, Т., Ц. Петров. 1985. Разпространение и численост на ловния сокол (*Falco cherrug cherrug* Gray, 1834) в България. – В: Сборник доклади на Международен симпозиум по проект 8 МАБ (ЮНЕСКО) „Опазване на природните територии и съдържащия се в тях генофонд“, Благоевград, 23-28.09.1985, БАН, 314-323.
- Янков, П., Г. Стоянов, Д. Рагъов. 2013. План за действие за опазването на ловния сокол (*Falco cherrug* Gray, 1834) в България, МОСВ, София, 91 с.
- Bagyura, J., Szitta, T., Haraszthy, L., Viszló, L., Fidlóczky, J. & Prommer, M. (2012) Results of the Saker Falcon (*Falco cherrug*) conservation programme in Hungary, 1980–2010. *Aquila* 119, p. 105–110.
- Baumgart, W. (1991) Der Sakerfalke. [The Saker Falcon *Falco cherrug*]. *Neue Brehm-Bücherei* 514:1 – 159.
- Baumgart, W. (1994) Saker *Falco cherrug*. In: Tucker, G.M.; Heath, M.F. (ed.), *Birds in Europe: their conservation status*, pp. 198 – 199. BirdLife International (Conservation Series 3), Cambridge, UK.
- BirdLife International, 2009. Species factsheet: *Falco cherrug*.
- Cade, T. 1982. *The Falcons of the World*. London: Cornell University Press.
- Cramp, S., K. E. L. Simmons. 1980. *The Birds of the Western Palearctic. Volume II*, Oxford University Press, 695 p.
- Chavko, J. (2010) Trend and conservation of Saker Falcon (*Falco cherrug*) population in western Slovakia between 1976 and 2010. *Slovak Raptor Journal* 2010, 4: 1 – 22.
- Chavko, J. & Deutschová, L. (2012) Population of Saker Falcon (*Falco cherrug*) in Western Slovakia between 1976 and 2010. *Aquila* (2012), Vol. 119, p. 57–64
- Laine L. 1978. Autumn migration on the western coast of the Black Sea. - *Lintumies*, 13, 68-73.
- Ferguson-Lees J, Christie DA (2001) *Raptors of the World*. Christopher Helm, London.
- Iankov, P., D. Gradinarov Conservation strategy for the Saker Falcon (*Falco cherrug*) in Bulgaria. – Proceedings of the Saker Conference, September 2010, Eger, Hungary.
- MÁTYÁS PROMMER, JÁNOS BAGYURA, MIKLÓS VÁCZI, PÉTER FEHÉRVÁRI (2018). Home Range Size and Habitat Use of Adult Saker Falcons *Falco cherrug* in the Breeding Season in Hungary.
- Snow, D. W.; Perrins, C. M. (1998) *The Birds of the Western Palearctic vol. 1: Non-Passerines*. Oxford University Press, Oxford.
- Voous, K. 1960. *Atlas of European Birds*. Edinburgh, Nelson, 284 p.

34. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A103 *FALCO PEREGRINUS* (СОКОЛ СКИТНИК)

Идентификация

Дължина на тялото: 40-45 cm, размах на крилата: 102-110 cm. На възрастните мъжки птици темето и тилът са сиво-черни с черни препаски на опашката; бакенбардите са широки и черни – при подвида *peregrinus* преливат в беззникавите бузи, а при подвида *brookei* са контрастно очертани; гърлото е бяло, гушата – кремава, а останалата долна част на тялото – ръждивокафява с многобройни черни препаски. Женските възрастни птици, горната страна на тялото по-тъмно кафява, а долната силно напетнена. При младите оперението отгоре и бакенбардите са кафяви, а опашката е с кремави препаски; отдолу е кремаво с едри тъмнокафяви петна, които образуват надлъжни ивици; най-трудно се отличават от младите на средиземноморския сокол (светла фаза) предимно по светлото тяло отдолу. Ловува със стремителен пикиращ полет.

Съгласно Червена книга на Р България (2015) и (Симеонов и др., 1990), това е космополитен вид, който гнезди в скалисти територии – рядко в селища и горски райони на Европа (по-често срещан и многоброен е в Южна Европа, с най-висока численост в Испания), Азия, Африка, Америка, Австралия, Индо-Австралийския архипелаг. Постоянен, скитащ и прелетен вид. Според едни автори има 18, а според други - 22 подвида. В медитеранската област и Мала Азия се среща *F. p. peregrinus* Tunst., който се среща и в България (Симеонов и др., 1990).

В България гнездящите във височинната зона птици (над 1000 m н. в.), извършват вертикални миграции в равнините и планинските подножия. В средата на XX в. е извънредно рядък. По-късно е установен да гнезди в отделни изолирани скалисти райони на страната в численост не повече от 10 двойки. Не е регистриран по време на размножаване в редица подходящи райони на Североизточна България. За периода 1970–1991 г. числеността му е 20–25 гнездящи двойки; други източници посочват 30–60, 160–200 и 80–130 двойки. Броят на гнездящите двойки се увеличава от 90-те години на XX в. до 2007 г. Сега числеността му възлиза на около 200 гнездящи двойки, с тенденция към увеличение (Симеонов и др., 1990). Според Янков, ред., 2007, размерът на популацията възлиза на 120–180 двойки.

Гнезди по скални корнизи, ниши, площадки на отвесни скали и пещери без материал за гнездене. Използва и стари гнезда на гарвани, скални орли, белоопашати мишелови и др. Рядко гнезди по високи постройки, в населени места или в близост до тях. През есента и зимата по-често навлиза в селища при ловуване. Брачният период започва през март–април. Тогава женската снася най-често 3–4 яйца, в повечето случаи снесени направо върху субстрата. Мътенето продължава 29–30 дни. Малките остават в гнездото около 45 дни (Червена книга на Р България 2015). Мигриращите птици напускат местата си на размножаване между август и ноември и се връщат между март и май (Snow and Perrins 1998). Повечето птици мигрират поединично или по двойки (Ferguson-Lees и Christie 2001).

Достигат полова зрялост на около две години. Те са териториални по време на размножителния период. Дори в райони, където гнездата са най-многобройни, двойките са обикновено с гъстота на повече от 1 km, а често и много по-далеч.

В България е установено, че средното разстояние между съседни двойки е 5,91 km (минималното разстояние 1,6 km, максималното разстояние 10,08 km). В региона на Източни Родопи гъстотата на размножаващите се двойки е 1,1 двойки на 100 km² (Raguyov et al., 2008).

Според Янков, ред., 2007, видът обитава райони с надморска височина 0–2560 m, в планински и полупланински райони – главно в Стара планина, Предбалкана, Рила, Пирин, Западни и Източни Родопи, Западните погранични планини и планините в Краище, на Витоша, но по

плата и в Дунавската равнина. Разпространението му е свързано с разположени на оживени миграционни пътища скалисти проломи и други скални терени с голяма денивелация и в близост до открити пространства. В планините рядко над горната граница на гората.

Сравнително често срещан вид през зимата в южните части на страната, особено в градовете, където се хранят с диви гълъби *Columba livia domestica*. Извън размножителния сезон се наблюдава на места с значителни концентрации на птици (влажни зони, населени места, мелници за зърно, силози за зърно и др.) (Raguyov et al., 2008).

Храни се основно с птици, които съставляват 70-90% от диетата му, а останалото се допълва от дребни бозайници като прилепи и гризачи, влечуги, насекоми и риби.

Природозащитен статус в България: застрашен вид EN.

Характеристика на местообитанието: Скалисти терени, проломи, дефилета в близост до открити пространства с групи дървета и малки горички. Рядко в алпийските зони на планините над горната граница на гората (Симеонов и др., 1990). Най-често дълбоки проломи, скални масиви близо до билата на ридове, като гнезди по високи скали и скални стени (във вътрешността на страната), по-рядко в стари гнезда на други птици в гори, рядко и по високи сгради в градове, села и индустриални зони (Янков, ред., 2007). Ловува в открити пространства.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 120 и 190 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: Превръщане от други ползвания на земя в търговски / промишлени зони; Електропреносни и комуникационни мрежи.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва и като **мигриращ** с популация между 200 и 400 индивида. Не са посочени краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.). Посочени са следните заплахи: Превръщане от други ползвания на земя в търговски / промишлени зони; Електропреносни и комуникационни мрежи.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **гнездящ с 3-5 двойки**. Зоната поддържа 2.5-2.63% от националната популация на вида (оценка „В“), съхранението на местообитанието на вида (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 2 индивида, като един индивид е със степен 4 (заета територия), а другият е със степен 1 (вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 9 индивида (<https://ebird.org/species/perfal/L2158264>).

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:

Гнездово местообитание:

- скали в проломи, дефилета.

Хранително местообитание:

- пасища, ливади, територии със смесено земеползване.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 37*.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 146 ha, а на подходящи хранителни местообитания е 4835 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 3 гнездящи двойки	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени 3-5 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 2 индивида, като един индивид е със степен 4 (заета територия), а другият е със степен 1 (вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 9 индивида. На базата на регистрациите на вида, вероятно е той да е представен с посочената целева численост.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 3 гнездящи двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 146 ha подходящи гнездови местообитания Най-малко 4835 ha подходящи хранителни местообитания	Обитава скалисти терени, проломи, дефилета в близост до открити пространства с групи дървета и малки горички. Рядко в алпийските зони на планините над горната граница на гората. Най-често дълбоки проломи, скални масиви близо до билата на ридове, като гнезди по високи скали и скални стени (във вътрешността на страната), по-рядко в стари гнезда на други	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 146 ha подходящи гнездови местообитания и най-малко 4835 ha подходящи хранителни местообитания

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>птици в гори. Ловува в открити пространства.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:</p> <p><i>Гнездово местообитание:</i></p> <p>→ скали в проломи, дефилета.</p> <p><i>Хранително местообитание:</i></p> <p>→ пасища, ливади, територии със смесено земеползване.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 146 ha, а на подходящи хранителни местообитания е 4835 ha.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната – начин на управление на пасища и ливади</p>	<p>% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида</p>	<p>100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно</p>	<p>Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища и ливади. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p>	<p>Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлага промяна в СФД.

Цитирана литература:

Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 250 с.

Мичев Т., Петров Ц., Николов Х., Боев З. 2015. В: Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 250 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 121-123 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.

Ferguson-Lees, J.; Christie, D.A. 2001. Raptors of the World. Christopher Helm, London.

Ganusevich, S. A., Maechtle, T. L., Seegar, W. S., Yates, M. A., McGrady, M. J., Fuller, M., Schueck, L., Dayton, J. and Henny, C. J. 2004. Autumn migration and wintering areas of peregrine falcons *Falco peregrinus* nesting on the Kola Peninsula, northern Russia. - Ibis 146: 291

Ragyov D., Demerdzhiev D, Angelov I. Peregrine in Bulgaria – general overview. In: Sielicki J, Mizera T, editors. Peregrine Falcon populations – status and perspectives in the 21st century. Turul, Warsaw: European Peregrine Falcon Working Group, Society for the Protection of Wild Animals “Falcon”; 2008. p. 345–60.

Snow, D.W.; Perrins, C.M. 1998. The Birds of the Western Palearctic, Volume 1: Non-Passerines. Oxford University Press, Oxford.

Stoynov E., Petrov T., Tonchev B., Ruskov K., Hristov H., Profirov L. 2007. Peregrine Falcon *Falco peregrinus* 2007. In: Iankov P. (ed.). Atlas of the Breeding Birds in Bulgaria. Bulgarian Society for the Protection of Birds, Conservation Series, Book 10. BSPB, Sofia.

White, C. M. , N. J. Clum , T. J. Cade , and W. G. Hunt . 2002 . Peregrine Falcon (*Falco peregrinus*). In The Birds of North America, no. 660 (Poole A. and F. Gill , Eds.). Birds of North America , Philadelphia .

35. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A099 *FALCO SUBBUTEO* (СОКОЛ ОРКО)

Идентификация

Дължина на тялото: 30-35 cm, размах на крилата: 85-90 cm. При възрастните главата и тялото отгоре са синьосиви, а гърлото и главата отстрани са бели с добре забележими раздвоени бакенбарди; гърдите и коремът са светлокремави с добре изразени и многобройни черни стреловидни петна; подопашката при мъжките е ярко червена, а при женските – охриста. При младите окраската е по-светла с безцветникави ръбове на перата. Лети с голяма скорост и акробатични изпълнения при преследване на плячката. Макар и трудно, може да се отличи от младата вечерна ветрушка по окраската, по-дългите крила и по-късата опашка, която отгоре е без препаски.

Съгласно Червена книга на Р България (2015) и (Симеонов и др., 1990), това е Палеарктичен вид, който гнезди в Европа и Азия на изток до Китай, на юг до Северна Африка. Прелетен. Зимува в тропическите области на Африка и Азия. Известни са 2 подвида. В Азия *F.s.streichi* Hartert & Neumann, 1907, а в останалата част на гнездовия ареал - *F.s. subbuteo*. Европейската популация е под 120 000 двойки.

Преди 1985 г. е широко разпространен и често срещан през размножителния период. Към 1990 г. става все по-рядък, като броят на гнездовите двойки е 10–100. Гнезди основно в Горнотракийската низина, Дунавската равнина, предпланинските райони в Стара планина, Рила, Пирин, Родопи, Влахина, Малешевска, а също и във високите полета на Западна България (Самоковско, Софийско). В много от тези райони е с отделни находища и ниска численост. Сегашната популация се оценява на 800–1200 двойки (Червена книга на Р България 2015).

Разпространението в страната е разпръснато на цялата територия, както в равнини, така и високо в планините. Разпространението е поплътно по поречията на повечето от по-големите реки, както и по цялото Северно Черноморско крайбрежие (включително Добруджа), в Източните Родопи, хълмистите райони около р. Тунджа, северната част на Дунавската равнина, Източна Стара планина и др. Гнездещо-прелетен и преминаващ вид. Пролетната миграция започва в началото на април и продължава до средата на май. Есенната миграция започва от последната десетдневка на август до края на октомври. (Симеонов и др., 1990).

Образува смесени колонии с вечерната ветрушка (*F. vespertinus*) и обикновената ветрушка (*F. tinnunculus*), присъства и в колониите на поселната врана (*Corvus frugilegus*). Женската снася през май 2–4 яйца, които се излюпват на 28-ия ден. Малките напускат гнездата около 30-ия ден. Храни се главно с дребни птици и едри насекоми, които улавя във въздуха, по-рядко с прилепи, малки наземни бозайници и влечуги, Червена книга на Р България (2015).

Природозащитен статус в България: уязвим вид VU.

Характеристика на местообитанието: Обитава редки, просветлени широколистни листопадни гори, смесени и иглолистни гори с поляни и с ниска растителност, често около реки. Малки островни гори и крайречни дървета алувиални и много влажни гори и храсталаци, също в

ивици дървета, храсти и мозайки от тях, често покрай реки, в близост до пасища, ливади, обработваеми площи и други открити пространства. Обитава райони с надморска височина 0–2000 m н.в. (Червена книга на Р България 2015, Янков, ред., 2007).

Според Sergio et al. 2001, в Англия, Франция, Нидерландия, Германия и Италия, плътността на гнездящите птици е от 1 до 5 двойки на 100 km² (10000ha).

Гнезди в неизползвани гнезда на други птици, на високи дървета и по-рядко на електрически стълбове и скали. Дървојџ може да бъде единично или в малка група (<1 ha), или по-голяма гора, но само ако има широко достъпни поляни. Най-често се среща в алувиални равнини, интензивно или екстензивно обработваеми земеделски земи, в близост до влажни зони, реки и езера, особено ако са оградени с тръстика, блата, тресавища, тревни площи и степ с разпръснати дървета, затворени паркове, градски и крайградски зони, тънко залесени склонове на хълмове или планини, до 1500-3000 m но обикновено под 600-800 m надморска височина (Sergio et al. 2001).

Ловува предимно птици и насекоми в широк кръг от местообитания, обикновено под 400 m, по-рядко до 1100 m-1900 m.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 600 и 1100 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е неизвестна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Не са посочени заплахи.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва г като **мигриращ** с популация между 900 и 1000 индивида. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) и дългосрочната популационна тенденция (1980-2018 г.) не са посочени. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Преобразуване от други ползвания на земя в търговски/ индустриални зони.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **гнездящ с 1 двойка**. Зоната поддържа 0.083-0.16 % от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е изолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 2 индивид с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- индивид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че е установен 1 индивид (<https://ebird.org/species/eurhob/L2158264>).

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:

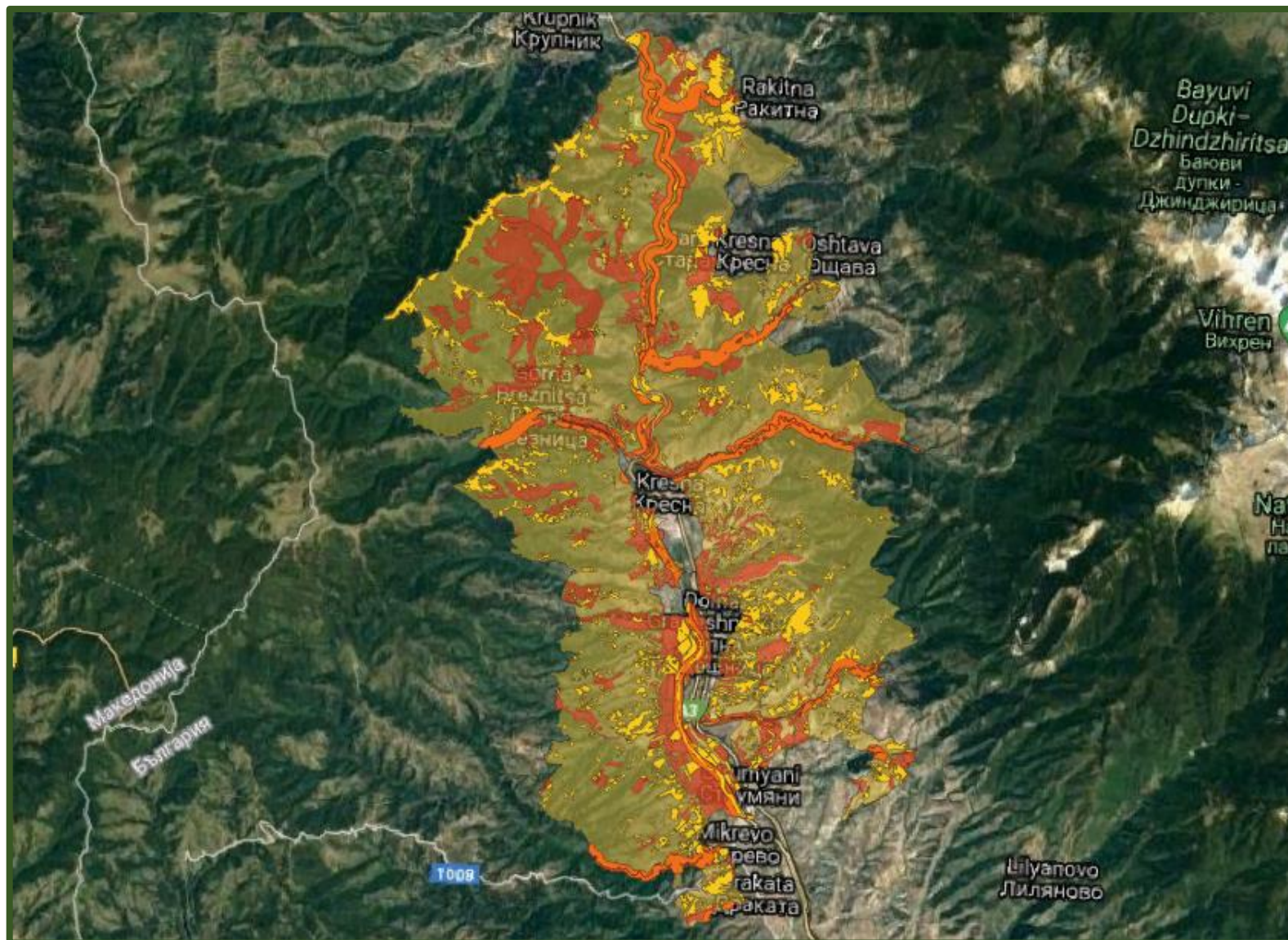
Гнездово местообитание:

- ✓ широколистни гори и крайречни гори, с плътност под 0,5; територии със смесено земеползване;

Хранителни местообитания:

- ✓ Обработваеми земи, пасища, ливади, реки, редки крайречни гори.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 38*.

Фигура 38: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната. В в оранжево е визуализирано гнездовото местообитание, а в жълто – хранителното.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 4584 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 5108 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 1 двойка	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) е посочена 1 гнездяща двойка. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 2 индивид с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- индивид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че е установен 1 индивид. На базата на регистрациите на вида, вероятно е той да е представен с посочената целева численост.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 1 гнездяща двойка.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 4584 ha подходящи гнездови местообитания Най-малко 5108 ha подходящи хранителни местообитания	Обитава редки, просветлени широколистни листопадни гори, смесени и иглолистни гори с поляни и с ниска растителност, често около реки. Малки островни гори и крайречни дървета алувиални и много влажни гори и храсталаци, също в ивици дървета, храсти и мозайки от тях, често покрай реки, в близост до пасища, ливади, обработваеми площи и други открити пространства.	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 4584 ha подходящи гнездови местообитания и най-малко 5108 ha подходящи хранителни местообитания

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:</p> <p><i>Гнездово местообитание:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ широколистни гори и крайречни гори, с плътност под 0,5; територии със смесено земеползване; <p><i>Хранителни местообитания:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Обработваеми земи, пасища, ливади, реки, редки крайречни гори. <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 4584 ha, а на подходящите хранителни местообитания е 5108 ha.</p>	
Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната – начин на управление на пасища и ливади	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища и ливади. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлага промяна в СФД.

Цитирана литература:

Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 250 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 121-123 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.

Sergio F., Bijlsma R.G., Bogliani G., Wyllie I. 2001. *Falco subbuteo* Hobby // BWP Update. №3. P.133-156.

36. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A096 *FALCO TINNUNCULUS* (ЧЕРНОШИПА ВЕТРУШКА)

Идентификация

Дължина на тялото: 30-35 cm, размах на крилата: 72-78 cm. Мъжкият е със сиво-сини глава и опашка (на върха с широка черна ивица) и червено-кафяв гръб, изпъстрен с черни щрихи, по които се отличава от мъжката степна ветрушка; отдолу е светлокафяв с редки черни щрихи. Женската отгоре е кафява с черни щрихи, отдолу – кремава с черни щрихи по гърдите и подкрилията; маховите пера са изцяло сиви; има добре очертани бакенбарди. Младите наподобяват женските, но са по-светли с размити петна по тялото. При всички възрасти и полове опашката е дълга с черна ивица накрая, а ноктите – черни. Женските се отличава трудно от мъжките на степната ветрушка по дългата опашка (при кацнала птица върховете на първостепенните махови пера не достигат до черната ивица), по липсата на удължени средни кормилни пера (не много сигурен белег) и по тъмните подкрилия. При полет често „увисва“ на едно място и трепти с крила.

Съгласно Симеонов и др. (1990), това е вид на Стария свят, който гнезди в Европа и Азия на север до 60-66 с.ш., на юг до Хималаите, Южен Китай, Южна Индия, Африка, Канарските острови. В северните части на ареала е прелетен, а в южните е постоянен. Известни са 11 подвида. В Европа, Северозападна Азия и Северна Африка се среща *F. t. tinnunculus* Linnaeus, 1758.

Прелетен и постоянен. През пролетта мигрира през март, а през есента – през септември, октомври. През размножителния период е повсеместно разпространен вид в равнини и планини до най-високите алпийски терени. През зимата се среща рядко в равнини и планински склонове до около 1000 m надморска височина. (Симеонов и др. 1990). Черношипата ветрушка е дневен ловец. Обикновено може да се наблюдава в полет само при лов или по време на ухаждане.

Повсеместно разпространен в по-голямата част от страната както в равнините, така и в планините, където достига до алпийските им части. Отсъства или е рядък в гористите райони, особено в планините. Размер на популацията: 4000–7500 двойки. Числеността е неравномерна, в повечето от обитаваните квадрати по-малка от 10 двойки. Според Channing (2006) 1 двойка обитава територия около 2 до 10 km² (20-100ha), като среден размер на територията е 5 km² (500ha). Във Виена, Австрия, прогнозната плътност е 60–96 двойки на 100 km² (Wichmann et al. 2009). В други големи европейски градове е между 23 и 55 двойки /100 km² (Kübler et al., 2005; Malher, Lesaffre, Zucca & Coatmeur, 2010). По-висока в районите със скални комплекси и дефилета, макар рядко да надхвърля 20–25 двойки/km². Висока численост е отбелязана в Тракийската низина и по поречието на река Тунджа с прилежащите му райони, където гнезди основно в стари гнезда на *Pica pica*, по електрически стълбове, както и в Източна Добруджа, където се заселва в гнезда на вранови в полезащитните пояси. Ниска плътност в Дунавската равнина и Североизточна България, въпреки наличието на подходящи за гнездене места и богата хранителна база. (Янков, ред., 2007).

Размножителният период започва през април. Гнезди в пукнатини и малки ниши по скали, в дупки по отвесни брегове, обрасли с храсти, в хралупи на дървета, по електрически стълбове и под покриви на високи сгради. Заема и стари гнезда на врани, сварки и дребни грабливи птици. Женската снася през април и май 4-6 яйца. Мътенето продължава 28-31 дни. Малките напускат гнездото на 28-30 дневна възраст (Симеонов и др. 1990). Двойки могат да се видят по време на размножителния сезон, обикновено се виждат единични екземпляри. Полово незрелите птици мигрират на къси разстояния към летни и зимни територии (Shrubb, 1993).

Видът не е включен в Червената книга на България.

Характеристика на местообитанието: Скалисти и карстови терени, проломи, дефилета, ждрела, долини на реки с отвесни пещчливи, льосови брегове и оврази, лесостепни, крайнинни на разредни гори, полета с единични стари дървета и оазисни гори (Симеонов и др. 1990). Предпочита низините и открити ловни местообитания като ниви, храсти. Среща се и в степи без дървета, където има изобилие от тревисти растения и храсти, за да поддържат популация от хищни животни, стига да има алтернативни места за кацане и гнездене като скали или сгради. Лесно се адаптира в населени места, стига да има достатъчно растителност и дори може да се намери във влажни зони, мочурища и суха савана.

Хранят се предимно с малки бозайници, включително полевки (*Arvicoline*) и мишки (напр *Apodemus sylvaticus*). Понякога се хранят със земноводни, влечуги и други птици. Ловуват, като се издигат на 10 до 20 m над земята и бързо се гмуркат върху плячката си. Те могат също да се наблюдават да ловят на земята дребни бозайници и насекоми, ходейки. (Shrubb, 1993). Въпреки че стават жертва на ястреби и други хищници, те не са основен източник на храна за хищниците. (Channing, 2006; Shrubb, 1993).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 4400 и 9600 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Не са посочени заплахи.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **мигриращ** с популация между 800 и 1000 индивида. Не са посочени краткосрочна и дългосрочна популационна тенденция. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Промени в терена и повърхността на земеделските площи; Преобразуване от други ползвания на земя в търговски/ промишлени зони; Електропреносни и комуникационни мрежи.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **зимуващ** с популация между 10000 и 15000 индивида. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) и дългосрочната популационна тенденция (1980-2018 г.) са стабилни. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **постоянен** с 25-30 двойки. Оценката за популация на вида в зоната е „С“, съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 21 индивида, като 15 от тях са с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание), 5 (3- Двойка в гнездови хабитат) и 1 индивид (4- Заета територия). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 31 индивида (<https://ebird.org/species/eurkes/L2158264>).

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:

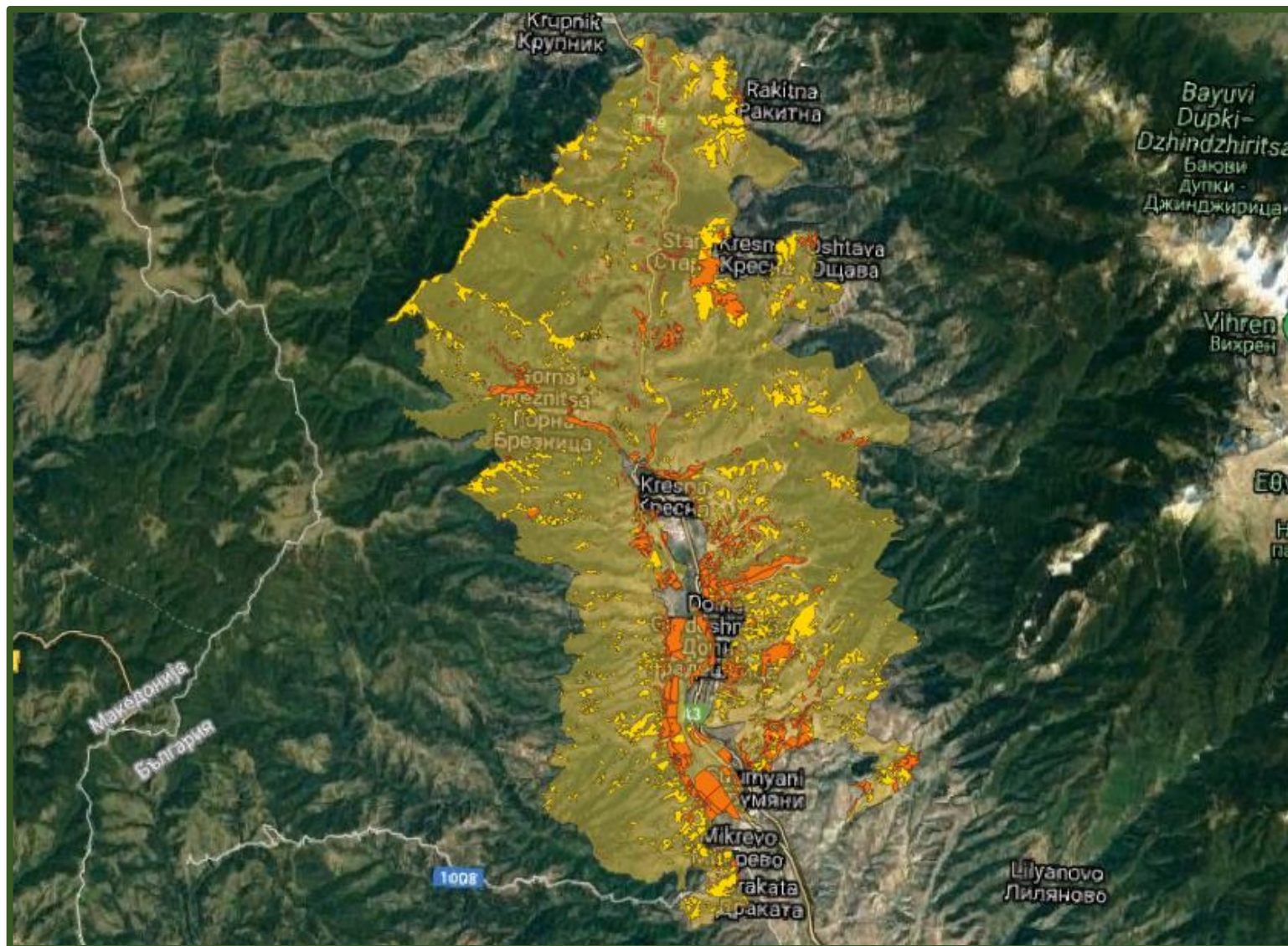
Гнездово местообитание:

- Стръмни скали;
- Територии със смесено земеползване.

Хранително местообитание:

- Пасища, ливади;
- Територии със смесено земеползване.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 39*.

Фигура 39: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната. В оранжево е визуализирано гнездовото местообитание, а в жълто – хранителното.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 4445 ha, от които 1350 ha са подходящите гнездови местообитания.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 25 двойки	<p>В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 25-30 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 21 индивида, като 15 от тях са с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание), 5 (3- Двойка в гнездови хабитат) и 1 индивид (4- Заета територия). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 31 индивида.</p> <p>На базата на достатъчно голямата площ на подходящите местообитания на вида в зоната и относително високия брой регистрации на вида, вероятно е той да е представен с посочената целева численост.</p>	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 25 гнездящи двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 4445 ha подходящи местообитания на вида в зоната, от които 1350 ha подходящи	Видът обитава скалисти и карстови терени, проломи, дефилета, ждрела, долини на реки с отвесни пясъчливи, льосови брегове и оврази, лесостепни, крайнинни на разредни гори, полета с единични стари дървета и оазисни гори (Симеонов и др. 1990).	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 4445 ha, от които 1350 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
		гнездови местообитания	<p>Предпочита низините и открити ловни местообитания като ниви, храсти. Среща се и в степи без дървета, където има изобилие от тревисти растения и храсти, за да поддържат популация от хищни животни, стига да има алтернативни места за кацане и гнездене като скали или сгради.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:</p> <p><i>Гнездово местообитание:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> → Стръмни скали; → Територии със смесено земеползване. <p><i>Хранително местообитание:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> → Пасища, ливади; → Територии със смесено земеползване. <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 4445 ha, от които 1350 ha подходящи гнездови местообитания.</p>	подходящи гнездови местообитания
Местообитание на вида: Качество на	% екстензивно управлявани	100% от пасищата и ливадите, част от	Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, територии	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
подходящите хранителни местообитания на вида в зоната – начин на управление на пасища и ливади	пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища и ливади. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида. На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.	на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида
Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната – наличие на високи места за ловуване	Брой високи места за ловуване	Най-малко 10 високи места, подходящи за ловуване на хектар	Когато ловува, видът се нуждае от високо място за ловуване. Според неговата биология трябва да има поне 10 високи места за ловуване на хектар в подходящите местообитания на вида - дървета, храсти, електрически проводници и други по-високи структури. Няма налични данни за броя на високите места за ловуване на хектар, по тази причина е формулирана междинна цел.	Междинна цел: Да се установи броя на подходящите високи места, подходящи за лов, на хектар чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Необходимост от промени в СФД

Не се налага промяна в СФД.

Използвана литература:

Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 250 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 121-123 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.

Channing, K. 2006. "European Kestrel - *Falco tinnunculus*" (On-line). The Hawk Conservancy Trust. Accessed October 07, 2006 at <http://www.hawk-conservancy.org/priors/kestrel.shtml>.

Malher, F., Lesaffre, G., Zucca, M., & Coatmeur, J. (2010). (The breeding birds of Paris. An urban atlas) Oiseaux nicheurs de Paris. Un atlas urbain. Paris: Corif. Delachauxet Niestlé.

Shrubb, M. 1993. The Kestrel. London: Hamlyn.

Wichmann, G., Dvorak, M., Teufelbauer, N., & Berg, H.-M. (2009). Die Vogelwelt Wiens— Atlas der Brutvögel. (The Avifauna of Vienna – Atlas of Breeding Birds). Wien: Verlag Naturhistorisches Museum Wien.

37. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A097 *FALCO VESPERTINUS* (ВЕЧЕРНА ВЕТРУШКА)

Идентификация

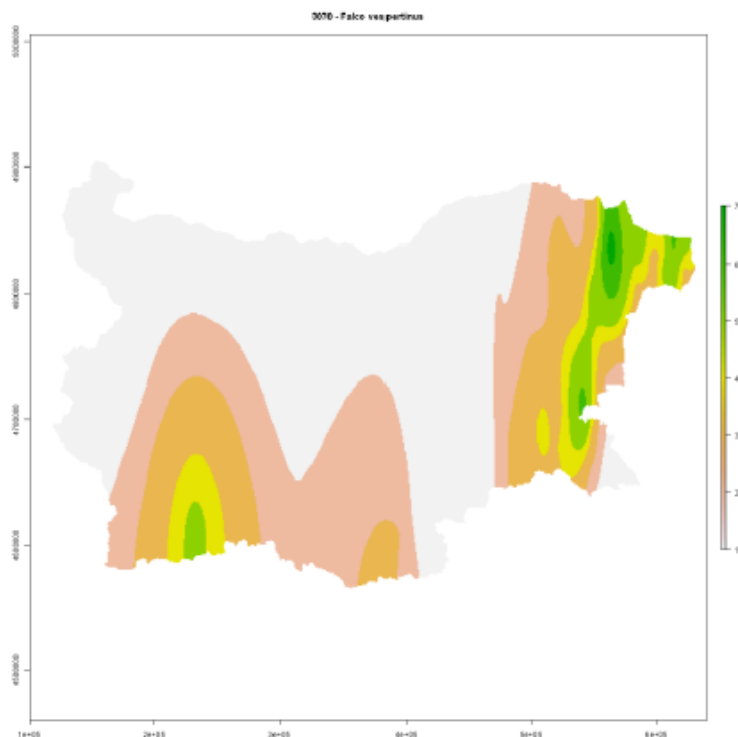
Оперението при мъжките е тъмносиво със сребристосив оттенък по маховите пера. Опашката черна. Задната част на корема, подопашката и гащите ръждиво-червени. Клюнът сив, към върха тъмнокафяв. Восковицата, стъпалото и пръстите оранжево-червени. При женските горната страна на главата и вратът светло канелено-кафяви. През очите минава черно-кафява ивица. Гърбът, кръстът и опашката сиво-пепеляви. По гърба черни напречни пъстрини. 7-8 тесни черни препаски на опашката и една по-ширака на върха. Маховите пера сиви с белезникави напречни петна по вътрешните ветрила. Бузите и гърлото белезникави. Останалата долна страна на тялото ръждиво-червена с тъмни надлъжни щрихи (Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990).

Палеарктичен политипен вид с два подвида. Обитава степи, псевдостепи, гористи степи и обширни земеделски местообитания. Основният ареал на подвида *F. vespertinus vespertinus* обхваща Европа на изток до езеро Байкал. Ядрото на популацията в Европа е Карпатския басейн, който образува западната граница на ареала (Palatitz, P., P. Fehérvári, S. Solt and B. Barov 2009). Общата численост на европейската популация се оценява на 26 000–39 000 гнездещи двойки (Големански В. и др. (Eds) 2015)

В България е гнездящ и преминаващ вид. През размножителния период обитава ивици дървета и храсти и мозайки от тях, овощни градини, дървесни и храстови плантации, най-често изкуствено залесени горички и пояси, от 0 до 400 m н.в. (Янков, П. (отг. ред.) 2007). Гнездящ в много ниски количества (за последните 5 г. регистрираните гнездящи двойки са 1-2) (Матеева И., П. Янков 2013). Гнезди на колонии, съставени от представители на собствения си вид или смесени. Използва често изоставени гнезда от колонии на посевна врана, които гнездят по-рано. При липса на подходящо гнездо се случва и да изгонят свраки или дори едри чапли от тяхното, което обикновено става след ожесточена борба. Снасянето на яйцата обикновено започва в края на май, началото на юни, като се получава така, че малките биват изхранвани в момент изобилие от едри скакалци и други насекоми. Снасят 3-4 яйца, които в продължение на 28 дни мътят и двамата родители, като нощем и към края на мътенето в гнездото остава предимно женската. Отначало мъжкият носи храната в гнездото и женската храни малките, като им я подава, но щом се оперят достатъчно започва и тя да носи храна, но въпреки всичко продължава да прекарва доста време в гнездото, защитавайки малките от студ, дъжд или слънце. Малките напускат гнездото между средата на юли и средата на август.

Транс-екваториален мигрант, зимуващ в южните части на Африка. Образува сравнително големи ята, като в местата за нощувка в извънгнездовия период, са отчитани до 21 000 индивида (Palatitz, P., P. Fehérvári, S. Solt and B. Barov 2009).

Основното направление на прелитащите вечерни ветрушки в източната част България (Добруджа, Бургас) е север – юг и североизток – югозапад през есента. През западната част на Дунавската равнина не може да се обособи предпочитано направление в прелета на птиците. По време на пролетна миграция основното направление на полета е юг – север и югозапад – североизток (Матеева И., П. Янков 2013) Модел на разпространението на вида по време на сезонните миграции въз основа на физически и екологични фактори е представен на *Фигура 40*.

Фигура 40: Модел на разпространение по време на есенна миграция на вида в България по Матеева И., П. Янков 2013

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 0 и 15 двойки и **мигриращ** с популация от 5000 до 16000 индивида. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е намаляваща. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един тип земеползване в друг; Преобразуване от системи за смесено земеделие и агролесовъдство към специализирано (например единична култура) производство; Промени в терена и повърхността на земеделските площи; Изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища); Превръщане от други ползвания на земя в търговски/индустриални зони; Електропреносни и комуникационни мрежи.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Качеството на данните е лошо, числеността на популацията е под 2% от националната (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

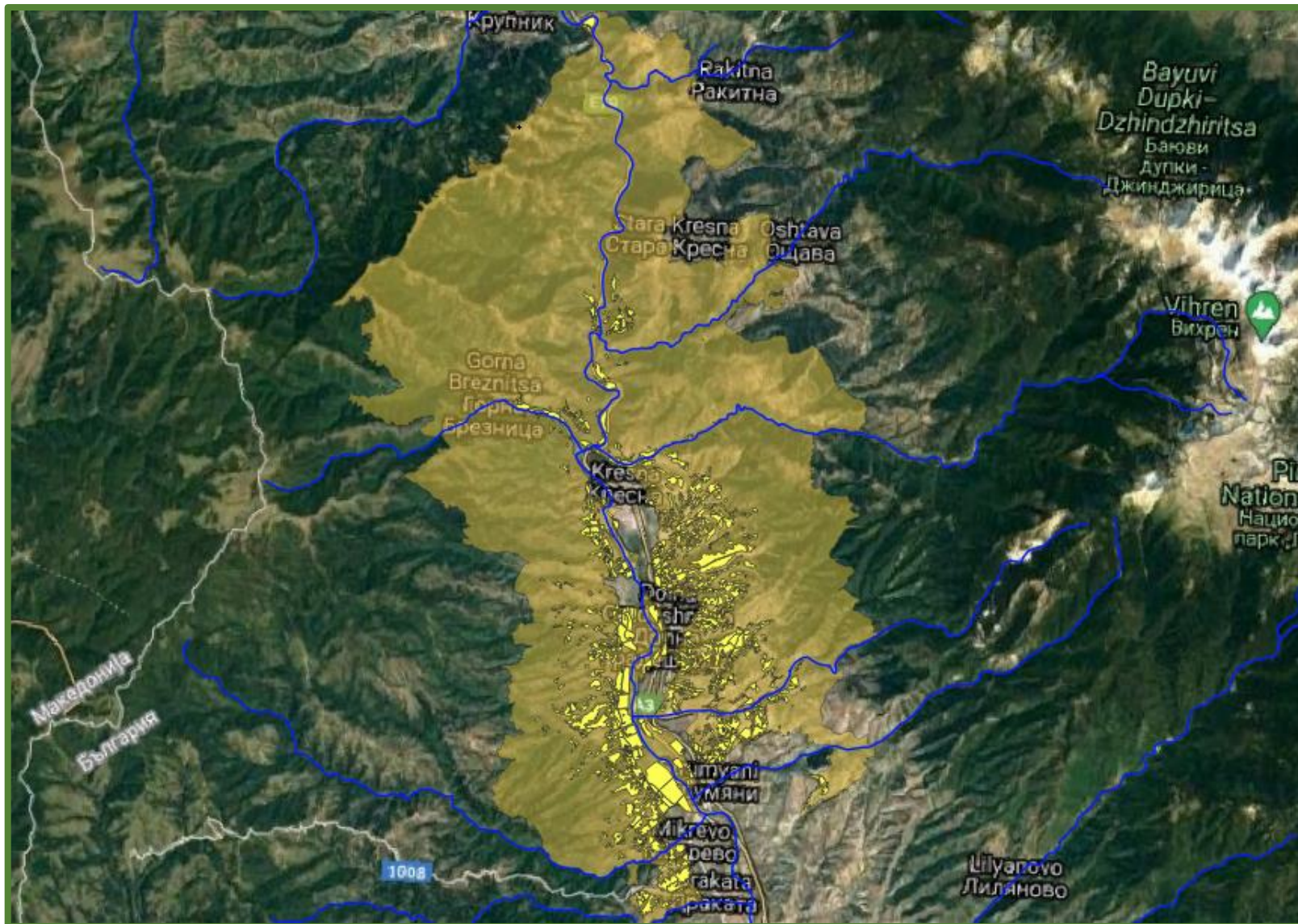
По отношение на концентриращата/мигрираща популация

При проучване на есенната миграция (2020) са отчетени 2 птици (млада и възрастна женска) в периода 22-25 септември. Това потвърждава присъствието на вида в зоната в периода на миграция.

За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- ✓ Надморска височина до 400 м;
- ✓ Пасища и ливади, обработваеми земи, територии със смесено земеползване.

Карта на подходящите хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 41*.

Фигура 41: Карта на подходящите хранителни местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 2021 ha.

На базата на екологичните изисквания при миграция на вида, са определени параметрите, чрез които може да се оцени неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната (като концентриращ се вид), представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на концентриращата се популация	Брой индивиди	Неизвестна	В СФД популационната численост не е посочена. При проучване на есенната миграция (2020) са отчетени 2 птици (млада и възрастна женска) в периода 22-25 септември. Това потвърждава присъствието на вида в зоната в периода на миграция. Липсват целенасочени проучвания на миграционната численост на вида в зоната, поради което е предвидена междинна цел.	Междинна цел: Да се проучи числеността на вида в периода на миграция чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида	ha	2021 ha	За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Надморска височина до 400 м; Пасища и ливади, обработваеми земи, територии със смесено земеползване. На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 2021 ha.	Поддържане на площта на хранителните местообитания в зоната в размер на 2021 ha

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД, поради липсата на достатъчно данни за този вид.

Цитирана литература:

Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София,

Костадинова, Граматиков, 2007. Орнитологично важни места в България и натура 2000. БДЗП. София.

Матеева И., П. Янков 2013. Характер на миграцията на 42 вида птици от българската орнитофауна според нивото на съвременните познания. Доклад. 93-95 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 148-149 с

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 126—127.

Alivizatos H., N. Kassinis 2021. Diet of the Red-footed Falcon (*Falco vespertinus*) in Cyprus during autumn migration. *Ornis Hungarica* 2021. 29(1): 120–125

Daskalova G., Shurulinkov P. 2018. Characteristics of the hunting behavior of the Red-footed Falcon (*Falco vespertinus*) in South-Eastern Bulgaria. *ZooNotes* 125: 1-4

Palatitz, P., P. Fehérvári, S. Solt and B. Barov 2009. European Species Action Plan for the Red-footed Falcon *Falco vespertinus*. 49 p.

Zalles, J. I., And K. L. Bildstein, Eds. 2000. Raptor watch: a global directory of raptor migration sites. Birdlife International, Cambridge, England; and Hawk Mountain Sanctuary, Kempton, Pennsylvania.

Zoltán F., S. László 1988. CONTRIBUTION TO THE FOOD BIOLOGY OF THE RED-FOOTED FALCON (*FALCO VESPERTINUS*). *Aquila - Conservation of the Red-footed Falcon*. 174 -181pp.

38. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A442 *FICEDULA SEMITORQUATA* (ПОЛУБЕЛОВРАТА МУХОЛОВКА)

Идентификация

Дължина на тялото: 12-14 cm, размах на крилата: 23-24 cm. Има контрастно оперение – отгоре черна, отдолу бяла. При мъжкия врата е бял отстрани, но е и отзад и с малко бяло петно на челото. Женската е без бяло на челото, пепелява по главата, плещите и гърба. Опашката и при двата пола е бяла отстрани.

Средиземноморски вид, разпространен петнисто на Балканския полуостров, в Мала Азия, Кавказ и Иран. На запад достига до Албания, на изток до Югозападен Туркменистан, на север до Краснодар и Крим, на юг до Югозападен Иран. Зимува в Централните райони на Източна Африка. В България вида е гнездящ и мигриращ. В специално изследване на Българската популация чрез целогодишно проследяване на отделни индивиди е установена кръгова миграция, като птиците използват различен маршрут през пролетта и есента (Briediset al.2016). Установени са точните срокове на пролетната и есенна миграция на българските птици. Есенната миграция стартира около 21 юли, като всички птици следват подобен маршрут с преобладаваща югоизточна посока. Пролетната миграция започва в края на март до средата на април.

Видът има неравномерна численост, като в повечето от находищата гнездят десетки двойки/100 km². Най-висока (повече от 100 двойки/100 km²) е числеността в някои крайречни и по-обширните равнинни и нископланински гори. Най-често плътността намалява с увеличаване на надморската височина. Основната част от популацията е съсредоточена в Източна и Централна Стара планина, лонгозните гори по долните течения на реките Батова, Камчия и Ропотамо, както и в Странджа. Според Нанкинов и др. (2004) в страната гнездят 8000-12 000 двойки, а според Янков (отг. ред., 2007) – между 1500 и 3500 двойки. Брачните игри са през април месец. Гнезди изключително в дървесни хралупи (издълбани от кълвачи) и изкуствени гнездилки на височина 3-6 m. Плътността на гнездовата популация зависи от обилието или отсъствието на удобни места за гнездене. Женската снася 4-7 яйца, които мъти две седмици. В храната на българските полубеловрати мухоловки са застъпени видове от разредите: твърдокрили (Coleoptera), полутвърдокрили (Hemiptera), мухи (Diptera), пеперуди (Lepidoptera), паяци (Araneidae) и др., голямо е участието на педомерките (сем. Geometidae) и листоврътките (Tortricidae) (Нанкинов, 2009; Янков, отг. ред., 2007).

Характеристика на местообитанието: Обитава стари, предимно естествени широколистни гори, съставени от полски ясен (*Fraxinus oxycarpa*), дъб (*Quercus* spp.), бук (*Fagus sylvatica*, *Fagus orientalis*) и др. В равнините предпочита влажните гори, лонгози и горите по бреговете на водоеми. Сравнително по-рядко стари овощни градини, дървесни плантации, градски паркове и градини. Находищата са от морското равнище до 800 m н. в., по-рядко до 1500 m н. в. (Нанкинов, 2009; Янков, отг. ред., 2007).

В лонгозните гори на резерват Камчия е установена гнездова плътност от 2,4 двойки/10 ha. (Георгиев, 2005). В кестенови гори (*Castanea sativa*) в Беласица е установена гнездова плътност от 4,86 индивида/10 ha. (Nikolov et al., 2011). В Сърбия, в стара гора от бук (*Fagus sylvatica*) и дъб (*Quercus* sp.) разположена в дълбока горска долина, е установена гнездова плътност от 3,75 двойки/10 ha (Ružić et al., 2011).

Georgiev et al. (2018) установяват чрез моделиране, че на национално ниво, възрастта на горите и процентното покритие на широколистните гори най-добре обясняват гнездовото разпространение на полубеловратата мухоловка. Въпреки, че горските насаждения стават подходящо

местообитание за вида на възраст от около 70 години, дърветата във вътрешността на гората на възраст над 160 години и съставени от повече от 80% широколистни дървета са предпочитани от вида. Количеството мъртва дървесина в гората положително повлиява избора на място за гнездо на мухоловката.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **2500 и 4500 двойки**. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна. Посочени са следните заплахи: Преобразуване в други видове гори, включително монокултури; Залесяване с неместни или нетипични видове.

В Червената книга (2015) са посочени като заплахи изсичането на стари гори, главни сечи и други горскостопански мероприятия през размножителния период.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **0-1 двойки**. Зоната поддържа 0,02-0,04% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е изолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. Данните от eBird за 2021 г. (януари-август) за района на Кресна показват, че видът е наблюдаван с численост 2 индивида. Червената книга на България (2015) и Атласа на гнездящите птици в България (2007) разкриват, че в района на Кресна има единични находища. Nikolov and Spasov (2005) не съобщават вида в своето изследване в района на Кресна.

За определяне на площта на подходящите местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина до 800 м;
- Широколистни гори (вкл. крайречни гори) на възраст над 70 г. Широколистните дървета да са минимум 80% от дървостоя.

Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 42*.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 1 двойка	<p>В ОВМ (2007 г.) са посочени 0-1 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 0-1 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. Данните от eBird за 2021 г. (януари-август) за района на Кресна показват, че вида е наблюдаван с численост 2 индивида. Червената книга на България (2015) и Атласа на гнездящите птици в България (2007) разкриват, че в района на Кресна има единични находища.</p> <p>Като се вземе предвид площта на подходящите местообитания на вида в зоната, е вероятно числеността му да е по-голяма. Следователно се предвижда междинна цел.</p>	Междинна цел: Да се определи размера на популацията (или гнездовата плътност) на вида в зоната, чрез провеждане на полеви проучвания до 2025 г.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 1107 ha	<p>За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Надморска височина до 800 м; Широколистни гори (вкл. крайречни гори) на възраст над 70 г. Широколистните дървета да са минимум 80% от дървостоя.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 1107 ha.</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 1107 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящото местообитание на вида в зоната - Наличие на хабитатни биотопни дървета за гнездене</p>	<p>Брой на хабитатни биотопни дървета за гнездене на ha</p>	<p>Най-малко 10 хабитатни биотопни дървета за гнездене на ha на възраст над 120 години</p>	<p>Видът обитава стари, предимно естествени широколистни гори, съставени от полски ясен (<i>Fraxinus oxycarpa</i>), дъб (<i>Quercus spp.</i>), бук (<i>Fagus sylvatica</i>, <i>Fagus orientalis</i>) и др. Гнезди изключително в дървесни хралупи (издълбани от кълвачи) и изкуствени гнездилки на височина 3-6 m.</p> <p>Биотопното дърво следва да бъде на възраст над 120 години. Тази възраст позволява образуването на кухини, важни за редица целеви видове, обитаващи местообитанието. Най-добре е биотопните дървета да бъдат в групи, а не по единично. Инвентаризацията на горите не предвижда събиране на данни по този параметър и такива данни не са налични в плановете за управление на горите.</p> <p>Този параметър се определя и за оценка на състоянието на горските местообитания в зоната. За да се установи настоящата стойност на този параметър, в полевите проучвания в зоната през 2020 г., е направена случайна извадка от експериментални райони (30 експериментални райони, с размер 100 m² за повечето от горските местообитания в зоната) в две насаждения, типични за местообитанията. Въз основа на тези проучвания и експертна оценка, броят на големите/биотопни дървета е под целевата</p>	<p>Увеличаване на броя на хабитатните биотопни дървета до достигане на целевата стойност от най-малко 10 дървета на ha на възраст повече от 120 години.</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			стойност. Следователно, състоянието на местообитанието по този показател трябва да бъде подобро.	
Местообитание на вида: Качество на подходящото местообитание на вида в зоната – количество мъртва дървесина (притеглена средна стойност)	% или м ³ /ha	Най-малко 10% от парка/наличността, но не по-малко от 25 м ³ /ha, включително най-малко 10 стоящи мъртви дървета и достатъчно количество лежаща мъртва дървесина и сухи клони	<p>Количеството мъртва дървесина в гората влияе положително върху избора на място за гнездото на полубеловратата мухоловка.</p> <p>Предложеният показател определя мъртвата дървесина като процент от наличните горски насаждения. Колкото по-голяма е наличността, толкова по-голям е обемът на мъртвата дървесина, изчислен в м³/ha. Въпреки това, за да се осигури съответствие с екологичните изисквания на вида, в зависимост от наличието на мъртва дървесина, нейното количество не трябва да бъде по-малко от 25 м³/ha. Трябва да се избере по-високата от двете стойности, изчислена в м³/ha - или 10% от наличността на ha, или 25 м³/ha.</p> <p>Мъртвата дървесина трябва да бъде стояща или лежаща. Важно е да има най-малко 10 стоящи мъртви дървета и достатъчно количество лежаща мъртва дървесина и сухи клони.</p> <p>Инвентаризацията на горите не предвижда събиране на подробни данни по този</p>	<p>Подобряване на количеството мъртва дървесина до достигане на целевата стойност от поне 10 % от парка, но не по-малко от 25 м³/ha.</p> <p>Междинна цел: Да се определи броя на стоящите и лежащите мъртви дървета и техния обем в м³/ha в подходящите местообитания.</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>параметър и такива данни не са налични в плановете за управление на горите.</p> <p>За да се установи настоящата стойност на този параметър, в полевите проучвания в зоната през 2020 г., е направена случайна извадка от експериментални райони (30 експериментални райони, с размер 100 м² за повечето от горските местообитания в зоната) в две типични насаждения за мястообитанията. Установено количество мъртва дървесина е 5% от наличността/парка. Това ни дава основание да определим състоянието на местообитанието по този показател като неблагоприятно. Не е налична обаче достатъчно информация за броя на стоящите и лежащите мъртви дървета и обеми в м³/ха. Поради тази причина е поставена междинна цел.</p>	

Необходимост от промени в СФД

Към момента не се предлага промяна в СФД за този вид, но след проучване на размера на популацията, вероятно ще се предложи промяна.

Използвана литература:

Георгиев Д., П. Янков. 2015. Полубеловрата мухоловка, *Ficedula semitorquata* (Nomeyer, 1885). В: Големански, В. и др. (ред.) 2015. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 287.

Георгиев Д. 2005. План управление на резерват Камчия. БШПОБ, проект Добруджа, 62 с.

Nikolov B., P. Shurlinkov, I. Hristova-Nikolova. 2011. Bird density and species composition in Sweet Chestnut (*Castanea sativa*) dominated forests in the Bulgarian part of Belasitsa Mountain. In: Zlatanov T., I. Velichkov, B. Nikolov (eds.) State and prospects of the *Castanea sativa* population in Belasitsa mountain: climate change adaptation; maintenance of biodiversity and sustainable ecosystem management. Project BG 0031 EEA report.

Ružić M., Shurulinkov P., Daskalova G., Ralev A., Spasov L., Popović M. 2011. Semi-collared Flycatcher *Ficedula semitorquata* – a new breeding species in Serbia. *Ciconia*, 20: 72-76.

Georgieva K. B., S. Thorn, Tz. Zlatanov, B. P. Nikolov, P. Shurulinkov, G. Daskalova, T. K. Gottschalk. 2018. Evaluating the importance of managed forests as habitat for the Semicollared Flycatcher (*Ficedula semitorquata*). *Forest Ecology and Management*, 419–420: 123–129

Briedis, M., Träff, J., Hahn, S. et al. Year-round spatiotemporal distribution of the enigmatic Semi-collared Flycatcher *Ficedula semitorquata* . *J Ornithol* 157, 895–900 (2016). <https://doi.org/10.1007/s10336-016-1334-6>

39. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A123 *GALLINULA CHLOROPUS* (ЗЕЛЕНОНОЖКА)

Идентификация

Дължина на тялото: 32-35 cm, размах на крилата: 50-55 cm. Главата, вратът, шията и гърдите са черносиви. Горната страна на тялото маслинено кафява. Коремът е тъмносив. Челната пластинка яркочервена. Краката са жълтеникаво зелени. Двата пола трудно отличими един от друг. Плува, като в такт с движението на краката си поклаща главата. Подплашена бяга по водната повърхност като си помага с крилата.

Космополитен вид. Известни са 12 подвида, един от които – *G. chloropus chloropus*, гнезди и в България. Гнезди в Евразия, Азорските и Канарските острови, Северна Африка, на изток до Япония, на юг до остров Цейлон и Индокитай. Постоянен вид по Черноморското крайбрежие и в Тракия и прелетен в останалата територия на страната. Миграцията по Черноморското крайбрежие е март-април и септември-октомври. Както в миналото, така и сега е широко разпространена гнездяща птица във влажни зони от всякакъв размер и характер. В равнините и планините се среща до 1000 m надморска височина. Има неравномерно петнисто разпространение в равнинните и низинните части на цялата страна, най-широко покрай р. Дунав и в Дунавската равнина, Тракийската низина, по Черноморското крайбрежие, по поречието на по-големите реки. Размножителния период е от април до август. Гнездото е разположено сред папур или тръстика. Изградено е от сухи стъбла на тръстика и листа от папур. Снасянето на яйцата е в началото на април (Сребърна) или в края на април. Пълното мътило е от 6-11 яйца. Мътят и двете птици. Малките са гнездобегълци. В стомасите на 14 изследвани птици през декември и януари са намерени *Coleoptera* – ларви, *Dytiscidae* – ларви, *Hydrophilidae*, *Cerambycidae*, *Chrysomelidae*, *Zebrina detrita*, *Cyperus* sp., *Bitomus* sp., *Ceratophilum* sp., *Sarganium* sp. и др. (Симеонов и др., 1990; Янков, отг. ред., 2007).

Характеристика на местообитанието: Обитава разнообразни влажни зони както в равнините, така и в планините до към 1000 m надморска височина (Симеонов и др., 1990). Гнезди в растителност по периферията на водоеми във влажни зони с различен характер и размери – блата, рибарници, микроязовири, водоеми в стари речни корита, малки блатисти водоеми, също в течащи води – канали, речни брегове, понякога лагуни, стоящи бракични водоеми. Обитава също и водоеми в градове и села. Заема и напълно обраснали водоеми без водно огледало (Янков, отг. ред., 2007).

Изследване проведено в оризища в Луизиана (САЩ) разкрива, че зеленоножката е с гнездова плътност от 2,6-2,8 гнезда/100 ha, като тя е по-висока в оризища, които са заобиколени от повече напоителни канали (Pierluissi et al., 2010). Проучване проведено в различни местообитания в Полша установява, че видът има много висока плътност в промишлени водоеми – 46,1-93,3 двойки/10 ha и по-малко в рибарници (12,6-20,1 двойки/10 ha). Всяка двойка защитава гнездова територия по протежение на водоема в размер на 60-180 m или 0,14-0,18 ha. Най-предпочитаните от зеленоножката водоеми имат следните характеристики: имат малка площ и са плитки (5-100 cm); имат широка ивица от крайбрежна растителност, като в най-голямо количество трябва да е папура (*Typha* sp.) (Cempulik, 1993). В езерото Ери в САЩ е гнездовата плътност варира между 0,2 и 4,6 двойки/1 ha. Плътността на гнездящите индивиди е най-голяма в полупостоянни наводнени влажни зони с теснолистна крайбрежна растителност, с изобилие от потопена водна растителност, като съотношението между откритите водни площи и тези с растителност е 1:1 (Brackney and Bookhout, 1982).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като гнездящ с популация между 5000 и 12 000 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) и дългосрочната популационна тенденция (1980-2018 г.) са стабилни. Не са посочени заплахи.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** за зоната с численост **1-3 двойки**. Това представлява 0,1 - 0,3% от националната популация. Качеството на данните е G – добро, основани на изследвания, а популацията в зоната е незначителна (оценка D). Поради тази причина не се разработват специфични цели за този вид.

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД.

Цитирана литература:

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 265-267 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 220-221.

Cempulik P. 1993. Breeding ecology of the Moorhen *Gallinula chloropus* in Upper Silesia (Poland). Acta Ornithologica, 28 (2): 75-89.

Brackney A. W., T. A. Bookhout. 1982. Population Ecology of Common Gallinules in Southwestern Lake Erie Marshes. Ohio J. Sci., 82(5): 229-237.

Pierluissi S., King S. L., Kaller M. D., 2010, Waterbird nest density and nest survival in rice fields of Southwestern Louisiana. Waterbirds, 33 (3): 323-330.

40. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A078 *GYPVS FULVUS* (БЕЛОГЛАВ ЛЕШОЯД)

Идентификация

Дължина на тялото: 95 – 110 cm. Размах на крилата: 230 – 265 cm. Маховите пера и опашката са черни, останалата част от оперението е бежово-кафява. Главата е покрита с къси бели пухови пера. Яката от пера в основата на врата е бяла при възрастните и кафява при младите. Профилът при реещ полет е V-образен. Видът е включен в Приложение I на Директива за птиците.

Съгласно Червена книга на България, това е палеарктичен вид, който гнезди в Южна Европа, Мала Азия, Синайския полуостров, Ирак, Иран, Афганистан, Пакистан, Казахстан, Индия. За България е постоянен, в миналото многоброен вид по скалисти места. Гнезди колониално (до 10–12 двойки) в големи скални комплекси като периодично сменя гнездовищата. Известни са и единични гнезда (включително до пътища). Снася през януари 1 яйце. Застрашен вид EN.

По информация на природозащитната организация Зелени Балкани, работеща за възстановяването на вида в България, в края на XIX век белоглавият лешояд е бил широко разпространен и многоброен в България, със 17 сигурни находища. Век по-късно, вследствие основно на загуба на хранителна база, използване на отровни примамки за хищници, масово преследване и загуба на местообитания се счита, че белоглавият лешояд е изчезнал като гнездящ от страната. През 1978 г. се открива колония от 9 възрастни и 19 млади птици и едва едно-две активни гнезда в Източни Родопи (Demerdzhiev et al. 2014). През 90-те години започват усилия на природозащитни организации, между които и Зелени Балкани, за стабилизиране числеността на белоглавия лешояд в България – изграждане на площадки за изкуствено подхранване, редовно снабдяване с храна, проучвания за елиминиране на заплахите, превенция използването на отрови, работа с местното население и др. Освен на територията на Източни Родопи, природозащитници работят за възстановяването на белоглавите лешояди и в другите райони, където преди са се срещали – Западна и Източна Стара планина, Западни Родопи, Кресна, Врачански Балкан.

От 2003 г. започва изпълнението на дългосрочен Международен план за опазване на лешоядите на Балканите, а през 2010 г. стартира специализиран проект „Възстановяване популациите на едрите видове лешояди в България” LIFE08 NAT/BG/000278, който се изпълнява от Зелени Балкани, в партньорство с Фонда за дивата флора и фауна (ФДФФ) и Дружеството за защита на хищните птици (ДЗХП) и приключва през 2015 г. В резултат са внесени 264 белоглави лешояда, основно от Испания и Франция, а в рамките на проекта са освободени общо 205 лешояда от четирите адаптационни волиери, изградени във Врачански, Централен Балкан, Сините камъни – Гребенец и Котленска планина.

Работи се усилено в Западна и Източна Стара планина. В Природен парк "Сините камъни" има изградена площадка за подхранване и наблюдение, а Фонда за Дивата Флора и Фауна поддържа край Котел волиера за аклиматизация на птици, размножени в плен, лекувани или транспортирани от други места за пускане в района. Пилотната реинтродукция на вида в Източна Стара планина стартира през 2007 г. с освобождаване на 3 птици от адаптационната волиера в Котел. През следващите 2 години са освободени още 5 птици. От 2010 до 2015 г. са освободени още общо 44 птици. За същия период – от 2010 до 2015 г. са освободени 65 птици в ПП "Сините камъни". Поради близкото разстояние на двете площадки (Котел и ПП "Сините камъни"), освободените белоглави лешояди формират обща колония, редовно посещавайки двете площадки, в зависимост от наличието на храна и метеорологичните условия. През размножителния период на 2014 и

2015 са установени поне 3 териториални размножаващи се двойки в района. Общо 42 от освободените 111 лешояда са открити мъртви, като за голям процент от смъртните случаи причина е токов удар.

Характеристики на местообитанието в България: Видът гнезди колониално по скали. Обитава скали в близост до пасища в хълмисти и планински райони. В България гнезди по долината на р. Арда между язовир „Кърджали“ и язовир „Ивайловград“, но може да бъде наблюдаван да търси храна в целите Източни Родопи. Отделни индивиди може да бъдат наблюдавани и в Стара планина, Кресненското дефиле и по Черноморието.

Обитава обширни скални комплекси, ждрела, речни долини в равнини и планини до субалпийския пояс. Видът е скално гнездящ. Среща се на ниска до средна надморска височина, предимно в места с топъл климат, като избягва гори, влажни местообитания, езера и морета. За полетите си в търсене на храна използва термиките, които се образуват над възвишенията и хълмовете или над открити терени. Необходимо условие за вида са наличието на скали за почивка и големи площи за хранене (Cramp & Simmons 1980). Мършояден, зависим от свободно пасящи домашни животни и от ветеринарно-санитарното обслужване. На едно място за хранене могат да се съберат десетки птици.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като гнездящ с популация между 90 и 130 двойки. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция е нарастваща. През последните 18 години краткосрочната и дългосрочна тенденция в разпространението на вида е нарастваща. Посочени заплахи и въздействия за гнездовата и мигриращата популация на вида са: промени в ландшафта, добив на изкопаеми и изграждане на инфраструктура и др. В Натура 2000 са обхванати между 80 и 120 двойки, а тенденцията е нарастваща.

Съгласно Червената книга, отрицателно действащи фактори са: намаляването на добитъка (особено след 1985–1989 г.), водещ до липсата на храна, поставянето на отровни примамки и влошаването на местообитанията в резултат на минна дейност, залесяване, безпокойство и др. След 2004 г. заплахата са 40 вятърни генератора в Гърция до българската граница, в район на преминаване на птиците.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Няма записи, че видът се е размножавал в зоната преди началото на реинтродукция на птици през 2007 г. Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е гнездящ и концентриращ се в зоната, с популация от 2-4 гнездяща двойка и 10-30 концентриращи се индивида. Качеството на данните е добро. Зоната поддържа между 2% и 15% от националната популация на вида (оценка „В“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизоллирана популация, но на границите на ареала на разпространение (оценка „В“). Общата оценка на стойността на зоната за съхраняването на вида е „В“ – добра.

Възстановяването на вида в зоната стартира през 2007 г., когато са освободени първите белоглави лешояди в Кресна и от тогава местната природозащитна организация Фонд за дивата флора и фауна освобождава птици всяка година. В периода 2012-2016 г. организацията

изпълнява проект „Живот за Кресненския пролом“, финансиран по програма LIFE, по който е изградена и площадка за подхранване на белоглавите лешояди в района, намираща се северно, извън територията на защитената зона. Площадката предизвиква концентрация на птици в района, в т.ч. и такива, обитаващи други части на България, Гърция и Македония.

По отношение на гнездящата популация:

Към момента е установено гнездене на 3 двойки белоглави лешояди, като местоположението на гнездата е в скални масиви в четири точки в зоната.

По време на теренните проучвания и мониторинга в зоната през 2020 г. са регистрирани 3 екземпляра, в периода на гнездене. По информация на местната природозащитна организация Фонд за дивата флора и фауна, връщането на лешоядите в даден скален район често поражда проблеми, свързани с подходящите места за гнездене. Скалните масиви имат много дупки и ниши, но най-добрите са заети от други видове хищни птици, напр. скални орли. С цел намиране на решение, през 2015-2016 г. екип от алпинисти прочиства ниши, така че да ги направи годни за гнездене. Този опит е бил неуспешен и нишите не са заети и до момента.

Основен остава проблема с хранителната база на вида. Съгласно Закона за управление на отпадъците и изискванията на Европейското законодателство, не е разрешено оставянето/изхвърлянето на трупове на домашни животни, каквато е била практиката през вековете. Популацията на диви животни (напр. елени) не е с достатъчна плътност, така че да осигури необходимата хранителна база на вида и да поддържа относително голяма числеността му в зоната. Това поставя белоглавите лешояди в пълна зависимост от съществуващата площадка за подхранване на вида в района, като ако тя преустанови своята работа, с голяма вероятност индивидите на вида ще напуснат територията на защитената зона.

През 2017 г. голяма част от реинтродуцираните в района индивиди са станали жертва на отравяне от отровни примамки. Опитите за увеличаване на популацията на вида в зоната продължават и до днес.

Известните скални масиви за гнездене на белоглавия лешояд в зоната са локализирани на 6 места (виж *Фигура 5*). Площта на гнездовото местообитание на вида може да бъде определено като буфер от 0,5 km около всяко място. Изчислена така, площта на гнездовите местообитания на вида в размер на 413 ha. Карта на гнездовите местообитания на белоглавия лешояд в зоната и разположението на площадката за подхранване е представена на *Фигура 43*.

Доколкото хранителната база на вида е изцяло свързана с функционирането на площадката за подхранване, то не се определя площ на хранителното местообитание.

По време на теренни проучвания в периода на миграция, в защитената зона са регистрирани между 7 и 15 екземпляра, като най-високата дневна численост на вида е регистрирана между 7 и 15 екземпляра дневно, в периода съответно м. август и м. септември 2020 г.

На базата на екологичните изисквания за гнездене и концентриране на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната (като гнездящ и концентриращ се вид), представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 3 двойки	Видът е добавен като гнездящ в СФД през 2015 г., след интродукциите, стартирали през 2007 г. В СФД е посочено, че гнездящата популация на вида е в размер на 2 до 4 двойки. Актуални данни за гнезденето на вида показват 3 двойки. Предвид пълната зависимост на гнезденето на вида от подхранването на площадката до с. Ракитна, тази численост се възприема като оптимална за зоната.	Поддържане на гнездовата популация на вида в размер на най-малко 3 гнездящи двойки.
Популация: Размер на концентриращата се популация	Брой индивиди	Най-малко 10 индивида	Видът е добавен като концентриращ се в СФД през 2015 г., след изграждането на площадката за подхранване до с. Ракитна. В СФД е посочено, че концентриращата се популация на вида е в размер на 10 до 30 индивида. По време на теренни проучвания през 2020 г., на площадката за подхранване до с. Ракитна са регистрирани между 7 и 15 екземпляра дневно. Площадката за подхранване в района на с. Ракитна предизвиква концентрация на белоглавите лешояди, както и на други видове хищни птици. В този смисъл, концентрацията е изцяло свързана с функционирането на площадката за подхранване. Тя привлича хищни птици в района, в т.ч. и такива, обитаващи други части на България, Гърция и	Поддържане на концентриращата се популация в зоната в размер на най-малко 10 индивида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			Македония. Макар и неустойчива на този етап, практиката за подхранване следва да продължи, за да не се компрометират усилията за установяване на местна популация в защитената зона.	
Местообитание на вида: Площ на гнездовото местообитание на вида в зоната	ha	413 ha	Известните скални масиви за гнездене на белоглавия лешояд в зоната са локализирани на 6 места. Площта на гнездовото местообитание на вида може да бъде определено като буфер от 0,5 km около всяко място. Изчислена така, площта на гнездовите местообитания на вида в размер на 413 ha. Не са налице условия за разширяване на площта на гнездовото местообитание, предвид специфичните изисквания на вида за наличие на подходящи скални масиви с ниши. Доколкото качеството на местообитанието е пряко свързано с наличието на съществуващи геоложки структури, то не е възможно да бъде определен параметър в тази връзка. Опазването на местообитанието в настоящия вид и превенцията на безпокойството в гнездовите местообитания са достатъчни фактори за неговото опазване в добро състояние.	Поддържане на площта на гнездовите местообитания на вида в размер на 413 ha
Местообитание на вида: Наличие на хранителна база	t трупно месо на годишна база	15 t	Площадката за подхранване в района на с. Ракитна предоставя основната хранителна база за вида в зоната. За поддържане на настоящата гнездова и концентрираща се популация е необходимо тя да бъде зареждана с най-малко 15 t трупно месо, годишно.	Поддържане на хранителната база на вида в зоната в размер на 15 t трупно месо на годишна база, заредено на площадката за подхранване в района на с. Ракитна

Необходимост от промени в СФД

Не се налага промяна в СФД.

Цитирана литература:

Cramp, S. and Simmons, K.E.L. (1980) The Birds of the Western Palearctic. Vol. II, Oxford University Press, Oxford.

Demerdzhiev Dimitar, Hristov Hristo, Dobrev Dobromir, Angelov Ivaylo, Kurtev Marin. 2014. Long-term population status, breeding parameters and limiting factors of the Griffon Vulture (*Gyps fulvus* Hablizl, 1783) population in the Eastern Rhodopes, Bulgaria. *Acta Zoologica Bulgarica*.;66 (3):373–384.

Peshev Hristo, Stoynov Emilian, Grozdanov Atanas, Vangelova Nadya. Reintroduction of the Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Kresna Gorge, Southwest Bulgaria 2010 - 2015. *Fund for Wild Flora and Fauna*. 2015 doi: 10.13140/rg.2.1.2714.5684. [CrossRef]

Peshev Hristo, Stoynov Emilian, Parvanov Dimitar, Grozdanov Atanas. Seasonal and spatial dynamics of the population of the Griffon Vulture *Gyps fulvus* (Hablizl, 1783) (Aves: Accipitridae) in Southwestern Bulgaria. *Acta Zoologica Bulgarica*. 2018;Suppl. 12:67–75. [Google Scholar]

41. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A092 *HIERAAETUS PENNATUS* (МАЛЪК ОРЕЛ)

Идентификация

Дължина на тялото: 49 cm, размах на крилата: 110 cm. Възрастните имат две фази на оперението. При светлата фаза отгоре е светлокафяв с кафяви пъстрини по средата на перата, а отдолу е безцветен с надлъжни петна по гърдите и черни махови пера. Това оперение наподобява възрастен египетски лешояд. При тъмната фаза главата и тялото отдолу са тъмнокафяви, а опашката – по-светла; на предните ръбове на крилата при главата има две характерни бели петна, които липсват при всички други дневни грабливи птици. Има и междинна фаза. Младите са безцветни, с повече напетнявания по тялото. Отличава се от женските и младите на тръстиковия блатар, по късите и широки крила, опашка и хоризонтален профил при реене.

Туркестано-медитерански вид, разпространен в Европа. Югозападна и Централна Азия, Северна Африка, Нова Гвинея и Австралия. Зимува в Африка и Индия, о. Цейлон и Бирма. Гнезди в Южна Европа (Пиренейския полуостров, Франция, източните части на Чехия, Словакия, Унгария, Сърбия, Северна Гърция, България, Румъния, източните и средни части на Европейска Русия, Кавказ). В южните части на ареала е постоянен, а в северните – прелетен (Симеонов и др., 1990, Червена книга на Р България 2015).

Разпространението му е петнисто и разпръснато в почти цялата страна, в гористи райони в равнините, в ниските и средно високите части на планините. Предимно в Източна България, с най-плътното разпространение в Източните Родопи, Сакар и хълмистите райони по поречието на р. Тунджа, Източна Стара планина, Странджа, Добруджа и отчасти Лудогорието. Гнездовища в съседни квадрати и в Средна гора, долината на р. Струма, Тракийската низина. В Западна България предимно с разпръснати единични находища. Почти отсъства от Дунавската равнина (Янков, ред., 2007).

Гнездещо-прелетен и преминаващ вид. В края на XIX в. е повсеместно разпространен, но не много често срещан. Постепенно числеността му намалява до около 100 гнездящи двойки. Сега е разпространен в цялата страна, но с ниска плътност – основно в Стара планина и Предбалкана, Средна гора, Източните Родопи, Странджа, Сакар, Добруджа и Лудогорието. По-многоброен е в Източна България. В Дунавската равнина и Тракийската низина е по-рядък. Гнездовата популация е между 150 и 200 двойки. Числеността е стабилна. По време на прелет е често срещан, особено по Черноморското крайбрежие (Червена книга на Р България 2015).

Пролетта се наблюдава през март-април, а есента от втората половина на август до края на октомври. Миграционната активност е най-интензивна през втората половина на септември. Двойките заемат гнездовата територия в края на март, началото на април. Брачният полет е характерно, вълнообразно гмуркане. Гнездото е разположено в стари широколистни или смесени гори, рядко гнезди на скали. Снася 2 яйца. Мътенето продължава 36–39 дена, а малките остават в гнездото около 50 дена. Храни се с лалугери и други гризачи, птици (гълъби, дроздове, чучулиги, синигери), влечуги и др., които лови в гори и открити пространства (Симеонов и др., 1990, Червена книга на Р България 2015).

Според Янков, отг.ред. (2007) видът наброява 140-200 двойки.

Природозащитен статус в България: уязвим VU.

Характеристика на местообитанието: Гнезди основно в широколистни листопадни гори в полупланинските и хълмисти райони до около 2000 m н. в., ниските части на по-високите планини и по-рядко в смесени гори или в алувиални и много влажни гори и храсталаци (главно покрай Дунавското и Черноморското крайбрежие). Гнездовото му разпространение в голяма степен зависи от наличието на стари гори или запазени групи стари дървета сред по-младите гори. Понякога заема гнезда на други дневни грабливи птици. (Симеонов и др., 1990, Червена книга на Р България 2015, Янков, ред., 2007).

Ловува предимно в полет и улавя плячката си, птици, бозайници, гущери и насекоми, на или в близост до земята или над дървета, обикновено след атрактивно „гмуркане“ от въздуха към земята (William 1999).

Според Martínez 2006, 2.46 двойки обитават територия 10 km². Според Lopez et al. 2016, в Испания 1 двойка обитава територия около 88,4–233,3 km². Според Aghababayan and Stepanyan 2020 в Армения, 1 двойка обитава територия около 5,1 km².

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2005-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 240 и 250 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е нарастваща, както и дългосрочната (1980-2018 г.) е нарастваща. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Промени в терена и повърхността на земеделските площи; Преобразуване в гора от други земеползвания или залесяване; Преобразуване в други видове гори, включително монокултури; Дърводобив; Добив на нефт и газ, включително инфраструктура; Производство на хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реката), включително инфраструктура; Пътища, железопътни линии и свързана с тях инфраструктура (например мостове, виадукти, тунели); Превръщане от други ползвания на земя в търговски / промишлени зони.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2001-2018 г.), видът се опазва и като **мигриращ** с численост 200-2000 индивида. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е неизвестна, както и дългосрочната (1980-2018 г.) е неизвестна. През последните 18 години краткосрочната тенденция (2000-2018 г.) в разпространението на вида е неизвестна, както и дългосрочната също е неизвестна. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Промени в терена и повърхността на земеделските площи; Превръщане от други ползвания на земя в търговски / промишлени зони; Електропреносни и комуникационни мрежи.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост 1 двойка. Зоната поддържа 0.4% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Тъй като не е посочена численост на мигриращата популация не може да се каже какъв процент от националната популация се опазва в 33

„Кресна“. Съхранението на вида е с оценка „С“, съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. не са установени индивиди. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че не са установени индивиди (<https://ebird.org/species/booeag1/L2158264>). Липсват други данни за гнездене на вида в зоната.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:

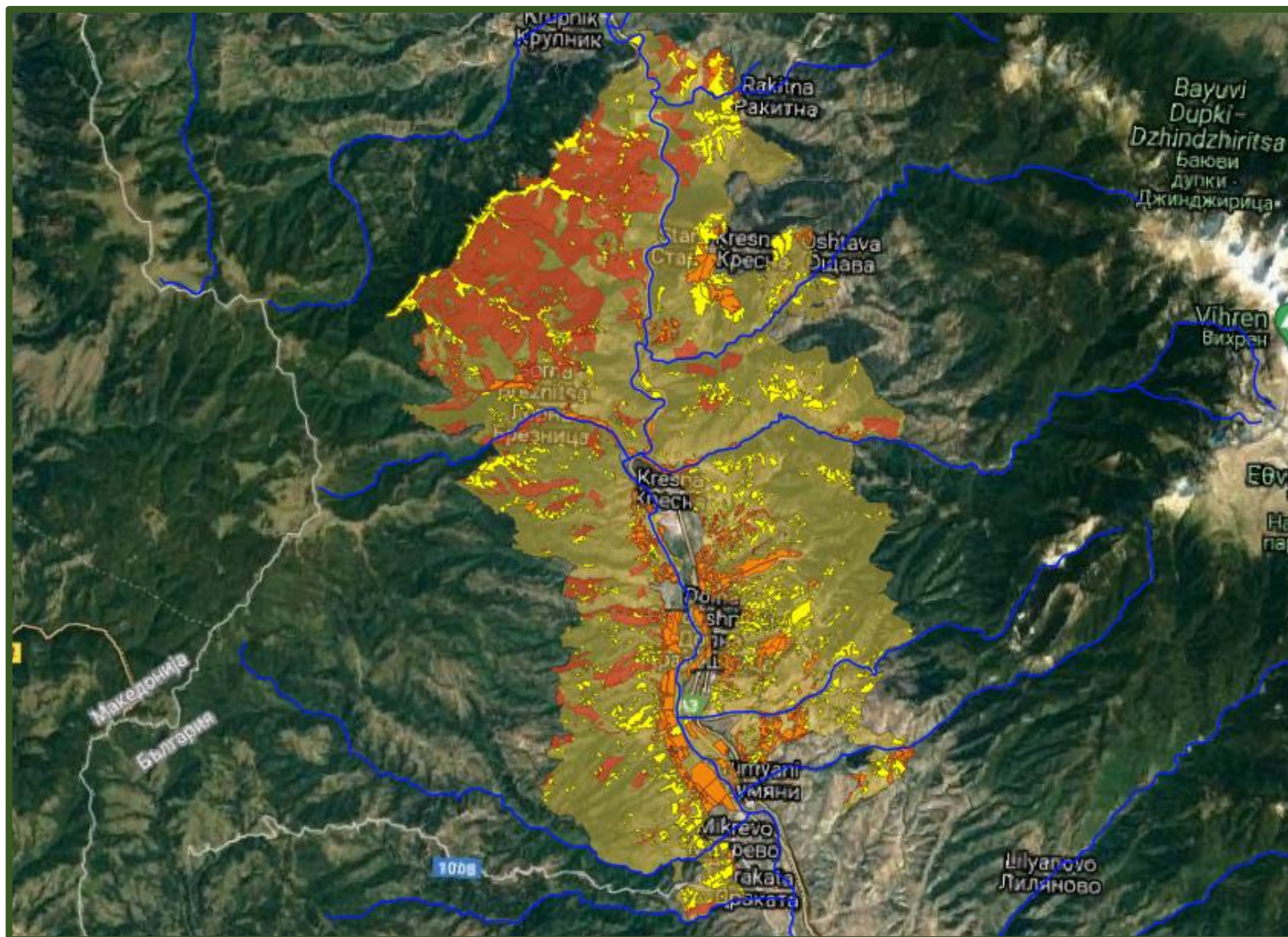
Гнездово местообитание:

- Стари широколистни гори над 80 г.;
- Територии със смесено земеползване.

Хранително местообитание:

- Пасища, ливади;
- Територията на гнездовото местообитание.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 44*.

Фигура 44: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната. В оранжево е визуализирано гнездовото местообитание, а в жълто – хранителното.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 7705 ha, в т.ч. 4672 ha подходящи гнездови местообитания.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с 3 индивида.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 1 двойка	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) е посочена 1 гнездяща двойка. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. не са установени индивиди. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че не са установени индивиди (https://ebird.org/species/booeag1/L2158264). Липсват други данни за гнездене на вида в зоната, поради което е формулирана междинна цел.	Да се установи настоящата гнездова численост на вида в защитената зона чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
Популация: Размер на мигриращата/концентриращата популация	Брой индивиди	Най-малко 3 индивида	По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с 3 индивида.	Поддържане на броя на мигриращите/концентриращите индивиди в зоната в размер на най-малко 3 индивида
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 7705 ha, в т.ч. 4672 ha подходящи гнездови местообитания	Гнезди основно в широколистни гори в полупланинските и хълмисти райони до около 2000 m н. в., ниските части на повисоките планини. Гнездовото му разпространение в голяма степен зависи от наличието на стари гори или запазени групи	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 7705 ha, в т.ч. 4672 ha подходящи гнездови местообитания

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>стари дървета. Ловува в гори и открити пространства.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:</p> <p><i>Гнездово местообитание:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> → Стари широколистни гори над 80 г.; → Територии със смесено земеползване. <p><i>Хранително местообитание:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> → Пасища, ливади; → Територията на гнездовото местообитание. <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 7705 ha, в т.ч. 4672 ha подходящи гнездови местообитания.</p> <p>По време на миграция видът използва същите ловни местообитания.</p>	
Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната –	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на	Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, територии със смесено земеползване, в което съществена част от земите се управляват като пасища и ливади. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища)	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
начин на управление на пасища и ливади	местообитание на вида	вида се управляват екстензивно	<p>във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.</p>	хранителното местообитание на вида
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната – наличие на биотопни дървета	Брой на биотопни дървета на ha	Най-малко 10 биотопни дървета на ha на възраст повече от 120 г.	<p>Гнездовото му разпространение в голяма степен зависи от наличието на стари гори или запазени групи стари дървета.</p> <p>Биотопното дърво трябва да е на възраст над 120 години. За да се осигури добро състояние на вида в зоната, е важно да има поне 10 дървета, подходящи за гнездене на ha.</p> <p>Най -добре е биотопните дървета да бъдат в групи, а не като единични дървета. Инвентаризацията на горите не предвижда събиране на данни за този параметър и такива данни не са налични в плановете за управление на горите.</p> <p>Този параметър е определен и за оценка на състоянието на горските местообитания в зоната. За да се установи настоящата стойност на този параметър, в полевите</p>	<p>Да се повиши броя на биотопните дървета до достигане на целевата стойност от 10 биотопни дървета на ha, на възраст над 120 г.</p> <p>Междинна цел: Да се установи броят на биотопните дървета в територии със смесено земеползване в зоната, чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>проучвания в зоната през 2020 г. бе направена случайна извадка от експериментални площи (30 експериментални площи, с размер 100 м² за повечето от горските местообитания в обекта) в две типични насажденията на местообитанията. Въз основа на тези проучвания и експертна преценка бе установено, че броят на биотопните дървета е под целевата стойност. Следователно, състоянието на местообитанието на вида по този параметър трябва да бъде подобро.</p> <p>Изискването за броя на биотопните дървета също трябва да бъде изпълнено за териториите със смесено земеползване. Поради липсата на информация за текущото състояние на това местообитание по този параметър е определена междинна цел.</p>	

Необходимост от промени в СФД

Предлага се промяна в СФД по отношение на мигриращата/концентриращата се численост. По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с 3 индивида. В тази връзка е променена и оценката за качество на данните.

Не се предлагат промени по отношение на гнездовата популация на вида в зоната.

Промените са маркирани в червено.

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A092	<i>Hieraaetus pennatus</i>			c	3	3	i	P	G	C	B	C	C
B	A092	<i>Hieraaetus pennatus</i>			r	1	1	p		G	A	A	C	A

Цитирана литература:

Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 250 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 121-123 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.

Karen Aghababyan and Novik Stepanyan 2020. Booted Eagle *Hieraaetus pennatus* (J. F. Gmelin, 1788) in Armenia: Update on Conservation Status. *Journal of Life Sciences* 14 (2020) 14-21. doi: 10.17265/1934-7391/2020.01.003

López-López, P. , de La Puente, J. , Mellone, U. , Bermejo, A. and Urios, V. Spatial ecology and habitat use of adult Booted eagles (*Aquila pennata*) during the breeding season: implications for conservation. *Journal of Ornithology*.

William S. Clark *Guide de terrain aux Raptors de l'Europe, au Moyen-Orient et Afrique du Nord*. Oxford University Press, 1999, ISBN 01-98546-61-0

42. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА А439 *HIPPOLAIS OLIVETORUM* (ГОЛЯМ МАСЛИНОВ ПРИСМЕХУЛНИК)

Идентификация

Дължина на тялото: 14-16 cm. Размах на крилата: 24-26 cm. Най-едрият наш присмехулник. Тъмносив отгоре с маслинокафеникав оттенък на оперението, като крилата и опашката са още по-тъмни и със светли кантове на перата. Отдолу нечистобял, особено по гърдите. Чело „сплеснато“. Клюн сравнително дълъг, остър. Крака сиви. Песента му наподобява песента на блатното шаварче, но е по-висока, ритмична, забавена с паузи между отделните звуци (Нанкинов, 2009). Включен в Червената книга на Р България (2015) в категория „уязвим“.

Източносредиземноморски вид, гнездящ в западните и в южните крайморски райони на Турция, Гърция (включително много острови), България, Македония, Албания, Хърватско и Черна гора. Зимува главно в Източна и Южна Африка. Числеността на европейската популация на вида се оценява на 10 800-25 000 двойки (BirdLife International, 2017). В България е гнездяща и мигрираща птица. Пролетната миграция е през април-май, а есенната – през август-септември. През последните 40 години видът е намерен да гнезди във всички райони със значимо средиземноморско биотично влияние: долината на р. Струма (от Кресненски пролом на юг) и Санданско-Петричко поле, долината на р. Места (от Момина клисура на юг), Източни Родопи (поречието на реките Арда, източно от гр. Кърджали, Крумовица и Бяла река), Сакар, Тунджанска хълмиста област, Дервентски възвишения, Странджа и Черноморското крайбрежие. Популацията е фрагментирана и много находища са с по няколко двойки. Численост 950-1100 гнездящи двойки на 1200-1400 km² възможни за вида местообитания при средна плътност 0,8 двойки/100 ha. Средна максимална плътност за страната е 1,6 двойки/100 ha. Според Нанкинов (2004) числеността в страната е между 2500-3500 гнездящи двойки, а според Атласа на гнездящите птици в България (2007) – между 1500 и 3500 двойки. Гнездото най-често се прави в драка, също на кукуч и дървовидна хвойна. Мътенето на яйцата (3-4) в Югозападна България започва в началото на май. Понякога двойката има 2 люпила. В инкубацията участват и двете възрастни птици. Малките престояват в гнездата 11-13 дни. Хранят ги и двамата родители с насекоми и техните ларви. Ловят представители на *Hemiptera*, *Homoptera*, *Diptera* и *Hymenoptera*. По време на следгнездовите скитания и есенната миграция кълват зрелите плодове на къпината, смокинята, тревистия бъз и други горски плодове и се хранят с множество насекоми, които се задържат в короните на тези дървета и храсти (Нанкинов, 2009).

Характеристика на местообитанието: Обитава сухи каменисти склонове, долини и ждрела с храстова растителност и светли ниски гори от средиземноморски тип в хълмистия и предпланинския пояс, както и по морския бряг (Червена книга на Р България, 2015). Гнезди предимно в сухолюбиви храсталаци, особено в съчетание с единични или групи дървета или със силно разреждени гори с подлес. На места многоброен и в силно разреждени издънкови ксерофилни дъбови (*Quercus sp.*) гори (широколистни листопадни гори), в обрасли с храсти овощни градини, дървесни и храстови плантации, ивици дървета, храсти и мозайки от тях. Гнезди и в градски паркове и градини и други части на градове, села и индустриални зони по Черноморското крайбрежие (Ахтопол), Източните Родопи (Ивайловград) и др. Среща се до 500 m надморска височина (Янков, ред., 2007). Според Нанкинов (2009) обитава разнообразни места – овощни градини, паркове, гори от дъб, бряст, глог, клен, габър и други. Търси горски участъци гъсто обрасли с драка и къпини, а също и места с червена и дървовидна хвойна и различни други храсти.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 1500 и 4000 двойки. Краткосрочната (2001-2018 г.) и дългосрочната (1980-2018 г.) популационни тенденции са увеличаващи се. Посочени са следните заплахи и въздействия: Пътища, железопътни линии и свързаната с тях инфраструктура.

В Червената книга като отрицателно действащи фактори са посочени унищожаване и промяна на местообитанията (застрояване на морския бряг и безпокойство от туризма, разчистване на терени за селското стопанство, пожари, сечи). Ограниченият ареал и ниската численост на световната популация (минимално 11 000 двойки) са предпоставка за значими промени в числеността на вида.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **45-60 двойки**. Зоната поддържа 1,5 - 3 % от националната популация на вида (оценка „В“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизоллирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А“ – отлична стойност. В ОВМ (2007 г.) са посочени 45-60 двойки.

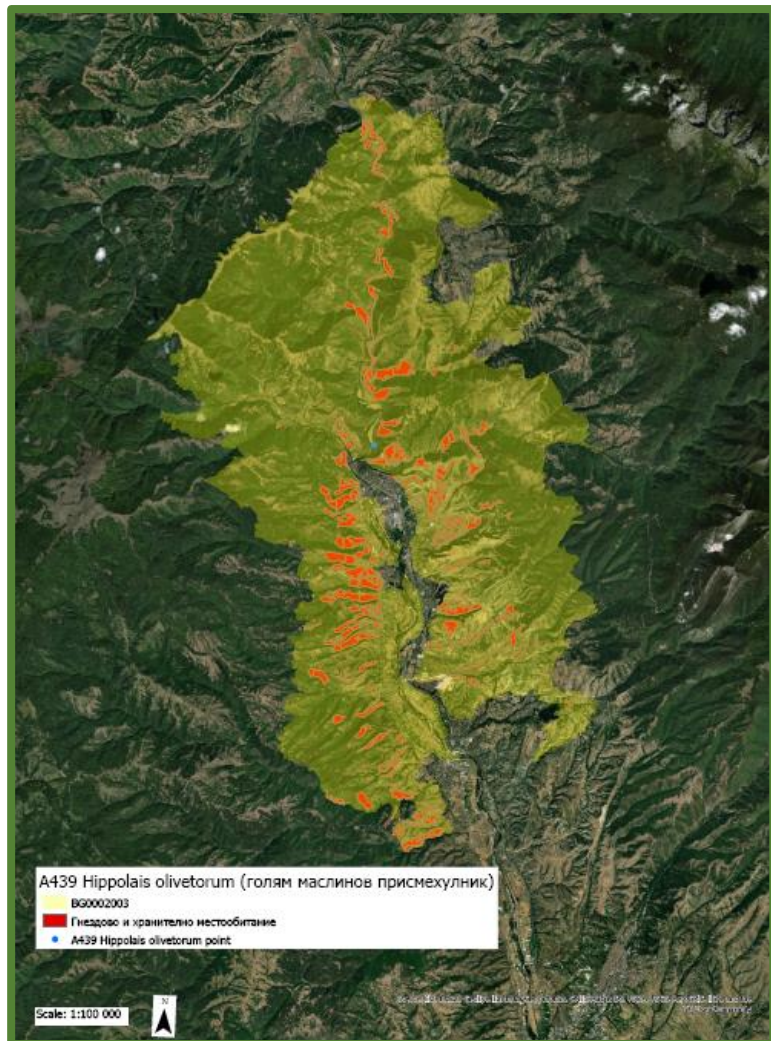
По отношение на гнездовата популация

Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. установява 1 индивид (пеещ мъжки през размножителния сезон). По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е бил установен. Данните от eBird за района на Кресна показват, че не е бил наблюдаван видът (<https://ebird.org/species/oltwar1/L2158264>). Spiridonov (1997) и Спиридоно и Симеонов (1988) в своите изследвания за резерват „Тисата“ установява там 50 двойки, но Nikolov and Spasov (2005) оценяват маслиновите присмехулници на половината от тази численост.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- до 500 м надморска височина;
- овощни градини, гори от дъб, бряст, глог, клен, габър и други, територии гъсто обрасли с драка и къпини, а също и места с червена и дървовидна хвойна и различни други храсти. Горите да са просветлени, със склопеност под 0,5.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 45*.

Фигура 45: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 1516 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 45 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 45-60 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 45-60 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. установява 1 индивид (пещ мъжки). Spiridonov (1997) и Спиридоно и Симеонов (1988) в своите изследвания за резерват „Тисата“ установява там 50 двойки, но Nikolov and Spasov (2005) оценяват маслиновите присмехулници на половината от тази численост. Необходими са целеви изследвания на вида в зоната за установяване текущата гнездова численост, поради което е формулирана междинна цел.	Междинна цел: Да се установи настоящата численост на вида в зоната чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 1516 ha	Обитава сухи каменисти склонове, долини и ждрела с храстова растителност (червена и дървовидна хвойна и различни други храсти) и светли ниски гори от средиземноморски тип в хълмистия и предпланинския пояс. Гнезди предимно в сухолюбиви храсталаци, особено в съчетание с единични или групи дървета или със силно разреждени гори с подлес. Среща се до 500 m надморска височина. За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: до 500 м надморска височина; овощни градини, гори от дъб, бряст, глог, клен, габър и други,	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 1516 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>територии гъсто обрасли с драка и къпини, а също и места с червена и дървовидна хвойна и различни други храсти. Горите да са просветлени, със склопеност под 0,5.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 1516 ha.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната</p>	% проективно покритие на храстовата растителност	Най-малко 50% храстови местообитания	<p>Видът гнезди предимно в сухолюбиви храсталаци. В този контекст, от решаващо значение е поддържане на процента на храстите в храстовите местообитания, основна част от гнездовото и хранителното местообитание на вида.</p> <p>Целевата стойност по този параметър от най-малко 50 % за храстови местообитания е също предвидена за параметрите за местообитание 5210. В тази връзка състоянието на вида по този параметър е неблагоприятно. Целевата стойност не се отнася до пасищни типове местообитания, които са силно обрасли с храсти.</p>	Подобряване на качеството на подходящите местообитания на вида в зоната, до достигане на целева стойност от най-малко 50% храстови местообитания

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД.

Цитирана литература:

Нанкинов, Д. 2009. Изследвания върху фауната на България. Птици-Aves. София, издателство „ЕТО ЕООД“: 236-238.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 490-491.

Ватев, И. Ж. Спиридонов, П. Симеонов. Голям маслинов присмехулник, *Hippolais olivetorum*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 284.

Нанкинов, Д. и колектив. 2004. Численост на националните популации на гнездящите в България птици. Зелени Балкани, Пловдив.

BirdLife International. 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International. 166

Spiridonov Z. (1997): Tisata. p.p. 49 – 50 V: Kostadinova, I. (ed.): Important Bird areas in Bulgaria, Conservation Series of BSPB, Vol 1. – BSPB, Sofia.

Спиридонов Ж., Симеонов П. 1988. Изследвания върху гнездовата орнитофауна в резерват „Тисата“. В: Фауна на Югозападна България, том 2. БАН, София, 23–29 с.

43. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА А338 *LANIUS COLLURIO* (ЧЕРВЕНОГЪРБА СВРАЧКА)

Идентификация

Дължина на тялото: 17 cm. Размах на крилата: 24-27 cm. Малко по-едра от врабче. Има набито тяло, сравнително къси, закръглени крила и относително дълга опашка. Клюнът характерен, със закривен връх, подобен на този на хищна птица. Има добре изразен полов диморфизъм. Мъжкият е със сива глава и врат, кафяв гръб и черна маска през окото. Гърлото и бузите бели, гърдите и страните на тялото розови. Опашката черна с бели полета в основата. При женската главата и гърбът са кафяви със слаб или без тъмен вълновиден рисунък. Вратът обикновено сив. Долната страна бяла или жълтеникава с напречен тъмен вълновиден рисунък. Обикновено стои вертикално на избран от нея за наблюдателен пункт клон (Иванов, 2011). Не е включен в Червената книга на Р България (2015).

Среща се в Европа, на запад до Западен Сибир, на юг до Италия, Словения, Хърватия, Босна, Сърбия и Северна Румъния, Украйна (без п-в Крим) и северно от Кавказ. Числеността на европейската популация на вида се оценява на 7 440 000-14 300 000 двойки, а българската на 400 000-600 000 (според Нанкинов и др., 2004) или около 5% от европейската популация (BirdLife International, 2017). Според Янков (2007) числеността в страната наброява 300 000-700 000 двойки. За България видът е гнездящ. Разпространен е повсеместно в цялата страна, като гнезди и на около 2000 m н.в. на Витоша и Рила. Напролет най-рано се появява в началото на април. През есента отлита от края на август, най-късно до края на октомври. Моногамна птица. Гнезди единично. Гнездовият сезон за червеногърбата сврачка започва в средата на май, като най-късно в края на юни женската снася между 4 и 7 яйца. Гнездата са най-често в гъсти бодливи храсти (шипка, глог, драка, дива круша и др.) и по-рядко по дървета на височина от 0,5 до 2 m и по-високо. Обикновено има едно люпило. При загубата му снася до 4 заместващи яйца, като всеки път строи ново гнездо. Мъти женската. Инкубационният период е средно 13,7 дни. Хранят и двамата родители в продължение средно на 12 дни. Храната на възрастните птици включва насекоми, основно бръмбари, но също и други безгръбначни, малки бозайници, птици и влечуги (Иванов, 2011).

Характеристика на местообитанието: Гнезди в открити пространства примесени с храсталаци на местата с умерен климат, сухолюбиви храсталаци, пустеещи земи, в крайнините на разредени широколистни листопадни гори, сечища, в овощни градини, дървесни и храстови плантации, ивици дървета (полезащитни пояси), храсти и мозайки от тях, градски паркове и градини и други обрасли с храсти и слабо посещавани места в градове, села и индустриални зони, както и в селища с разпръснати дворове (планински махали, вилни зони и т.н.) (Янков, ред., 2007).

Числеността в овощни градини е 2,1-2,5 двойки/10 ha; в насаждения от *Robinia pseudoacacia* – 2,7 двойки/10 ha. Плътноста на вида в гора от източен чинар е 1,6 екземпляра/10 ha; нискостеблени гори с доминиране на келяв габър (750 m) и гори от черен бор (1200-1400 m) – 0,4 екземпляра/10 ha; изкуствени насаждения от черен бор (500-800 m) – 2 екземпляра/10 ha; храстови биотопи с доминиране на хвойна (1150-1300 m) – 8 екземпляра/10 ha; в дъбови гори – 1-7 екземпляра /10 km; във формация от пърнар – 0,3-0,9 двойки/10 ha; храсталаци от келяв габър в Странджа – 2,5 екземпляра/10 ha, храсталаци с преобладаване на драка – 15 екземпляра/10 ha; в степни местообитания – 0,2-0,6 двойки/10 ha; нискостеблени гори (храсталак) – 6,8-8,7 двойки/10 ha; в смесени биотопи в Кресненското дефиле – 8,5 двойки/ km² (Иванов, 2011).

Проучване на избора на гнездови местообитания в Италия показва, че най-подходящи са обработваемите земи с жив плет и ливади с голяма надморска височина, като в двете местообитания са регистрирани близки числености на популацията (0,27 двойки/10 ha в земеделските земи и 0,30 двойки/10 ha в ливадите). Всички гнезда в земеделските земи са разположени в храсти, най-често трънка (*Prunus spinosa*; 48,5%), шипка (*Rosa canina*; 25,8%), къпина (*Rubus ulmifolius*; 12,1%) и глог (*Crataegus monogyna*; 8,3%). В ливадите на голяма надморска височина най-често използваните растителни видове за гнездене са хвойна (*Juniperus communis*; 50%), трънка (*Prunus spinosa*; 22,2%), къпина (*Rubus ulmifolius*; 11,1%), обикновен бук (*Fagus sylvatica*; 11,1%) (Morelli, 2012). Изследване на местообитанията и тяхното хранително богатство в Източна Полша показва, че видът предпочита ливади, пасища, угари и избягва обработваеми земи. Най-голям брой и биомаса на безгръбначни животни с дължина 4-11 mm са открити в ливадите, а най-малко, в угарите (Golawski, 2008). Проучване от Финландия разкрива предпочитанията на местообитания на червеногрбата сврачка по време на гнездовия период и след него. Горските местообитания (редки стари борови гори) и естествените ливади се използват еднакво по време на размножителния период, но след размножаването сврачките показват предпочитание към ливадите и обработваемите земи, докато избягват горите. Предпочитанието към ливадите във фазата след размножаването съвпада със значително по-голямото количество скакалци и щурци (*Orthoptera*) в това местообитание. Сврачките предпочитат местообитания за хранене, където големите насекоми са в изобилие (Karlsson, 2004).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 170 000 и 380 000 двойки. Краткосрочната (2001-2018 г.) и дългосрочната (1980-2018 г.) популационни тенденции са намаляващи. Посочени са следните заплахи и въздействия: Обширна паша или недостатъчна паша от добитък; Изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища).

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **740-900 двойки**. Зоната поддържа 0,2 - 0,4 % от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

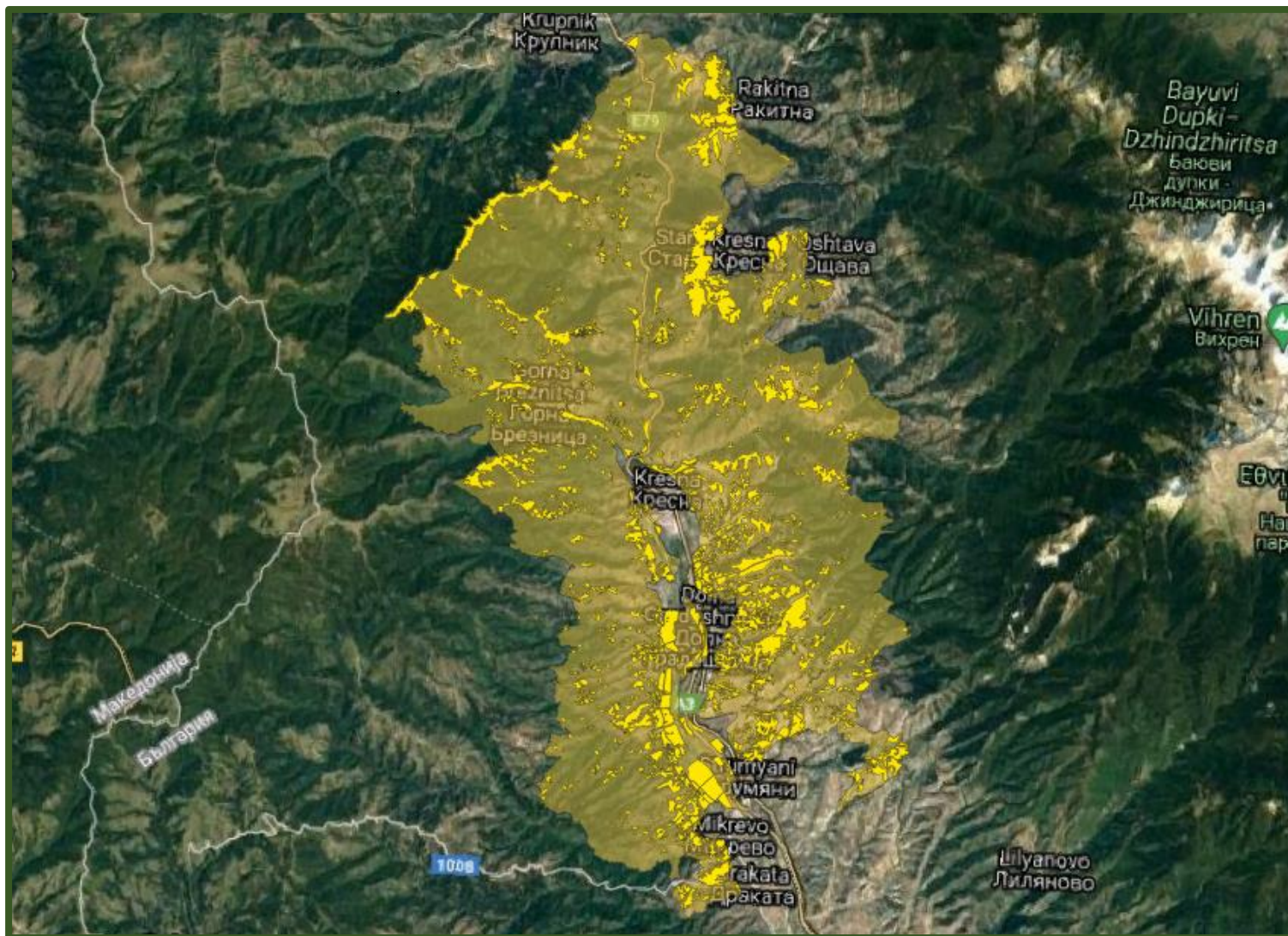
По отношение на гнездовата популация

Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. установява 35 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1-Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание) и 18 индивида с най-голямата степен на достоверност на гнездене (16-Гнездо с малки (наблюдавани в гнездото малки или чути звуци на малки). Данните от eBird за района на Кресна показват, че са установени 20 индивида (<https://ebird.org/species/rebshr1/L2158264>). Изследването на Nikolov and Spasov (2005) в Кресненското дефиле установява 144 двойки на площ от 1700 ха. и гнездова плътност от 8,5 двойки/100 ха (т.е. около 12 ха за 1 двойка).

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Територии със смесено земеползване;
- Пасища и ливади.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 46*.

Фигура 46: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 4300 ha.

По отношение на мигриращата популация

Видът не се опазва като мигриращ в България. Въз основа на това той следва да се изключи като мигриращ от СФД на зоната.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 740 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 740-900 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени също 740-900 гнездящи двойки. Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. установява 35 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1-Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание) и 18 индивида с най-голямата степен на достоверност на гнездене (16-Гнездо с малки (наблюдавани в гнездото малки или чути звуци на малки). Изследването на Nikolov and Spasov (2005) в Кресненското дефиле установява 144 двойки на площ от 1700 ha. По експертна оценка и предвид голямата площ на подходящите местообитания на вида в зоната, вероятно е този брой двойки да съвпада с настоящия.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 740 гнездящи двойки
Местообитание на вида: Площ на подходящото местообитание на вида в зоната	ha	Най-малко 4300 ha	Гнезди в открити пространства примесени с храсталаци на местата с умерен климат, сухолюбиви храсталаци, пустеещи земи, в крайнините на разредени широколистни листопадни гори, сечища, в овощни градини, дървесни и храстови плантации, ивици дървета	Поддържане на площта на подходящото местообитание на вида в зоната в размер на най-малко 4300 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>(полезащитни пояси), храсти и мозайки от тях, градини и други обрасли с храсти.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Територии със смесено земеползване; Пасища и ливади.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 4300 ha.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната – покритие с храстова растителност</p>	<p>% покритие с храстовата растителност</p>	<p>Между 15% и 20% покритие с храстова растителност</p>	<p>В подходящи местообитания на вида храстовата растителност не трябва да е гъста, а напротив - отворено мозаечно местообитание с живи плетове и редки храсти/дървета. Видът се нуждае от открити зони където лови едри насекоми, дребни влечуги или бозайници.</p> <p>Най-добрите местообитания, освен мозаечни земеделски местообитания с жив плет, са тревни площи, обрасли с рядка дървесна растителност. Тъй като местообитанията на вида частично се припокриват с тревистите естествени местообитания, е необходимо да се хармонизират целевите стойности на параметрите. За всички пасищни местообитания с код бxxx, целевата стойност на параметъра за обрастване с храста е между 10% и 20%". Целевата стойност за вида трябва да бъде „между 15% и 20% покритие с храстова растителност“. В тази връзка е извършена хармонизация с целите на негорските природни местообитания, като целевата стойност за местообитания 6510 и 6520 е повишена на 20% за територията на зоната за птиците.</p>	<p>Да се поддържа покритие с храстова растителност - между 15% и 20%</p>

Необходимост от промени в СФД

Необходима е промяна на СФД. Видът не се опазва като мигриращ в България. Въз основа на това той следва да се изключи като мигриращ/концентриращ се от СФД на зоната. Не се предлагат промени относно опазването на вида като гнездящ в зоната.

Species				Population in the site						Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A338	<i>Lanius collurio</i>			r	740	900	p		G	C	A	C	A

Цитирана литература:

Иванов, Б. 2011. Фауна на България. Том 30. Aves, част III. София, академично издателство „проф. Марин Дринов“: 120-126.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 564-565.

BirdLife International. 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International.

Morelli, F., 2012. Plasticity of Habitat Selection By Red-Backed Shrikes (*Lanius collurio*) Breeding In Different Landscapes. The Wilson Journal of Ornithology 124(1):51–56.

Golawski, A., S. Golawska. 2008. Habitat preference in territories of the Red-Backed Shrike *Lanius collurio* and their food richness in an extensive agriculture landscape. Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae 54 (1), pp. 89–97.

Karlsson, S. 2004. Season-dependent diet composition and habitat use of Red-backed Shrikes *Lanius collurio* in SW Finland. Ornis Fennica 81 :97-108.

Fränzi Korner-Nievergelt, Lukas Jenni, Anders P. Tøttrup, Gilberto Pasinelli (2012) Departure directions, migratory timing and non-breeding distribution of the Red-backed Shrike *Lanius collurio*: do ring re-encounters and light-based geolocator data tell the same story?, Ringing & Migration, 27:2, 83-93.

44. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА А339 *LANIUS MINOR* (ЧЕРНОЧЕЛА СВРАЧКА)

Идентификация

Дължина на тялото: 20 cm. Размах на крилата: 32-34 cm. По-дребна от сивата сврачка, с къс клюн, по-дълги крила и по-къса опашка, с широка бяла препаска през първостепенните махови пера и бял връх на опашката. Отгоре е сива, отдолу бяла, виненорозова по гърдите и страните на тялото. Има черна маска на лицето. Младите отгоре са кафяви с вълнообразни препаски, отдолу са белезникави (Иванов, 2011; Симеонов и Мичев, 1991). Не е включен в Червената книга на Р България (2011).

Европейско-туркестански вид. Гнезди в изолирани находища в Испания и Южна Франция. По-плътен става ареалът в Италия, Източна Европа и в Азия. На север достига до към 55° ш., на изток до Алтай, на юг – в Турция, Иран и Афганистан. Гнездящ за нашата страна. Зимува в Южна Африка (Иванов, 2011). Числеността на европейската популация на вида се оценява на 331 000-896 000 двойки (BirdLife International, 2017). Според Янков (2007) числеността в страната наброява 5000-15 000 двойки. Пролетната миграция е през април-май, а есенната – през август-септември. Широко разпространен в цялата страна предимно в равнинните и хълмистите райони докъм 900 m. По-многочислен в Дунавската равнина, Добруджа и Югоизточна България. Отсъства в гористите райони, в средно високите и високите части на планините. Гнезди единично или в рехави групи. Разстоянието между отделните гнезда е около 100 cm. Гнездото обикновено се разполага високо (5-6 до 12 m), в основно разклонение на дървото. Гнезди в близост до грабливи птици (царски орел, сокол орко и др.), понякога край него се разполагат и гнезда на испански врабчета. Снася 5-7 яйца, има едно поколение годишно през периода май-юни. Инкубационният период е 15-16 дни. Хранят и двамата родители. Престоят им в гнездото продължава 16-18 дни. Предпочитани дървета, на които строи гнездо са лъжеакацията, топола, дъб, ясен и др. Числеността в дъбови гори е 1 екземпляр/10 km²; в степни местообитания 0,2-0,77 двойки/10 ha; в нискостеблени гори (храсти) 0,77 двойки/10 ha.

Храната включва предимно едри насекоми, главно *Coleoptera* (*Carabidae*, *Silphidae*, *Curculionidae*, *Scarabeidae*), *Orthoptera* (*Gryllotalpidae*, *Grillidae*, *Tettigoniidae*, *Acrididae*), *Lepidoptera* (имаго и ларви) и др., които дебне от висока (1-6 m) наблюдателна точка или лови в полет. По-рядко дребни бозайници (*Microtus*, *Mus*, *Crocidura*), птици и гущери. Също плодове: череша, черница и др. Често подобно на ветрушката трепти във въздуха, следейки за храна (Иванов, 2011).

Характеристика на местообитанието: Гнезди в открити пространства и пасища (степни и сухолюбиви тревни съобщества по варовити терени и тревни съобщества по сухи силикатни терени) с разпръснати редки дървета и храсти (храсталаци на местата с умерен климат, сухолюбиви храсталаци) или неголеми изкуствени насаждения сред тях; крайнини на широколистни листопадни гори, граничещи с пасища; в ивици от стари дървета край пътища, реки и в полезащитни пояси (ивици дървета, храсти и мозайки от тях), овощни градини, дървесни и храстови плантации, особено в изоставени лозя и др. Обитава както райони с големи площи зърнени култури (посеви и други (едногодишни) тревни култури), така и участъци с екстензивно земеделие, вкл. подобрени тревни площи (многогодишни тревни култури), пустеещи земи, околности на градове, села и индустриални зони (Янков, 2007).

Изследване на местообитанията на черночелата сврачка в долината Търнава Маре, Румъния показва, че предпочитани за строене на гнезда дървесни видове са основно тополи (94,1%) и върби (5,9%). Повечето от гнездата (75%) са построени средно на 1/3 от височината на

дървото, в крайните части на клоните. Плътноста на гнездата е 0,96 гнезда/100 ha. Средното разстояние между гнездата е 768,4 m. Птиците предпочитат открити местообитания с големи обработваеми площи и тревиста растителност, с малко храсти и дървесна покривка (Moga et al., 2010). Проучване на гнездовите местообитания в Унгария показва, че черночелите сврачки предпочитат степи с тревисти съобщества и гнездат в разпръснати групи дървета, малки участъци от гори и крайпътни дървета. Повечето от гнездата са построени върху тополи (*Populus sp.*) и лъжеакация (*Robinia pseudoacacia*). Плътноста на размножаващите се двойки е 0,05 гнезда/100 ha (Lovász et al., 2000).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 6000 и 20000 двойки. Краткосрочната (2001-2018 г.) и дългосрочната (1980-2018 г.) популационни тенденции са намаляващи. Посочени са следните заплахи: Изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища)

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **20-25 двойки**. Зоната поддържа 0,1 - 0,3 % от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Тъй като не е посочена численост на мигриращата популация не може да се каже какъв процент от националната популация се опазва в ЗЗ „Кресна“. Съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. установява 9 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1-Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за района на Кресна показват, че са наблюдавани 4 индивида (<https://ebird.org/species/legshr2/L2158264>). Nikolov and Spasov (2005) в своето изследване в района на южна Кресна установяват 2 гнездови двойки в буферната зона на резерват „Тисата“.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина – до 900 m;
- Територии със смесено земеползване;

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 6960 ha.

По отношение на мигриращата популация

Миграцията на вида през територията на страната се осъществява на широк фронт, без концентрации и не образува ята. В този контекст, не следва да се очакват концентрации на вида в защитената зона. По време на мониторинга на птиците през август и септември 2020 г., видът не е бил идентифициран. В литературата не е намерена информация за миграционните пътища на вида през територията на България, освен че той е далечен мигрант и зимува в Южна Африка. Изследването на Нанкинов и кол. (1979 г.), проведено на станция Рупите относно миграцията, също не установява вида. Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи представители на вида в района на защитената зона. В контекста на гореизложеното, изглежда, че защитената зона не е от значение за опазването на мигриращата популация на вида. По тази причина, предлагаме да се промени оценката за мигрираща популация от „С“ на „D“. По тази причина, няма необходимост да се разработват специфични цели за вида в защитената зона по време на миграция.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 20 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 20-25 двойки. В настоящия СФД са посочени също 20-25 гнездящи двойки. Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. установява 9 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (степен 1). Nikolov and Spasov (2005) в своето изследване в района на южна Кресна установяват 2 гнездови двойки в буферната зона на резерват „Тисата“. По експертна оценка и предвид голямата площ на подходящите местообитания на вида в зоната, вероятно е този брой двойки да съвпада с настоящия.	Поддържане на гнездящата популация на вида в зоната в размер от най-малко 20 гнездящи двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите	ha	Най-малко 6960 ha	Видът гнезди на дървета в открити пространства - степни и сухолюбивни тревни съобщества по варовити терени и тревни съобщества по сухи силикатни терени с разпръснати редки дървета и	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
местообитания на вида в зоната			<p>храсти (храсталаци на местата с умерен климат, сухолюбиви храсталаци) или неголеми изкуствени насаждения сред тях; крайнини на широколистни листопадни гори, граничещи с пасища; в ивици от стари дървета край пътища, реки и в ползащитни пояси (ивици дървета, храсти и мозайки от тях), овощни градини. Гнезди на дървета. Храни се с едри насекоми, които събира по земята или в храстова растителност.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Надморска височина – до 900 m; Територии със смесено земеползване, пасища, ивици гори около пасища и обработваеми земи, крайречни гори.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 6960 ha.</p>	зоната в размер на най-малко 6960 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящото местообитание на вида в зоната	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	100 % от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно. Най-малко 5%	Видът обитава открити пространства и пасища (степни и сухолюбиви тревни съобщества на варовити терени и тревни съобщества на сухи силикатни терени) с разпръснати редки дървета и храсти (храсти в умерен климат, сухолюбиви храсти) или малки изкуствени насаждения сред тях. Екстензивното управление на пасищните местообитанията на вида е от решаващо значение, така че те да са подходящи за търсене на храна. Това изисква паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), редовно косене на ливадите, както и по-малко	Подобряване на качеството на подходящото местообитание на вида в зоната до достигане на целевата стойност от 100% екстензивно управление на пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида и

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>Наличието на площи без растителност (между 5 и 20%) е много важно за ловуването, за да се осигурят места за търсене на храна (видът се храни чрез събиране на насекоми от земята).</p> <p>Типът на земеползване в подходящите местообитания за вида съответства на посочените характеристики.</p>	най-малко 5% от площите без растителност.

Необходимост от промени в СФД

Необходима е промяна в СФД. Миграцията на вида през територията на страната се осъществява на широк фронт, без концентрации и не образува ята. В този контекст, не следва да се очакват концентрации на вида в защитената зона. По време на мониторинга на птиците през август и септември 2020 г., видът не е бил идентифициран. В литературните източници не е намерена информация за миграционните пътища на вида през територията на България, освен че той е далечен мигрант и зимува в Южна Африка. Изследването на Нанкинов и кол. (1979 г.), проведено на станция Рупите относно миграцията, също не установява вида. Няма публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона. В контекста на гореизложеното, изглежда, че защитената зона не е от значение за опазването на мигриращата популация на вида. По тази причина, предлагаме да се промени оценката за мигрираща популация от „С“ на „D“. Не се предлагат промени по отношение на опазването на вида като гнездящ в зоната.

Species				Population in the site						Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A / B / C / D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A339	<i>Lanius minor</i>			c				P	DD	D			
B	A339	<i>Lanius minor</i>			r	20	25	p		G	C	A	C	C

Цитирана литература:

Иванов, Б. 2011. Фауна на България. Том 30. Aves, част III. София, академично издателство „проф. Марин Дринов“: 126-130.

Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 184.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 566-567.

BirdLife International. 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International, 166.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (124): 273 – 282.

Moga, C., T. Hartel, K. Öllerer, Á. Szapanyos. 2010. Habitat use by the endangered Lesser Grey Shrike *Lanius minor* in Central Romania. *Belgian Journal of Zoology* 140(2).

Lovászi P., Bártol I., Moskát C. 2000. Nest-site selection and breeding success of the Lesser Grey Shrike (*Lanius minor*) in Hungary. *Ring* 22, 1: 157-164.

45. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА А433 *LANIUS NUBICUS* (БЕЛОЧЕЛА СВРАЧКА)

Идентификация

Дължина на тялото: 17-18 cm. Размах на крилата: 24-26 cm. На големина колкото червеногърбата сврачка, но е по-елегантна, с издължен силует, по-нежен клюн и дълга опашка. По-потайна, много по-рядко се демонстрира по открити части на дървета и храсти. Предпочита да остане скрита сред гъсталака на клоните. Мъжкият основно в черно и бяло, с бяло чело и надочна ивица, бели плещи и ръждивооранжеви страни на гърдите и тялото. Женската отгоре е сиво-кафява, а отдолу — с кремав оттенък. Младите са тъмнокафяви. Брачната песен е тиха и мелодична (Иванов, 2011; Симеонов и Мичев, 1991). Включен в Червената книга на Р България (2011) в категория „уязвим“.

Средиземноморски вид, който гнезди на Балканския полуостров, Кипър, Мала Азия, Близкия и Средния Изток до Туркменистан и вероятно Афганистан. За България е гнездещо-прелетен вид. Среща се основно в Южна България. Гнезди по долното течение на река Струма и ниските части на околните планини. В Горнотракийската низина белочелата сврачка е добре представена покрай река Марица и някои от нейните притоци, на места в северните предпланини на Родопите и Сакар. Има петнисто разпространение в Източни Родопи, Западна Странджа, на север до Средна гора. По Черноморието е рядка, на север достига района на нос Емине. Инцидентно е отбелязвана северно от Стара планина. Числеността на европейската популация на вида се оценява на 36 300-105 000 двойки, а българската – 1500-2200 или около 3% от европейската популация (BirdLife International, 2017). Според Янков (2007) числеността в страната наброява 200–350 двойки. Demerdzhiev and Stoychev (2008) оценяват популацията на 600-800 двойки. Моногамен, териториален вид. В подходящи местообитания образува рехави концентрации – до 6 двойки/1,9 ha (3 двойка/1 ха) в крайречна тополова култура. Гнездото се разполага в бодливи храсти, основно разклонение на храст или по-тънко дърво или на хоризонтален клон при по-големи дървета. Намерените у нас гнезда са на височина 1,5-3 m. Мътилата са най-често от 4-7 яйца. Мъти само женската, около 14-15 дни. Хранят и двамата родители. Храната на вида е основно от насекоми, като доминират правокрилите (*Orthoptera*) и бръмбарите (*Coleoptera*), отчасти гущери и дребни птици, предимно изтощени мигранти. Хранителни „запаси“ у нас са регистрирани в края на лятото. Пролетната миграция е през май, а есенната – през август (Иванов, 2011).

Характеристика на местообитанието: Обитава обикновено горещи равнини или слабо хълмисти райони с разреден храсталак и ниски дървета, псевдомаквиси, разредени стари дъбови гори с поляни с единични храсти, стари овощни градини, особено орехови и бадемкови (Иванов, 2011). Според Червена книга на България (2015) белочелата сврачка обитава псевдомаквиси, разредени ксеротермни дъбови гори от субсредиземноморски тип (най-вече космат дъб), крайречни култури от хибридна топола, по-рядко обраствания с върба, ясен и салкъм, градски паркове. Заселването в горски култури, възникнали на мястото на естествени насаждения, е адаптация на вида с потенциално дългосрочна природозащитна значимост. В сравнение с останалите сврачки предявява предпочитание към по-високи и по-гъсти храсти, с по-малко и по-ограничени по размер открити пространства между тях, както и към наличие на по-високи дървета помежду им или изобщо към по-високи дървета, когато биотопът не е храсти или псевдомаквиси. Среща се предимно в по-ниските части, до 600-900 m, според Янков (2007) – до 400 m надморска височина.

Установена е плътност до 3 двойки/1 ha в тополови култури по поречието на река Марица и нейните притоци, както и в крайречни високи гори от ясен (*Fraxinus sp.*) в долината на реката. Видът има по-ниска численост до 2 двойки/1 ha в гори от космат дъб (*Quercus pubescens*) и

благун (*Quercus frainetto*) в Тракийската низина, Сакар и Странджа. В низините видът гнезди в крайречни тополови дървета (*Populus sp.*) по реките Марица и Тунджа и техните притоци, както и по реките Крумовица и Бяла река. По-малочислен е в крайречни участъци от върби (*Salix sp.*), лжеакация (*Robinia pseudacacia*) и низинни гори от ясен (*Fraxinus sp.*). Видът е открит и в горички от космат дъб и благун, овощни градини, насаждения от орехи (*Juglans regia*) и бадеми (*Amygdalus sp.*). В подножието на планините видът обитава открити гори от дъб (*Quercus sp.*), средиземноморска храстова растителност, представена от дървовидна хвойна (*Juniperus excelsa*), червена хвойна (*Juniperus oxycedrus*) и драка (*Paliurus spina-christi* (Demerdzhiev and Stoychev, 2008)). Изследване в Североизточна Гърция разкрива, че белочелата сврачка се отличава значително в избора си на местообитание в сравнение с други сврачки, гнездящи в района. Авторите смятат, че за да запазят популацията на вида е необходимо да се опазят следните типове местообитания: стари маслинови, бадемове и орехови насаждения и старите гори от чинар (*Platanus*) по протежение на реките (Moskát and Fuisz, 2002).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 700 и 2200 двойки. Краткосрочната (2001-2018 г.) популационна тенденция е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи и въздействия: Смесени източници на замърсяване на повърхностните и подземните води.

В ОВМ (2007 г.) са посочени 15-20 двойки. В Червената книга (2015) като основни заплахи са посочени промяна и деградация на местообитанията – дърводобив, пожари и др. С потенциално негативно влияние са горскостопанските мероприятия, свързани с използване на химични вещества и безпокойството през гнездовия период.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **15-20 двойки**. Зоната поддържа 0,9 -2,1 % от националната популация на вида (оценка „В“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А“ – отлична стойност.

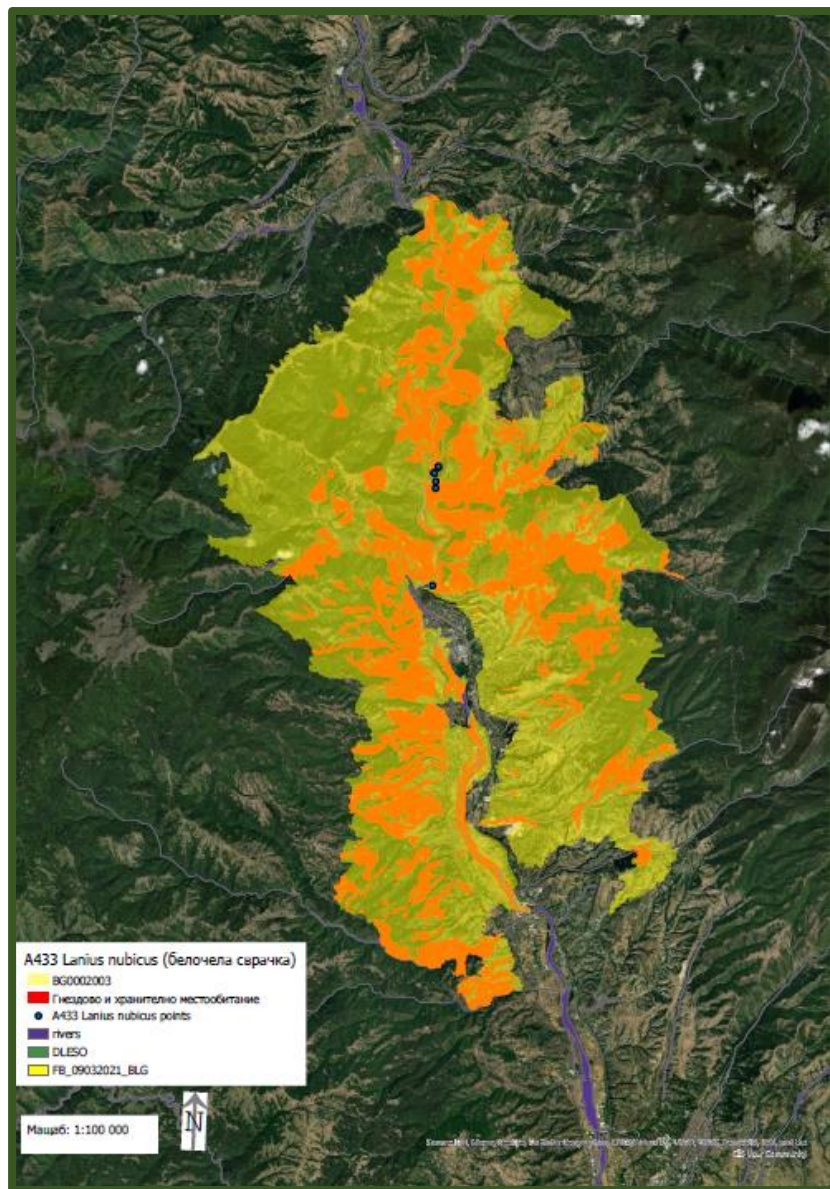
По отношение на гнездовата популация

Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. установява 7 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание) и 2 двойки (3- Двойка в гнездови хабитат). Данните от eBird за района на Кресна показват, че видът не е бил наблюдаван (<https://ebird.org/species/masshr1/L2158264>). Nikolov and Spasov (2005) в южните части на Кресна отчитат вида с единични наблюдения.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина – до 900 m;
- Храсталаци от дървовидна хвойна (*Juniperus excelsa*), червена хвойна (*Juniperus oxycedrus*) и драка (*Paliurus spina-christi*), гори от космат дъб и благун, овощни градини, крайречни широколистни гори.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 48*.

Фигура 48: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 5234 ха.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 15 двойки	<p>В ОВМ (2007 г.) са посочени 15-20 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 15-20 гнездящи двойки. Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. установява 7 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1) и 2 двойки (степен 3- Двойка в гнездови хабитат). Nikolov and Spasov (2005) в южните части на Кресна отчитат вида с единични наблюдения.</p> <p>По експертна оценка и предвид голямата площ на подходящите местообитания на вида в зоната, вероятно е този брой двойки да съвпада с настоящия.</p>	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 15 гнездящи двойки
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида	ha	Най-малко 5234 ha	<p>Обитава разреден храсталак и ниски дървета, псевдомаквиси, разреждени ксеротермни дъбови гори от субсредиземноморски тип (най-вече космат дъб) с поляни с единични храсти, стари овощни градини, особено орехови и бадемови; крайречни култури от хибридна топола. В сравнение с останалите сврачки предявява предпочитание към повисоки и по-гъсти храсти, с по-малко и по-ограничени по размер открити пространства между тях.</p> <p>В подножието на планините видът обитава открити дъбови гори (<i>Quercus sp.</i>), така че</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в размер от най-малко 5234 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>белочелата сврачка се различава значително в избора си на местообитание в сравнение с други сврачки, гнездящи в зоната.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Надморска височина – до 900 m; Храсталаци от дървовидна хвойна (<i>Juniperus excelsa</i>), червена хвойна (<i>Juniperus oxycedrus</i>) и драка (<i>Paliurus spina-christi</i>), гори от космат дъб и благун, овощни градини, крайречни широколистни гори.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 5234 ha.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната</p>	<p>% проективно покритие на храстовата растителност в храстовите формации от местообитание то</p>	<p>Най-малко 50%</p>	<p>В сравнение с останалите сврачки предявява предпочитание към по-високи и по-гъсти храсти, с по-малко и по-ограничени по размер открити пространства между тях. В този контекст, от решаващо значение е поддържане на процента на храстите в храстовите местообитания, основна част от гнездовото и хранителното местообитание на вида.</p> <p>Целевата стойност по този параметър, релевантна на това изискване е предвидена и при параметрите за негорските</p>	<p>Подобряване на качеството на подходящите местообитания на вида в зоната, до достигане на целева стойност от най-малко 50% проективно покритие на храстовата растителност в храстовите формации от това местообитание</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			местообитания. В тази връзка състоянието на вида по този параметър е неблагоприятно.	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД.

Цитирана литература:

Иванов, Б. 2011. Фауна на България. Том 30. Aves, част III. София, академично издателство „проф. Марин Дринов“: 141-146.

Симеонов, С., Т. Мичев. 1991. Птиците на Балканския полуостров, издателство „Петър Берон“, 184.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 572-573.

Николов, Б., И. Ватев, Д. Демерджиев. Белочела сврачка, *Lanius nubicus*. В: Големански, В. и др. (ред.) 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ – БАН & МОСВ, София, 291.

BirdLife International. 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities Cambridge, UK: BirdLife International.

Demerdzhiev, D., S. Stoychev. 2008. Status of the Masked Shrike *Lanius nubicus* in Bulgaria. *Acrocephalus* 29 (137): 99–104.

Moskát C. T. I. Fuisz. 2002. Habitat segregation among the woodchat shrike, *Lanius senator*, the red-backed shrike, *Lanius collurio*, and the masked shrike, *Lanius nubicus*, in NE Greece. *Folia Zool.* – 51(2): 103–111.

46. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A246 *LULLULA ARBOREA* (ГОРСКА ЧУЧУЛИГА)

Идентификация

Дължина на тялото: 14 – 17 cm. Размах на крилата: 27 – 30 cm. Средно голяма чучулига с тънък клюн. При възбуждане перата на главата им настръхват в добре оформена качулка. Оперението по горната част на тялото е пъстро. Широките и дълги бяло жълтеникави вежди се съединяват на тила. Опашката е леко вдлъбната. По начина на бягане и по навика да каца на жици, сухи клони и върхове на дървета, прилича на бърбрица. Има мелодична песен като пее кацнала или в полет.

Европейски вид. Обитава предимно Европа, но също така Северозападна Африка, Мала Азия и Близкия Изток. Срещат се два подвида, като в България гнезди светлата горска чучулига (*Lullula arborea pallida*), а по време на миграция прониква и тъмната горска чучулига (*Lullula arborea arborea*). Гнездяща, мигрираща и зимуваща птица за страната. Среща се в подходящи местообитания в цялата страна, както в равнините, така и в планините, като в планините е по-честа и достига до горната граница на гората (от 20 до 1800 m н.м.). В Пирин се среща от 900 до 2200 m н.м. Най-рядка е в равнинните земеделски райони в Дунавската равнина, Добруджа, Тракийската низина и Бургаската низина. Българската гнездова популация се колебае между 80 000 и 120 000 двойки (Нанкинов, 2009). Според Янков (отгл ред, 2007) гнездовата популация е 40 000-80 000 двойки.

Гнездовите територии се заемат през март и началото на април. В наземно гнездо женската снася 3-6 яйца. Мъти само женската в продължение на две седмици. Отглеждат до три поколения годишно. Пеенето на мъжките се чува почти през цялата година, но най-интензивно е то през май и юни. През размножителния период се храни с различни видове насекоми и техните ларви (*Carabidae*, *Coccinellidae*, *Formicidae*, *Curculionidae*), а през останалото време и с зърна и семена на различни културни растения и плевелни треви.

По време на миграция пресича, на широк фронт, територията на цялата страна. През различните години пролетният прелет започва след средата на февруари и продължава до края на април. Есенното отлитане е през септември и октомври.

Характеристика на местообитанието: Обитава разредени горски участъци, просеки, поляни, сечища, покрайнини на гори, открити места с горски участъци, групи дървета и храсти. В равнините и предпланините заселва също стари овощни градини, лозя, склонове и дерета, обрасли с редки дървета и храсти. Според Янков (отг. ред., 2007) обитава различни тревни съобщества, сухолюбиви храсталаци, алпийски и субалпийски тревни съобщества в близост до широколистни, иглолистни и смесени гори понякога до ивици дървета, храсти и мозайки от тях, овощни градини, дървесни и храстови плантации.

Изследване в югозападна Германия (Rösch et al., 2021) разкрива, че големината на гнездовите територии при горската чучулига са средно 4,9 ha. Проучването показва, че за вида от голямо значение са състава и височината на тревната растителност, изобилието на артроподи и отдалечеността от човешки сгради. Тревната растителност в гнездовите територии трябва да е ниска (10-15 cm), но едновременно с това трябва да има и по-висока растителност, в която се скрива гнездото. Насекомите, с които се храни ги търси по повърхността на голата земя и в ниската растителност. Изследването на Mallord et al. (2007) разкрива, че видът предпочита да разполага гнездата си във висока и плътна растителност (*Caluna vulgaris*, *Erica cinerea*, *Erica tetralix*, *Molinia coerulea*, *Agrostis setacea*). Във Франция (Sirami et al., 2011) установяват, че територията на един мъжки е средно 3,4 ha. Най-често чучулигата се среща в отворени храсталачни местообитания. В местата, където видът е наблюдаван на земята (хранещи се) покритието е било от тревиста растителност (66%) и гола земя (12%). Пеещите индивиди винаги

са наблюдавани върху храст (червена хвойна) или дърво на средна височина от 3 m. За чучулигата от голямо значение е хетерогенността на ландшафта като всички територии съдържат както „петна“ земеделска земя, така и „петна“ с храсталаци. В Европа и отчасти в Англия вида обитава основно земеделски земи в близост до които има горски територии (Langston et al., 2007).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **40 000 и 90 000 двойки**. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е увеличаваща се, а дългосрочната (1980-2018 г.) е стабилна. Посочени са следните заплахи: Използване на изкуствени (минерални) торове върху земеделски земи; Преобразуване в земеделска земя; Преобразуване от един вид земеползване в друг; Превръщане от системи за смесено земеделие и агролесовъдство към специализирано (например монокултури) производство; Изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища); Пътища, железопътни линии и свързаната с тях инфраструктура (например мостове, виадукти, тунели).

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **600-620 двойки**. Зоната поддържа 0,6 - 1,5% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „А“ – отлична стойност.

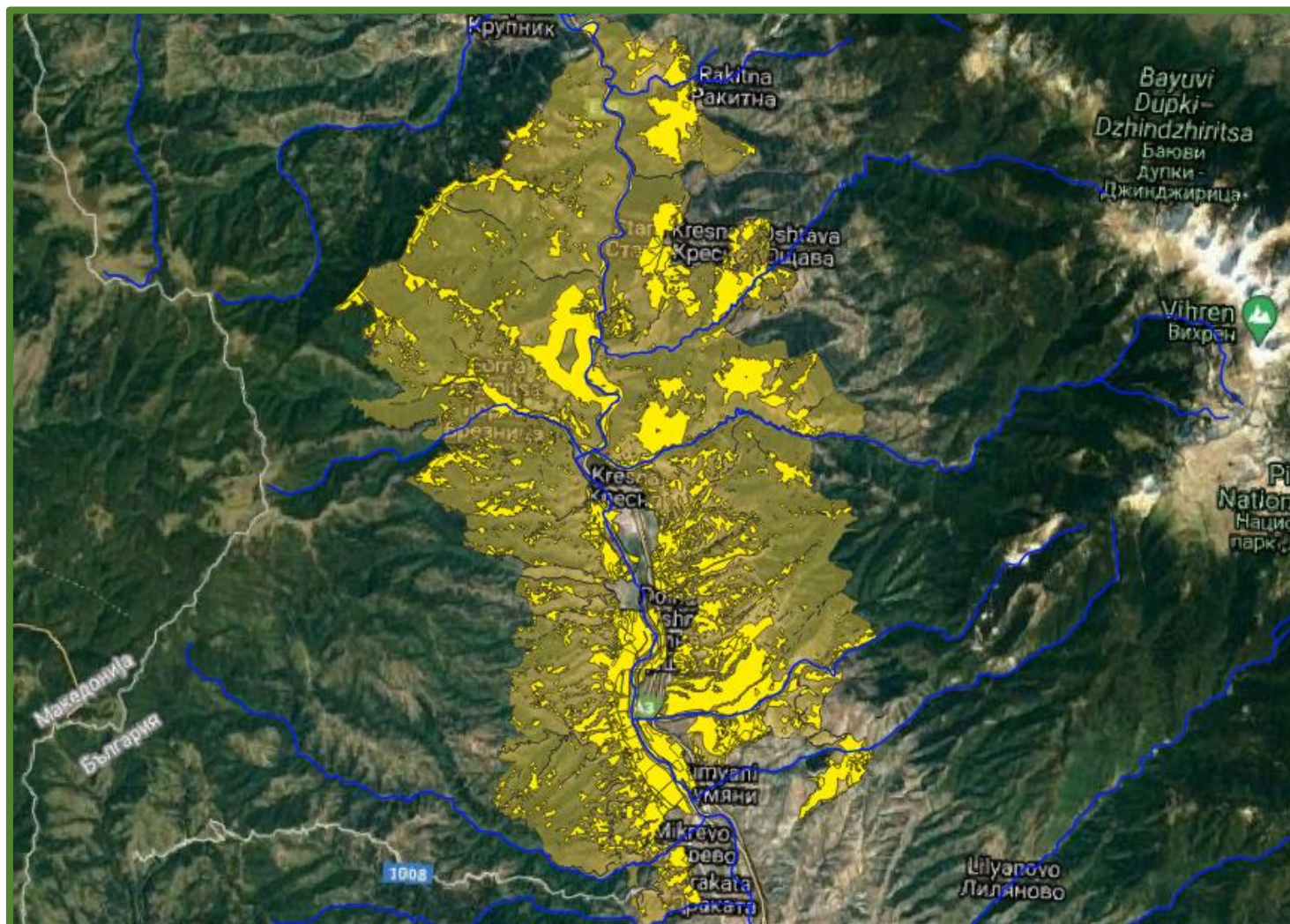
По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът е установен с численост 2 пеещи мъжки индивида. Данните от eBird за 2021 г. (януари-август) за района на Кресна показват, че вида не е наблюдаван. Изследването на Nikolov and Spasov (2005) за южните части на Кресненското дефиле установяват гнездова плътност от 0,57 двойки/10 ha.

За определяне на площта на подходящите местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Тревни съобщества, суходлюбиви храсталаци, алпийски и субалпийски тревни съобщества;
- Буфер от 500 m до широколистни, иглолистни и смесени гори;
- Територии със смесено земеползване.

Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 49*.

Фигура 49: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на

подходящите местообитания на вида в зоната е 7303 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 600 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 600-620 гнездящи двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени същия брой гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 2 пеещи мъжки индивида. Същевременно, площта на подходящото местообитание на вида съответства на този относително висок брой гнездящи двойки. Липсват данни за настоящата численост на вида в зоната, поради което е формулирана междинна цел.	Междинна цел: Да се установи настоящата гнездова популация на вида в зоната чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 7303 ha	За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Тревни съобщества, сухолюбиви храсталаци, алпийски и субалпийски тревни съобщества; Буфер от 500 m до широколистни, иглолистни и смесени гори; Територии със смесено земеползване, На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 7303 ha.	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на 7303 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание	Видът обитава различни тревни съобщества, сухолюбиви храсталаци, алпийски и субалпийски тревни съобщества в близост до широколистни, иглолистни и смесени гори понякога до ивици дървета, храсти и мозайки от	Подобряване на качеството на подходящите местообитания на вида в зоната, до достигане на целевите стойности от 100% екстензивно управление

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
местообитания на вида в зоната	местообитание на вида % площи без растителност	на вида се управляват екстензивно Най-малко 5%	<p>тях, овощни градини, дървесни и храстови плантации; земеделски земи в близост до които има горски територии. Тревната растителност в гнездовите територии трябва да е ниска (10-15 cm). Пеещите индивиди винаги са наблюдавани върху храст (червена хвойна) или дърво на средна височина от 3 m. За чучулигата от голямо значение е хетерогенността на ландшафта като всички територии съдържат както „петна“ земеделска земя, така и „петна“ с храсталаци.</p> <p>В този контекст, от решаващо значение е екстензивното управление на пасищните местообитания на вида, така че те да са подходящи за търсене на храна. За целта е необходима паша на домашни животни (1 ЖЕ/ha), с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>Процент на площи без растителност (между 5 и 20 %) е много важно за ловуването, да се осигурят места за търсене на храна (видът се храни като улавя насекоми от земята).</p> <p>Типът земеползване в подходящите местообитания на вида отговаря на посочените характеристики.</p>	на пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида и най-малко 5% площи без растителност.

Необходимост от промени в СФД

Не се предлага промяна в СФД за този вид.

Използвана литература:

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 630—631.

Нанкинов Д. 2009. Изследвания върху фауната на България. Птици-Aves. Разред Врбчоподобни-Passeriformes. Издателство ЕТО ЕООД, 27-29 с.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (124): 273 – 282.

Rösch V., P. Aloisio, M.H. Entling. 2021. Prey, management and landscape requirements of an endangered population of the Woodlark *Lullula arborea* in Southwest Germany. *Journal of Ornithology*

Mallord, J.W., Dolman, P.M., Brown, A.F. & Sutherland, W.J. 2007. Nest site characteristics of Woodlarks *Lullula arborea* breeding on heathlands in southern England – are there consequences for nest survival and productivity? *Bird Study*, 54: 307–314.

Sirami C., L. Brotons, Jean-Louis Martin. 2011. Woodlarks *Lullula arborea* and landscape heterogeneity created by land abandonment. *Bird Study*, 58: 99–106.

Langston R.H.W., S.R. Wotton, G.J. Conway, L.J. Wright, J.W. Mallord, F.A. Currie, A.L. Rewitt, P.V. Grice, D.G. Hoccom, N. Symes. 2007. Nightjar *Caprimulgus europaeus* and Woodlark *Lullula arborea* – recovering species in Britain? *Ibis*, 149 (Suppl. 2), 250–260.

47. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A242 MELANOCORYPHA CALANDRA (ДЕБЕЛОКЛЮНА ЧУЧУЛИГА)

Идентификация

Едра чучулига с дебел масивен клюн и покрити с пера ноздри. Крила дълги. Крака масивни. Задния пръст с дълъг и прав нокът. Теме и горна част на тялото кафяво сивкави с тъмнокафяви вътрешности на перата. Второстепенни махови пера с бели вдлъбнати върхове. Най-страничната двойка кормилни пера бели. Отдолу тялото е бяло със сивкаво жълтеникав оттенък и редки кафеникави надлъжни петна по гърдите. Подкрилия черносивкави. Подопашие бяло. От основата на крилото по страните на шията по едно удължено черно петно изтъняващо към върха. Вежда дълга, широка, бяла (Нанкинов Д. 2009)

Средиземноморски вид с гнездови ареал в Южна Европа (Пиринеите, в Южна Франция, Италия, Балканския полуостров), Украйна и Южна Русия, Северозападна Африка, Мала и Централна Азия (Големански В. и др. (Eds) 2015). Постоянен вид.

Характеристика на местообитанието: Гнезди в степни и сухолюбиви тревни съобщества на варовити терени, тревни съобщества по сухи силикатни терени (пасища) (Янков 2007), запустели земи, ливади, канавки, обработваеми полета засяти с жито, люцерна и други земеделски култури. В Югозападна България гнезди край ерозирани хълмове и лозя (Нанкинов 2009)

Проучвания в Южна Португалия са показали, че дебелоклюната чучулигата е силно чувствителна към фрагментацията на местообитанията, изисква полета без храсти или дървета, както и наличие на големи и открити земеделски земи (Morgado R. et al. 2010). В Южна Франция плътността на дебелоклюната чучулига е строго обвързана с естествените степни местообитания (Brottons L. et al. 2005). В Южна Русия видът предпочита степи с преобладаващи видове – пелин, лайка, власатка и житни треви (Завьялов Е., 2007; Oragin M., 2015). Модел на разпространението на вида в Италия също показва предпочитания към обработваеми площи и пасища (Londi G., et al. 2009).

В България гнезди разпокъсано в равнинно и нискохълмисти райони в различни части на страната (Янков 2007). Среща се по-често в Сакар, Дервентските възвишения, Южна Добруджа и Санданско-Петричкото поле. Най-висока численост има по Черноморието северно от Балчик, в някои суходолия във вътрешността на Добруджа, в Санданско и в Сакар. В останалите райони – Софийско, Бесепарските ридове, Дунавската равнина, по Южното Черноморие и други има малобройни субпопулации, които са силно уязвими.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 4500 и 6800 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) и дългосрочната популационна тенденция (1980-2018 г.) са стабилни. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Косене на пасища; Добив на минерали (например скали, метални руди, чакъл, пясък, черупки); Производство на електроенергия от алтернативни източници, включително инфраструктура; Пътища, железопътни линии и свързаната с тях инфраструктура (например мостове, виадукти, тунели); Добив на нефт и газ, включително инфраструктура.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

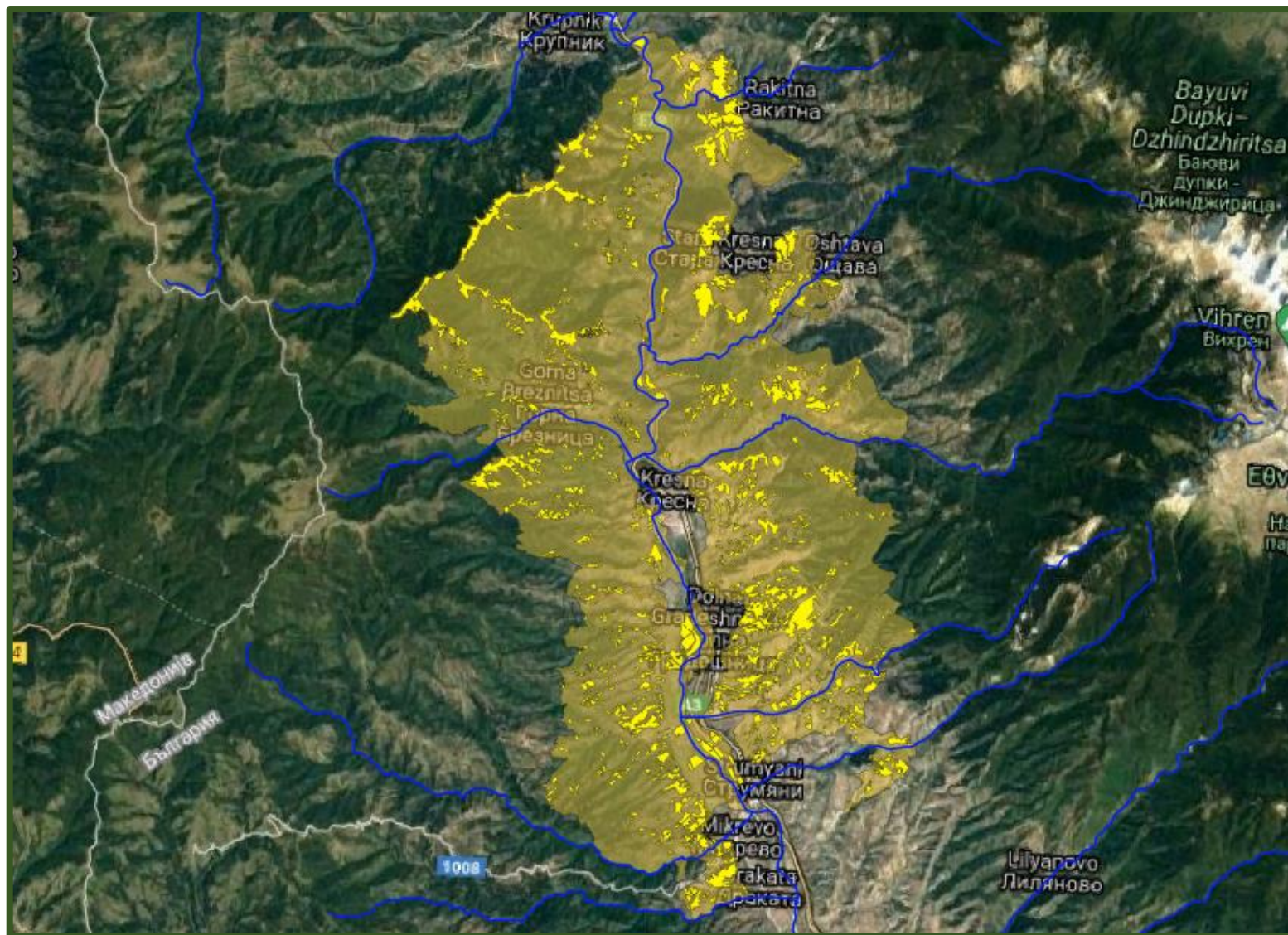
Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** за зоната с численост 5-10 двойки. Зоната поддържа 0,1-0,2% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“).

По отношение на гнездовата популация

По време на мониторинг на гнездящата орнитофауна в района през 2020 г. видът не е регистриран. През м. април и м. май 2021 г. са наблюдавани 5 индивида (по данни в Smartbirds). Наблюденията са съответно на 675 m н.м., 287 m н.м., 537 m н.в., предимно в необработваеми земи.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии: Пасища, ливади, обработваеми земи.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 50*.

Фигура 50: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 3337 ха.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 5 двойки	<p>В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 5-10 гнездящи двойки. По време на мониторинг на гнездящата орнитофауна в района през 2020 г. видът не е регистриран. През м. април и м. май 2021 г. са наблюдавани 5 индивида (по данни в Smartbirds). Наблюденията са съответно на 675 m н.м., 287 m н.м., 537 m н.в., предимно в необработваеми земи.</p> <p>На базата на броя регистрации на вида, вероятно е той да е представен с посочената целева численост.</p>	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 5 гнездящи двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 3337 ha	<p>Гнезди в степни и сухолюбиви тревни съобщества на варовити терени, тревни съобщества по сухи силикатни терени (пасища) (Янков 2007), запустели земи, ливади, канавки, обработваеми полета засяти с жито, люцерна и други земеделски култури.</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии: Пасища, ливади, обработваеми земи.</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 3337 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 3337 ha.	
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от местообитанието на вида	100% от пасищата и ливадите, част от местообитанието на вида се управляват екстензивно	<p>Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - пасища, ливади, обработваеми земи, в което съществена част от земите се управляват като пасища и ливади. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.</p>	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Необходимост от промени в СФД

Не се предлага промяна в СФД.

Цитирана литература:

Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София,

Завьялов Е. В., Табачишин В. Г., Мосолова Е. Ю. Динамика распространения и современная численность степного (*Melanocorypha calandra*) и белокрылого (*Melanocorypha leucorptera*) жаворонков на севере Нижнего Поволжья // Поволж. экол. журн. 2007. № 4. С. 297-309.

Костадинова, Граматиков, 2007. Орнитологично важни места в България и натура 2000. БДЗП. София.

Нанкинов Д. 2009. Изследвания върху фауната на България. Птици – Aves. София. 17-20 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 126—127.

Brotons L. et al. 2005. Effect of adjacent agricultural habitat on the distribution of passerines in natural grasslands. Biological Conservation Volume 124, Issue 3, pp 407-414

European Environment Agency. European Topic Centre on Biological Diversity. Report under the Article 12 of the Birds Directive. Period 2008-2012

Londi G., L. Mini, G. Florenzano, A. Sorace, T. Campedelli 2009. Explicit nation-wide habitat models for Italian larks (Alaudidae). Avocetta 33: 99-106

Morgado R. et al. 2010. Calandra lark habitat selection: Strong fragmentation effects in a grassland specialist. Acta Oecologica Volume 36, Issue 1, p 63-73

Oparin, M., Konyushkova, M., Oparina, O., Mamaev, A., Shadrina, M., & Ruban, O. (2015). Nesting population structure of larks (Alaudidae, Aves) in typical semidesert habitats of the Caspian Lowland. Biology Bulletin, 42(10), 917–925.

SmartBirds - <https://smartbirds.org>

48. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A230 *MEROPS APIASTER* (ОБИКНОВЕН ПЧЕЛОЯД)

Идентификация

Дължина на тялото: 27-29 cm, размах на крилата: 44-49 cm. Средно голяма птица с ярка окраска и метален блясък. Плещите са жълти. Темето, гърбът и крилата са кафяви. Маховите и кормилните пера са тъмнозелени. Долната страна на тялото е синьозелена. Лети с маневрен и планиращ полет. Среща се на малки групи и ята. Крилата са остри, а средните опашни пера забележимо по-дълги от останалите (Нанкинов и др., 1997).

Туркестано-медитерански вид. Гнезди в южна Европа, Балканския полуостров, Унгария, Австрия, южните части на Украйна и Русия, северна и южна Африка, Мала Азия, Северозападна Индия и Средна Азия. Зимува в Тропическа и Южна Африка, южните части на Арабския полуостров и западна Индия. В България видът е гнездящо-прелетен. Мигрира най-често на ята по 10-50 индивида. През пролетта е наблюдаван най-рано в средата на април, а през есента – средата на октомври. Масовият пролетен прелет е през май, а есенния – от август до средата на септември. Брачните двойки се образуват по време на прелет. Гнезди на колонии по отвесни, земни, песъчливи склонове, както и по брегове на реки. Гнездостроенето започва през втората десетдневка на май. Изкопават гнезда, като дълбаят пръстта с клюна си, а я изхвърлят с крака. Участват и двете птици. Пълното люпило е от 3 до 7 яйца. Често срещан вид в равнини и предпланини, но не многоброен. Най-многочислен е в Дунавската равнина, Лудогорието, Добруджа, Тракийската низина, Подбалканските котловини, Източни Родопи, Сакар, Източна Стара планина, долините на реките Струма и Места. В планините е разпространен до 1100 m надморска височина (Нанкинов и др., 1997; Янков, отг.ред., 2007). Според Янков (2007) числеността в страната наброява 25 000-50 000 двойки. Според Нанкинов и др. (2004) числеността е 30 000-50 000 двойки. Не е включен в Червена книга на Р България (2015).

Характеристика на местообитанието: Открити песъчливи и сухи места, отвесни глинести, песъчливи и лъсови брегове на различни водоеми, оврази, склонове и свлачища, ерозирани долове, земни откоси, кариери за добив на инертни материали. Храни се с над 60 вида насекоми, като пчелите съставляват 19,57% от храната (Нанкинов и др., 1997).

Размерът на почвените частици са от изключителна важност при избора на място за гнездене при пчелояда. Той предпочита места със среден размер на почвените частици между 20 и 70 µm (Heneberg and Šimeček, 2004). Изследване направено в Унгария (Kerényi and Ivók, 2013) показва, че 51,8% от гнездата на пчелояда са разположени в лъсови или пясъчни склонове обрасли с ниска растителност. Освен това, по-голяма част от гнездата (61,9%) са издълбани в лъос и 28,4% в песъчлива почва. Наклона на склона, в който се изкопават дупките варира между 11 и 30 градуса. Изследване направено в Германия (Bastian et al., 2018) показва, че по време на гнездовия период пчелояда се храни в територии в близост до колонията, докато в след гнездовите скитания използва по-голямо разнообразие от местообитания, но предпочита земеделските земи.

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 20 000 и 60 000 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е увеличаваща се, а дългосрочната (1980-2018 г.) също е увеличаваща се. През

последните 18 години краткосрочната тенденция (2000-2018) в разпространението на вида е увеличаваща се, а дългосрочната също е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: преобразуване на земи с други земеползвания в търговски/индустриални зони (с изключение на отводняване и модификация на бреговата линия, устието и крайбрежните условия).

Пчелоядът се опазва също така и като **мигриращ вид** с численост 80 000-120 000 индивида. Не са посочени краткосрочни и дългосрочни тенденции в развитието на популацията. Посочени са същите заплахи както при гнездовата популация.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **60 двойки**. Зоната поддържа 0,1-0,3% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност. По непубликувани данни (К. Дончев) от 2015-2016 г. видът е наблюдаван в района на Ракитна, около гр. Кресна и южно от нея. Колонии са установявани между гр. Кресна и село Сливница и в близост до пътя гр. Кресна – село Влахи.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Тъй като не е посочена численост на мигриращата популация не може да се каже какъв процент от националната популация се опазва в ЗЗ „Кресна“. Съхранението на местообитанието на вида е добро (оценка „В“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 9 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 5 индивида (<https://ebird.org/species/eubeat1/L2158264>). Необходими са допълнителни изследвания, които да докажат наличието на гнездова колония в защитената зона.

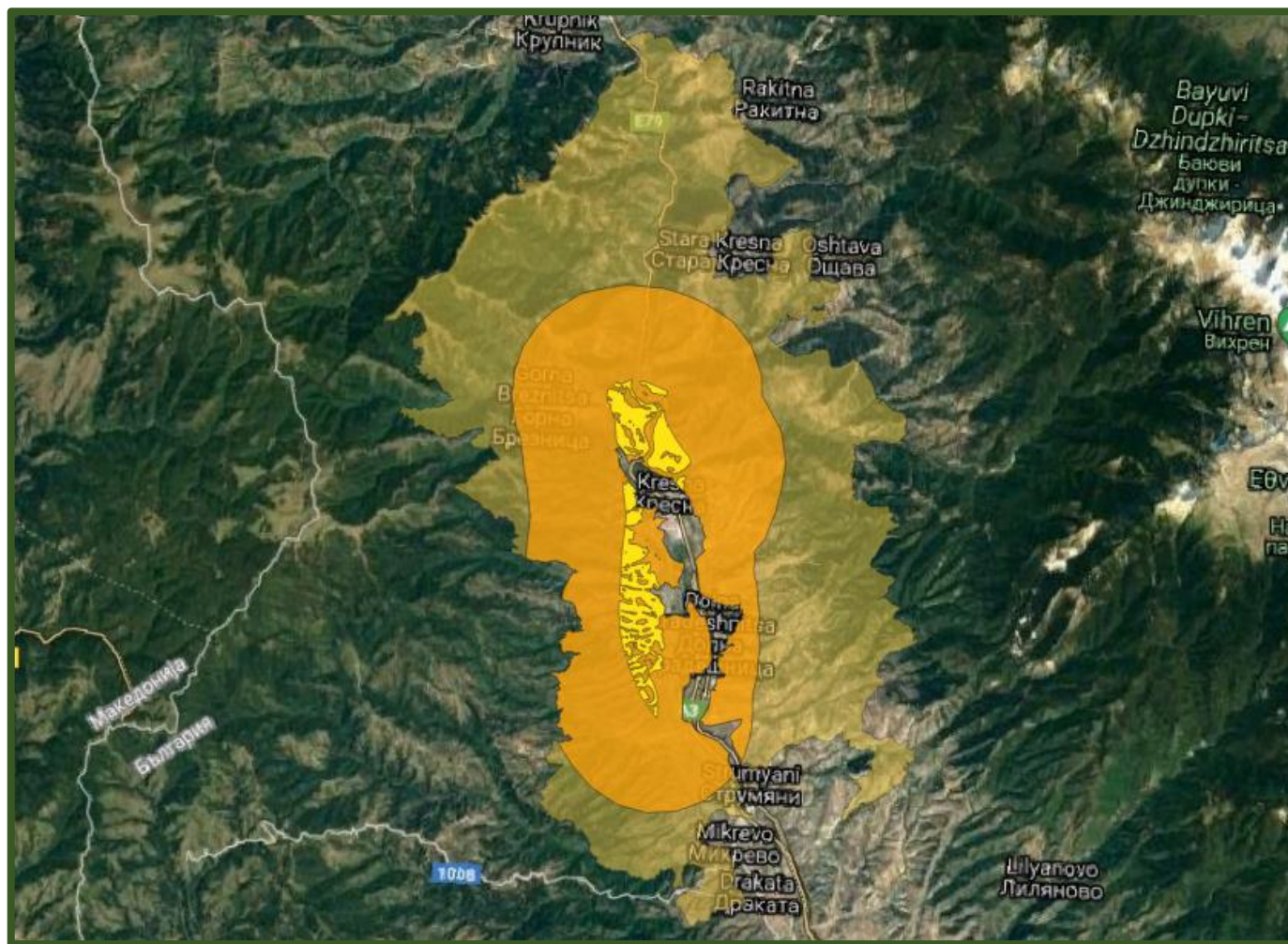
На този етап гнездови колонии на вида не са локализирани, поради липсата на систематизирани проучвания на вида в зоната. За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови местообитания в зоната експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина до 1100 m;
- Лъсови, глинести и пясъчливи почви;

Наклон на терена от 11 до 30 градуса.

Хранителните местообитания на вида са в близост до гнездовите местообитания. По тази причина е използван буфер от 3000 m около гнездовите местообитания.

Карта на подходящите гнездови местообитания на пчелояда в защитената зона е представена на *Фигура 51*.

Фигура 51: Карта на подходящите гнездови местообитания на пчелояда в защитената зона. В жълто са обозначени гнездовите местообитания на вида, а в оранжево – хранителните му местообитания.

Неофициалните данни от 2015-2016 г. (К. Дончев) за колонии на вида са използвани за верифициране на определеното чрез GIS анализи подходящо гнездово местообитание на вида. Както е видно от картата, идентифицираните площи покриват посочените от К. Дончев територии в района на Ракитна, около гр. Кресна и южно от нея, района между гр. Кресна и село Сливница и в близост до пътя гр. Кресна – село Влахи. Необходимо е да се потвърди наличието на гнездови колонии в тези райони.

Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото гнездово местообитание на вида е в размер на 785 ha, а площта на хранителното местообитание е 9730 ha.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторинг на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост **33 индивида**. Видът е включен в СФД на защитената зона още от самото му начало и числеността му не е променяна. През 2015 г. общата оценка е променена от „D“ на „C“ като основание за това са нови данни, набрани по проект на МОСВ „Картиране и определяне на природозащитното състояние на видове и природни местообитания – Фаза I“, както и въз основа на решение на национална работна група по актуализация на СФД. Видът присъства в зоната по време на миграция и може да се каже, че тук промяната на оценката е основателна. Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността на мигриращите индивиди в защитената зона, освен изследването през август-септември 2020 г. **Поради тази причина препоръчваме да се извърши актуализация на СФД и да бъде попълнена мигрираща численост за вида между 30 и 60 индивида.**

На базата на екологичните изисквания за гнездене и миграция на вида са определени параметрите, чрез които може да се оцени неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната (като гнездящ и концентриращ се вид), представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездовата популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 60 двойки	В ОВМ (2007 г.) не е посочена численост на гнездовата популация. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени 60 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 9 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон	Междинна цел: Установяване на наличието на гнездови колонии от този вид и броя на гнездящите двойки в тях, чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 5 индивида.</p> <p>Посоченият в СФД брой гнездящи двойки съответства на идентифицираните подходящи гнездови местообитания на вида в зоната.</p> <p>Необходими са допълнителни изследвания, които да докажат наличието на гнездова колония в защитената зона. По тази причина е формулирана междинна цел.</p>	
Популация: Размер на мигриращата популация	Брой индивиди	Най-малко 30 индивиди	<p>В ОВМ (2007 г.) не е посочена численост на мигриращата популация. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 33 индивида.</p> <p>На базата на експертна оценка може да се определи, че мигриращата миграция на вида в зоната е между 30 и 60 индивида.</p>	Поддържане на мигриращата популация на вида в зоната в размер от най-малко 30 индивида.
Местообитание на вида: Площ на подходящото гнездовото местообитание на вида в защитената зона	ha	Най-малко 785 ha	<p>На този етап гнездови колонии на вида не са локализирани, поради липсата на систематизирани проучвания на вида в зоната. За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови местообитания в зоната експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: надморска височина до 1100 m; льосови, глинести и пясъчливи почви; наклон на терена от 11 до 30 градуса.</p>	Поддържане на площта на подходящото гнездово местообитание на вида в защитената зона в размер на най-малко 785 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото гнездово местообитание на вида е в размер на 785 ha.	
Местообитание на вида: Площ на подходящото хранително местообитание на вида в защитената зона	ha	Най-малко 9730 ha	Хранителните местообитания на вида са в близост до гнездовите местообитания. По тази причина е използван буфер от 3000 m около гнездовите местообитания. Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото хранително местообитание на вида в зоната е 9730 ha.	Поддържане на площта на подходящото хранително местообитание на вида в защитената зона в размер на най-малко 9730 ha.
Местообитание на вида: Употреба на пестициди в подходящото хранително местообитание на вида в защитената зона	% от площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната, в които не се използват пестициди или те са квалифицирани като „продукти за растителна защита с нисък риск“, съгласно Регламент (ЕО) № 1107/2009	В 100% от площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната не се използват пестициди или се използват пестициди, които са квалифицирани като „продукти за растителна защита с нисък риск“, съгласно Регламент (ЕО) № 1107/2009	Видът ловува във въздуха и по тази причина не е пряко свързан с типа земеползване, при условие, че начинът на управление на земеделските земи не води до намаляване на наличието на плячка, 20% от която са пчели. В този смисъл, качеството на местообитанието може да се влоши при използване на пестициди, намаляващи количеството на пчелите. За да бъдат опазени пчелите, законодателството на ЕС прилага следната устойчива употреба на пестицидите. С Регламент (ЕО) № 1107/2009 се въвежда понятието „продукти за растителна защита с нисък риск“. Към настоящия момент не е налична информация в какъв процент от земеделските земи се използват „продукти за растителна защита с нисък риск“. Поради тази причина е формулирана междинна цел.	Междинна цел: Да се установи процента на земеделските земи, в управлението на които се използват „продукти за растителна защита с нисък риск“, чрез набиране на информация от земеделските стопани до 2025 г.

Необходимост от промени в СФД

Предвид наличната информация за настоящата численост на вида в защитената зона по време на миграция, необходима е актуализация на СФД. По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост 33 индивида.

На базата на експертна оценка може да се определи, че мигриращата миграция на вида в зоната е между 30 и 60 индивида. Оценката за качество на данните е променена на G.

Species					Population in the site					Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D		A/B/C	
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A230	<i>Merops apiaster</i>			c	30	60	i		G	C	B	C	C

Цитирана литература:

- Нанкинов Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“ и Издателство „Пенсофт“, 346-348.
- Нанкинов Д. и колектив. 2004. Численост на националните популации на гнездящите в България птици. Зелени Балкани, Пловдив, 32 с.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.
- Heneberg, P., Šimeček, K. 2004 Nesting of European bee-eaters (*Merops apiaster*) in Central Europe depends on the soil characteristics of nest sites. *Biologia*, Bratislava, 59: 205—211.
- Kerényi Z., E. Ivók 2013. Nestsite characteristics of the European Bee-eater (*Merops apiaster* L.) in the Gödöllő Hills. – *Ornis Hungarica* 21(2): 23–32.
- Bastian H-V., A. Bastian, T. Tietze. 2018. Die Habitatwahl des Bienenfressers (*Merops apiaster*) in der Brut- und Nachbrutzeit: Äcker mit unerwartet hohem Wert als Nahrungslebensraum. *Fauna Flora Rheinland*, 13 (4): 1209-1226.

49. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A074 MILVUS MILVUS (ЧЕРВЕНА КАНЯ)

Идентификация

Дължина на тялото 60-65 cm. Размах на крилата 180-190 cm. Перата на главата белезникави до светло кремави или ръждиво-червени с чернокафяви надлъжни резки. Гърбът и задната част на надкрилията ръждиво - кафяви, а рамената ръждиво – червени с черно-кафява средна част на перата. Първостепенни махови пера черни, надопашката ръждива с черни надлъжни резки. Опашката ръждиво-червена и дълбоко връзана. Клюн, восковица и крака жълти. (Симеонов и др., 1990).

Европейски вид, гнездящ главно в Централна и Южна Европа, до около 61 с. ш., на изток до Кавказ, Мала Азия и Северна Африка. Основното разпространение на вида се намира в Германия, Испания и Франция, където попада около 85% от световната численост (Mougeot F., J. Garcia & J. Viñuela 2011).

Основното направление на гнездящите птици в страните от Западна и Средна Европа (Германия, Италия, Полша, и др.) е към Испания (където зимуват) (Pfeiffer T., В. Meyburg 2009), а незначителни количества преминават през Гибралтарския проток (Urcun J., J. Bried 1998). Някои птици, от местата на излюпване в Чехия и Швейцария, се придвижват на югозапад, към Сардиния (De Rosa D. et al. 2021).

В България е постоянен и преминаващ вид. До 1985 г. за достоверни се приемат данните за наблюдавана двойка до Благоевград, двойка в Провадийско, двойка в Софийско. През гнездовия период са наблюдавани двойка и единични индивиди в Източни Родопи, езеро Сребърна, по една двойка на река Дунав, Черноморието, Сакар и Източни Родопи, единични птици по време на миграция и гнездовия период при язовир "Студен кладенец", Сливенско, Ямболско и Добруджа. Единични индивиди се срещат спорадично в Добруджа и Хасковско. Среща се главно по време на миграция или като зимуващ вид, основно единични птици. През зимата и по време на миграция се среща главно по Черноморското крайбрежие и откритите пространства до около 1200 m н. в. (Големански В. и др. (Eds), 2015).

Много рядко прелитащ през страната ни вид. През последните години усилията за възстановяване на популацията в редица страни в Европа (Evans I. et al. 1997; Carter & Newbery, 2004), доведоха до увеличение на вида като мигрант у нас. Данните до сега са за единични птици, регистрирани по Черноморското крайбрежие и в отделни случаи навътре в страната (Устно съобщение Виктор Василев). По време на миграция през България са установени да прелитат единични птици, основно по Черноморското крайбрежие, най-общо от линията Суходол – Провадия – Силистра на изток до Бургаския залив в Южна България и Преселенци в Добруджа (Матеева И., П.Янков 2013). Есенната миграция на червената каня през България започва от втората десетдневка на август и продължава до последната десетдневка на октомври, като на база различни проучвания през годините, се вижда, че най-много птици прелитат през септември. Най-рано е наблюдавана червена каня на 11.08.2004 г., а най-късно – на 18.10.2012 г. По време на пролетна миграция червени кани са наблюдавани от края на март до края на април, като най-рано видът е наблюдаван на 29.3.2005 г, а най-късно – на 26.4.2010 г. Поради общо малкия брой регистрирани мигранти не може да се прецени дали това е основният период на пролетния прелет на червената каня през България (Матеева И., П.Янков 2013).

Характеристика на местообитанието: През размножителния период обитава гори в равнини в близост до обработваеми полета и други открити площи. Липсват данни за сигурно гнездене, но е възможно отделни двойки да гнездят епизодично. Наблюденията през този период са в храсталаци и тревни съобщества и широколистни листопадни гори в близост до стоящи пресни води, ивици дървета, храсти, мозайки от тях, в диапазон от 20-400 m н.в. (Янков, П. (отг. ред.) 2007).

По време на миграция се среща по открити полета, а през зимата в гори в предпланински райони до около 1200 м н.в. (Симеонов и др., 1990). Няма данни за установени нощувки на червени кани по време на миграция на територията на страната. В други страни е установено, че за нощувка птиците предпочитат единични дървета или редици от дървета, като в една нощувка се събират от 10 до 300 индивида (Heiniger N. 2020).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **мигриращ** с популация между **0 и 15 индивида**. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е неизвестна. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един тип земеползване в друг; Изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички, с изключение на пасища); Интензивна или прекомерна паша от добитък; Преобразуване от други ползвания на земя в търговски / индустриални зони; Електропреносни и комуникационни мрежи.

Видът се опазва и като **зимуващ** с популация между **0 и 1 индивид**. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е неизвестна. Посочена е следната заплаха: Преобразуване от един тип земеползване в друг.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната като **мигриращ** (концентриращ се) с **численост 1-2 индивида**. Това са между 3% и 7% от националната популация, съответстващо на оценка „В“, независимо че в СФД е посочена оценка „С“. Видът е рядък (оценка „R“), съхранението на вида е добро (оценка „B“), популацията е неизолирана, но на границите на ареала на разпространение (оценка „B“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „B“ – средна стойност. Качеството на данните е посочено като добро.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

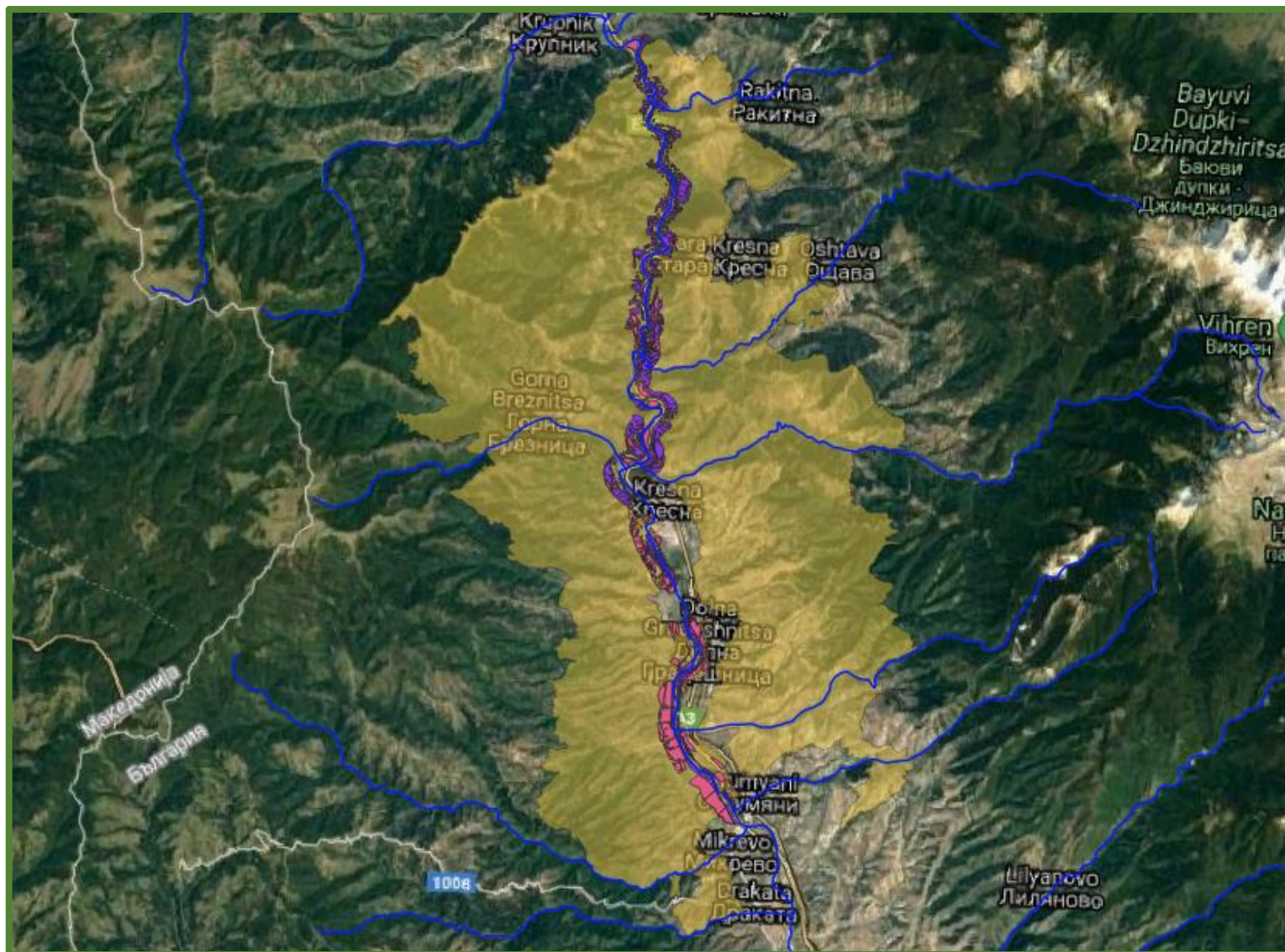
През България преминават малки количества (до 30 индивида на сезон) мигранти, предимно по Черноморското крайбрежие (Матеева И., П. Янков 2013). Фактът, че са отчетени единични птици през територията на защитената зона (Стандартен формуляр за данни) и редицата мерки и програми довели до увеличаване на числеността на вида в Европа (Evans, I. Et al,1997; Carter & Newbery, 2004;), предполага възможно увеличение на регистрациите на вида в този район. По време на мониторинг на мигриращите видове птици през 2020 г. в защитената зона видът не е установен. Данните от eBird за 2021 г. (януари-август) за района на Кресна показват, че вида не е наблюдаван. Червената каня (*Milvus milvus*) е наблюдавана на 20 ноември 2012 г. за два часа по обед на площадката за подхранване в района на с. Ракитна. Това е първият известен запис на вида за Кресненския пролом (Стоянов и кол., 2014 г.).

Това е рядък вид за България и е важно да се определят подходящите хранителни местообитания на вида в зоната, които могат да бъдат използвани от него по време на миграция.

За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина до 400 m;
- Наклон на терена до 30 градуса – не навлиза в ждрелото на Струма, където е най-стръмно;
- Местообитания в буфер от 500 m около река Струма: Пасища и ливади; Територии със смесено земеползване; Крайречни гори.

Карта на подходящите хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 52*.

Фигура 52: Карта на подходящите хранителни местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 1115 ha.

На базата на екологичните изисквания при миграция на вида са определени параметрите, чрез които може да се оцени неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната (като концентриращ се вид), представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на концентриращата се/ мигриращата популация	Брой индивиди	2 индивида	<p>През България преминават малки количества (до 30 индивида на сезон) мигранти, предимно по Черноморското крайбрежие. Фактът, че са отчетени единични птици през територията на защитената зона и редицата мерки и програми довели до увеличаване на числеността на вида в Европа, предполага възможно увеличение на регистрациите на вида в този район.</p> <p>Не са налични данни за настоящата численост на мигриращи индивиди от вида в зоната, поради което е формулирана междинна цел.</p>	Междинна цел: Да се установи настоящата численост на мигриращи индивиди от вида в зоната чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
Местообитание на вида: Площ на подходящите хранителни местообитания на вида	ha	Най-малко 1115 ha	<p>За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Надморска височина до 400 m; Наклон на терена до 30 градуса – не навлиза в ждрелото на Струма, където е най-стръмно; Местообитания в буфер от 500 m около река Струма: Пасища и ливади; Територии със смесено земеползване; Крайречни гори.</p> <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната е 1115 ha. Важно е да се има предвид, че характеристиките на местообитанието, като типове земеползване следва да бъдат запазени.</p>	Поддържане на площта на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 1115 ha

Необходимост от промени в СФД

Не се предвиждат промени, поради липсата на достатъчно данни за този вид.

Цитирана литература:

Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София,

Костадинова, Граматиков, 2007. Орнитологично важни места в България и натура 2000. БДЗП. София.

Матеева И., П. Янков 2013. Характер на миграцията на 42 вида птици от българската орнитофауна според нивото на съвременните познания. Доклад. 93-95 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 148-149 с

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 126—127.

Carter I. & P. Newbery, 2004. Reintroduction as a tool for population recovery of farmland birds. Ibis 146 (Suppl. 2), 221–229

De Rosa D. et al. 2021. A vanishing raptor in a Mediterranean island: an updated picture of Red kite (*Milvus milvus*) in Sardinia, Italy. *Rivista Italiana di Ornitologia - Research in Ornithology*, 91 (1): 39-44,

Heiniger N. 2020. Identifying Anthropogenic Feeding Sites from GPS Tracking Data: A Case Study for Red Kites (*Milvus milvus*) in Western Switzerland. University of Zurich. pp.90

Evans, I., Dennis R, Orr-Ewing D., Kjellen N., Andersson P., Sylven M., Senosian A. & Carbo, F. 1997. The re-establishment of Red Kite breeding populations in Scotland and England. *Br. Birds* 90: 123–138

Mougeot F., J. Garcia & J.Viñuela 2011. Breeding biology, behaviour, diet and conservation of the red kite (*Milvus milvus*), with particular emphasis on Mediterranean populations. In book: Spain. Editors: I. Zuberogoitia & J.E. Martínez. “Ecology and conservation of European forest raptors and owls”. pp.190-204.

Pfeiffer T., B. Meyburg 2009. Migratory and wintering behaviour of the Red Kite *Milvus milvus* in Thuringia (Germany) as revealed by Satellite Telemetry. *Vogelwarte* 47(3):171-187

Urcun J., J. Bried 1998. The Autumn Migration of the Red Kite *Milvus milvus* through the Pyrenees. Chancellor, R.D., B.-U. Meyburg & J.J. Ferrero eds. *Holarctic Birds of Prey ADENEX-WWGBP*. 641- 664 pp.

50. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА *A077 NEORHON PERCNOPTERUS* (ЕГИПЕТСКИ ЛЕШОЯД)

Идентификация

Дължина на тялото: 60-70 cm. Размах на крилата: 165-175 cm. Едра птица с бяло (възрастен) или черно-кафяво тяло (млад) и черни махови пера. Лицето голо, жълто, а клюнът е тънък и дълъг. Крилата са широки, маховите пера разперени като пръсти, а опашката е клиновидна. Лети с бърз махов полет. Профилът при реещ полет е хоризонтален. Рядко използва реещ полет. На земята се движи ловко и бързо (Симеонов и др., 1990). Включен в Червена книга на Р България в категория „застрашен“ (2015).

Разпространен е в Южна Европа, Африка, Предна, Средна и Централна Азия и Индия. Птиците от Европа и Средна и Централна Азия са прелетни и зимуват в Африка на юг от Сахара, Индия, Пакистан, Иран. В Европа се срещат между 3500 и 5600 двойки. В България се среща подвидът *N. p. percnopterus*. Гнездящо-прелетен вид за страната. В края на XIX и първите десетилетия на XX век, египетският лешояд е многоброен вид, гнездящ по скали в цялата страна. Вероятно тогава в страната са гнездили между 300 и 500 двойки. Към 1960 г. видът вече е отбелязан като намаляващ. Към 1980 г. българската популация възлиза на около 140-160 двойки, а към 1989 г. гнездящите двойки са 90-100. Намалението в последните 20 години е почти 55 %. Към 2005 г. общата численост в България е 60-75 двойки. През 2018 г. броят на гнездящите двойки е вече 26 – 20 в Източни Родопи и 6 в Северна България. Египетският лешояд е моногамен, териториален вид със смяна на партньора в случаи, когато една от двете птици загине. Видът проявява значителен консерватизъм към гнездовата си територия и активно я защитава от други египетски лешояди. Видът гнезди по скали, като през 2003-2004 г. 77 % от гнездата са на седиментни скали, а останалите 23 % са на вулканични. Гнездото обикновено е разположено в добре защитена ниша с ширина на входа 70-200 cm. По-рядко, гнездото може да е на площадка или корниз на скалата. Когато е в ниша, отвътре тя може да е много по-широка (до 4 m) и дълбока, понякога продължаваща като тунел. Египетският лешояд има сходни гнездови предпочитания с белоглавия лешояд и гарвана и трите вида нередко могат да гнездат на една и съща скала в местата където разпространението им се припокрива. В подобни случаи египетският лешояд често страда от конкуренцията за гнездови места с другите два вида. Видът има различна плътност в четирите си района на разпространение в страната, като разстоянието между гнездата е обратнопропорционално на броя на двойките в отделните гнездови групи. Най-близкото средно разстояние между 2 гнезда варира от 5,33 km (n=35) в Източни Родопи до 37 km (n=6) в Северозападна България, където в периода 2005-2007 г. са регистрирани само изолирани двойки. Хранителите територии на египетският лешояд най-често са в открити тревисти места с наличие на достатъчен брой домашни животни и запазени популации от сухоземни костенурки, както и покрайнини на села. Храната на вида е разнообразна и за разлика от тази на едрите лешояди не е само мърша, но и живи животни, насекоми и органични отпадъци. Основна част от храната са трупове на различни домашни животни: говеда, коне, магарета, свине, кози, овци, кучета, котки и др., както и загинали по различни причини дребни бозайници, птици и влечуги. В някои части на страната сухоземните костенурки заемат значителна част от храната на вида. Храни се главно на малки разстояния от гнездото, въпреки че понякога се отдалечава на 30-70 km. Приблизителната ловна територия на някои двойки е в радиус от 22 km около гнездото, но най-често използваната територия често е по-малка от 12 km². Ловната територия е най-често в райони с екстензивно животновъдство, речни долини, храсталачни местообитания, ливади и др. Египетският лешояд ловува поединично или на двойки, а в местата, където обитава заедно с белоглави лешояди, често се присъединява към тях на едрите мърши, като изчаква своя ред или събира дребните остатъци. Миграционните пътища на птиците от българската популация са много слабо

проучени (Куртев и др., 2008). Видът е типичен далечен мигрант. Пристига в България главно през втората половина на март и началото на април и отлита не по-късно от началото на октомври (Симеонов и др., 1990).

Характеристика на местообитанието: Обитава скалисти райони, проломи, ждрела, в миналото лъсови стени, селища и др. до 400 m, по-рядко до 900 m надморска височина (Янков, отг. ред., 2007). През размножителния период египетския лешояд обитава обширни открити територии в хълмисти, нископланински и равнинни местообитания с наличие на скали. Обитаваните гнезда в страната в последните години, са разположени между 50 и 800 m н. в. Понастоящем видът се е запазил основно в слаборазвити селски райони, където е запазено традиционното екстензивно животновъдство. Обикновено ловува в широки отворени речни долини, в близост до села (Куртев и др., 2008).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация 23-70 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) и дългосрочната популационна тенденция (1980-2018 г.) са намаляващи. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг; Добив на нефт и газ, включително инфраструктура; Превръщане от други ползвания на земя в търговски / промишлени зони; Създаване или развитие на спортна, туристическа и развлекателна инфраструктура (извън градските или развлекателните зони); Разработване и експлоатация на язовири; Физическа промяна на водните обекти; Електропреносни и комуникационни мрежи.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **мигриращ** с численост 0-10 индивиди. Не са посочени краткосрочна и дългосрочна тенденция в числеността на мигриращата популация. Посочени са следните заплахи: Преобразуване от един вид земеползване в друг.

В Червената книга (2011) основните посочени заплахи за вида са: използване на отрови в селското стопанство и за едри хищници, дератизации на депа за отпадъци; намаляване на хранителната база; токови удари от електропреносната мрежа; безпокойство при строителни дейности, добив на полезни изкопаеми и др.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **1 двойка**. Състоянието на популацията в зоната е оценено с оценка „С“, съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизоллирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

Видът се среща спорадично на площадката за подхранване според наличните предходни доклади за вида в зоната. Наблюдавана е възрастна птица през май, юни и август 2017 г. в района на Кресна и по-конкретно на площадката за подхранване на лешоядите в района на с. Ракитна (Peshev et al., 2018; Peshev and Stoynov, 2020). Картата за разпространението на вида в страната показва, че в района на Кресна видът не гнезди. Полевите наблюдения през 2020 не установиха наличие на този вид. Единствените скали, подходящи за гнездене в зоната са заети

от интродуцирания след 2007 г. белоглав лешояд. Голямата конкуренция за места за гнездене е допълнителен лимитиращ фактор видът да гнезди в тази зона. Вероятно единствената причина за регистрация на вида в зоната е лесния достъп до храна.

Предвид посоченото по-горе, основният фокус в опазването на този вид в зоната е осигуряването на достатъчна хранителна база.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездовата популация	Брой двойки	Най-малко 1 двойка	<p>Видът се среща спорадично на площадката за подхранване според наличните предходни доклади за вида в зоната. Наблюдавана е възрастна птица през май, юни и август 2017 г. в района на Кресна и по-конкретно на площадката за подхранване на лешоядите в района на с. Ракитна (Peshev et al., 2018; Peshev and Stoynov, 2020). Картата за разпространението на вида в страната показва, че в района на Кресна видът не гнезди. Полевите наблюдения през 2020 не установиха наличие на този вид. Единствените скали, подходящи за гнездене в зоната са заети от интродуцирания след 2007 г. белоглав лешояд. Голямата конкуренция за места за гнездене е допълнителен лимитиращ фактор видът да гнезди в тази зона. Вероятно единствената причина за регистрация на вида в зоната е лесния достъп до храна.</p> <p>Предвид посоченото по-горе, основният фокус в опазването на този вид в зоната е осигуряването на достатъчна хранителна база и запазване на подходящите гнездови местообитания.</p>	Подобряване на популацията така, че поне 1 гнездяща двойка да използва защитената зона

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Местообитание на вида: Наличие на хранителна база	t трупно месо на годишна база	15 t	В територията на защитена зона Кресна е изградена площадка за подхранване на лешояди в района на с. Ракитна. Подхранването на лешоядите към този момент е единствената възможност за поддържане на популациите на тези видове, обитаващи защитена зона Кресна. За поддържане на настоящата гнездова и концентрираща се популация на тези видове е необходимо площадката да бъде зареждана с най-малко 15 t трупно месо, годишно.	Поддържане на хранителната база ва вида в зоната в размер на 15 t трупно месо на годишна база, заредено на площадката за подхранване в района на с. Ракитна
Местообитание на вида: Площта на гнездовото местообитание на вида в зоната	ha	393 ha	Известните скални масиви подходящи за гнездене на лешояди в зоната са разположени на 6 места. Площта за гнездене на вида може да бъде определена като буфер от 0,5 km около всяко място. Изчислена по този начин, площта на гнездовите местообитания на вида са в размер на 393 ha. Няма условия за разширяване на площта на гнездовото местообитание, предвид специфичните изисквания на вида за наличие на подходящи скални масиви с ниши. Тъй като качеството на местообитанието е пряко свързано с наличието на съществуващи геоложки структури, не е възможно да се определи параметър в това отношение. Опазването на местообитанието в сегашния му вид и предотвратяването на смущения в местообитанията за гнездене са достатъчни фактори за опазването му в добро състояние. Това местообитание за гнездене е подходящо както за египетски лешояд така и за други	Поддържане на площта на гнездовите местообитания на вида в размер на 393 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			скално гнездящи видове лешояди и дневни грабливи птици. Трябва да се вземе предвид силната конкуренция за гнездовите местообитания между двата вида лешояди - Египетския и Белоглавия. Поради тези причини Египетският лешояд няма големи шансове да установи гнездо тук, но все пак целта е да има поне една двойка и да запазим потенциалното му местообитание за гнездене.	

Необходимост от промени в СФД

Видът е включен като гнездящ с популация от 1 гнездяща двойка, в ОВМ 2007 г. Популацията му остава същата в настоящия СФД. Видът се среща спорадично на мястото за охраняване, според наличните предишни доклади за вида в зоната. Възрастна птица е наблюдавана през май, юни и август 2017 г. в района на Кресна и по-специално на мястото за охраняване на лешоядите в района на с. Ракитна (Пешев и кол., 2018 г.; Пешев и Стойнов, 2020 г.). Теренните наблюдения през 2020 г. не установяват присъствието на този вид.

Картата за разпространение на вида в страната показва, че видът не гнезди в района на Кресна. Единствените скали, подходящи за гнездене в района, са заети от белоглавия лешояд, интродуциран след 2007 г. Това местообитание за гнездене е подходящо и за египетски лешояд. Трябва обаче да се има предвид силната конкуренция за гнездовите местообитания между двата вида лешояди. Почти сигурно е, че египетският лешояд няма да може да се справи с това състезание и не може да се очаква, че той ще може да заема подходящи места за гнездене в зоната. В близост до Кресненското дефиле няма място, където тази птица да гнезди.

Не са налични публични данни за гнезденето на вида в зоната. Същото се потвърждава и от местната природозащитна организация Фонд за дивата флора и фауна. Не са налични публични данни, че видът е установен в зоната и в рамките на теренните проучвания по проект „Опазване на застрашени видове птици, чрез обезопасяване на опасни за тях въздушни електропроводи в защитените зони по Natura 2000 в Западна България“, който се изпълнява от „ЧЕЗ Разпределение България“ АД и Българското дружество за защита на птиците по програма LIFE на ЕС. Не са регистрирани гнездящи двойки от вида при теренните проучвания и мониторинга през 2020 г.

В контекста на гореизложеното, видът не изглежда да присъства като гнездящ в зоната. Предвид заложената специфична цел за подобряване на популацията така, че поне 1 гнездяща двойка да използва защитената зона, не се предвижда промяна в СФД.

Цитирана литература:

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 155-157.

Куртев, М., И. Ангелов, П. Янков, 2008. План за действие за опазването на египетския лешояд в България, БДЗП, София, 76 стр.

Янков, П. (отг. ред.). 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 132-133.

Stoynov, E., A. Grozdanov, H. Peshev, D. Peshev, 2013. Present distribution and conservation specifics of the Egyptian vulture (*Neophron percnopterus* Linnaeus, 1758) in Southwest Bulgaria. Bulg. J. Agric. Sci., Supplement 2, 19: 259–261.

Peshev, H., E. Stoynov, N. Vangelova, G. Georgiev, N. Stoyanov & A. Grozdanov. 2020. Re-introduction of the Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Kresna Gorge of Struma River, Bulgaria, Annual Report 2019, Fund for Wild Flora and Fauna, Blagoevgrad.

Peshev H., E. Stoynov, N. Vangelova, A. Grozdanov. 2018. Poisoning and re-introduction of the Griffon Vulture *Gyps fulvus* in Kresna Gorge, Bulgaria 2017. Vulture News, 75: 21-32.

51. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A020 *PELECANUS CRISPUS* (КЪДРОГЛАВ ПЕЛИКАН)

Идентификация

Дължина на тялото: 160-180 cm, размах на крилата: 310-345 cm. Възрастните в началото на размножителния период отгоре са бели с черни махови пера, а отдолу – сивкави; краката са оловно сиви. В началото на размножителния период на темето е с удължени къдрави пера, а кожената торба – яркочервена (през останалото време е жълта). Младите са светло кафеникави с по-тъмни петна около очите; придобиват оперението на възрастните на третата година. В Западна Палеарктика гнезди от Адриатическото крайбрежие до Урал. На Балканския полуостров има няколко традиционни гнездови колонии в блата и езера, обрасли с тръстика и богати на риба (Делтата на р. Дунав, Сребърна, Преспанското езеро, залива Амвракикос, лагуната Каравастра, Шкодренското езеро, а напоследък и яз. Керкини, Мъртво блато, намиращо се на остров Персин, като и рибарници Калимок).

Съгласно Червена книга на Р България (2015), това е Сарматски вид. Гнезди на Балканския полуостров, по източното крайбрежие на Черно море, крайбрежията на Азовско, Каспийско и Аралско море, Балхашкото езеро, Казахстан, Монголия, Северен Китай. Общата численост в района на Черно море и Средиземноморието е 2300–3200 индивиди.

В миналото гнездови колонии е имало по Дунавското и Черноморското крайбрежие и в Стралджанското блато. От средата на XX в. гнезди само в езерото Сребърна (през периода 1954–2005 г. между 29 и 128, средно 67 двойки). По време на миграцията и през зимата се среща по Черноморското крайбрежие и по-рядко във вътрешността на страната. В района на Бургаския залив между 10 август и 30 октомври са

установени средно 208 мигриращи птици. През зимата е установен в най-голям брой в Бургаските езера (Мандренското езеро – 420 птици през януари 1997 г. и Вая – 323 птици през януари 1999 г.) Червена книга на Р България (2015).

През гнездовия период малки ята от неразмножаващи се птици са наблюдавани на редица места по поречието на р. Дунав, в Бургаските влажни зони и дори във водоеми във вътрешността. След 1990 г. ята от 40 до 210 екземпляра са наблюдавани редовно през гнездовия период на безименен остров до с. Горни Цибър, Ломско. През 1992 г. там по сведения на рибари са намерени 2 яйца в гнездо, но през следващите години опити за мътене не са установени (Янков, ред., 2007).

През 2020 г по време на полевите изследвания в рамките на национален мониторинг на птиците в България е регистрирана гнездова колония върху изградена от човека платформа на остров Персин край Белене и в защитена зона „Калимок“, край Тутракан.

Гнезди в езера и блата с обширни и труднодостъпни тръстикови масиви, обикновено от началото на февруари. Размножителният период е от средата на март до края на юли-началото на август. Гнезди в самостоятелни колонии (до около 130 двойки), разположени в трудно достъпни и изолирани тръстикови масиви по плаващи или наколни острови. При търсене на храна възрастните птици се отдалечават до 20–30 km от гнездовите колонии. Мътилото е от 1–5 яйца. Малките започват да летят през юли–август. Гнездовият успех в Сребърна е средно 0,84 малки/гнездяща двойка. Храни се изключително с риба (Червена книга на Р България 2015).

Гнездещо-прелетен, преминаващ и отчасти зимуващ вид. Пролетната миграция е от края на февруари до края на март. Есенната миграция протича от началото на октомври до началото на ноември (Симеонов и др., 1990). Според Янков, ред., 2007, видът обитава райони с надморска височина 0–50 m н.в.

Природозащитен статус в България: застрашен вид EN.

Характеристика на местообитанието: Крайморски сладководни и полусолени езера и блата с обширни тръстикови масиви и плаващи островчета, язовири и микроязовири, рибарници и рибовъдни стопанства. По време на миграция и зимата се среща и в оризища, солници, крайбрежия на големи бавни реки, крайбрежни бракични водоеми и незамръзващи язовири във вътрешността на страната (Симеонов и др., 1990, Червена книга на Р България 2015).

Хранителната база през размножителния период е в стоящи пресни води. Наличието на двата вида местообитания, разположени в съседство е характерна черта за традиционните гнездови находища (Янков, ред., 2007).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 80 и 150 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е флукуираща, както и дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. През последните 18 години краткосрочната тенденция (2000-2018 г.) в разпространението на вида е неизвестна, както и дългосрочната също е неизвестна. Посочени са следните заплахи: Разработване и експлоатация на язовири; Изграждане или промяна (например на жилища и селища) в съществуващи градски или развлекателни зони; Създаване или развитие на спортна, туристическа и развлекателна

инфраструктура (извън градските или развлекателните зони); Замърсяване на морски води със смесен източник (морски и крайбрежни) Замърсяване на въздуха със смесен източник, замърсители, пренасяни от въздуха

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **мигриращ вид (концентриращ се)** с популация между 600 и 1800 индивида. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е неизвестна, както и дългосрочната (1980-2018 г.) е неизвестна. Посочени са следните заплахи: Създаване или развитие на спортна, туристическа и развлекателна инфраструктура (извън градските или развлекателните зони); Хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реката), включително инфраструктура; Замърсяване на морски води със смесен източник (морски и крайбрежни); Добив на нефт и газ, включително инфраструктура.

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **зимуващ** с популация между 700 и 800 индивида. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) е стабилна, както и дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: Създаване или развитие на спортна, туристическа и развлекателна инфраструктура (извън градските или развлекателните зони); Замърсяване на въздуха със смесен източник, замърсители, пренасяни от въздуха.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ (концентриращ се) с 10-30 индивида**. Зоната поддържа 1.67% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е средно (оценка „С“), популацията е изолирана (оценка „А“), общата оценка е (оценка „С“).

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е отчетен. Видът е включен в СФД на зоната през 2015, като числеността му не е посочена. Основанието за тази промяна, публикувано на страницата на ЕК (<http://cdr.eionet.europa.eu/bg/eu/n2000/envveszya/>) са резултатите от изпълнение на проект LIFE11 NAT/BG/000363 “Живот за Кресненското дефиле - Опазване на хищни птици в Кресненското дефиле, България”. Именно по този проект е изградена площадката за подхранване на лешояди в района на село Ракитна. Вероятно е причината за това решение да е близко разположеното езеро Киркини в Гърция, където се наблюдават относително големи струпвания на вида. Важно е да се отбележи обаче, че в защитената зона липсват подходящи водоеми, които птиците биха използвали по време на миграция - оризища, солници, крайбрежия на големи бавни реки, крайбрежни бракични водоеми и незамръзващи язовири във вътрешността на страната. Поради тази причина, дори и да преминават през зоната, за което липсват данни, птиците не биха спирани за почивка или хранене в нея.

Поради факта, че територията на защитената зона не попада в значимите територии за мигриране на този вид през страната, не са налични подходящи местообитания за почивка и хранене на вида и че не са налице данни за численост на преминаващите индивиди в зоната, предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "С" в "D". Поради тази причина не е налице необходимост за разработване на специфични цели за вида в защитената зона по време на миграция.

Необходимост от промени в СФД

Предлага се промяна в СФД. Видът е включен в СФД на зоната през 2015, като числеността му не е посочена. Основанието за тази промяна, публикувано на страницата на ЕК (<http://cdr.eionet.europa.eu/bg/eu/n2000/envveszya/>) са резултатите от изпълнение на проект LIFE11 NAT/BG/000363 “Живот за Кресненското дефиле - Опазване на хищни птици в Кресненското дефиле, България”. Именно по този проект е изградена площадката за подхранване на лешояди в района на село Ракитна. Вероятно е причината за това решение да е близко разположеното езеро Киркини в Гърция, където се наблюдават относително големи струпвания на вида. Важно е да се отбележи обаче, че в защитената зона липсват подходящи водоеми, които птиците биха използвали по време на миграция - оризища, солници, крайбрежия на големи бавни реки, крайбрежни бракични водоеми и незамръзващи язовири във вътрешността на страната. Поради тази причина, дори и да преминават през зоната, за което липсват данни, птиците не биха спирали за почивка или хранене в нея.

Поради факта, че територията на защитената зона не попада в значимите територии за мигриране на този вид през страната, не са налични подходящи местообитания за почивка и хранене на вида и че не са налице данни за численост на преминаващите индивиди в зоната, предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "C" в "D".

Species					Population in the site					Site assesment					
Group	Code	Scientific Name	S	NP	Type	Size		Unit	Cat. C/R/V/P	Data qual.	A/B/C/D				
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.	
B	A020	<i>Pelecanus crispus</i>			c				P	DD	D				

Цитирана литература:

Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 250 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН: 121-123 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 78—79.

52. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A072 PERNIS APIVORUS (ОСОЯД)

Идентификация

Дължина на тялото: 55-60 cm, размах на крилата: 135-145 cm. Полиморфен вид, характерен със значителна индивидуална вариация на окраската. Челото и юздичката покрити с дребни люсповидни пера. Главата сивопепелява до сиво-кафява. Горната страна на тялото кафява с тъмни до черни надлъжни резки. Окраската на долната страна на тялото разнообразна: бяла с кафяви препаски, червено-кафява или тъмнокафява с многобройни или редки бели петна. Опашката сиво-кафява с 2-3 черни препаски - в основата, средата и края. Клюнът черен, восковицата тъмносива, краката жълти (Симеонов и др., 1990).

Съгласно Червена книга на Р България (2015) и (Симеонов и др., 1990), това е Европейски вид, който гнезди в Западен Сибир, Мала Азия и Европа (без крайните северни и северозападни райони и обширните безлесни равнини). Зимува в Африка, южно от Сахара. Гнездовата численост в Европа е оценена на 118 000-171 000 двойки (BirdLife International, 2017). В България видът е гнездящо-прелетен. Пролетният прелет започва от средата на март до края на април, есенният започва в началото на август и продължава до края на октомври (Профиров, 1981). Гнездото е разположено в основата на странични клонове на височина 4-25 m. Понякога заема стари гнезда на други птици (сива врана, обикновен мишелов и др.). Пълното мътило най-често 2 яйца. Разпространението в България е разпръснато на почти цялата територия на страната, най-плътно в ниските и средно високи райони с гори до 1600 m надморска височина. Числеността се оценява на 450-550 двойки (Янков, ред., 2007). Уязвим вид VU.

Характеристика на местообитанието: През размножителния период обитава обширни гори в равнини и планини (предимно букови), изпъстрени с полянки или в близост до ливади и пасища (Симеонов и др., 1990). Предпочита високостъблени широколистни гори, но гнезди и в смесени и иглолистни гори до 1600-1700 m н. в. Храни се основно с ларви на земни оси и пчели, стършели и други насекоми, дребни птици, влечуги и гризачи. Гнездовия участък е над 1000 ha, но търси храна до 7 km от гнездото (Bijlsma, 1997). Проучване показва, че осоядът има предпочитание към гората. Това е свързано с биологията на осите и пчелите, които строят гнездата си под земята, както и в дървета и храсти (Ziesemer, F. & V.-U. Meyburg, 2015). Многоброен по време на миграции по Черноморското крайбрежие, особено в края на август и началото на септември (Roberts, 1979).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между 400 и 800 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е стабилна, а дългосрочната (1980-2018 г.) е увеличаваща се. Посочени са следните заплахи: преобразуване на земеделските земи от един вид в друг (с изключение на наводнения и пожари); изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища); косене на пасища; преобразуване в други видове гори включително в монокултури; хидроенергия (язовири, водосбори, оттичане на реки); преобразуване на земи с други земеползвания в търговски/индустриални зони (с изключение на отводняване и модификация на бреговата линия, устието и крайбрежните условия); Събиране на морски риби и миди (професионални, развлекателни), причиняващи намаляване на популациите на видове/плячка и нарушаване на видовете; електропреносна и комуникационна мрежа (кабели).

Осоядът се опазва също така и като **мигриращ вид** с численост 15 000-25 000 индивида. Краткосрочната популационна тенденция (2007-2018 г.) е увеличаваща се, а дългосрочната не е посочена. Посочени са следните заплахи: преобразуване на земеделските земи от един вид в друг (с изключение на наводнения и пожари); изоставяне на управлението/използването на други селскостопански и агролесовъдни системи (всички с изключение на пасища); преобразуване в други видове гори включително в монокултури; преобразуване на земи с други земеползвания в търговски/индустриални зони (с изключение на отводняване и модификация на бреговата линия, устието и крайбрежните условия); електропреносна и комуникационна мрежа (кабели).

В Червената книга (2015) е посочено като заплаха масовото изсичане на старите гори и безпокойството, браконьерството, използването на пестициди в земеделието.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **4-6 двойки**. Зоната поддържа 0,7-1% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

Съгласно СФД, видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Тъй като не е посочена численост на мигриращата популация не може да се каже какъв процент от националната популация се опазва в тази защитена зона. Съхранението на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

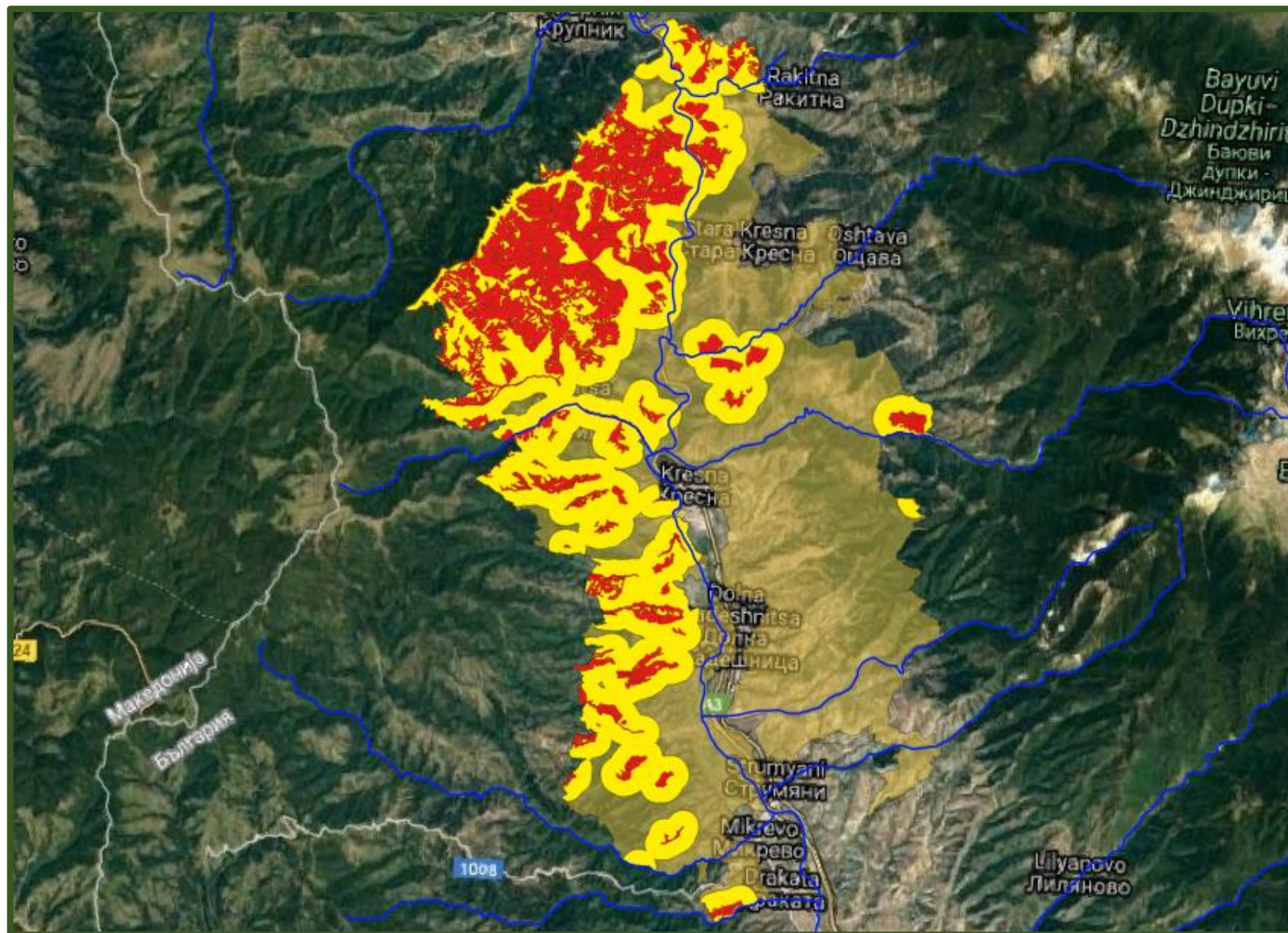
По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 4 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 14 индивида (<https://ebird.org/species/euhbuz1/L2158264>).

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:

- Гнездово местообитание - Широколистни гори над 80 г.
- Хранително местообитание - Буфер от 500 м около идентифицираните гори и самите гори.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 53*.

Фигура 53: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната. В червено е визуализирано гнездовото местообитание, а в жълто – хранителното местообитание.

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 11792 ha, в т.ч. 3470 ha подходящи гнездови местообитания.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторинг на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с численост **65 индивида**

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 4 гнездящи двойки	В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени 4-6 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 4 индивида с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание). Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна показват, че са установени 14 индивида На базата на броя регистрации на вида, вероятно е той да е представен с посочената целева численост.	Поддържане на гнездовата численост на вида в зоната в размер на най-малко 4 гнездящи двойки
Популация: Размер на мигриращата/концентриращата популация	Брой индивида	Най-малко 65 индивида	По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с 65 индивида.	Поддържане на броя на мигриращите/концентриращите се индивиди в зоната в размер на най-малко 65 индивида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 11792 ha, в т.ч. 3470 ha подходящи гнездови местообитания	<p>През размножителния период обитава обширни гори в равнини и планини (предимно букови), изпъстрени с полянки или в близост до ливади и пасища. Ловува както в гората, така и в близо разположените ливади и пасища</p> <p>За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерии:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Гнездово местообитание - Широколистни гори над 80 г.; → Хранително местообитание - Буфер от 500 м около идентифицираните гори и самите гори. <p>На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 11792 ha, в т.ч. 3470 ha подходящи гнездови местообитания.</p>	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 11792 ha, в т.ч. 3470 ha подходящи гнездови местообитания
Местообитание на вида: Качество на подходящите хранителни местообитания на вида в зоната	% площи с естествена растителност, като част от обработваема земя	Най-малко 7 % площи с естествена растителност, като част от обработваема земя	<p>Видът предпочита да се храни с ларви на земни оси и пчели, стършели и други насекоми, дребни птици, влечуги и гризачи. Обието на тази плячка е свързано с начина на управление на земите. Особено критично стои въпросът с пчелите, които намаляват през последните години основно поради използването на инсектициди в селското</p>	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на най-малко 7% площи с естествена растителност, като част от обработваемите земи

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>стопанство. За осигуряването на тази плячка, необходимо е най-малко 7% от територията на обработваемата земя да бъде с покритие от естествена растителност - малки парцели с угар, много живи плетове и краища на парцелите, с медоносни растения.</p> <p>Понастоящем няма данни за процента естествена растителност в обработваемата земя. Въпреки това интензифицирането на земеделието води до консолидация на земеделските парцели. В тази връзка, текущата стойност на този параметър е доста неблагоприятна.</p>	

Необходимост от промени в СФД

Предлага се промяна в СФД по отношение на мигриращата/концентриращата се численост. По време на мониторингът на птици през месеците август и септември 2020 г. видът е отчетен с 65 индивида. В тази връзка е променена и оценката за качество на данните.

Не се предлагат промени по отношение на гнездовата популация на вида в зоната.

Промените са маркирани в червено.

Species				Population in the site						Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>			c	65	65	i		G	C	A	C	B
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>			r	4	6	p		G	C	A	C	B

Цитирана литература:

Големански В. и др. (ред.) 2015. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. БАН-МОСВ, София, 257 с.

Симеонов, С., Т. Мичев, Д. Нанкинов. 1990. Фауна на България. Том 20. Aves, част I. София, Издателство на БАН, 144-146.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 122-123.

Ziesemer, F. & V.-U. Meyburg (2015): Home range, habitat use and diet of Honey buzzards during the breeding season. – British Birds 108: 467 – 481.

53. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА А429 *PICUS CANUS* (СИВ КЪЛВАЧ)

Идентификация

Дължина на тялото: 25-26 cm. Размах на крилата: 38-40 cm. Челото и предната част на темето са червени, а задната част на темето и тилът са сиви с неясни тъмнокафяви надлъжни резки. Между клюна и окоето има черно петно. От ъгъла на клюна до под ухото има тънка черна ивица – „мустаци“. Горната страна на тялото е сива със слаб зеленикав оттенък по кръста. По-дребен от зеления кълвач. Издава силен, писклив крясък, който завършва провлачено, за разлика от зеления кълвач, при които завършва рязко (Нанкинов и др., 1997). Включен в Червена книга на Р България (2015) в категория „застрашен“.

Палеарктичен вид, който обитава Централна, Източна и Югоизточна Азия, зоната на широколистните гори в Източна, Северна, Централна, Югоизточна Европа и Франция. Глациален реликт, населил Европа в историческо време. За България е постоянен вид, който през есенно-зимния период скита из равнините. С петнисто разпространение на територията на цялата страна, обхващащо по-цялостно Странджа, Източна и Западна Стара планина, Средна гора, Витоша и планините около нея, Пирин, Централните Родопи, Черноморското крайбрежие, поречието на реките Дунав, Искър и другите по-големи реки в Дунавската равнина, Тунджа, Арда, Струма и др. Разпръснато в Западните погранични планини, Подбалканските котловини. Числеността му е сравнително ниска в цялата страна. Гнезди в планински, по-рядко в равнинни гори. От равнинните гори най-висока плътност има в горите от липа (50 индивида на 100 ha) и от цер – 20 индивида/1 km². В селища се среща рядко. Гнезди в дървесни хралупи, които сам изкопава. Гнездовата камера е в ствол с диаметър над 35 cm и на височина 0,85 – 15 m. Размножаването продължава от март до средата на юни. Мъти 5-9 яйца за около 17-18 дни. Храни се с яйца, ларви и възрастни на мравки, различни насекоми, които се срещат по кората на дърветата и под нея. Зависи много от изобилието на мравки, а през зимата от насекоми ксилофаги и ларвите им. Привързан е към гнездовите райони. Територията на двойките в стари и богати на мравки гори най-често е 200–400 ha. (Нанкинов и др., 1997; Янков, отг. ред., 2007).

Характеристика на местообитанието: Обитава стари (първични) букови и дъбови гори до 1000-1200 m надморска височина. Обитава също крайречни и други гори със стари дървета, градски паркове, овощни градини. Извън гнездовия период се среща до горната граница на горите. Според Янков (отг. ред., 2007) гнезди в стари широколистни гори (Алувиални и много влажни гори и храсталаци, Широколистни листопадни гори и Смесени гори, често и в по-гъсти крайречни ивици с лонгозен характер (Ивици дървета, храсти и мозайки от тях), понякога в стари крайградски паркове, селища от селски тип.

Изследване в Западни Родопи разкрива, че сивият кълвач обитава разнообразни горски местообитания, но предпочита горите от бук и бял бор. Повечето от териториите се намират в стари гори с много умиращи или сухи дървета. Надморските височини на местностите варират от 450 до 1535 m (средно 1185 m) (Shurulinkov et al., 2012). Изследване в Алпите (Австрия) разкрива, че сивият кълвач има петнисто разпространение като обитава полуотворени широколистни и смесени гори. Има определени предпочитания към горите по източни и западни склонове. В изследването е установена средна плътност от 0,5-0,6 територии/100 ha, като когато местообитанието е оптимално плътността може да достигне 1,25 територии/100 ha. (Weißmair and Pühringer, 2015). Изследване в Норвегия показва, че през лятото сивите кълвачи използват за търсене на храна територия от около 50-100 ha, докато през зимата – 4500-5400 ha. (Rolstad and Rolstad, 1995). В Западна Полша в стопанисвани гори е установена гнездова плътност от 0,3-0,6 територии/100 ha. Хралупите са разположени изключително

в бук като дебелината на дървото на височината на гърдите е 56 cm. Според авторите сивият кълвач гнезди в стари дървета (с дебелина на ствола над 40 cm), но се храни в по-млади гори богати на мравки (Kosiński and Kempa, 2007).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **постоянен** с популация между 6500 и 10 000 двойки. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) и дългосрочната (1980-2018 г.) тенденция са стабилни. Посочени са следните заплахи: Превръщане в други видове гори, включително монокултури; Залесяване или въвеждане на неместни или нетипични видове (включително нови видове и ГМО).

В Червената книга (2015) са посочени следните заплахи: силно намаляване на площта на старите гори през последните 50 години; залесяване с иглолистни култури и санитарни сечи; незаконни сечи в равнините и ниския планински пояс през последните 15 години; намаляване на трофичната база; тясна специализация към храна и местообитание; конкуренция на черния, но особено на зеления кълвач, по-специализиран в лова на мравки по земята.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **постоянен** за зоната с гнездова численост **5-10 двойки**. Зоната поддържа 0,07 - 0,1 % от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизоллирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени общо 4 индивида. Един с най-малката степен на достоверност за гнездене (1- Вид в гнездови хабитат през гнездовия сезон в подходящо гнездово местообитание) и 3 със степен 2 - пеещи мъжки през размножителния сезон. Nikolov and Spasov (2005) не отчитат вида в южните части на Кресна. От картата на разпространените на вида в страната се вижда, че в района на Кресна има само два квадрата (Червена книга на България, 2015).

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерий: широколистни и смесени гори със среден диаметър на ствола по-голям от 30 cm, на надморска височина над 300 m. Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 54*.

Фигура 54: Карта на подходящите местообитания на вида в зоната

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 2655 ha.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 5 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 5-10 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 5-10 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът е установен с численост 4 индивида.	Поддържане на популацията на вида в зоната в размер от най-малко 5 гнездящи двойки.
Местообитание на вида: Площ на подходящите местообитания на вида в зоната	ha	Най-малко 2655 ha	Обитава стари (първични) букови и дъбови гори до 1000-1200 m надморска височина. Извън гнездовия период се среща до горната граница на горите. Обитава също крайречни и други гори със стари дървета, градски паркове, овощни градини. За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следния критерий: широколистни и смесени гори със среден диаметър на ствола по-голям от 30 cm, на надморска височина над 300 m. На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 2655 ha.	Поддържане на площта на подходящите местообитания на вида в зоната в размер на най-малко 2655 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната – наличие на биотопни дървета	Брой на биотопни дървета на ha	Най-малко 10 биотопни дървета на ha на възраст повече от 120 г. и диаметър повече от 35 cm	<p>Обитава стари (първични) гори. Хралупите издълбава в стари дървета с дебелина на ствола най-малко 40 cm.</p> <p>Биотопното дърво трябва да е на възраст над 120 години. За да се осигури добро състояние на вида в зоната, е важно да има поне 10 дървета, подходящи за гнездене на ha - с диаметър по-голям от 35 cm.</p> <p>Най -добре е биотопните дървета да бъдат в групи, а не като единични дървета. Инвентаризацията на горите не предвижда събиране на данни за този параметър и такива данни не са налични в плановете за управление на горите.</p> <p>Този параметър е определен и за оценка на състоянието на горските местообитания в зоната. За да се установи настоящата стойност на този параметър, в полевите проучвания в зоната през 2020 г. бе направена случайна извадка от експериментални площи (30 експериментални площи, с размер 100 м² за повечето от горските местообитания в обекта) в две типични насажденията на местообитанията. Въз основа на тези проучвания и експертна преценка бе установено, че броят на биотопните дървета е под целевата стойност. Следователно,</p>	Да се повиши броя на биотопните дървета до достигане на целевата стойност от 10 биотопни дървета на ha, на възраст над 120 г. и диаметър над 35 cm

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			състоянието на местообитанието на вида по този параметър трябва да бъде подобро.	
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната – количество мъртва дървесина (среднопретеглена стойност)	% или m ³ /ha	Най -малко 10% от запаса, но не по-малко от 25 m ³ /ha, включително най-малко 10 стоящи мъртви дървета и подходящо количество лежаща мъртва дървесина	<p>Повечето от териториите на вида се намират в стари гори с много умиращи или сухи дървета.</p> <p>Предложеният параметър определя мъртвата дървесина като процент от запаса на насажденията. Колкото по-голям е този запас, толкова по-голям е обемът на мъртвата дървесина, преизчислена в m³/ha. Все пак, за да се осигури съответствие с екологичните изисквания на видовете, зависими от наличието на мъртва дървесина, нейното количество не трябва да е по-малко от 25 m³/ha. Следва да се избира по-голямата стойност от двете, изчислена в m³/ha – или 10% от запаса на ha, или 25 m³/ha. Минималният диаметър на стоящите мъртви дървета следва да 20 cm. Важно е да има поне 10 мъртви дървета на ha, отговарящи на това изискване.</p> <p>В горската инвентаризация не е предвидено набирането на детайлни данни по този параметър и такива не са налични в лесоустройствените планове.</p> <p>За да се установи настоящата стойност на този параметър, в полевите проучвания в зоната през 2020 г. бе направена случайна извадка от експериментални площи (30 експериментални площи, с размер 100 м² за</p>	<p>Подобряване на количеството на мъртва дървесина в подходящите местообитания на вида до достигане на целевата стойност от най-малко 10% от запаса, но не по-малко от 25 m³/ha</p> <p>Междинна цел: Да се определи броя на стоящите мъртви дървета на ha, техният диаметър и обем чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.</p>

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>повечето от горските местообитания в обекта) в две типични насажденията на местообитанията. Въз основа на тези проучвания и експертна преценка бе установено, че количеството на мъртвата дървесина е 5% от запаса, а дебелината на стволите не достига целевата. Следователно, състоянието на местообитанието на вида по този параметър трябва да бъде подобро.</p> <p>Не е налична информация за броя на мъртвите стоящи дървета на ha, тяхната дебелина и обем, поради което е формулирана междинна цел.</p>	

Необходимост от промени в СФД

Не се налага промяна в СФД.

Използвана литература:

- Нанкинов, Д., С. Симеонов, Т. Мичев, Б. Иванов. 1997. Фауна на България. Том 26. Aves, част II. София, издателство „Пенсофт“: 368-369.
- Спиридонов Ж., Ц. Златанов, Д. Кючуков. 2015. Сив кълвач, *Picus canus*. В: Големански В. и др. (Eds) 2015. Червена книга на Република България, Том 2, Животни, БАН-МОСВ, София, 193 с.
- Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 358-359.
- Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (124): 273 – 282.

Shurulinkov P., G. Stoyanov, E. Komitov, G. Daskalova, A. Ralev. 2012. Contribution to the Knowledge on Distribution, Number and Habitat Preferences of Rare and Endangered Birds in Western Rhodopes Mts, Southern Bulgaria. Strigiformes and Piciformes. Acta zool. bulg., 64 (1), 2012: 43-56.

Weißmair W., N. Pühringer. 2015. Population density and habitat selection of woodpeckers in mountain forests of the Northern Limestone Alps (Austria). Denisia 36, zugleich Kataloge des oberösterreichischen Landesmuseums Neue Serie 164: 113-134.

Danny Alder & Stuart Marsden (2010) Characteristics of feeding-site selection by breeding Green Woodpeckers *Picus viridis* in a UK agricultural landscape. Bird Study, 57(1): 100-107.

Jørund Rolstad and Erlend Rolstad. 1995. Seasonal patterns in home range and habitat use of the Greyheaded Woodpecker *Picus canus* as influenced by the availability of food. Ornis Fennica 72:1-13.

Ziemowit Kosiński, Marcin Kempa. 2007. Density, distribution and nest-sites of woodpeckers Picidae, in a managed forest of Western Poland. Polish Journal of Ecology, 55 (3): 519-533.

54. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА A230 RIPARIA RIPARIA (БРЕГОВА ЛЯСТОВИЦА)

Идентификация

Дължина на тялото: 12-15 cm, размах на крилата: 26-30 cm. Най-дребната наша лястовица с тъмна препаска през гърдите, кафявосивкава отгоре, бяла отдолу, с леко врязана опашка. Гнезди на колонии в земни дупки по отвесни брегове. При миграциите, на определени места около водоемите, по жиците, образува големи концентрации (Нанкинов, 2009).

Населява цяла Европа, Северна Америка, Северозападна Африка, северната част на азиатския ареал, на изток до Тихия океан, на юг до Мала Азия, северен Иран, Северен Казахстан, Алтайските планини и езерото Байкал. Гнездяща и мигрираща птица за България. Миграцията е добре забележима през втората половина на април и първата половина на май. Есенната миграция протича на няколко вълни. Особено масова е през юли, август и до средата на септември. По долината на Струма, в района на Орнитологична станция „Рупите“ понякога в един ден преминават до 1800 брегови лястовици. Среща се навсякъде у нас покрай реки и блата, където има високи брегове (Нанкинов, 2009). С петнисто (особено в Тракийската низина, Софийското поле, около Варна) и разпръснато разпространение. На места находищата разположени линейно в съседни или близки квадрати по протежение на по-големи реки – по крайбрежието на р. Дунав и притоците ѝ в Дунавската равнина, по реките Тунджа, Струма, Арда, Камчия, по Черноморското крайбрежие и др. Числеността е неравномерна в зависимост от наличието и площта на отвесните пясъчни брегове. Според Нанкинов (2004) числеността в България е 60 000 – 80 000 гнездящи двойки, а според Янков (отг. ред., 2007) тя 20 000-50 000 двойки. При изкопаването на дупките за гнездене се включват всички птици от колонията. Самото гнездо представлява тръба, дълга 60-100 cm, широка 4-6 cm, на вътрешния край с разширена гнездова камера, която птицата постила с суха трева и перушина. Отглеждат до две поколения годишно. Женската снася 3-6 яйца. Мътят и двете птици. 23-25 дни след излюпването малките вече могат да летят в района на колонията. Храни се с голямо разнообразие от насекоми (до 48 таксона). През гнездовия период най-много са представителите на *Acalypterate*, *Schizophora*, *Aphidoidae*, *Coleoptera*, *Bibionidae* и *Chironomidae*, като две трети от общото количество насекоми съставляват *Diptera* (Нанкинов, 2009).

Характеристика на местообитанието: Среща се около високи и стръмни земни брегове, разположени в близост до водоеми, където има богата хранителна база, но може и по-далеч от тях. Предпочита льосови и пясъчливи брегове, но там съществува опасност от срутване на дупките. По-благоприятни са бреговете, изградени от пясък, глина и хумус, които лесно се копаят от лястовиците и същевременно са с устойчиви стени на каналите и гнездовите камери (Нанкинов, 2009). Надморска височина – от 0 до 600 m, отделни колонии – и до 800 m.

Изследване в Естония показва, че там най-големите колонии са намерени в две пясъчни кариери, в които са отчетени съответно 450 и 500 двойки. Седемдесет и четири процента от колониите са намерени в антропогенен тип местообитания (пясъчни кариери и кариери за чакъл) и 24% са намерени в естествени местообитания. Бреговата лястовица предпочита стръмни пясъчни склонове, които явно са по-достъпни в антропогенни местообитания поради човешката дейност – изкопни работи в кариери (Keerberg and Marja, 2017). Доклад за бреговата лястовица в Канада разкрива, че видът предпочита вертикални и почти-вертикални брегове (наклон между 76 и 105 градуса). И тук по-голяма част (87%) от колониите са разположени в антропогенни местообитания. Много важни за изкопаването на дупките са характеристиките на субстрата и по-точно неговата пропускливост и размера на частиците. Установено е че, размножителния успех е по-голям, когато размера на частиците е по-малък от 900 микрометъра, тъй като тогава птиците успяват да изкопаят по-дълбока дупка. По

време на гнездовия период бреговете лястовици се хранят в близост до колонии си – на 200-500 m, а понякога и на 1000 m. Обикновено местата им за хранене са реки, езера, тревисти местообитания, земеделски култури, влажни зони (COSEWIC Assessment and Status Report, 2013). Изследване за разпространението на бреговата лястовица в Чехия разкрива, че 63,6% от колонии се намират в пясъчни кариери, а останалите в кариери за чакъл и пясък, кариери за глина, речни склонове и др. Най-големите колонии са разположени в кариери за пясък, чакъл и глина. Само 3% от колонии са разположени в речни брегове (Heneberg, 2007).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2019 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **20 000 и 40 000 двойки**. Краткосрочната популационна тенденция (2000-2018 г.) и дългосрочната популационна тенденция (1980-2018 г.) са стабилни. Посочени са следните заплахи: Модификация на речния отток.

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** в зоната, с численост 100 двойка. Зоната поддържа 0,2-0,5% от националната гнездова популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „С“ – значима стойност.

По отношение на гнездовата популация

Извършеният мониторинг през гнездовия период на 2020 г. установява вида в зоната, като са отчетени 6 не гнездящи индивиди и 2 с най-ниска степен на достоверност за гнездене (степен 1). Данните от eBird показват, че видът не е наблюдаван в района на Кресна. На този етап гнездови колонии на вида не са локализирани, поради липсата на систематизирани проучвания на вида в зоната.

За определяне на площта на подходящите гнездови и хранителни местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

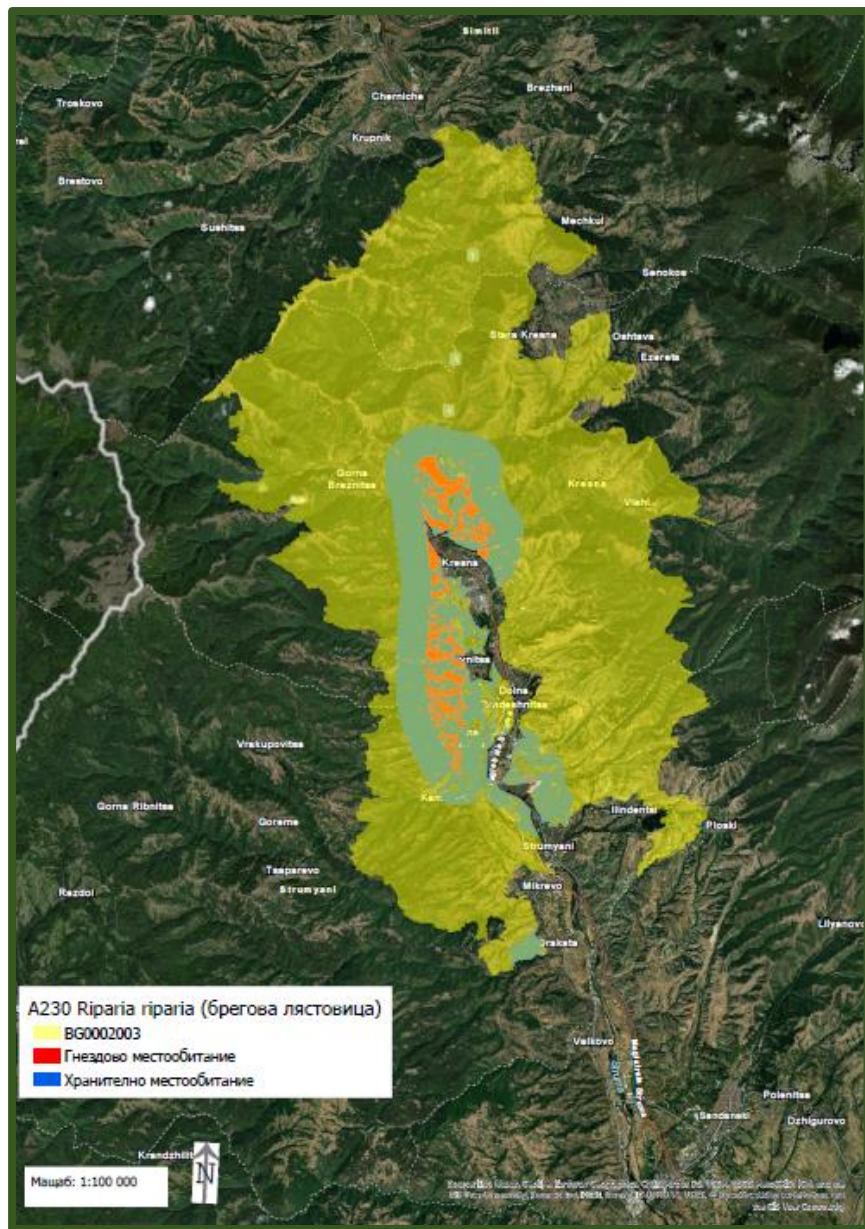
Гнездово местообитание:

- Надморска височина до 800 m;
- Наклон на терена над 30 градуса – предвид липсата на информация за колонии на този вид, не са предприети по-големи изисквания за наклона на терена;
- Лъсови, глинести и пясъчливи почви;

Хранително местообитание:

- Буфер от 1000 m около гнездовите местообитания;
- В буфера - реки, езера, пасища и ливади, земеделски култури, влажни зони.

Карта на подходящите гнездови и хранителни местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 55*. Тя ще трябва допълнително да бъде прецизирана след провеждане на нови теренни проучвания.

Фигура 55: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите гнездови местообитания на вида в зоната е 218 ha, а на подходящите хранителни е 3277 ha.

На базата на екологичните изисквания за гнездене и миграция на вида са определени параметрите, чрез които може да се оцени неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната (като гнездящ и концентриращ се вид), представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездовата популацията	Брой гнездящи двойки	Най-малко 100 гнездящи двойки	В ОВМ (2007 г.) не е посочена численост на гнездовата популация. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) са посочени 100 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. са установени 8 индивида, шест от които не гнездящи. Данните от eBird за 2021 г. (януари-юни) за района на Кресна не установяват вида. Необходими са допълнителни изследвания, които да докажат наличието на гнездова колония в защитената зона. По тази причина е формулирана междинна цел.	Междинна цел: Установяване на наличието на гнездови колонии от този вид и броя на гнездящите двойки в тях, чрез провеждане на теренни проучвания до 2025 г.
Местообитание на вида: Площ на подходящото гнездовото местообитание на вида в защитената зона	ha	Най-малко 218 ha	Предпочита лъсови и пясъчливи брегове, но там съществува опасност от срутване на дупките. По-благоприятни са бреговете, изградени от пясък, глина и хумус, които лесно се копаят от лястовиците и същевременно са с устойчиви стени на каналите и гнездовите камери. На този етап гнездови колонии на вида не са локализирани, поради липсата на	Поддържане на площта на подходящото гнездово местообитание на вида в защитената зона в размер на най-малко 218 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>систематизирани проучвания на вида в зоната. За определяне на площта и местоположението на подходящите гнездови местообитания в зоната експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Надморска височина до 800 m; Наклон на терена над 30 градуса – предвид липсата на информация за колониите на този вид, не са предприети по-големи изисквания за наклона на терена. Лъсови, глинести и пясъчливи почви.</p> <p>Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото гнездово местообитание на вида е в размер на 218 ha.</p>	
Местообитание на вида: Площ на подходящото хранително местообитание на вида в защитената зона	ha	Най-малко 3277 ha	<p>По време на гнездовия период бреговете лястовици се хранят в близост до колониите си – на 200-500 m, а понякога и на 1000 m. Обикновено местата им за хранене са реки, езера, тревни местообитания, земеделски култури, влажни зони.</p> <p>За определяне на площта и местоположението на подходящите хранителни местообитания в зоната експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Буфер от 1000 m около гнездовите местообитания; В буфера - реки, езера, пасища и ливади, земеделски култури, влажни зони.</p>	Поддържане на площта на подходящото хранително местообитание на вида в защитената зона в размер на най-малко 3277 ha

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			Определената, чрез GIS анализи, площ на подходящото хранително местообитание на вида в зоната е 3277 ha.	
<p>Местообитание на вида: Качество на гнездовото местообитание на вида</p>	5 степенна скала за екологично състояние, съгласно РДВ	<p>По-висока или равна на 2 – Добро състояние</p> <p>Няма влошаване на морфологията на речните брегове в гнездовите местообитания</p>	<p>Видът се среща около високи и стръмни брегове, разположени в близост до водоеми, където има богата хранителна база, но вероятно отдалечена от тях.</p> <p>Това е пряко свързано с екологичното състояние на водоемите, с подходящи местообитания за вида, чрез биологичните елементи за качествени. В рамките на зоната това водно тяло е р. Струма.</p> <p>Оценката на екологичното състояние включва физико-химични и хидроморфологични параметри, свързани със състоянието на вида - главно хидроморфологични изменения на дъното на реката и бреговете ѝ, което също е свързано с качеството на местообитанието за гнездене. По-високият резултат означава по-благоприятно местообитание за вида.</p> <p>За гнезденето е от решаващо значение да се запази настоящата морфология на речните брегове в местообитанията за гнездене (стръмни брегове по течението на р. Струма, под въздействието на речното течение в завоите на реката).</p> <p>Екологичното състояние на водните тела се оценява чрез 5 степенна скала:</p>	Подобряване на екологичното състояние на р. Струма с подходящи гнездови местообитания на вида, до постигане на стойност по-висока или равна на 2 – Добро състояние

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<div style="text-align: center;"> <p>Екологично състояние</p> <p>1- Отлично</p> <p>2-Добро</p> <p>3-Умерено</p> <p>4-Лошо</p> <p>5-Много лошо</p> </div> <p>Съгласно ПУРБ 2016-2021 г. и данните от биологичния мониторинг на водите, в момента екологичното състоянието е умерено (3): https://wabd.bg/docs/plans/purb1621/04_Razdel_4_Monitoring.pdf). По време на полевата работа в обследваните райони не са регистрирани източници на замърсяване или други сериозни заплахи.</p>	
<p>Местообитание на вида: Качество на подходящото хранително местообитание на вида в защитената зона</p>	% екстензивно управлявани пасища и ливади, като част от хранителното местообитание на вида	100% от пасищата и ливадите, част от хранителното местообитание на вида се управляват екстензивно	Видът предпочита да се храни в отворени местообитания - тревни местообитания, земеделски култури, влажни зони, в което съществена част от земите се управляват като пасища. За да се поддържат тревните местообитания (ливади и пасища) във вид подходящ за търсене на храна от вида е необходима паша на домашни животни (0,3-1 ЖЕ/ha), както и редовна коситба на ливадите, с по-малко използване на торове и други	Подобряване на състоянието на хранителното местообитание на вида до постигане на 100% екстензивно управление на пасища и ливади, част от хранителното местообитание на вида

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
			<p>химикали, които биха довели до изчезване на плячката на вида.</p> <p>На базата на информация за настоящото състояние на отделни типове тревни природни местообитания може да се направи извода, че не цялата им площ се управлява екстензивно.</p>	

Необходимост от промени в СФД

Не се предлагат промени в СФД.

Цитирана литература:

Нанкинов Д. 2009. Изследвания върху фауната на България. Птици-Aves. Разред Врбчоподобни-Passeriformes. Издателство ЕТО ЕООД, 56-59 с.

Нанкинов Д., А. Дуцов, Б. Николов, Б. Борисов, Г. Стоянов, Г. Градев, Д. Георгиев, Д. Попов, Д. Домусчиев, Д. Киров, Е. Тилова, Й. Николов, И. Иванов, К. Дичев, К. Попов, Н. Караиванов, Н. Тодоров, П. Шурулинков, Р. Станчев, Р. Алексов, Р. Цонев, С. Далакчиева, С. Иванов, С. Марин, С. Стайков, С. Николов, Х. Николов 2004. Численост на националните популации на гнездящите в България птици, 2004. Зелени Балкани, Пловдив, 32 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 392-393.

Nikolov S. Ch., S. D. Spasov. 2005. Frequency, density and numbers of some breeding birds in the south part of Kresna Gorge (SW Bulgaria). *Acrocephalus* 26 (124): 273 – 282.

Keerberg L., R. Marja. 2020. Overview of sand martin (*Riparia riparia*) distribution, size of breeding colonies, nest predation and habitat use based on year 2017 data in Estonia. *Hirundo*, 33 (2) 16-29.

COSEWIC. 2013. COSEWIC assessment and status report on the Bank Swallow *Riparia riparia* in Canada. Committee on the Status of Endangered Wildlife in Canada. Ottawa. ix + 48 pp. (www.registrelep-sararegistry.gc.ca/default_e.cfm).

Heneberg P. 2007. Sand martin (*Riparia riparia*) in the Czech Republic at the turn of the Millennium. *Linzer biol. Beitr.*, 39/1: 293-312.

55. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ ЗА А307 SYLVIA NISORIA (ЯСТРЕБОГУШО КОПРИВАРЧЕ)

Идентификация

Дължина на тялото: 15-16 cm, размах на крилата: 23-27 cm. Едро коприварче, което се познава по ясно личащите вълнисти напречни препаски на гърлото, гушата, гърдите и корема. Главата, гърба и надопашнето са пепелявосиви. Очите са жълти или кафеникави. Държи се сред храстите, но през гнездовия период извършва брачни полети като белогушото коприварче (*Sylvia communis*) (Нанкинов, 2009).

Европейско-туркестански вид, разпространен в Източна Европа и Западна Азия, от най-западните райони на Германия на изток до Монголия и Западен Китай. Има изолирани находища в южните части на скандинавските страни. През есента отлитат към Източна Африка, където зимуват на сравнително ограничена територия, разположена в горното течение на р. Нил. У нас се среща номинантният подвид – европейското ястребогушо коприварче *Sylvia nisoria nisoria*. Този подвид обитава западната половина на ареала на вида, обхващащ Европа, Мала Азия, Северен Иран, на изток достига до Уралските планини (Нанкинов, 2009).

Гнездяща и мигрираща птица за страната. През най-южните райони на България и Северна Гърция минава южната граница на гнездовия ареал на вида в Европа. Има неравномерно и разпръснато разпространение на територията на цялата страна, предимно в хълмистите и предпланински райони. Разпространението му е по-плътено по Черноморското крайбрежие, Източните Родопи, централната част на Дунавската равнина, Ломовете и долината на Суха река в Добруджа, Софийското поле и прилежащите планински райони, долините на реките Струма и Места. По долините на реките прониква до около 1000 m н.в., но може да се срещне и в по-високите части на планините. Размножава се редовно, в сравнително ниска численост сред храсти, в разредени горски участъци, паркове, градини и дворове (Нанкинов, 2009; Янков, отг.ред., 2007). Широко разпространен и локално многочислен гнездящ вид в Средна Дунавска равнина (Шурулинков и др., 2005). Българската гнездова популация е изчислена на 35 000-45 000 (Нанкинов и др., 2004) и 4000-10 000 двойки (Янков, отг. ред., 2007). Гнездовия период започва с пристигането на мъжките, а женските се появяват след няколко дни. Оформянето на брачните двойки е съпроводено с активно пеене и брачни полети на мъжките. Гнездото строят сред храстите, на височина до 3 m над земята. Женската снася 3-6 яйца. Периодът на инкубация е две седмици. В изхранването на малките участват и двамата родители. Храни се с насекоми и техните ларви, които лови по дървета, храсти, по земята или в полет, най-често в гъсти храсталаци. Сред насекомите преобладават пеперуди и гъсениците им, бръмбари, мухи, комари, оси, скакалци, дървеници, мравки, също така паяци, плодове и семена (Нанкинов, 2009).

Нощен мигрант, който лети с активен полет както над сушата така и над средиземно море и Сахара на широк фронт, без концентрации и ята, подобно на всички насекомоядни птици от разред врабчоподобни. През пролетта повечето птици пристигат през втората половина на април и началото на май. Есенната миграция е най-интензивна между 15 август и 15 септември.

Характеристика на местообитанието: Среща се в разнообразни места, но навсякъде е свързано с храстите и подлеса, въпреки че избягва гъстите храсталаци, заемащи значителни площи. Може да бъде намерено в покрайнините на редки горски участъци, из сечища, поляни и просеки, върху хълмисти терени, край реки, в полезащитни пояси, паркове, овощни градини, селски дворове и др. (Нанкинов, 2009). Според Янков (отг. ред., 2007) гнезди основно на по-горещи и сухи места в храсталаци на места с умерен климат, в частност растящите на по-ниска надморска височина храсталаци от драка (*Paliurus spina-christi*), шипка (*Rosa* sp.), глог (*Crataegus monogina*) и други, понякога и в

сухолюбиви храсталаци с червена хвойна (*Juniperus oxycedrus*), келяв габър (*Carpinus orientalis*), *Rubus* sp. и др. В места с храсти намиран и в пределите на градове и села. Избягва гъсти горски местообитания, открити места и такива в близост до вода.

Изследването на Ivanov et al. (1998) показва, че в нискостъблени гори от келяв габър, ясен, глог с участието на храсти от драка (между Балчик и с. Топола) ястребогушото коприварче е един от доминантните видове с плътност 5,6 двойки/10 ha. В степни местообитания с храсти вида е с по-малко плътност – 0,7 двойки/10 ha.

Изследване, проведено в земеделски земи в Западна Полша (Szymański and Antczak, 2013) разкрива, че ястребогушото коприварче предпочита хетерогенни местообитания (в състава им има ниски дървета, храсти къпини, малини и коприва) с голяма плътност на храстите. Предпочита широки крайпътни храсталаци. Проучването на Polak (2012) показва, че вида изключително предпочита храстова растителност (с височина под 2 m) за гнездене като избягва гъсти горски местообитания, открити места и такива в близост до вода. Това доказва, че вида обитава горски крайнини, като височината на дърветата не трябва да е по-висока от 10 m. Различните проучвания установяват различна гнездова плътност: 0,08 двойки/10 ha (Szymański and Antczak, 2013), 3,4-4,5 двойки/10 ha (Polak, 2012), 1,7 двойки/10 ha. (Kuźniak et al., 2001).

Състояние на вида на национално ниво

Съгласно докладването през 2019 г. (за периода 2013-2018 г.), видът се опазва като **гнездящ** с популация между **4500 и 15000 двойки**. Краткосрочната и дългосрочната популационна тенденция (2001-2018 г.) е стабилна. Посочени са следните заплахи: Преобразуване в земеделска земя; Преобразуване от един вид земеползване в друг; Пътища, железопътни линии и свързаната с тях инфраструктура (например мостове, виадукти, тунели).

Състояние на вида в защитена зона BG0002003 „Кресна“

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът е **гнездящ** за зоната с численост **50-70 двойки**. Зоната поддържа 0,4- 1,1% от националната популация на вида (оценка „С“), съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

Съгласно Стандартния формуляр за данни (СФД), видът се опазва в зоната и като **мигриращ** (концентриращ се) с **неизвестна численост**. Съхранението на местообитанието на вида е отлично (оценка „А“), популацията е неизолирана в рамките на разширен ареал на разпространение (оценка „С“). Общата оценка на стойността на зоната за съхранение на вида е „В“ – добра стойност.

По отношение на гнездовата популация

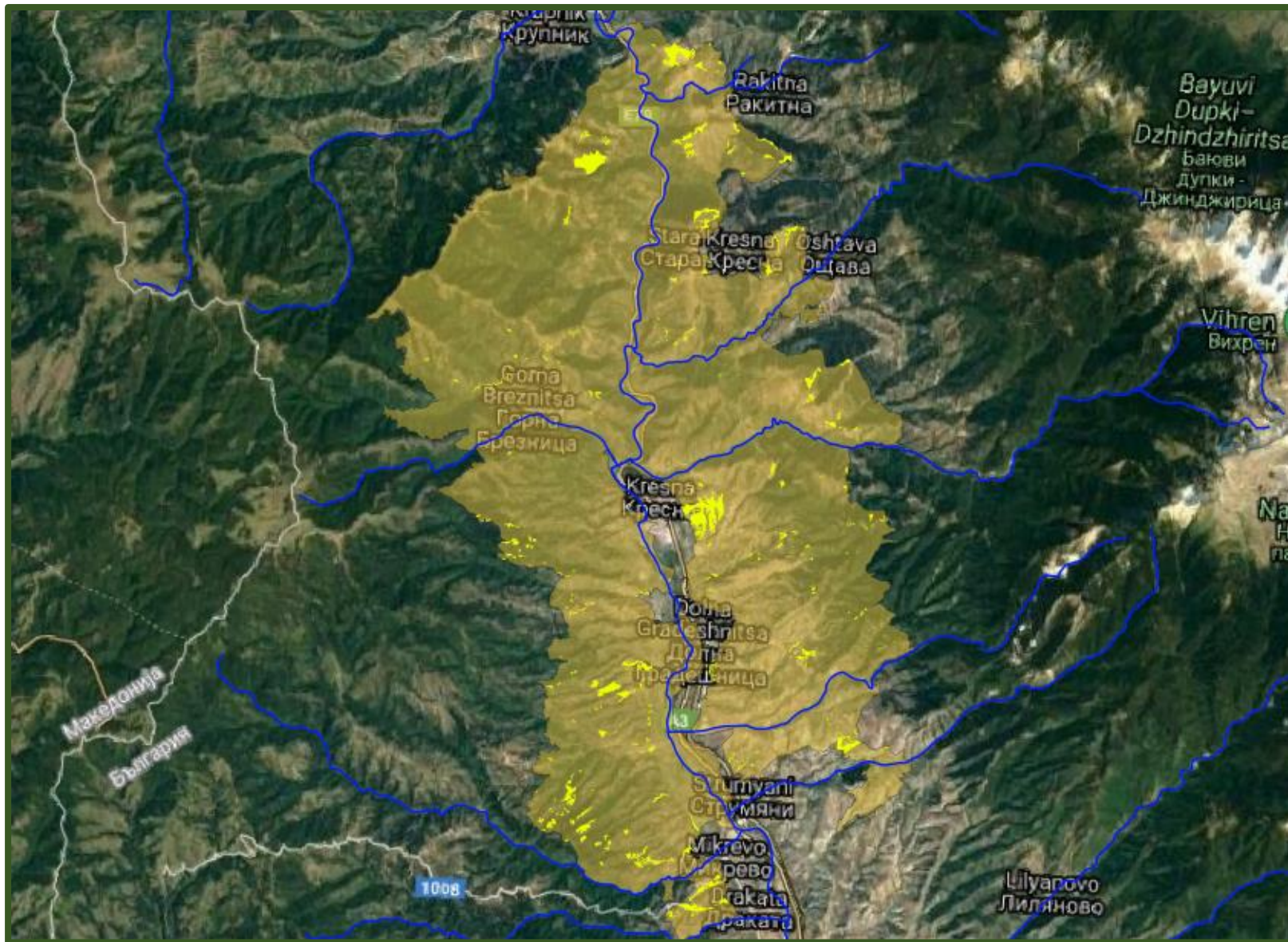
В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът е установен с численост 2 пеещи мъжки индивида. Данните от eBird за 2021 г. (януари-август) за района на Кресна показват, че видът е наблюдаван – 1 индивид. Атласа на

гнездящите птици в България (2007) разкрива, че югозападните части на страната, където се намира и Кресна, видът се характеризира с по-плътното разпространение. Nikolov and Spasov (2005) не съобщават вида в своето изследване в района на Кресна.

За определяне на площта на подходящите местообитания за вида в зоната, експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии:

- Надморска височина до 1000 m;
- Разстояние до река – по-голямо от 500 m;

Храсти. Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона е представена на *Фигура 56*.

Фигура 56: Карта на подходящите местообитания на вида в защитената зона

На базата на извършения GIS анализ площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 532 ha.

По отношение на концентриращата/мигрираща популация

По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е отчетен. Видът е включен в СФД на зоната още от самото му начало и числеността му не е променяна (не е посочена). Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността на мигриращите индивиди в зоната, освен изследването през август-септември миналата година. Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона.

Миграцията на вида през територията на страната протича на широк фронт, без концентрации и не образува ята. Мигрира през нощта единично с активен полет. В този контекст не следва да се очакват концентрации на вида в защитената зона. Според наличната информация защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "С" в "D". Поради тази причина не е налице необходимост за разработване на специфични цели за вида по време на миграция в защитената зона.

На базата на екологичните изисквания на вида са определени параметрите, чрез които може да се определи неговото състояние. Тези параметри стоят и в основата на определянето на специфичните цели за вида в зоната, представени в таблицата по-долу.

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
Популация: Размер на гнездящата популация	Брой гнездящи двойки	Най-малко 50 двойки	В ОВМ (2007 г.) са посочени 50-70 двойки. В настоящия СФД (актуализиран през 2015 г.) също са посочени 50-70 гнездящи двойки. В резултат на извършен мониторинг в защитената зона през гнездовия период на 2020 г. видът не е установен. Атласа на гнездящите птици в България (2007) разкрива, че югозападните части на страната, където се намира и Кресна, видът се характеризира с по-плътно разпространение. Необходими са целеви изследвания на вида в зоната за установяване текущата гнездова численост, поради което е формулирана междинна цел.	Междинна цел: Да се установи настоящата гнездова численост на вида в зоната чрез провеждане на теренни проучвания, до 2025 г.
Местообитание на вида: Площ	ha	Най-малко 532 ha	За определяне на площта на подходящите хранителни местообитания за вида в зоната,	Поддържане на площта на подходящите местообитания на

Параметър	Мерна единица	Целева стойност	Допълнителна информация	Специфични за зоната цели за опазване
на подходящите местообитания на вида в зоната			експертният екип извърши GIS анализи на налични данни, на базата на следните критерии: Надморска височина до 1000 m; Разстояние до река – по-голямо от 500 m; Храсти. На базата на извършения GIS анализ, площта на подходящите местообитания на вида в зоната е 532 ha.	вида в зоната в размер на най-малко 532 ha
Местообитание на вида: Качество на подходящите местообитания на вида в зоната	% проективно покритие на храстовата растителност в храстовите формации	Най-малко 50%	Видът обитава най-вече храсталаци на места с умерен климат, а също и сухолюбиви храсталаци, покрайнини на редки горски участъци, сечища и поляни с храсталаци, крайпътни храсталаци и др. Избягва гъсти горски местообитания, открити места и такива в близост до вода. В този контекст, от решаващо значение е поддържане на процента на храстите в храстовите местообитания, основна част от гнездовото и хранителното местообитание на вида. Целевата стойност по този параметър, релевантна на това изискване е предвидена и при параметрите за негорските местообитания. В тази връзка състоянието на вида по този параметър е неблагоприятно.	Подобряване на качеството на подходящите местообитания на вида в зоната, до достигане на целева стойност от най-малко 50% проективно покритие на храстовата растителност в храстовите формации от това местообитание

Необходимост от промени в СФД

По време на мониторинга на птици през месеците август и септември 2020 г. видът не е отчетен. Видът е включен в СФД на зоната още от самото му начало и числеността му не е променяна (не е посочена). Няма нови данни/изследвания, които да показват каква е числеността

на мигриращите индивиди в зоната, освен изследването през август-септември миналата година. Не са налични публични данни за регистрирани мигриращи индивиди в района на защитената зона.

Характерът на миграцията на вида през територията на страната е процес на широк фронт, без концентрации. В този контекст не следва да се очакват концентрации на вида в защитената зона. Изглежда че защитената зона не е от значение за опазване на мигриращата популация на вида. По тази причина предлагаме оценката за мигриращата популация да бъде променена от "C" в "D".

Не се предлага промяна на информацията в СФД по отношение на гнездовата популация.

Species				Population in the site						Site assessment				
G	Code	Scientific Name	S	NP	T	Size		Unit	Cat.	D.qual.	A/B/C/D			
						Min	Max				Pop.	Con.	Iso.	Glo.
B	A379	<i>Sylvia nisoria</i>			c				P	DD	D			
B	A379	<i>Sylvia nisoria</i>			r	50	70	p	V	G	C	A	C	B

Цитирана литература:

Нанкинов Д. 2009. Изследвания върху фауната на България. Птици-Aves, Разред Вrabчоподобни – Passeriformes. София, ЕТО ЕООД, 406 с.

Янков, П. (отг. ред.) 2007. Атлас на гнездящите птици в България. Българско дружество за защита на птиците, Природозащитна поредица, книга 10. БДЗП, София, 500—501.

Ivanov B., N. Karaivanov, S. Nonev. 1998. Breeding bird communities in the steppe habitats of Dobrudja, Bulgaria. Acta Zoologica Bulgarica, 50 (2/3): 67-77.

Szymański P., M. Antczak. 2013. Structural heterogeneity of linear habitats positively affects Barred Warbler *Sylvia nisoria*, Common Whitethroat *Sylvia communis* and Lesser Whitethroat *Sylvia curruca* in farmland of Western Poland. Bird Study, 60 (4): 484-490.

Polak, M. 2012. Habitat preferences of the sympatric barred warbler (*Sylvia nisoria*) and the redbacked shrike (*Lanius collurio*) breeding in central Poland. Ann. Zool. Fennici, 49: 355–363.

Kuźniak S., Bednorz J., Tryjanowski P. 2001. Spatial and temporal relations between the Barred Warbler *Sylvia nisoria* and the Red-backed Shrike *Lanius collurio* in the Wielkopolska region (W Poland). Acta Ornithol. 36: 129–133.